Емілія Бронте

Буремний Перевал (Грозовий Перевал)

Переклад О. Андріяш

Розділ перший

1801. Я щойно повернувся від свого орендодавця — єдиного в усій околиці сусіди, з яким я буду змушений мати справу. Ця місцина просто чудова! У жодній частині Англії я не почувався б настільки далеким від людської метушні, як тут. Це справжній рай для мізантропа: та й ми з містером Гіткліфом чудово пасуємо для того, щоб вести такий усамітнений спосіб життя. Солідний чолов'яга! Він не міг собі уявити мою прихильність, коли я побачив, як підозріливо він примружив на мене очі і як його пальці рішучо сховалися глибше у кишенях жилета, коли я виголосив своє ім'я.

— Містер Гіткліф? — спитав я. Він кивнув у відповідь.

— Містер Локвуд, ваш новий орендар, сер. Маю честь одразу по приїзді засвідчити мою повагу та висловити надію, що не завдав вам незручностей, вирішивши оселитися у Трашкрос-Грейнджі: учора чув, що ви роздумували…

— Трашкрос-Грейндж — це моя власність, сер, — здригнувшись, перервав мене він, — і я не дозволю нікому порушувати мій спокій доти, доки я в змозі цьому опиратися. Заходьте!

Це його "Заходьте!" було кинуте через зціплені зуби і прозвучало, ніби прокляття. Та й ворота, на які він спирався, не поспішали розчинитись у такт його словам; але гадаю, обставини змушували мене

прийняти запрошення. Тим більше, мене зацікавив чоловік, який видавався ще відлюдькуватішим за мене.

Побачивши, що мій кінь помітно напосідає на ворота, він нарешті одчинив їх. Коли ми ступили на подвір'я, господар гукнув:

— Джозефе, візьми коня містера Локвуда! І принеси трохи вина.

"Ось, напевно, й уся челядь, усі слуги, що є у будинку, — вирішив я, почувши його наказ. — Тож не дивно, що подвір'я геть-чисто заросло травою, а за зеленню огорожі наглядає лише худоба".

Джозеф виявився підстаркуватим, навіть старим уже чоловіком, але й досі міцним та мускулястим. "Помагай Біг!" — невдоволено проказав він собі під ніс, коли відводив мого коня. Дивлячись на його кисле обличчя, я великодушно припустив, що він прохає божественної допомоги, щоб перетравити власний обід, відкидаючи думку, що його набожні нарікання стосуються мого непрошеного вторгнення.

Буремний Перевал — це назва маєтку містера Гіткліфа. Слово "буремний" розкриває особливості тутешніх погодних умов і натякає на бурі й грози, які зазвичай гуркочуть тут у негоду. З давніх-давен уся місцина продувається вітром наскрізь. Про силу північного буревію, що віє над цим краєм, можна здогадуватись, поглянувши на кілька викривлених низькорослих ялин за будинком і спостерігши рядок кущів глоду, що страдницьки простягли свої гілочки до далекого сонця. На щастя, архітектор здогадався укріпити будинок: вузькі вікна втоплені глибоко у фасад, а бокові стіни захищені великими кам'яними підвалинами.

Перш ніж переступити поріг, я спинився, милуючись вигадливою ліпниною на фронтоні будинку. Особливо увагу привертало різьблення над головним входом — над дверима, серед роздолля напівзруйнованих грифонів і пустотливих янголят, я розгледів дату "1500" та ім'я "Гортон Ерншо". Я хотів був запитати про історію цього місця у його непривітного

хазяїна, але він застиг у дверях, даючи зрозуміти, що мені слід або швиденько ввійти, або так само швидко піти геть. Я не мав жодного бажання випробовувати терпіння господаря, не оглянувши його помешкання.

Зайшовши досередини, ми одразу ж опинилися у сімейній вітальні — жодного передпокою чи коридору там не було. Було видно, що ця кімната є для пожильців центром домашнього існування. Вітальня могла бути і кухнею, і кабінетом, але я вирішив, що у Буремному Перевалі кухня міститься в іншій частині будинку: принаймні я почув звідти людський говір і брязкання посуду. До того ж я не спостеріг жодної ознаки того, що на вогні коминка колись щось смажилося, кипіло чи пеклося; та й на стіні не було жодної мідної каструлі чи іншого бляшаного начиння. Щоправда, один край кімнати виблискував теплим м'яким сяйвом полив'яних тарелів, срібних глеків і кухлів; вони стояли рядами у старому громіздкому дубовому буфеті, що сягав аж до стелі. Нутрощі його були цілком відкриті для цікавих поглядів, окрім тих місць, де дерев'яні балки ховалися за снопами вівса і телячими та баранячими окороками. Біля димаря зловісно вимальовувалися старі рушниці та парочка револьверів; натюрморт прикрашали три яскраво пофарбовані бляшанки, виставлені на поличці. Підлога була вимощена гладкими плитами з білого каменю, стільці — простенькі, з високими спинками, пофарбовані у зелений колір; кілька важких чорних крісел ховалися у темних кутках. Під буфетом простяглася здоровенна темно-руда псина породи пойнтер, довкола якої скавчала ціла купа цуценят. Ще кільканадцятеро собак ховалися по інших закутках.

І в помешканні, і в умеблюванні не було нічого такого, що б відрізняло їх від помешкання типового хазяйновитого фермера Півночі — з затятим обличчям і здоровенними ку лаками, вдягнутого в обрізані до колін штани і гамаші. У пообідній час такий тип зазвичай вмощується у кріслі з кухлем доброго пінистого елю; ви можете побачити цю картину, проїхавши п'ять чи шість миль цими місцями. Але містер Гіткліф утворює разючий контраст зі своєю оселею та вищеописаним стилем життя. З одного боку, він смаглявий, ніби циган, а з іншого — вдягається і

поводиться, як джентльмен — джентльмен у подобі провінційного поміщика. Він дещо недбалий, але назвати це недбальством не можна, певно, через силу, яка струмує від його високої владної постаті. Либонь, дехто запідозрить його у надмірній зарозумілості, але в мене відчуття, що нічого цього і близько немає. Мені видається, що справа тут у антипатії до показних почуттів, цих лицемірних виразників взаємної прихильності. Він ненавидітиме й кохатиме однаково не про людське око і вважатиме верхом зухвалості виявлення цих почуттів стосовно себе. Ні, щось я кваплюся з висновками — я вільнодумно наділив цього чоловіка власними рисами характеру. Містер Гіткліф може мати цілком інші приводи для уникнення нових знайомств, ніж я. Сподіватимуся, що ці особливості притаманні лише мені: моя люба матуся любила повторювати, що я створений не для сімейного життя, і минулого літа я таки переконався в цьому на власному досвіді.

Одного разу, відпочиваючи на морі, я випадково зустрів чарівне створіння. В моїх очах це була справжня богиня — доти, доки не помітила мого захоплення. Я ніколи не висловлював своїх почуттів, та якби погляди могли говорити, і дурний здогадався б, що мене поцілив Купідон. Аж ось вона це збагнула й відповіла мені найпалкішим поглядом, який тільки можна уявити. І що ж я зробив? Соромно зізнатись, але я замкнувся в собі, як равлик у своїй мушлі; на кожний погляд я реагував дедалі холодніше, аж поки бідна дівчина не засумнівалася у своєму чутті й, ніяковіючи від власної помилки, переконала матір поїхати геть. Таким чином я здобув собі репутацію безсердечної людини, і наскільки це незаслужено, відомо лише мені.

Я вмостився коло вогню, навпроти місця хазяїна, і, щоб й порушити мовчанку, намірився попестити собачу матір-героїню. Вона покинула собачат і хижо підкралася до мене з тилу, шкірячи білі заслинені ікла. Мої рухи спровокували протяжне гортанне гарчання.

— Ви б краще не чіпали собаки, — в тон із нею роздратовано кинув містер Гіткліф, втихомирюючи тварину ударом ноги. — Вона до люб'язностей не звикла, своїх домашніх улюбленців розбещуватимете.

Потім, підійшовши до бічних дверей, прокричав знову:

— Джозефе!

У відповідь із глибин погребу долинуло невиразне бурмотіння. Джозеф, очевидячки, виконувати доручення не поспішав. Довелося господареві самому спуститися вниз, залишивши мене віч-на-віч із кровожерним собацюрою та ще кількома грізного вигляду вівчарками, які ревно стежили за кожним моїм порухом. Я аж ніяк не горів бажанням втрапити їм на обід, тож сидів нерухомо. Але вирішивши, що пси навряд чи зрозуміють мої невербальні сигнали, я на свою біду почав їм підморгувати і кривлятися. Якась із моїх гримас так пройняла матір-героїню, що вона з люттю кинулася на мене. Я штовхнув її назад і швидко відгородився столом. Це підняло на ноги всю зграю, і з півдесятка чотириногих демонів усіх можливих розмірів повискакували зі своїх лігвищ на середину кімнати. Об'єктом їхньої ненависті виявилися мої нижні кінцівки і поли одягу. Відбиваючись щосили від найбільших супротивників (якщо тільки можна відбиватися щосили кочергою), я був змушений прикликати кого-небудь на допомогу.

Підійматися з погребу містер Гіткліф і його слуга не дуже-то й квапилися; не думаю, що вони хоч трохи пришвидшили ходу, почувши нагорі шалений галас. На щастя, підоспіла д одна з куховарок — огрядна жіночка у підіткнутому фартусі, з ці закасаними рукавами і розпашілим обличчям. Вона кинуласяв епіцентр нашої битви, розмахуючи сковорідкою, і, воюючи цією зброєю, а до того ж іще і язиком, втихомирила бурю, наче за помахом чарівної палички. Кухарка вже важко віддихувала, коли на сцену виступив хазяїн.

— Якого чорта? — гукнув він, так зирнувши на мене, що я міг цього не стерпіти після такого негостинного прийому.

— Дійсно, якого чорта? — буркнув я. — Ваші тварюки гірші за одержимих дияволом свиней із євангельської притчі! Краще ще б ви залишали своїх гостей наодинці з навалою тигрів!

— Вони не займають гостей, які нічого не чіпають, — зазначив господар, посунувши стіл на місце і поставивши переді мною пляшку вина. — Собаки поводяться правильно, вони мають бути насторожі. Вип'єте склянку вина?

— Ні, дякую.

— Не покусали, ні?

— Якби покусали, я б із ними вчинив так само нечемно. Вираз обличчя Гіткліфа пом'якшав, на ньому з'явилася подоба посмішки.

— Присядьте, заспокойтеся, містере Локвуд, ви трохи розхвилювалися. Ось, випийте трохи вина. Гості так рідко навідуються в цей дім, що ні я, ні собаки не вміємо їх приймати. Ваше здоров'я, сер!

Я схилив голову на знак пошани і виголосив тост у відповідь, зрозумівши, що було б смішно ображатися на негостинний прийом собачої шайки. До того ж я не бажав, аби хазяїн через це взяв мене на кпини. Він — можливо, зметикувавши, що сваритися з орендарем буде невигідно, — змінив свою лаконічну манеру мовлення на більш доброзичливу і завів розмову про те, що, на його думку, мене цікавило більше — про переваги й недоліки моєї нової оселі. Гіткліф виявився напрочуд обізнаним у цих питаннях, і перш ніж піти додому, я був заінтригований настільки, що висловив охоту завітати до нього завтра. Було видно, що він не хотів повторного вторгнення на свою територію. Але я все одно прийду. Це просто диво, наскільки товариською людиною я видаюся собі поруч із ним.

Розділ другий

Вчора по обіді на землю спустився туман і відчутно похолоднішало. Я майже напевно вирішив провести пообіддя у теплі й затишку свого кабінету, ніж місити грязюку на шляху до Буремного Перевалу. Але, пообідавши (зауважте, що обідаю я між дванадцятою й першою — економка, поважна матрона, що незамінна у домашньому господарстві не пішла назустріч моїй вимозі накривати на стіл о п'ятій) і піднявшись із цим зледачілим наміром нагору та зайшовши в кімнату, я побачив служницю, що стояла на колінах та задмухувала останній жевріючий вогник, здіймаючи пекельні хмари попелу. Ця картина спонукала мене до негайної втечі; взявши капелюха та здолавши чотиримильний шлях, я прибув під садові ворота маєтку Гіткліфа саме тоді, коли почав падати перший лапатий сніг.

На вершині пагорба земля вкрилася паморозззю, а повітря було таким холодним, що змушувало мене тремтіти. Після марних спроб підняти засув я перестрибнув паркан і, пробігши алеєю, обсадженою кущами аґрусу, загрюкав у двері. Я стукав доти, доки мої пальці не задубіли. У будинку скавуліли собаки.

"От поганці,— подумки лаявся я, — ви заслуговуєте на довічне ув'язнення у цьому місці за свою гостинність! Принаймні я б не закорковував так дверей удень. Але я на це не зважатиму — все одно увійду!" Отак розлютившись, я вхопився за клямку і щодуху загупав у двері. Кисле обличчя Джозефа вигулькнуло з вікна сараю.

— Що треба? — прокричав він. — Хазяїн там долі в курнику. Йдіть туда, якщо прийшли з ним побалакати.

— Що, вдома немає нікого, щоб відчинити двері? — загукав я у відповідь.

— Нікого, крім господині. Та вона вам не одчинить, хоч до ночі репетуйте.

— Чому? То ви не можете доповісти їй про мене, Джозефе, га?

— Нє-а, з чого б це? — пробурчав він, щезаючи у глибині сараю.

Врешті почався справжній снігопад. Я знову схопився за клямку, щоб повторити спробу, та раптом побачив хлопця, без кожуха, з вилами на плечі, який ішов від заднього двору. Він гукнув, щоб я йшов за ним, і, перетнувши пральню та бруковане подвір'я, де виднілися накриття для вугілля, помпа та голуб'ятня, ми нарешті дісталися великої, теплої та відрадно осяяної кімнати, вже знайомої мені. По стінах кидали відблиски вогні коминка, в якому горіло вугілля, торф і хмиз. Біля столу, щедро накритого для вечері, я мав приємність побачити господиню, про існування якої раніше і не підозрював. Я вклонився і зачекав, гадаючи, що вона запросить мене сісти. Вона ж мовчки і непорушно дивилася на мене, відкинувшись назад у своєму кріслі.

— Поганенька погода! — зауважив я. — Боюся, місіс Гіт-кліф, що ваші двері колись не витримають натиску гостей: через велику кількість вільного часу у ваших слуг мені довелося добряче померзнути.

Жодного слова не злетіло з її вуст у відповідь. Я дивився на неї, а вона — на мене; її холодний, байдужий погляд несхвально ковзав по моїй постаті.

— Сідайте! — різко сказав хлопець. — Він скоро прийде. Я послухався. Кашлянувши, покликав паскудницю Юнону, яка милостиво ворухнула кінчиком хвоста на знак того, що пам'ятає нашу першу зустріч.

— Гарна тваринка! — провадив я далі. — А цуценят, мабуть, плануєте роздати?

— Вони не мої,— мовила люб'язна господиня таким неприязним тоном, на який не спромігся б і сам Гіткліф.

— А, то ось, напевно, вже точно ваші улюбленці? — докинув я, киваючи на ліжник у темному кутку, де виднілося щось схоже на кицьок.

— Такі улюбленці виглядали б трохи дивно, — презирливо відповіла вона.

Як на лихо, то була купа битих кролів. Я ще раз кашлянув та присунувся ближче до вогню, повторивши своє зауваження про негоду.

— То не треба було виходити надвір, — відказала вона, підводячись, щоб зняти з полиці над коминком дві розфарбовані бляшанки.

Досі вона залишалася в тіні, але зараз я зміг роздивитися її статуру й обличчя. Вона була струнка і зовсім юна. Надзвичайно миловидий тип зовнішності; прегарне витончене обличчя (таких мені ще бачити не доводилося), лляні, ні, радше золоті кучері спадають на тендітну шию, а очі, якби дивилися ласкавіше, були б просто чудовими. На щастя для мого вразливого серця, в її ставленні не можна було віднайти нічого, крім почуття презирства та ще дивної, безнадійної туги.

Бляшанки з чаєм стояли так високо, що вона ледве могла до них дотягтись; я зробив рух назустріч, бажаючи їй допомогти, але вона відсахнулася від мене, як скупар сахається, коли хтось йому раптом пропонує допомогти порахувати його гроші.

— Не треба мені вашої допомоги, — кинула вона. — Я можу дістати все сама.

— Перепрошую, — поспішив вибачитись я.

— Вас запросили на чаювання? — вимогливо спитала вона, надягаючи фартуха поверх своєї простої чорної сукні, і взяла ложечку, щоб заварювати чай.

— Із задоволенням вип'ю чашечку.

— Вас запросили? — наполягала вона.

— Ні,— зізнався я, злегка всміхнувшись. — Але ви принагідно можете мене запросити.

Вона швиргонула ложечку з чаєм назад у бляшанку і всілася назад, насупивши лоба і відкопиливши нижню губу, наче дитина, що от-от заплаче.

Тим часом хлопець натягнув старий кошлатий кожух та став біля вогню, свердлячи мене очима, наче я завдав йому смертельної образи. Я почав вагатися: мабуть, він простий У слуга: його одяг та говірка, однаково грубі, робили його несхожим на зверхніх Гіткліфів.

Здавалося, що його густих темних кучерів ніколи не торкався гребінець, вуса окупували пів-обличчя, а руки були смаглявими, як у робітника. Але хлопчина поводився розкуто, на майже зухвало, та ніяк не виявляв звичної для прислужника запопадливості перед хазяйкою. Не зауваживши нічого, що б вказувало на справжнє становище цього хлопця, я вирішив за краще не звертати уваги на його інтригуючу поведінку. За п'ять хвилин увійшов Гіткліф і деякою мірою загладив незручну ситуацію.

— Ось бачите, сер, я прийшов, як і обіцяв! — удавано бадьоро виголосив я. — Боюся, через негоду я пробуду у вас в ув'язненні з півгодинки, якщо ви, звісно, будете такі ласкаві надати мені притулок на такий час.

— Півгодини? — перепитав він, обтрушуючи одяг від снігу. — Цікаво, як це можна було вибрати для прогулянки таку негодящу погоду… Знаєте, що ви ризикували заблукати в тутешніх болотах? Такими вечорами навіть знайомі з цими заболоченими місцями люди часто

збиваються з дороги. Можу вас запевнити, що на зміну погоди найближчим часом годі й сподіватися.

— Тоді, можливо, хтось із ваших хлопців мене проведе й залишиться ночувати у Грейнджі? Ви могли б мені виділити когось?

— Ні, не можу.

— Справді? Ну, тоді я буду змушений довіритися власній інтуїції, щоб віднайти дорогу.

— Гм… Ти колись зберешся робить чай? — кинув він потертому кожухові, що весь час зиркав то на мене, то на молоду леді.

— А йому теж наливати? — звернулася вона до Гіткліфа.

— Та роби ж щось нарешті! — так дико гримнув він у відповідь, що мене аж пересмикнуло. Тон, яким це було сказано, виказував справді лютий поганий характер. Тепер у мене вже не було підстав називати Гіткліфа всього лиш "солідним чолов'ягою".

Коли все нарешті було готове, він запросив мене приєднатися зі словами: "А тепер, сер, підсувайте до столу свого стільця". Ми всі — і неотесаний хлопчина теж — повсідалися за столом. Поки ми смакували вечерю, за столом панувала сувора мовчанка.

Я вирішив, що коли то я створив таку гнітючу атмосферу, то просто зобов'язаний розрядити обстановку. Не сидять же вони щодня такі нахмарені й небалакучі! Яка погана вдача в них не була б, не можуть же вони щоденно ходити з такими сердитими обличчями!

— Дивно, — почав я у перерві між чаюваннями — чекаючи наступної чашки чаю, — так дивно бачити, наскільки звички можуть впливати на наші смаки і почування. Багато хто не уявляє собі щасливого життя у

такій цілковитій ізольованості від світу, у якій живете ви, містере Гіткліф. Але смію сказати, що в теплому сімейному колі, з такою прекрасною дамою серця…

— Дамою серця? — перервав мене він із майже сатанинським усміхом. — Та де ж вона, моя прекрасна дама серця?

— Я мав на увазі місіс Гіткліф, вашу дружину…

— Он як! То ви припускаєте, що її дух повстав у вигляді янгола-охоронця Буремного Перевалу, поки її тіло спочиває в землі? Я правильно вас зрозумів?

Побачивши, що дав маху, я постарався виправитися. Звичайно ж, їхня різниця у віці була надто великою як для чоловіка і дружини. Йому близько сорока — вік, коли чоловіки не надтотішать себе надією на кохання юної дівчини. Таку мрію ми леліємо вже на схилі років. А дівчині важко було дати й сімнадцять.

Раптом мене осяяв здогад: цей селюк поруч зі мною, який сьорбає з блюдечка та хапає хліб немитими руками, і є її чоловік! Гіткліф-молодший, звичайно! Похована заживо у цьому домі, дівчина кинулася в обійми до першого-ліпшого, не У здогадуючись, що можуть існувати і кращі партії. Як шкода, що я змусив її пожалкувати про свій вибір.

Остання думка може здатися самовпевненою, але припускаю, що так і було. Мій сусіда по столу видається негарним, а я вже встиг переконатися, що мене вважають досить привабливим.

— Місіс Гіткліф — моя невістка, — сказав Гіткліф, підтверджуючи мої здогади. Говорячи це, він дивно поглянув на неї — поглядом, сповненим ненависті. Невже м'язи його обличчя функціонували не так, як у інших, викривлюючи перспективу справжніх душевних почуттів?

— А, звичайно, тепер я зрозумів! То ви є щасливим володарем серця цього чарівного янгола! — звернувся я до свого сусіди.

Помилка виявилася ще грубішою за попередню: парубійко почервонів і стис кулаки, вочевидь, збираючись показати, де тут зимують раки. Але він вчасно отямився й обмежився брутальними прокльонами в мою адресу, які я сумлінно пропустив повз вуха.

— Ви знову помиляєтеся, сер. Жоден із нас не має щастя володіти вашим славнозвісним чарівним янголом: її чоловік помер. Я сказав, що вона доводиться мені невісткою, отже, вона була дружиною мого сина.

— А цей хлопець…

— Не син мені, запевняю вас.

Гіткліф знову всміхнувся, ніби приписати йому таке батьківство було нечуваним зухвальством із мого боку.

— Моє ім'я — Гортон Ерншо, — відрубав хлопець, — і я раджу вам його поважати!

— Я, здається, нічим не виказав своєї неповаги, — відповів я, в душі потішаючись із його гордовито-пихатого тону.

Він витріщався на мене, поки я не відповів тим самим; очевидячки, поостерігся, що моя спокуса зацідити йому у й вухо або висловити вголос усе, що я про нього подумав, стане занадто сильною. Я усвідомив, що почуваюсь у цьому теплому родинному колі дедалі незатишніше. Гнітюча атмосфера будинку тисла на мене, не допомагав навіть такий-сякий фізичний затишок: я вирішив пильнувати, щоб не опинитися під цим негостинним дахом втретє.

Процес поглинання їжі скінчився; ніхто не зронив до мене ні слова, тому я підійшов до вікна глянути, що там із погодою.

Що за сумне видовище постало переді мною! На землю спустилася непроглядна ніч, а небо й довколишні пагорби заметіль перетворила в одну суцільну пелену зі снігу.

— Я не зможу дістатися додому без провідника, — мимоволі вихопилося в мене. — Шлях, певно, вже замело, а якщо й ні, то я навряд чи знайду дорогу в таку хуртовину.

— Гортоне, позаганяй вівці до кошари, а то їх за ніч геть засипле снігом, — звелів Гіткліф. — А двері припни дошкою.

— То що ж мені робити? — я почав дратуватись.

Мені ніхто не відповів; озирнувшись довкола, я побачив лише Джозефа, який ніс собакам відро каші, та місіс Гіткліф, що схилилася над вогнем, знайшовши собі розвагу: вона намагалася підпалити пучок сірників, що впали, коли вона діставала чай. Джозеф, спекавшись своєї ноші, критично оглянув кімнату і проскрипів:

— Це з якого дива ви тута байдикуєте, коли всі гарують надворі? Але вам шо кажи, шо не кажи — діла не буде! Най вас чортяка вхопить слідом за вашою матінкою!

Спершу я вирішив, що ця палка промова звернена до мене, і розлючено ступив до старого шарлатана з наміром виштовхати його за двері. Та мене перепинила місіс Гіткліф. — Ти, старий буркун! — вигукнула вона. — Ти не боїшся, що тебе чорти візьмуть, коли ти їх так любо згадуєш? Попереджаю, не зли мене, бо зажадаю, щоби диявол прийшов потвою душу! О! Поглянь сюди, Джозефе, — вела вона далі, знімаючи з полиці важку чорну книгу, — я покажу тобі, наскільки добре я оволоділа мистецтвом чорної магії; скоро весь дім це зрозуміє. Руда

корова здохла не просто так, а твій ревматизм — навряд чи лише наслана Богом кара! У — Ох, поганка! — видихнув старий. — Хай береже нас од нечистого Господь!

— Ні, нечестивцю! Ти, відкинутий Богом, іди звідси, а то я занапащу твою душу! Я зліпила з воску та глини твою фігурку, і знай — перший же, хто наважиться переступити межу, буде… Ні, я не скажу, що з ним буде, але ти це відчуєш на власній шкурі! Забирайся, бо я можу тобі наврочити!

Мала відьмачка недобре всміхнулася, й Джозеф, здригнувшись від невдаваного жаху та бурмочучи молитви, поспішив зникнути з її очей. Вийшовши за двері, він вигукнув: "Відьма!". Я подумав, що вона просто жартує таким моторошним способом, і, коли ми залишилися наодинці, спробував змусити її перейнятися моєю скрутою.

— Місіс Гіткліф, — промовив я щиро, — вибачте, що турбую вас. Але смію думати, що людина з таким прегарним обличчям не може мати кам'яне серце. Дайте якусь вказівку, що допоможе мені знайти шлях додому: я маю не більше гадки, як туди дістатися, ніж ви — як проїхати до Лондона!

— Ідіть дорогою, якою прийшли, — відповіла вона, вмостившись у кріслі зі свічкою та поклавши перед собою важку книгу. — Скупа порада, але це все, що я можу вам сказати.

— Отже, якщо ви дізнаєтеся, що мене знайшли мертвим десь у твані або сніговому заметі, ваша совість потай не говоритиме, що у цьому є й ваша провина?

— Хай навіть і так, але я не в змозі вас супроводжувати. Вони не дозволять мені навіть вийти до садової брами.

— Ви?! Та я б не посмів попросити вас навіть вийти за поріг такої ночі! — вигукнув я. — Я прошу вас вказати дорогу, а не показати її; чи вмовте містера Гіткліфа дати мені провідника.

— Кого? Тут лише він сам, Ерншо, Зілла, Джозеф та я. Кого ви оберете?

— А немає на фермі ще якогось хлопчини?

— Ні; це всі.

— Тоді все складається так, що мені доведеться залишитися у вас на нічліг.

— Це ви можете владнати з господарем. Я в це не втручатимусь.

— Сподіваюся, це для вас буде уроком і відвадить від необачних мандрівок нашими пагорбами, — суворо відрубав Гіткліф із дверей кухні. — Щодо того, щоб залишитися тут, то окремої кімнати для гостей в мене немає: доведеться вам розділити ліжко з Гортоном або Джозефом, якщо ви згодні на такі умови.

— Я можу спати на кріслі в цій кімнаті,— відповів я.

— Ні-ні! Чужинець — то чужинець, яким би він не був — бідним чи багатим: мені ні до чого, аби хтось тут шарудів без мого відома! — грубо кинув він.

Такий випад вивів мене з себе. Виказавши своє роздратування, я проскочив повз нього надвір і наштовхнувся на Ерншо. Було дуже темно, і я не міг знайти нічого, схожого на вихід. Блукаючи навколо, я почув ще одне свідчення їхнього звичного поводження одне з одним — їхню розмову. Попервах хлопець ніби виявив бажання допомогти мені.

— Я проведу його до кінця парку, — сказав він.

— Ти проведеш його до дідька! — ревнув його хазяїн, чи ким він там йому доводився. — А коней хто догляне, га?

— Життя людини важить більше, ніж загроза недогледіти одного разу коней: хтось мусить піти з ним, — стиха мовила місіс Гіткліф зі співчуттям, якого я від неї не сподівався.

— Та не з твоєї забаганки! — відрізав Гортон. — Якщо він тобі так запав у душу, то краще помовч.

— Ну, тоді я плекатиму надію, що тобі показуватиметься його привид. Сподіваюся, містер Гіткліф не вдостоїться іншого орендаря, поки стоятиме Грейндж! — гостро парирувала та.

— Слу як кляне! — пробубонів Джозеф, на якого я саме наткнувся. Він сидів при світлі ліхтаря і доїв корову, дослухаючись до розмови. Я безцеремонно вхопив ліхтаря і, крикнувши, що поверну його завтра, поквапився до найближчої хвіртки, що вимальовувалася з темряви.

— Хазяїне, хазяїне, він украв світильника! — залементував стариган, кидаючись за мною. — Гей, Кусако, песику, трримай його, трримай!

Я ще не встиг відчинити маленьку хвірточку, як на мене налетіли два волохаті чудовиська. Вони повалили мене на землю, ліхтар погас; я задихався від безсилого гніву й приниження під дружній регіт Гіткліфа та Ерншо. На щастя, собаки лише грізно гарчали, спершись на мене лапами і метляючи хвостами; вочевидь, не збиралися живцем поласувати своєю здобиччю. Однак підвестися вони мені теж не дали, і я мусив чекати, поки їхні хазяї зволять мені пособити. Насилу звільнившись, простоволосий, тремтячи від злості, я наказав негідникам негайно відпустити мене — інакше вони пошкодують про своє нахабство. У

розпалі я додав кілька відчайдушних погроз, що прозвучали, мов прокльони короля Ліра.

Моя гарячковість спричинилася до того, що в мене носом пішла кров. А Гіткліф усе продовжував реготати, і я продовжував лаятися. Не знаю, чим би закінчилася ця сцена, якби не з'явилася людина, розважливіша за мене і доброзичливіша за моїх кривдників. Це була Зілла, дорідна покоївка, яка нарешті прибігла довідатися, чому стоїть такий ґвалт. Вона вирішила, що хтось із них підняв на мене руку, і, не сміючи виступити проти хазяїна, звернула свою крикливу артилерію на молодшого з мерзотників.

— Оце так, містере Ерншо! — скрикнула вона. — Що це на вас наскочило, що ви таке вичворяете? Чи у вас заведено вбивати людей, тільки-но вони переступлять поріг? Ой, не буде мені добра з цього дому! Гляньте-но на цього бідолаху, він А ледве дише! Стійте, нікуди ви отако не підете. Зайдіть у дім, я вам поможу. Ось так, підождіть…

З цими словами вона несподівано хлюпнула мені за шию крижаної води і потягла на кухню. Містер Гіткліф пішов слідом, його раптовий вибух веселощів ущух так само швидко, як і почався.

Мені було погано, в голові паморочилося, в тілі відчувалася надзвичайна слабість. Хоч-не-хоч мені довелося згодитися провести ніч під його крівлею. Гіткліф наказав Зіллі дати мені склянку бренді і вийшов до кімнати. Покоївка, побідкавшись та втіливши в життя наказ хазяїна, після чого я трохи пожвавішав, повела мене спати.

Розділ третій

Коли ми піднімалися нагору, покоївка порадила, щоб я заховав свічку і не шумів. Це через дивацтво хазяїна, яке стосувалося тієї кімнати, до якої мене вели: якби його воля, він нікому б не дозволив там ночувати. Я спитав чому. Вона відповіла, що не знає: вона тут лише рік чи два, а в цім

домі відбуваються дивні речі, над якими вона старається не замислюватись.

Занадто загальмований, щоб виявляти подальшу цікавість, я замкнув по собі двері і роззирнувся у пошуках ліжка. Все умеблювання кімнати складалося зі стільця, шафи та велетенської дубової скрині, що під самою кришкою була оздоблена чимось на зразок віконець. Підійшовши до цієї споруди, я зазирнув досередини і побачив, що це своєрідна старовинна подоба ліжка-канапи, що було сконструйоване з метою служити окремою спальнею для когось із домашніх. Власне, воно нагадувало малу комірчину, а виступ під віконцями, вочевидь, слугував столом. Я відсунув бічну панель, увійшов, присвічуючи собі, та затулив вхід назад. Тепер я відчув себе надійно захищеним від чіпкого ока Гіткліфа, та й не лише від нього.

У кутку підвіконня, де я вмостив свічку, лежало кілька побитих цвіллю книжок; його фарбовану поверхню вкривали якісь видряпані написи. Ці писання, однак, являли собою не що інше, як одне й те саме ім'я, відтворене всіма можливими почерками: "Катрина Ерншо". Там-сям воно чергувалося з "Катрина Гіткліф" та "Катрина Лінтон".

В якомусь тупому заціпенінні я притулився чолом до вікна, а мій стомлений погляд і далі перескакував із одного слова на інше: "Катрина Ерншо — Гіткліф — Лінтон", доки очі не заплющилися самі собою. Та їм не судилося спочити й п'яти хвилин: своїм внутрішнім зором я продовжував бачити спалахи тріпотливих сліпучих літер, що складалися у слово "Катрина". Звівшись, щоб відігнати це настирливе видіння, я побачив, що моя свічка пломеніє у небезпечній близькості від однієї з тих спорохнявілих книжок і відчув запах паленої шкіри. Я поправив ґніт і, потерпаючи від холоду і невідступної нудоти, сів прямо і розгорнув на колінах пошкоджений том. Це виявилося Святе Письмо, надруковане старовинним шрифтом, від якого віяло пліснявою. На титульній сторінці було відтиснено надпис "Ex libris Катрини Ерншо" та дату — десь із чверть століття тому. Я згорнув книгу і взяв іншу, потім ще одну — і так, поки не переглянув усі. Бібліотека Катрини була добре підібрана, і стан

книжок свідчив про те, що ними користувалися досить часто, хоча і не завжди за призначенням: жодному розділу не пощастило вберегтися від коментарів, написаних олівцем та чорнилом усюди, де знайшлося вільне місце. Одні з них нагадували просто уривчасті нотатки, інші перетворилися у справжній щоденник, нашкрябаний непевною дитячою рукою. Вгорі однієї чистої сторінки (що, вперше побачена, здавалася, мабуть, істинним скарбом) я з радістю угледів чудову карикатуру на друзяку Джозефа, виконану грубо, але досить майстерно. Миттєва цікавість й спалахнула в мені до невідомої Катрини, і я взявся розшифровувати її збляклі ієрогліфи.

"Жахлива неділя! — так починалися перші рядки. — Якби ж тільки тато знову був поруч. Мерзенний Гіндлі його не замінить, він жорстокий до Гіткліфа. Ми з Г. хочемо вчинити бунт — і вже зробили перший крок цього вечора.

Цілий день лило як із відра; ми не змогли піти до церкви, тож Джозефу довелося влаштувати проповідь на горищі.

І поки Гіндлі з дружиною грілися унизу перед затишним коминком і, можу заприсягнутися, займалися чим завгодно, окрім читання Біблії, Гіткліф, я та малий безталанний помічник плугатаря мусили взяти наші молитовники і видертися нагору. Коли нас всадовили в ряд на мішок зерна, ми дрижали від холоду і позіхали, сподіваючись, що Джозеф теж замерзне і відпустить нас заради власного блага. Та все марно! Проповідь тяглася три години; та й після цього мій брат іще мав нахабство вигукнути: "Що, так скоро?" Раніше нам завжди дозволяли гратися недільними вечорами, якщо ми тільки не здіймали галасу, а тепер досить просто захихотіти, щоб тебе поставили у куток.

— Не забувайтеся, у вас тут є хазяїн, — сказав тиран. — Я на порох зітру кожного, хто мене розсердить! Я прагну повної тиші і спокою. Овва, хлопчисько! Це ти бешкетуєш? Френсіз, дорогенька, скубни його за чуба, як проходитимеш поруч: я чув, як він клацає пальцями.

Френсіз люто смикнула Гіткліфа за чуба, потім підійшла до чоловіка та вмостилася йому на коліна; й так вони сиділи, мов голубки, цілуючи одне одного та розводячись про всілякі дурниці — нам би було соромно таке молоти. Ми спробували розташуватися настільки зручніше, наскільки нам дозволяли умови — в кутку під шафою. Я тільки-но встигла зв'язати наші фартушки докупи та зробити з них завіску, як зі стайні повернувся Джозеф. Він зірвав моє власноручне творіння долі, нам'яв мені вуха і заджерґотів:

— Не встигли поховать хазяїна, і не минув суботній день, й і святі слова ще мають гучати у ваших вухах, а ви насміли балуватися? І як ото не соромно! Сядьте, погані дітиська, й У беріться до книжок — гарних книжок у нас доста! Сідайте та подумайте про свої душі!

Проказавши це, він змусив нас сісти біля вогню, тьмяні відблиски якого ледве освітлювали сторінки того друкованого мотлоху, що він тицьнув нам у руки. Я не могла витерпіти такого заняття. Схопивши свій вицвілий талмуд за корінець, я швиргонула його в собачий закуток, сповістивши, що ненавиджу гарні книжки. Гіткліф пожбурив свою слідом. Тоді й здійнявся ґвалт!

— Містере Гіндлі Ерншо! — загукав наш проповідник. — Містере Гіндлі Ерншо, скорше сюди! Міс Кеті порвала обкладинку "Стерна спасіння", а Гіткліф копнув ногою першу частину "Шляху до погибелі"! Це ж просто соромота, що ви їм дали так розпаскудитись! Ех... Старий ґазда відшмагав би їх як годиться — та його вже нема!

Гіндлі облишив своє раювання біля коминка і, вхопивши одного з нас за комір, а другого за руку, виштовхав до кухні. Там Джозеф урочисто напророкував, що дідько прийде по нас через наш неподобний спосіб життя. Утішені таким чином, ми знайшли собі окремі закутки, щоб спокійно чекати дияволового пришестя. Я знайшла цю книгу, зняла з полиці чорнильницю і, розчинивши двері, щоб було хоч трохи світліше, хвилин двадцять гаяла час за писанням; але мій компаньйон виявився не таким терплячим. Він пропонує нишком позичити у корівниці плаща і,

накрившись ним, втекти на болота. Гарна ідея — тоді, якщо стариган повернеться, він повірить, що справдилося його пророцтво. А під дощем нам навряд чи буде гірше чи холодніше, ніж тут".

* * *

Думається, що Катрина втілила у життя цей задум, оскільки наступний запис свідчив, що вона плакала над книгою: "Досі я не думала, що Гіндлі коли-небудь змусить мене так плакати, — писала вона. — Моя голова болить так, що я не можу підвести її з подушки, але я не кину це діло. Бідолашний Гіткліф! Гіндлі зве його приблудою і більше не дозволяє йому ні сидіти поруч із нами, ні їсти разом. Він говорить, мені не слід із ним гратися, і страхає нас тим, що вижене його з дому, якщо ми не виконаємо його наказів. Він звинувачує нашого батька (як тільки сміє?) в тому, що той надто розбалував Г.; і присягається, що таки поставить його на місце".

* * *

Я почав куняти над сторінкою; мій погляд перескакував із рукописних рядків на друковані. Я побачив декоративні літери заголовка, надруковані червоною фарбою: "Сімдесят разів по сім, та Перше з Сімдесяти Перших. Божа проповідь, виголошена преподобним Джейбсом Брендегемом у церкві Гіммерден-Се". І, в сонному запамороченні ламаючи голову, що ж повідав парафіянам Джейбс Брендегем, я відкинувся на спину і провалився у сон. Та на жаль, поганенький чай і кепський настрій подіяли так само погано! Бо що ж іще могло спричинитися до такої жахливої ночі? Я не пригадую чогось подібного відтоді, як почав усвідомлювати, що таке справжнє страждання.

Я почав марити ще до того, як повністю поринув у забуття. Мені здавалося, що вже ранок і я на шляху додому, а Джозеф мене супроводжує. За ніч снігу намело на кілька ярдів заввишки, і, поки ми пробиралися вперед, мій провідник без упину докоряв мені за те, що я не

взяв із собою паломницького ціпка. Він запевняв, що без нього я ніколи не дістанусь додому, і хвалькувато вимахував перед очима важкою палицею з набалдашником, яка, наскільки я зрозумів, і була вище згаданим паломницьким ціпком. В якийсь момент я зрозумів усю абсурдність ситуації: для того, щоб втрапити до своєї оселі, мені потрібне озброєння у вигляді ціпка! Тоді мене осяяла й інша думка. Я вже не йшов додому: ми вирушили в далеку путь, щоб послухати проповідь преподобного Джейбса Брендегема під назвою "Сімдесят разів по сім", і хтось із нас — чи Джозеф, чи проповідник, чи я сам — скоїв "Перше з Сімдесяти Перших" і має бути привселюдно відлученим від церкви.

Ми підійшли до церкви. Я й справді двічі чи тричі проходив повз неї під час моїх прогулянок; вона стоїть у долині між двома пагорбами, на високій галявині поблизу болота — подейкують, що його твань діє на тіла, що знайшли в ній останній притулок, як бальзамувальний засіб. Покрівля церковці ще так-сяк тримається, але оскільки на пастора в цій місцині чекає лише двадцять фунтів платні на рік і хатинка на дві кімнати, ніхто не спішить взяти на себе його обов'язки, особливо з огляду на те, що парафіяни радше дозволять йому померти з голоду, ніж помножать його статки з власного гаманця хоч на один пенні. Хай там як, у моєму сні перед Джейбсом зібралася численна й шаноблива паства. Але й проповідь він виголошував! Вона складалася з чотириста дев'яноста частин, кожна з яких тяглася не менше за звичайну проповідь і стосувалася окремого гріха! Де він їх стільки познаходив, я й не уявляю. У нього була власна манера їх тлумачення, і здавалося, що на кожен випадок в нього є окремий, не схожий на інші гріх. Вони були надзвичайно інтригуючими: чудернацькі провинності, про які я раніше навіть і не здогадувався.

Ох, ну і втомився ж я! Я зітхав, і позіхав, і починав куняти, і знову приходив до тями! Як я щипав себе, і штрикав, і тер очі, і вставав із місця, і знову сідав назад, і смикав Джозефа, домагаючись відповіді на питання, чи скінчиться це коли-небудь! Я був змушений дослухати все до кінця; нарешті проповідник дійшов до "Першого з Сімдесяти Перших". У цю вирішальну мить на мене зійшло раптове натхнення: я схопився з місця і

звинуватив Джейбса Брендегема у такому гріху, який не мусить прощати жоден із рабів Божих.

— Сер, — вигукнув я, — сидячи в цих чотирьох стінах, я витримав і простив чотириста дев'яносто розділів вашої промови. Сімдесят і сім разів я надягав капелюха і збирався піти геть — і сімдесят і сім разів ви якимось дивом змушували мене сісти назад. Та чотириста дев'яносто перший — це занадто. Друзі-мученики, поквитаємося з ним! Стягніть його з кафедри та рознесіть на шматки, щоб по ньому й сліду не залишилось!

— Ось де ти, творіння Боже! — скричав Джейбс, спершись на кафедру і витримавши зловісну паузу. — Сімдесят і сім разів насмілився ти осквернити позіхами вид свій, і сімдесят і сім разів нашіптував мені внутрішній голос: "Людина слабка, прости їй це!" І настало Перше з Сімдесяти Перших. То звершіть над ним, браття, присуджену йому кару! Цю честь покладає Всевишній на вірних слуг своїх!

По цих словах всі учасники зібрання підхопилися з місць і, здійнявши свої патериці, з'юрмилися навколо мене. Я не мав чим оборонятися, тож вчепився у Джозефа, мого найближчого та найзатятішого супротивника, намагаючись відібрати його палицю. Кілька палиць зітнулося у самій гущині натовпу; удари, призначені мені, втрапляли у інших. Церква аж гула від грюкоту побоїща: кожен підняв руку на свого сусіду. Брендегем, не бажаючи лишатися осторонь, також виказував свої старання гучним гепанням кулака по кафедрі. Від цього гупання йшли такі виляски, що вони врешті збудили мене зі сну — на мою несказанну радість. Та що ж спричинилося до такого грандіозного побоїща? Хто зіграв у ньому роль Джейбса? Не що інше, як ялинова гілка, що стукала у віконну шибу, хитаючись під поривами вітру, і шамотіла своїми голками по віконній рамі. Якусь хвилину я насторожено дослухався, та, пересвідчившись, що правильно встановив порушника свого спокою, повернувся на другий бік і зновузадрімав. І знову мені наснився сон — ще гірший за попередні ній, якщо це тільки можливо.

Цього разу, пам'ятаю, я снив, нібито лежу в дубовому ліжку і виразно чую, як виє вітер і мете сніг. Я так само чув надокучливий шурхіт — і правильно з'ясував його причину, У приписавши все гілці ялини; але це роздратувало мене настільки, що я вирішив позбутися обридливої гілляки, якщо це лишень видавалося можливим. Пригадую, потім я встав і спробував зачинити вікно. Та гачок ніби приріс до своєї защіпки: цю обставину я виявив, коли ще не спав, але забув про неї.

"І все-таки я це припиню!" — промимрив я, потім видушив скло і висунув руку назовні, щоб приборкати настирливу гілку, та замість неї мої пальці зімкнулися на чиїйсь холодній, як лід, руці! Усі жахіття нічного кошмару накрили мене з головою. Я намагався звільнити руку, але крижані пальці вчепилися у неї намертво, а чийсь болісний голос схлипнув: "Впустіть мене… впустіть мене!" "Хто ви?" — видихнув я, намагаючись звільнитися. "Катрина Лінтон, — долинув до моїх вух тремтячий голос (і чому мені примарилося саме "Лінтон"? Я ж прочитав ім'я "Катрина Ерншо" разів у двадцять більше!). — Я прийшла додому! Я блукала в болотах!" По цих словах я розгледів за вікном обриси дитячого личка. Жах зробив мене нещадним: побачивши, що всі спроби відштовхнути геть цю моторошну істоту марні, я втягнув її руку крізь діру в шибці й посовав нею туди й назад, аж поки не зацебеніла кров, якою в цьому місці тут-таки просякла постіль. Але вона й далі голосила "Впустіть!" й вдержувала мене, ніби в лещатах, доводячи мене цим ледве не до сказу. "Як? — врешті зойкнув я. — Відпустіть мене, якщо хочете, щоб я вас впустив!" Чіпка хватка послабилася, я висмикнув руку і поспіхом почав зводити загату з книжок, щоб затулити діру у склі. Потім мені довелося затулити вуха, щоб не чути благального скімлення своєї гості. Здається, я намагався це зробити десь із чверть години, аж поки прислухався знову — і знову почув сумовитий стогін! "Згинь! — скрикнув я. — Я ніколи тебе не впущу, проси хоч двадцять років!" "Вже є двадцять років! — заквилив голос-Цілих двадцять років я блукаю по землі в чеканні!"

Нараз за вікном почулося якесь тихе шкряботіння, і стос А книжок посунувся так, ніби його совали знадвору. Я хотів зірватися й бігти, але

так заціпенів, що не спромігся ворухнути й пальцем. Тоді, в якомусь шаленому нападі божевілля й страху, загорлав на весь голос. Як на сором, раптом я виявив, що кричав не лише уві сні: чиїсь швидкі кроки наближалися до дверей; їх рвучко відчинили, й у віконцях над ліжком замиготіло світло. Сівши, я досі відчував, що тремчу, і тільки витирав спітніле чоло. Той, хто вторгся до кімнати, вочевидь розмірковував, що робити, стиха бурмочучи щось собі під ніс. Нарешті він запитав упівголоса, наче не сподіваючись дістати відповідь:

— Є тут хто живий?

Я вирішив за краще засвідчити свою присутність — адже, знаючи Гіткліфові звичаї, побоювався, що у разі моєї мовчанки він почне вишукувати далі. З цим наміром я і розсунув дверні панелі. Але я не скоро забуду, який мої нехитрі дії справили ефект.

Гіткліф стояв біля виходу в самій сорочці й штанях, а віск опливлої свічки скрапував йому на пальці. Його обличчя кольором зрівнялося зі стінкою позаду. Перший же рип дубової панелі подіяв, як електричний струм; свічка вислизнула йому з рук і відкотилася на кілька кроків, а хвилювався чоловік настільки, що ледве спромігся її підняти.

— Це всього лиш я, ваш скромний гість, сер, — подав я голос, бажаючи надалі втримати його від подібного вияву боягузтва. — На свою біду, я кричав уві сні, бо мені приверзлося жахливе видіння. Прошу вибачити, що потурбував вас.

— О, чорти б вас узяли, містере Локвуд! А щоб вас… — почав клясти мій орендар, примощуючи свічку на стільці, бо не міг вдержати її рівно.— І хто ж провів вас до цієї кімнати? — провадив він далі, стиснувши кулаки так, що нігті аж вп'ялися під шкіру, і клацаючи зубами у марних спробах приховати своє сум'яття. — Хто це зробив, хто? Я зараз же витурю його геть із мого дому!

— Це Зілла, ваша прислужниця, — відказав я, поспіхом натягаючи свій одяг і швидко приводячи його в належний вигляд. — Було б добре, якби ви справді так і зробили, містере Гіткліф: вона на це заслуговує. Певне, хотіла ще раз пересвідчитися, — не без моєї допомоги, звичайно, — що це місце повниться всілякими примарами. Але ж так і є — їх тут хоч косою коси!

Запевняю, ви мудро вчинили, замкнувши цю кімнату. Навряд чи хтось вам подякує за ніч, проведену в такому лігві.

— Це ви про що таке говорите? — завівся Гіткліф.— І куди це зібралися? Лягайте й досипляйте, якщо ви вже тут, тільки, на Бога, більше не здіймайте такого галасу — йому не може бути виправдання, — хіба якщо вам різатимуть горлянку!

— Але ж якби мала бісиця влізла у вікно, вона б із мене точно дух випустила! — відбив його нападки я. — Та я й не збираюся більше проходити випробування гостинністю ваших пращурів. Преподобний Джейбс Брендегем часом не доводиться вам родичем по материнській лінії? А ця Катрина Лінтон, чи Ерншо, чи як її там, — вона безперечно блукає по світу неупокоєною, грішна її душа! Вона сказала мені, що ходить по землі вже двадцять років: треба думати, що це справедлива кара за якісь смертні гріхи!

Щойно вимовивши ці слова, я згадав, що в книзі імена Гіткліфа й Катрини фігурували зовсім поруч — чогось раніше ця обставина цілковито вилетіла в мене з голови. Я почервонів, засоромившись своєї нетактовності, але не подав і знаку, лише поспішив додати:

— Річ у тім, сер, що півночі я провів…

Тут я прикусив язика, адже вже хотів сказати "роздивляючись ці старі книжки", а це б засвідчило те, що я обізнаний із їхнім рукописним

вмістом так само добре, як і з друкованим. Тому, подумки виправившись, я продовжив:

— …перечитуючи видряпані на підвіконні імена. Монотонне заняття, яке, думаю, мене і приспало, як це робить лічба, наприклад, чи то…

— Що ви собі дозволяєте, говорячи зі мною так? — вибухнув Гіткліф у апогеї власної несамовитості. — Як… як ви смієте, під моїм дахом? Боже! Та він, мабуть, сказився, коли так говорить! — і він безтямно гепнув себе по лобі.

Я не знав, розсердитися за таку його мову чи продовжу вати оповідь. Але він здавався таким збентеженим, що я зглянувся на нього і далі оповідав про свої сни, стверджуючи, що ніколи не чув імення "Катрина Лінтон" раніше, та воно, прочитане багато разів, витворило в моїй уяві образ саме тоді, коли я вже не володів собою. Поки я говорив, Гіткліф крок за кроком відступав усе далі, в тінь кімнати-ліжка, аж зрештою сів там так, що його майже не було видно. Незважаючи на це, з його нерівномірного й уривчастого дихання я здогадався, що він намагається вгамувати свої розбурхані почуття. Не бажаючи жодним чином виявляти розуміння того, що з ним коїться, я продовжив метушливо вдягатися, поглядаючи на годинника і примовляючи сам до себе:

— Ну й довго тягнеться ніч! Ще немає й третьої! А я міг би заприсягтися, що вже по шостій. Час тут ніби зупинився: ми, напевно, розійшлися спочивати близько восьмої!

— Взимку ми лягаємо завжди о дев'ятій, а встаємо о четвертій, — сказав господар, тяжко зітхнувши, і, як мені здалося, змахнув з очей сльозу— Містере Локвуд, — додав він, — можете перейти до моєї спальні; ви лише станете на заваді, якщо зійдете вниз удосвіта. А ці ваші дитинячі сонні верески все одно відігнали від мене сон. Тепер я не зможу заснути.

— Я також, — відказав я. — Краще я до світанку прогуляюся надворі, а тоді — можете не боятися мого нового повторного вторгнення у ваші володіння. Тепер я цілком зцілився д від бажання шукати розраду в чийомусь приємному товаристві, хай то буде чи в селі, чи у місті. Розумна людина муситьвдовольнятися тією компанією, яку має у власній особі.

— Пречудова компанія! — буркнув Гіткліф. — Беріть свічку і йдіть куди завгодно. Я зараз до вас приєднаюся. Але тримайтесь подалі від подвір'я, бо я спустив із ланцюга собак; У в будинку чатує Юнона… тож виходить… ви можете блукати самими лише сходами і коридорами. Та йдіть же скоріше! Я надійду за хвилину.

Я скорився наказові лише наполовину — вийшов із кімнати, але, не знаючи, куди веде вузенький передпокій, спинився біля дверей і мимоволі став свідком дивної забобонності господаря, що не в'язалася з його розважливою вдачею. Він ступив до ліжка, відчинив заґратоване віконце і, захлинаючись слізьми, нестямно вигукнув: "Прийди!"

"Прийди! — вже схлипнув він. — Кеті, прийди до мене. Зринь — ще хоч раз! О моє серце, Катрино, почуй мене хоч цього разу, врешті-решт!" Привид виявив звичну для свого племені примхливість і не явив жодної ознаки свого існування; лише порив вітру зі снігом увірвався до кімнати, сягнувши аж того місця, де стояв я, і загасив свічку.

У його шаленому збудженні відчувалися такі муки й розпач, що зі співчуття я не став робити поспішних висновків із цих дивакуватих маніпуляцій і просто пішов геть. Я злостився через те, що взагалі почав слухати це, і картав себе за спричинені моїм сміхотворним кошмаром страждання, хоча й не розумів їх дійсної причини. Тихенько спустившись сходами, я потрапив до кухні, де дотліваючий у коминку вогонь дозволив мені знову запалити свічку. Все довкола ніби завмерло, і тільки смугастий сірий кіт, що спав на теплих вуглинах, вибрався зі свого сховку і зустрів мене протяжним нявчанням.

Біля самого коминка півколом стояли дві лави: на одній простягнувся я, а Воркіт зайняв другу. Таким чином ми обоє мирно дрімали, поки до нашого сонного царства не вторгся Джозеф. Він спустився по дерев'яній драбині, обриси якої губилися високо під стелею: вела вона, треба думати, прямісінько на його рідне горище. Він лиховісно зиркнув на розпалений мною маленький вогник, відсунув кота з його привілейованого місця, вмостився туди сам і заходився набивати тютюном свою тридюймову люльку. Моя присутність у його святилищі, певно, видалася йому нечуваним нахабством, на яке нема чого й зважати: він мовчки взяв до рота люльку і, склавши руки на грудях, вдоволено запахкав. Я не заважав його розкошуванням. Випустивши останнє кільце диму, він шумно втягнув носом повітря, підвівся і вийшов так само урочисто, як і зайшов.

Незабаром почулися нові, більш пружинисті кроки; тільки-но я розтулив рота для ранкового привітання, як довелося стулити його знову: це був Гортон Ерншо, що вправлявся у звичному для себе занятті — проклинав sotto voce кожну річ, яка траплялася на шляху, шукаючи при цьому лопату чи заступ, щоб прокласти у снігових заметах стежку. Зазирнувши за спинку лави, він важко засопів, думаючи при цьому про обмін люб'язностями зі мною так само, як думав би про чемності, звернені до мого компаньйона-кота. З його лаштувань я здогадався, що вже можу вийти з дому без перешкод, і, покинувши свій твердий лежак, ступив услід за ним. Хлопець помітив це і вказав кінцем лопати на інші двері, невиразними звуками даючи зрозуміти, що я мушу йти туди, коли вже намірився перебратися на інше місце.

Тож я відчинив двері у дім. Жінки вже повставали: Зілла неабиякими зусиллями роздмухувала вогонь у грубі, а місіс Гіткліф, стоячи на колінах біля вогню, читала при його світлі книгу. Вона з головою поринула у своє заняття, тримаючи руку на рівні очей, щоб захистити їх від жару, і відривалася лише для того, щоб насварити служницю, коли та обсипала її іскрами, чи відігнати собаку, що весь час тицяла свій слинявий писок просто дівчині в лице. Я з подивом угледів тут і Гіткліфа. Він стояв біля вогню, спиною до мене, і тільки-но перестав вергати громи й блискавки

на голову бідолашної Зілли, що раз у раз припиняла роботу, зі скрушним зітханням підносячи до очей поділ фартуха.

— А ти, ти, нікчемна… — вибухнув він, повернувшись до своєї невістки, саме коли я ввійшов, і вжив слівце, так само безневинне і добропристойне, як і "качка" або "вівця", але зазвичай позначуване трьома крапками. — Ось ти де — за своїми забавками знову! Всі інші працюють, заробляючи собі на прожиття, лише ти сидиш у мене на шиї! Покинь оту свою бридню та берися до роботи! Не навертайся мені на очі, бо поплатишся за це кожного такого разу, чуєш, негіднице?

— Я покину свою "бридню", бо ви все одно мене змусите це зробити, якщо я відмовлюся, — відповіла молода леді, згорнула книгу і кинула її на стілець. — Та я не робитиму нічого — хоч собі лусніть! Крім того, що мені самій до душі припаде!

Гіткліф замахнувся на неї, та ораторка прудко відскочила на безпечну відстань, очевидячки, добре знайома з його крутими кулаками. Я ж, не бажаючи розважатися посередництвом сімейних чварів (а вони гризлися, як кішка з собакою), хутко ступив до кімнати, щоб погрітися біля вогню, і вдав, наче ні сном ні духом не відаю про попередню сутичку. В обох вистачило тактовності, щоб припинити сварку: Гіткліф від гріха подалі впхав руки до кишень, а місіс Гіткліф, закопиливши губу, відійшла у дальній куток кімнати і всілася там, граючи роль непорушної статуї впродовж усього мого перебування там. Та цей час збіг досить скоро. Я відмовився від сніданку і з першим же проблиском денного світла поквапився вийти на свіже повітря — таке чисте й спокійне, проте холодне, мов незримий лід.

Не встиг я відійти вглиб саду, як господар дому загукав мені, щоб я зупинився: він проведе мене через вересове пустище. Він таки вчинив добре, бо весь схил пагорба перетворився у суцільний бурунистий білосніжний океан. Та ця картина була оманливою: під бурунами ховалися зовсім не пагорби, а заметені снігом рівчаки, а справжні пагорби — скупчення шлаку з вугільних кар'єрів — зовсім зникли з карти,

яка закарбувалася у моїй пам'яті після вчорашньої прогулянки. Я ще тоді помітив обіч шляху, за шість-сім ярдів один від одного, рядок кам'яних стовпців, що тяглися через усе поле; вкопані в землю та побілені вапном, вони мали позначати шлях у темряві чи у разі такого снігопаду, як зараз, що поховав під пеленою снігу всі довколишні болота й стежки.

Та зараз від цих стовпців не було й сліду, окрім брудних цяток, що там-сям визирали з-під снігу. Крім того, мій супутник весь час застерігав мене від необачних кроків, вказуючи, де треба звернути праворуч, а де — ліворуч, хоча мені здавалося, що я йду точно по вигинах стежки.

Дорогою ми перекинулися кількома словами, і врешті він зупинився біля паркової брами Трашкрос-Грейнджу, завваживши, що тут я вже не зможу забейкатися у нетрі. Прощаючись, ми обмежились лише недбалим кивком голови, потому я рушив уперед, звірившись лише на власні сили, бо сторожа у його будці ще не було. Ворота були на відстані двох миль від маєтку, проте, гадаю, я примудрився пройти всі чотири, блукаючи поміж деревами та провалюючись у сніг по шию, — втіха, яку можуть цінувати тільки ті, хто її пережив. У будь-якому разі мої мандри не могли тривати вічно: рівно о дванадцятій я увійшов до будинку, згаявши на кожну милю відстані від Буремного Перевалу по годині.

Уся челядь у особі економки та її підлеглих із вигуками поспішила мені назустріч. Вони вже й не сподівалися побачити мене живим. Всі як один вирішили, що я запропав у вчорашній хуртовині, і радилися, як їм вести пошуки мого тіла. Я наказав їм заспокоїтись, — адже тепер вони бачать, що я повернувся живий-здоровий, — і, втомлений як собака, поплентався нагору. Там, перевдягнувшись у сухе і з півгодинипоходжаючи з кутка в куток, щоб зігрітися, я перебрався до кабінету, зморений нанівець. Мені навіть не стало сили насолодитися теплом вогню та філіжанкою паруючої кави, звареної служницею вмисно для відновлення моїх сил.

Розділ четвертий

Як же все-таки легко люди підпадають під чужий вплив і пливуть за течією! Я, що тільки-но вирішив триматись подалі від будь-якого товариства і дякував долі, яка закинула мене у таке Богом забуте місце, я, слабкодухий невдаха, що боровся зі своїми песимістичними настроями и відчуттям самотності аж до вечора, був зрештою змушений капітулювати. Вдавши, що хочу розпитати про господарські справи, я забажав, щоб місіс Дін посиділа зі мною під час вечері — я щиро сподівався, що вона почне про щось провадити і пожвавить мене своєю розмовою — або принаймні приспить.

— Ви живете тут уже досить довгий час, — повів мову я, — здається, якось говорили, що вже шістнадцять років?

— Вісімнадцять, сер. Я приїхала сюди, щойно одружилася хазяйка, щоб прислуговувати їй. Після її смерті хазяїн залишив мене тут за економку.

— Он як!

Запала мовчанка. Я побоювався, що вона не така вже й балакуча — хіба що тільки коли мова заходить про її особисті проблеми, які навряд чи здадуться мені цікавими. Вона сіла, склавши руки на колінах і поринувши у важкі роздуми, а за кілька хвилин у неї вихопилося:

— Ат, відтоді так усе змінилося!

— Так-так, — докинув я, — і ви багато чого хорошого звідали на віку, правда?

— Багато. І поганого теж.

"О, якраз зверну розмову на сім'ю мого орендодавця! — подумав я. — Чудовий привід зав'язати розмову. Та й ота гарненька дівчина-вдова — хочеться мені знати її історію: чи з цих країв вона родом, чи, що

ймовірніше, з якихось екзотичних земель, тому й грубі тутешні аборигени не бажають ви знати її за свою". З цим наміром я поцікавився у місіс Дін, чому Гіткліф здає Трашкрос-Грейндж в оренду, а сам живе у домі значно гіршому:

— Хіба він не має достатньо грошей, щоб утримувати такий маєток?

— Має, сер! — відказала вона. — Ніхто не знає, скільки у нього тих грошей, і щороку їх стає дедалі більше. Так, так, він багатий і міг би жити ще й у кращому домі, ніж цей, але він дуже заощадливий, я б навіть сказала, скупий. Навіть якщо він вирішить перебратись до Трашкрос-Грейнджу, то, ледве зачувши про гарного орендаря, ніколи не втратить можливості отримати ті свої кілька сотень. Дивно, і чого б то людям бути такими пожадливими, коли на світі вони самі-самісінькі!

— У нього ж був син, здається?

— Так, був. Та він помер.

— А та молода леді, місіс Гіткліф, вдова, — вона була синовою дружиною?

— Саме так.

— А звідки вона родом?

— О сер, та це ж донька мого покійного хазяїна: її дівоче ім'я — Катрина Лінтон. Я її виростила, бідолаху! Дуже б мені хотілося, щоб містер Гіткліф перебрався сюди — тоді б ми знову були разом.

— Як — Катрина Лінтон? — здивовано вигукнув я. Але по хвилинних роздумах переконав себе, що це не моя примарна Катрина.

— Тоді, значить, переді мною тут мешкав чоловік на ймення Лінтон? — продовжив розмову я.

— Таки він.

— А хто цей Ерншо — Гортон Ерншо, який мешкає з містером Гіткліфом? Вони родичі?

— Ні; він племінник покійної місіс Лінтон.

— Тобто тоді він доводиться молодій леді кузеном?

— Так; і її чоловік теж доводився їй двоюрідним братом.

Один — із материного боку, другий — по батькові: Гіткліф був одружений із сестрою містера Едгара Лінтона.

— Я бачив, над вхідними дверима у Буремному Перевалі вирізьблене прізвище "Ерншо". Це давній рід?

— Дуже давній, сер. І Гортон — він останній із них лишився, так само як наша Кеті — з Лінтонів. То ви були у Буремному Перевалі? Вибачте, звичайно, що допитуюся, та я так хочу почути, як вона там!

— Місіс Гіткліф? Вона виглядає дуже добре. Гарна дівчина, хоча, думаю, не вельми щаслива.

— Авжеж — це й не дивно! А як же вам припав до душі господар?

— Наш друзяка доволі важку вдачу має, правда, місіс Дін?

— Важку і гостру, мов точильний камінь! Що менше маєте з ним справ, то краще.

— Мабуть, чимало довелось йому пережити, перш ніж він став таким грубим посідачем. Ви знаєте щось про його минуле?

— Я знаю про нього все — все, крім того, де він народився, і хто були його батьки, і як він заробив свої перші гроші. А Гортона він узяв і випхнув із родинного кола, як зозуленя виштовхує з гнізда свого побратима. І тепер безталанний хлопчина, мабуть, єдиний з усіх не здогадується, як жорстоко його одурили.

— Ну, місіс Дін, із вашого боку було б справжньою щедрістю розповісти щось цікавеньке про моїх сусідів. Відчуваю, що інакше не засну, тож будьте ласкаві, посидьте тут годинку й потеревеньте зі мною.

— О, з радістю, сер! Ось тільки-но знайду собі якесь шиття — і сидітиму стільки, скільки забажаєте. Та ви, здається, добряче промерзли — он, аж дрижаки хапаєте! Треба вам випити чогось тепленького, щоб вигнати цю застуду.

Добросерда жіночка вискочила з кімнати, а я присунувся ближче до вогню: моє обличчя пашіло, а тіло кидало в холод. До того ж мої нерви були напнуті як струна. Тому мені було А навіть не зле, а скоріше боязно, що події останніх днів ще дадуться взнаки.

Вона невдовзі повернулася з паруючим горнятком та своїм рукоділлям, і, поставивши питво на полицю біля коминка, влаштувалася поруч, очевидячки, втішаючись, що я так легко пішов на контакт.

— Перш ніж переїхати сюди, — почала вона без зайвих припрохувань, — я майже весь час жила у Буремному Перевалі. Моя мати виняньчила містера Гіндлі Ерншо, батька Гортона, а я звикла бавити хазяйських дітей. Також я виконувала різні доручення: у косовицю допомагала гребти сіно, а в домі робила все, що мені загадували. Одного чудового літнього ранку — пам'ятаю, саме пристигли жнива — старий містер Ерншо, хазяїн, зійшов униз у дорожньому вбранні і, загадавши

Джозефові на день кілька справунків, повернувся до Гіндлі. ДО Кеті й до мене — бо я їла разом із ними вівсянку — та й каже синові: "Ну, мій гарнюньо, я сьогодні вирушаю до Ліверпуля, що тобі привезти? Обирай, що хочеш, нехай тільки це буде щось не надто велике, бо я й туди, й назад ітиму пішки: шістдесят миль в один кінець — то неблизький світ!" Гіндлі обрав скрипку, тоді батько спитав те саме у міс Кеті; їй заледве виповнилося шість років, але вона вже вправно їздила верхи і тому попросила батіжок. Він і про мене не забув, бо мав справді добре серце, хоча інколи й поводився доволі суворо. Пообіцяв мені принести повні кишені яблук та груш, поцілував своїх діточок, попрощався та й пішов.

Довго тяглися для нас ті три дні, що його не було, і мала Кеті весь час допитувалася, коли вже татко повернеться додому. Місіс Ерншо сподівалася, що він прибуде на третій день до вечері, і відкладала трапезу годину за годиною, та він усе ці не приходив; дітлахи втомилися постійно бігати за ворота й виглядати батька. Врешті стемніло; місіс Ерншо воліла б повкладати дітей спати, та вони слізно просили не робити цього. І от, десь близько одинадцятої, двері тихенько рипнули і увійшов господар. Він так і впав у крісло, одночасно стогнучи У й сміючись, і попросив, щоб до нього й не підступали — вінілі бо ледь живий і не повторить такої подорожі хоч би й за коня і півцарства на додачу.

— Мене наче заганяли до смерті! — поскаржився він, розгортаючи кожуха, якого доти тримав завиненим у руках. — Дивися, жінко! Скільки живу, ще такого на долю не випадало. Але ти мусиш прийняти його як дар Божий, хоч він і чорний, мов із пекла.

Ми оточили хазяїна; поверх голови міс Кеті я змогла розгледіти брудне та обідране чорняве дитинча. Було видко, що малий давно вміє говорити і тим більше ходити, а з лиця він був навіть старший за Катрину; та коли його поставили на ніжки, він тільки роззирався довкола та плів якісь тарабарські штуки, які ніхто не міг зрозуміти. Я налякалась, та й місіс Ерншо була ладна виштурхати його за двері; вона накинулася на чоловіка, допитуючись, як він додумався взяти цього циганського підкидька в дім, коли в них є власні годованці. І що він тільки збирається

з цим робити, і чи не збожеволів він часом узагалі? Хазяїн спробував був усе пояснити, та він справді просто знесилів від утоми, і все, що я змогла розібрати в перервах між хазяйчиними верещаннями, було те, що він побачив на вулицях Ліверпуля голодуюче бездомне дитя, підібрав його і почав дошукуватись, чиє воно. Та цього не знала жодна жива душа, і, обмежений часом і грошима, він вирішив за краще взяти мале з собою, аніж влазити у марні витрати там: якщо він уже вирішив взяти на себе таку відповідальність, не можна було лишати дитину там, де її знайшли. Результатом цієї оповіді стало те, що моя хазяйка заспокоїлася; містер Ерншо наказав мені відмити й вдягти малого у чисте і вкласти спати разом із дітьми.

Поки мир не було відновлено, Гіндлі й Кеті Ерншо вдовольнялися лише спогляданням; потім обоє почали порпатися у батькових кишенях, шукаючи обіцяні подарунки. Хлопцю було вже чотирнадцять років, та коли він витяг скрипку, точніше, все, що від неї залишилося, — тобто жалюгідні уламки, — то розрюмсався вголос; Кеті ж, довідавшись, що батько загубив її батіжка, поки панькався з чужаком, почала зубоскалити та плювати в хлопчака — і зрештою заробила від батька смачного ляпаса, що мав навчити її манерам. Діти навідріз відмовилися ділити з малим своє ліжко чи навіть кімнату, а я вчинила не розумніше — вклала хлопчину біля сходів, сподіваючись, що завтра його вже тут не буде. Та він випадково прибився до дверей містера Ерншо, мабуть, на його голос, і там-таки хазяїн його і знайшов. Після розпитувань я була змушена зізнатись, і за таке малодушне й жорстоке ставлення мене вислали з дому.

Такою була перша сімейна зустріч із Гіткліфом. Повернувшись назад за кілька днів (я-бо не думала, що мене вигнали навічно), я дізналася, що вони нарекли його Гіткліфом — це було ім'я їхнього сина, який вмер іще малим; звідтоді воно стало знайді й за ймення, й за прізвище. З міс Кеті вони тепер потоваришували, а от Гіндлі Ерншо не злюбив його з першого погляду, та й я, сказати правду, також. Ми безсоромно цькували хлопця — мені бракувало розуму, щоб відчути власну несправедливість, а

хазяйка й слівця за нього ніколи не замовила, хоч і бачила, як його кривдять.

Він здавався сумирною замкненою дитиною; мабуть, звик, щоб із ним так поводилися: зносив побої Гіндлі Ерншо без сліз, наче так і треба, а на мої щипки лиш голосно сопів та викочував очі, наче то він сам ненароком забився, а я тут ні до чого. Така сумирність лютила старого містера Ерншо — він-бо дізнався, що його син кривдить бідного безбатченка (так хазяїн називав хлопця). Він надзвичайно прихилився доГіткліфа, вірив кожному його слову, — щоправда, той говоривмало і здебільшого правду, — цяцькався з ним більше, ніж із Кеті, що була, як на батькову улюбленицю, надто вже неслухівняною і вередливою.

Отак, із самого початку, хлопець посіяв у домі ворожнечу.

У По смерті місіс Ерншо (менш ніж за два роки потому) молодий хазяїн призвичаївся вбачати у своєму батьку радше гнобителя, а не друга, а у особі Гіткліфа — зазіхальника на власні синівські права, та дедалі примножував ці почуття. Спершу я йому співчувала, та якось діти захворіли на кір, мені випало їх доглядати, і це змінило моє ставлення. Гіткліф хворів дуже тяжко, і коли йому ставало зовсім зле, він просив, щоб я сиділа поруч. Думаю, він відчував, що я багато для нього роблю — та не здогадувався, що не з власної волі. Але, скажу я вам, він був найтихішою дитиною, яку коли-небудь тільки випадало глядіти нянькам. Це відрізняло його він інших дітей і врешті трохи розтопило лід. Кеті з братом страшенно мене виснажували, він же був сумирний, мов ягнятко, хоча у прагненні не завдавати зайвих клопотів ним керувала лише затятість, а не м'яка вдача. Він одужав; лікар стверджував, що значною мірою саме завдяки мені, і хвалив такий гарний догляд. Я, розчулена подібним визнанням, пом'якшала до того, кому я ним завдячувала; таким чином Гіндлі Ерншо втратив свого останнього союзника. Та все ж я не змогла по-справжньому прихилитися до Гіткліф а й частенько дивувалася, як це хазяїн міг душею упадати за таким відлюдьком, що, наскільки пригадую, ніколи не виявив жодного знаку вдячності до свого покровителя. Не те щоб хлопець не мав чим завдячувати — він був

просто нечулий, хоч, звичайно, чудово розумів свою владу над серцем хазяїна і знав, що варто слово сказати, і всі в домі кинуться виконувати його забаганки. Пригадую, містер Ерншо якось купив на ярмарку двійко коників — якраз по одному на кожного з хлопців. Гіткліф вибрав собі кращого, але тваринка скоро почала накульгувати; побачивши те, він звернувся до Гіндлі:

— Ти маєш конячками помінятися зі мною, бо мені моя не подобається. А як не схочеш, то скажу батькові, що цього тижня ти мені тричі надавав духопелів, і покажу йому свою руку, а вона вся в синцях — аж по плече. — У відповідь Гіндлі, показав йому язика та заїхав у вухо. — Краще зроби це зараз же, — насідав Гіткліф, відскочивши на безпечну відстань до воріт (все це відбувалося у стайні), — все одно ж доведеться! Бо як я розповім про твої стусани, тобі мало не видасться.

— Забирайся звідси, донощику! — заволав Гіндлі Ерншо, схопивши чавунну гирю для зважування картоплі й сіна.

— Кидай, — відповів Гіткліф, незворушно стоячи на місці,— і тоді я розповім, як ти хвалився, що виженеш мене з дому, коли помре батько, і подивлюся, чи не вижене він тебе першим.

Гіндлі Ерншо пожбурив у нього гирю — і влучив просто в груди; Гіткліф впав як підкошений, та зразу ж звівся на ноги, блідий та задиханий, і якби я його не вдержала, побіг би прямцем до хазяїна і, послуговуючись своїм фізичним станом, зміг би сповна насолодитись помстою.

— Ну то бери мого коня, циганча! — мовив юний Ерншо, — а я молитимусь, щоб ти скрутив собі на ньому шию. Бери його, ти, проклятий жебрацький слизень! Забери в мого батька все, що він має,— тільки тоді він побачить, хто ти є насправді, чортів виродку! Бери-бери, сподіваюсь, він тобі виб'є всі твої мізки!

Гіткліф пішов, відв'язав коня і повів його у стійло; він проходив саме повз Гіндлі, коли той збив його з ніг і, не чекаючи на результати своїх старань, кинувся бігти. Мені було дивно бачити, як швидко хлоп'я прочуняло, знову зібралося на силі та продовжило своє діло: хлопчак поміняв лошаті сідло і збрую, а тоді трошки посидів на в'язанці сіна, щоб перебороти млість від падіння, перш ніж піде в дім. Він легко згодив ся, аби я сказала вдома, що синці йому наставив кінь: коливін отримував, що хотів, йому було начхати на те, що будутьговорити потім. Жалівся він справді так рідко, що я дійсно вважала його незлобивим. Та, як ви надалі побачите, це враження виявилося помилковим.

Розділ п'ятий

З плином часу містер Ерншо почав втрачати колишню міць. Він завжди був жвавим здоров'яком, а тут раптом сили полишили його — був змушений сидіти в куточку біля коминка і зробився надзвичайно дражливим. Його дратувала кожна дрібниця, а найменша підозра у зневазі до власної персони ледве не доводила його до сказу. Це було зазвичай тоді, коли хтось зачіпав його улюбленця. Хазяїн ревно стежив, щоб хлопцеві й слова упоперек не сказали; мабуть, забрав собі до голови, що інші ненавидять Гіткліфа саме через те, що він його любить. Для хлопця це пішло аж ніяк не на краще: ті з нас, що були добріші і не бажали засмучувати хазяїна, вволювали його примхи, а таке панькання з хлопцем підготувало добрий ґрунт для зростання його хлоп'ячих гордощів та лихого норову. Згодом таке поводження стало вимушеною необхідністю: кілька разів Гіндлі Ерншо, піднявши Гіткліфа на кпини в присутності батька, вивів старого з себе — він сягнув по палицю, аби вдарити сина, та лиш затрясся від гніву, неспроможний це зробити.

Врешті наш вікарій (у нас тоді був вікарій, що заробляв на прожиття, навчаючи малих Лінтонів та Ерншо і обробляючи свій клаптик городу) порадив відправити юнака до коледжу, і містер Ерншо погодився, хоч і не зразу, оскільки вважав Гіндлі нікчемою, що не матиме щастя й долі, де б не мандрував.

Я щиро сподівалася, що тепер у домі запанує злагода. Було прикро думати, що хазяїн має отак потерпати через власне добре діло. Я ж бо гадала, що причиною його старечої невдоволеності й хворобливості є лиш сімейні негаразди, але розумієте, сер, усе це було через дедалі зростаючу немічність його єства.

Нам би велося непогано, якби не міс Кеті та Джозеф, слуга, — думаю, ви його бачили там, у маєтку. Він був — та й залишається — найбільш занудливим і пихатим фарисеєм, який тільки брав до рук Біблію у пошуках благословень для А себе та проклять на голови своїх ближніх. Своїми непевними повчальними розмовами він спромігся схилити на свій бік містера Ерншо: що далі хазяїн слабшав, то більшу владу здобував над ним слуга — він постійно товкмачив про спасіння душі та суворе виховання дітей. Він намовив його вбачати в Гіндлі розбещеного нечестивця, день у день зводив наклеп на Гіткліфа й Катрину; останню, задля власної вигоди й аби улестити старого, завжди виставляв винною у всьому.

Звісно, на це були підстави — такої дитини я ще не зустрічала. Вона випробовувала наше терпіння разів п'ятдесят на день — як зійде вниз і доки не вкладеться спати, ми не мали й хвилинки, вільної від її витівок. Вона завжди кипіла життям, молола язиком без упину, співала, заходилася сміхом і докучала кожному, хто не поводився так само. Була вона незалежною, капосною бунтаркою, але мала такі гарнюні оченята, милу усмішку і легку ходу, що треба було ще попошукати. Вірю, що на думці в неї не було нічого лихого; раз довівши когось до сліз, вона не заспокоювалась, поки той не втішиться й не забуде про завдану прикрість. Вона обожнювала Гіткліфа. Найгірша кара, яку ми могли для неї вигадати — це розсадити їх по різних кімнатах; хоча їй і діставалося від нього. У забавках вона звикла верховодити своїми товаришами і спробувала була й зі мною так поводитися, та я не дозволила їй собою помикати.

Містер Ерншо не звик жартувати зі своїми дітьми — він завжди був із ними суворим і стриманим, і Катрина, зі свого боку, не могла зрозуміти,

чому батько зробився ще сердитішим, ніж був. Його сварливі докори підхльостували її до подальшої гри на батькових нервах. Взагалі найбільшим щастям для неї було, коли ми всі разом лаяли її, а вона зухвало зиркала у відповідь, уже маючи напоготові дошкульні слова.

Вона піднімала на сміх Джозефові прокльони, доймала мене і виказувала те, що її батько не терпів найбільше — що її вдавана зверхність має більшу владу над Гіткліфом, ніж батькова прихильність — нібито хлопець зробить усе, що вона скаже, а батькових слів слухається лише тоді, коли вони не суперечать його власним бажанням.

Поводячи себе отак цілий день, надвечір вона інколи починала лащитися до батька. "Ой, Кеті,— відказував старий, — я не можу те' любити, ти гірша за свого брата. Іди, прокажи вечірню молитву, дитино, та попроси в Бога прощення. Думаю, наплачемося ми ще з матінкою, що тебе таку зростили!" Спершу такі слова доводили її до сліз, та постійні батькові доймання загартували її, і вона лише сміялася, коли я радила попросити в нього прощення.

Та врешті надійшла хвилина, що звільнила містера Ерншо від усіх земних турбот. Він помер спокійно, сидячи у своєму кріслі біля вогню, одного жовтневого вечора. Надворі гув сильний вітер, моторошно завиваючи у димарі; але холодним вечір не був, і ми сиділи всі разом — я, трохи відсунувшись від жару, взялася до плетіння, а Джозеф читав за столом Біблію (по роботі слуги зазвичай лишалися в домі). Міс Кеті прихворіла, через що принишкла, схиливши голову батькові на руки, а Гіткліф лежав долі, вмостивши голову на коліна Кеті. Пригадую, перш ніж задрімати, хазяїн, перебираючи її гарне волоссячко, — йому нечасто випадало бачити свою дитину такою сумирною, — спитав:

— Чому ти не можеш бути завжди таким слухняним дівчатком, Кеті?

Вона підняла до нього лице і зі сміхом відповіла:

— А чому ти не можеш завжди добре поводитися, батечку?

Та помітивши, що він знову починає дратуватись, вона поцілувала йому руку і сказала, що зараз заколихає його пісенькою. Вона почала наспівувати, тихо-тихо, доки його пальці не вислизнули з її рук, а голова не похилилася на груди. Тоді я сказала їй посидіти тихо і не рухатись, аби не розбудити й батька. Ми сиділи як миші добрих півгодини, та й довше просиділи б, — тільки Джозеф, завершивши читання, підвівся й проголосив, що мусить збудити хазяїна для вечірньої молитви і сну. Він підійшов, покликав хазяїна і потермосив його за плече, але той не ворушився; тоді слуга взяв свічку і придивився до нього. Я збагнула, що щось не так, коли Джозеф мовчки поставив свічку на місце, і, схопивши дітей за63. руки, почала пошепки намовляти їх підніматися нагору та не шуміти, сказавши, що сьогодні доведеться їм помолитися на ніч самим — у Джозефа-бо ще є справи.

— Спершу я скажу таткові "на добраніч", — мовила Кеті, оповиваючи руками його шию перш, ніж ми встигли її спинити. Бідолашна одразу зрозуміла, що сталося — вона скрикнула: "О, він мертвий, Гіткліфе, він мертвий!" — і вони обоє залилися слізьми.

Я долучилася до них, гірко квилячи; а Джозеф спитав, нащо ми побиваємося за праведником на шляху до небесного царства. Він наказав мені вдягатися й бігти до Гімертона по лікаря й священика. Я не знала, чи зарадять вони тут чимсь, проте пішла, у вітер і дощ, і привела самого лише лікаря; священик сказав, що прийде вранці. Залишивши оповідати, що сталося, Джозефа, я кинулася до дитячої кімнати: двері були розчинені навстіж, і я побачила, що вони й не лягали, хоч було вже за північ. Та їх не довелося заспокоювати: вони втішали одне одного такими гарними словами, що мені б і не спали на думку. Жоден пастор у світі ще не змальовував рай такими манливими фарбами, як це робили сі невинні діти; хлипаючи й дослухаючись, я не могла не мріяти, щоб найближчим часом ми всі разом не здобули там вічний спокій.

Розділ шостий

Містер Гіндлі Ерншо прибув додому на похорон; і — що вразило нас та дало привід для пліток сусідам — привіз із собою дружину. Він ніколи не розповідав, хто вона і звідки — мабуть, була без роду-племені і без грошей, а то б чого йому а приховувати свій шлюб від батька.

Вона була не з тих, хто підіймає увесь дім на ноги заради якоїсь власної примхи. Все довкола її вражало й захоплювало, ледве вона переступила поріг, — надто всі речі, що стосувалось безпосередньо її, окрім приготувань до похорону та пристуності жалібниць. Я спершу подумала, що вона якась дурненька: під час похорону втекла до своєї кімнати й вимусила мене сидіти з нею, хоч я ще мала перевдягти дітей. Вона постійно здригалася, заламуючи руки, і весь час перепитувала: "Вони вже пішли?" Потім дівчина в істериці повідала, яке страшне враження на неї справив чорний колір; нею тіпало — і зрештою з її грудей вихопилося ридання. Коли я спитала, в чому справа, вона відповіла, що не знає, але так боїться смерті! Як на мене, то вмирати дружина Гіндлі Ерншо збиралася не більше, ніж я. Дівча було хоч і худеньке, проте ще зовсім молоде, мало свіже рум'яне личко і блискучі, мов діаманти, очі. Щоправда, я завважила, що вона засапалася, підіймаючись сходами; найменший шум кидав її у дріж, і часом вона надривно кашляла. Та я ще не знала, що саме знаменують ці симптоми, і не мала приводу їй співчувати. Ми тут не дуже прихильні до чужинців, містере Локвуд, поки вони першими не зроблять крок назустріч.

Молодий Гіндлі Ерншо дуже змінився за три роки відсутності. Він змарнів, поблід і став говорити й вдягатися зовсім інакше; в день свого повернення сказав Джозефові й мені, що відтепер ми мусимо сидіти на кухні, а дім — то для нього. Він навіть хотів облаштувати вільну малу кімнату як вітальню, обклеївши її шпалерами та постеливши там килим; та його дружині так припали до смаку біла підлога, і величезний коминок, і тарілки у шафі, і собачий закуток, і обшир приміщення, що заради її втіхи він облишив свій задум.

Вона також була рада віднайти серед своїх нових знайомих сестричку: весь час гомоніла до неї, пестила і носилася з й нею,

засипаючи подарунками, — але це тільки на перших порах. її почуття пригасли дуже скоро, а коли вона дратувалася, А Гіндлі ставав просто тираном. Кілька її неприязно кинутих в бік Гіткліфа слів пробудили в ньому давню ворожість до хлопця. Гіндлі Ерншо відлучив його від їхнього товариства, запроторивши до слуг, поклав край його навчанню у вікарія і зажадав, щоб натомість хлопець працював у полі, як будь-який інший із парубків на фермі.

На Гіткліфа спершу це не дуже вплинуло, бо Кеті навчала його всього, про що дізнавалася сама, і працювала або гралася разом із ним на луках. З обох них мали вирости справдешні дикуни, та молодому хазяїнові було байдуже, як вони поводились і чим займались, — аби лиш його не чіпали. Він навіть не завважував, чи ходять вони неділями до церкви, поки Джозеф із вікарієм не починали йому цим докоряти; тоді Гіткліфа він наказував висікти, а Катрину лишав без обіду чи вечері. Та в них одне було на думці: втекти вранці на вересові поля і гуляти там аж до самісінького вечора — і майбутнє покарання тоді видається таким потішним і далеким! Хай вікарій задає Катрині вивчити напам'ять стільки псалмів, скільки його душі завгодно, а Джозеф лупцює Гіткліфа до посиніння — вони забували про все тієї ж миті, як опинялися разом або коли вигадували якусь бешкетну помсту. І скільки ж разів я нишком плакала, бачачи, як нерозважливо вони себе поводять! Та не сміла мовити й слова, боячись втратити ті залишки впливу, який я досі мала на цих закинутих дітей.

Одного недільного вечора трапилося так, що їх вислали з їдальні — через зчинений галас чи щось незначне на кшталт цього. Коли я пішла кликати їх до столу, вони вже знову кудись зникли. Ми обшукали згори донизу дім, потім — подвір'я і стайні, та їх не було й сліду. Нарешті Гіндлі Ерншо у гнівізвелів замкнути двері і заприсягся, що до ранку втікачів у дімне впустить. Всі повкладалися спати, а я, надто стривожена, щоб заснути, відчинила віконниці і вистромилась назовні, хоча надворі лив дощ. Всупереч забороні я надумала впусти-й ти втікачів, тільки-но вони прийдуть. За мить я вчула кроки і побачила, що крізь решітку брами блимає світло ліхтаря, і, У нап'явши на голову хустку, збігла вниз, щоб не

дати їм стуком У Двері збудити містера Ерншо. Та за дверима стояв один Гіткліф — і мене тут-таки охопив страх.

— Де міс Катрина? — гарячково вигукнула я. — Сподіваюсь, нічого не сталося?

— Вона у Трашкрос-Грейнджі,— була відповідь.— І я теж мав би там бути, та на це не вистачило їхніх манер.

— Ну, ти своє отримаєш, шибенику! Адже тебе хлібом не годуй, дай тільки нашкодити. І з якого дива тебе понесло у Трашкрос-Грейндж?

— Дай-но я тільки перевдягнуся, Неллі, і все-все тобі розкажу!

Я попередила, щоб не шумів, аби ненароком не розбудити хазяїна; поки хлопець перевдягався, а я чекала, коли можна буде поставити свічку на місце, він повів далі:

— Ми з Кеті втекли з дому через пральню, щоб трошки поблукати на волі, а тоді, завваживши, що у Трашкрос-Грейнджі світиться, вирішили подивитись, як воно ведеться тим Лінтонам. Чи вони так само недільними вечорами стовбичать по кутках, дрижачи від холоду, поки їхні тато з мамою об'їдаються, обпиваються, регочуть, співають і смажаться біля вогню? Як думаєш, в них так? Чи вони читали псалми, а слуга товк їм катехізис і загадував вивчити напам'ять купу біблійних цитат, якщо вони збивалися з ладу? Як думаєш, так було?

— Мабуть, ні,— відказала я. — Вони, безперечно, слухняні діти і не заслуговують на такі покарання, які заробляєте ви.

— Перестань, Неллі, це все дурниці! Ми за мить збігли з Перевалу до парку, причім Катрина цілковито програла забіг, бо була боса (доведеться тобі попошукати завтра в трясовинні її черевики). Пролізши крізь дірку в огорожі, ми відшукали й в темряві стежку і отаборилися у

квітнику під вікном їхньої вітальні. Звідти падало світло: віконниці були розчинені, а завіски спущені лише наполовину. Ми обоє, ставши на виступ фундаменту і прикипівши до підвіконня, могли бачити все, що відбувається всередині. І ми дивилися — о, що це була за кімната! Заслана малиновим килимом, з такого ж кольору кріслами, столиками і чудовою білосніжною стелею з сяючим канделябром, що спускався долі на срібних ланцюжках і мерехтів міріадами крихітних свічечок. Старших Лінтонів там не було, тож Едгар і його сестра були залишені напризволяще. Хіба це не щастя? На їхньому місці ми б почувалися на сьомому небі від щастя! А тепер вгадай, чим займалися твої слухняні діти! Ізабелла — гадаю, їй років одинадцять, десь на рік молодша від Кеті — лежала у дальньому кутку кімнати і верещала так, ніби її відьми пекли розпеченим залізом. Едгар стояв біля коминка і тихо рюмсав, а на столі сидів маленький песик, що дриґав лапкою і жалібно скавчав. З їхніх взаємних обвинувачень нам стало ясно, що вони не поділили саме його, ледь не розірвавши навпіл. Ото дурники! Така їхня втіха — розсваритися через клубочок теплої плоті і розревітися, бо після тривалого борюкання ніхто не хоче його взяти. Ми тут-таки й розреготалися з цих пестунчиків — ми їх просто почали зневажати! Ти коли-небудь бачила, щоб я вимагав того ж, чого хочеться Катрині? Чи бачила ти, щоб ми не знайшли кращої розваги, ніж розбігтися по різних кутках, ревіти, вищати і качатися по підлозі? Я й за тисячу життів не зміняю своє на пробування Едгара Лінтона у Трашкрос-Грейнджі — хіба що мені дозволять спустити Джозефа долі з найвищої стріхи і заквецяти двері кров'ю Гіндлі Ерншо!

— Тихше, тихше! — перепинила його я. — Гіткліфе, ти мені досі не пояснив — чому Катрина залишилась там?

— Як я сказав, ми сміялися. Лінтони нас почули і стрімголов кинулися до дверей; спершу було тихо, а потім до нас досі линули їхні верески: "Мамо, мамо! Ой тату! Ой матусю, йди бігом сюди! Ой, татку!" Ні, вони справді щось подібне гукали. Ми почали страшно шуміти, щоб ще більше їх налякати, а потім зістрибнули з виступу, бо хтось наблизився до дверей, і ми збагнули, що настав час дати волю ногам. Я схопив Кеті за руку і весь час її квапив, аж раптом вона впала. "Біжи, Гіткліфе, біжи! —

прошепотіла вона. — Вони спустили на нас бульдога, і він ухопив мене!" Клятий пес вп'явся їй у гомілку, Неллі; до мене долинуло бридке собаче сопіння. Вона не скиглила, ні! Вона б не опустилася до цього, навіть якби її підняла на роги скажена корова. Натомість я загорлав щосили, шпетячи їх на всі лади! Схопивши каменюку, я встромив її псині між зубів і спробував щосили їх розтиснути. Нарешті надійшов той гемонський служник із ліхтарем і почав дерти горло: "Тримай його, Сталкере, тримай міцніше!" — та враз затнувся, побачивши Сталкерів трофей. Пес нарешті видих-ся: висолопив довжелезного язика, а з його відвислої пащеки капала кривава слина. Служник узяв Кеті на руки. Вона зовсім охляла, та не від страху, я певен, а через біль. Він поніс її до будинку, я пішов слідом, поливаючи прокльонами їхні дурні голови.

"Що, щось упіймали, Роберте?" — загукав старший Лінтон із порога.

"Сталкер упіймав якесь дівча, сер, — відповів служник.— І з ним ще хлопчак, — додав він, вчепившись у мене, — на вигляд викапаний крадюжка! Схоже на те, що злодії примусили їх влізти у вікно, щоб відімкнути їхньому бандитському кодлу двері, як ми всі полягаємо спати, аби вони нас тут спокійненько порішили. Стули рота, ти, злодюго! Бо підеш за це прямцем на шибеницю! Містере Лінтон, сер, не зволікайте зі зброєю!"

"Так-так, Роберте, — заспішив старий дурень. — Поганці, напевно, дізналися, що вчора я отримав орендну платню, і думали пошити мене в дурні. Що ж, хай навідаються — я їм влаштую гарний прийом. Дженні, дайте Сталкеру води. Замахнутися на суддю в його власній оселі, та ще й в Божий празник! І до чого ще вони дійдуть? Мері, люба, поглянь, — не А бійся, це всього лиш хлопчисько, — та у нього на пиці напи— сано, що він за звір! Хіба не буде рятунком для всієї околиці негайно ж повісити його, перш ніж він покаже свою вдачу на ділі?"

Він потяг мене до свічника; місіс Лінтон начепила на носа окуляри та перестрашено сплеснула руками. Ті мала боягузи теж присунули, й Ізабелла почала лопотіти: "Ну і жах! Таточку, вкинь його до льоху. Він

схожий на того сина ворожбита, що вкрав мого фазанчика. Правда ж, Едгаре?"

Поки вони роздивлялись мене, Кеті прийшла до тями — і засміялась, почувши останні слова. Кілька хвилин витріщаючись на неї, Едгар Лінтон зібрав усі свої розумові здібності докупи і нарешті її признав. Вони бачили нас у церкві, ти ж знаєш, хоч деінде ми зустрічалися рідко.

"Мамо, це міс Ерншо, — зашепотів він. — Подивися, як Сталкер вкусив її — з рани просто-таки цебенить кров!"

"Міс Ерншо? Що за дурниці? — скрикнула леді. — Щоб місіс Ерншо стала вештатися околицями з циганом! Хоча дівчинка, здається, в жалобі, любий, — точно, вона у траурному вбранні,— і може лишитися скаліченою довіку!"

"Яка недбалість із боку її брата! — відгукнувся містер Лінтон, розвертаючись від мене в бік Катрини. — Зі слів Шилдерса (то був наш вікарій, сер), Гіндлі Ерншо ростить її у цілковитому язичництві. А це хто? Де вона надибала такого приятеля? Еге! Безсумнівно, це і є дорогоцінне ліверпульське надбання мого покійного сусіди, — вигнанець родом з Америки або далеких іспанських берегів!"

"У будь-якому разі хлопчина непевний, — докинула стара леді.— І вкрай негодящий для порядного дому! Лінтоне, ти чув, як він розмовляє? Я вражена, що моїм дітям довелося ці таке почути".

Я знову почав лаятись, — не сердься, Неллі,— і тому Робертові наказали виштовхати мене геть. Я кричав, що не піду без Кеті; він відтягнув мене у сад, тицьнув у руку ліхтаря і запевнив, що містера Ерншо негайно ж сповістять про мою У поведінку, й, наказавши вшиватися звідти, зачинив двері перед моїм носом. Завіски з одного боку вікна були так само розсунуті, і я нишком прослизнув на наше старе місце і почав шпигувати; бо, тільки-но б Катрина захотіла повернутись, я

б не вагаючись розтрощив їхні чудово засклені шиби, аж поки б вони не випустили її! Та вона спокійно сиділа на канапі. Місіс Лінтон скинула з неї сіру свитину, яку ми поцупили в корівниці для нашої вилазки, і, хитаючи головою, дружньо її корила, наскільки я зрозумів. Адже Катрина — молода леді, тому вони й поставилися до неї інакше, ніж до мене. Потім служниця принесла мисчину теплої води і обмила їй ноги, містер Лінтон змішав склянку гарячого вина з водою, а Ізабелла дала цілу тарілку тістечок. Лиш Едгар стовбичив осторонь та витріщався на неї. Потім вони висушили й зачесали її чудове волосся, вручили пару величезних капців, і посадили до вогню. Такою я її й залишив — веселою, що далі нікуди, — вона ділила своє частування між тим малим цуциком і Сталкером, щипаючи його за носа, поки він їв. Вона змусила збляклі голубі очі Лінтонів засяяти новим життям — слабким відблиском її власного внутрішнього вогню. Я бачив, як вони повнилися дуркуватим захватом, вона здавалася їм такою прегарною й незмірно вищою за них, як ніхто на землі,— та вона ж така і є, правда, Неллі?

— Ця витівка тобі так легко не минеться, — попередила я, вкриваючи його ковдрою і прибираючи світло. — Ти невиправний, Гіткліфе, й цілком ймовірно, містер Гіндлі покарає тебе якнайсуворіше, — ну та подивимося.

На жаль, мої слова справдилися більшою мірою, ніж я того бажала: Гіндлі Ерншо оскаженів, довідавшись про цю пригоду. Наступного дня до нас завітав старий містер Лінтон, аби залагодити справу, і прочитав таку лекцію на тему й слизької доріжки, на яку ступила родина молодого хазяїна, що Гіндлі взявся за хлопця по-справжньому. Гіткліфа не висікли, проте повідомили, що коли він хоч слово скаже до міс Катрини, його виженуть геть, а місіс Ерншо взяла на себе обов'язок всіляко убезпечувати дівчину від подібних контактів, коли вона повернеться додому; звісно ж, не силою, а хитрощами, бо діяти силовими методами тут було б63. марною справою.

Розділ сьомий

Кеті лишалася у Трашкрос-Грейнджі п'ять тижнів — аж до самого Різдва. За цей час вона зовсім одужала, а її манери значно покращали. Місіс Ерншо, навідуючи племінницю, потроху втілювала свій план у життя, намагаючись вплинути на її самолюбство гарним одягом і лестощами, які та радо приймала. Тож замість розпатланої малої дикунки, яка б заскочила до будинку і почала душити нас у обіймах, із гарненького чорного поні гордовито спішилася вдатна дівчина з каштановими кучерями, що спадали вздовж бобрового капелюшка, прикрашеного пір'ям, та в довгій тканій амазонці, яку їй довелося припідняти обома руками, щоб увійти.

Гіндлі допоміг їй злізти з коня, захоплено вигукнувши:

— Ну, Кеті, ти стала й красуня! Я б тебе не впізнав, тепер ти виглядаєш, мов справжня леді. Ізабеллі Лінтон із нею не зрівнятись, скажи, Френсіз?

— В Ізабелли від природи немає такої привабливості,— відповіла його дружина, — але Кеті треба пильнувати, щоб знову тут не споганішати. Неллі, допоможи міс Катрині роздягтися, — стривай, люба, ти зіпсуєш свою зачіску — давай я тобі допоможу з капелюшком.

Я зняла з неї амазонку, і перед нашими очима постали пишна шовкова сукня, білі панталони та лаковані черевички. Очідівчини радісно засяяли, коли собаки вибігли їй назустріч; та Ь; вона не зважувалась до них доторкнутися зі страху забруднити своє розкішне вбрання. Вона ніжно мене поцілувала; я була вся в борошні,— місила тісто для різдвяного пирога, — і вона не набралася духу мене обійняти; тоді роззирнулася довкола у пошуках Гіткліфа. Містер і місіс Ерншо з нетерпінням очікували їхньої зустрічі, вочевидь, бажаючи спрогнозувати, чи вдасться їм розлучити двох друзів.

Знайти Гіткліфа було важко. Якщо раніше, коли Катрина жила вдома, він просто не дбав про свій одяг, то зараз виглядав удесятеро гірше.

Ніхто, крім мене, не зволив назвати його нечупарою, щоб хоч так змусити його вмитися бодай раз на тиждень; а, як відомо, діти його віку рідко мають природну тягу до води та мила. Тому, навіть якщо не зважати на той одяг, в якому він місяцями бабрався в болоті й пилюці, і густе нечесане волосся, він усе одно видавався жахливо замараним. І тому хлопчина, вочевидь, причаївся за лавою, уздрівши, як у дім входить така зграбна панянка замість розпатланої копії його самого, як він, мабуть, очікував.

— А Гіткліфа немає? — запитала Кеті, знімаючи рукавички і являючи нашим очам напрочуд білі й ніжні руки, що давно відвикли від роботи.

— Гіткліфе, можеш підійти, — крикнув містер Гіндлі Ерншо, заздалегідь насолоджуючись його зніяковілістю і втішаючись, що Катрина побачить його у такому вигляді. — Можеш підійти і привітатися з міс Катриною, як усі інші слуги.

Кеті, кинувши на нього погляд, кинулася його обіймати, за секунду вліпила йому з десяток поцілунків у обидві щоки, потім спинилася, відскочила і залилася сміхом:

— Ой, Гіткліфе, ну ти й смішний! Такий замурзаний та сердитий! Та ще й надувся як сич! Але це тому, що я звикла до Едгара та Ізабелли. Гіткліфе, ти що, зовсім забув мене?

Вона мала всі причини спитати це: він змінився в лиці від сорому та образи — і стояв не рухаючись.

— Потисніть руки, Гіткліфе, — поблажливо докинув містер Ерншо, — це можна.

— Не буду, — відрубав хлопець, нарешті переборовши А заціпеніння. — Я не збираюся стовбичити тут, виставляючи себе на посміховисько. Я цього не терпітиму!

І він би вирвався, якби міс Кеті знову не вхопила його за руку.

— Та я й не думала з тебе сміятися, — поспішила запевнити його Кеті,— просто не втрималась. Гіткліфе, давай врешті потиснемо одне одному руки! І чого ти надувся? Я розсміялася лише тому, що в тебе якийсь чудний вигляд. Тобі треба вмитись і причесатись, і все буде гаразд. Але ж і бруднющий ти!

Вона занепокоєно глянула на чорні від бруду хлопцеві пальці, які стискала в своїх руках, і на сукенку, якій такі тісні обійми пішли аж ніяк не на користь.

— Не треба було тобі мене чіпати! — відказав він, простеживши за її поглядом, і висмикнув руку. — Я буду таким брудним, яким тільки захочу: хочу бути брудним — і буду!

З цими словами він стрімголов кинувся з кімнати, чим дав хазяям привід для радощів, а Катрині — для хвилювання: вона не розуміла, як її зауваження могло викликати такий вибух люті.

З'ясувавши все з новоприбулою та заставивши пиріг у піч, я відтворила у домі різдвяну атмосферу, засвітивши всюди свічки, та саме розважалася, наспівуючи святкових пісеньок. Джозефові мої жваві виспіви аж ніяк не припали до душі, і він подався на своє горище, аби спокійно та без зайвих глядачів там помолитися. Натомість містер і місіс Ерншо намагалися зацікавити Катрину цяцьками, які були придбані в якості подарунків для малих Лінтонів — як свідчення цілко витої прихильності й удячності до цього сімейства. Ізабеллу та Едгара запросили провести завтрашній день у Буремному Перевалі. Запрошення було прийняте за однієї умови: місіс Лінтон попросила, щоб той "вреднючий хлопчисько, який любить лихословити" тримався подалі від її коханих діточок.

Тож оскільки всі були зайняті, в кухні лишилася одна я.

У Я вдихала смачні пахощі підрум'янених страв, милувалася лискучим начинням, дзиґарем, який прикрасила гілочками гостролисту, срібними кухликами, що вишикувалися на таці в передчутті тепленького елю, а найбільше результатом своїх ревних зусиль — вичищеною й відмитою до блиску підлогою.

Ось так я подумки віддавала шану довершеності кожної речі навколо, коли ж пригадала, як старий Ерншо зазвичай приходив, коли все отак було прибрано, й узивав мене "дівчам собі на умі", вкладаючи у мою руку різдвяного дарунка — шилінга. З цієї згадки постала інша — його любов до Гіткліфа і страх, що після його смерті вихованцеві нелегко прийдеться. Звичайно, тут я згадала, як із ним поводяться зараз, і мій спів плавно перейшов у схлипування. Зрештою мені спало на думку, що краще вже спробувати чимось розрадити хлопця, ніж проливати над його долею сльози. Я встала й пішла надвір його шукати. Хлопець був недалечко — я знайшла його у стайні, де він зазвично годував коней та лагідно погладжував лиснючі боки недавно купленого поні.

— Давай скоренько, Гіткліфе! — погукала я. — У кухні так затишно, а Джозеф пішов до себе нагору. Ти швидко впораєшся; тоді я причепурю тебе гарненько, перш ніж прийде міс Кеті, та й підете разом до кухні і зможете донесхочу наговоритись побіля вогню.

Він продовжив свою справу, навіть не глянувши у мій бік.

— Ходи-но! Чи ти йдеш, чи ні? — я гнула своєї. — У мене й по пиріжку для вас знайдеться; давай, мені ж бо доведеться провозюкатись із тобою не менш як півгодини.

Я почекала п'ять хвилин і пішла, позаяк відповіді так і не отримала. Катрина вечеряла з братом та невісткою; я ж розділила не надто приязну трапезу з Джозефом, щедро приправлену докорами з одного боку та политу підливкою із зухвалостей з іншого. Гіткліфові пиріжок та сир стали за поживок для ельфів та домовиків, пролежавши на столі всю ніч.

Він А порався у стайні аж до дев'ятої, а тоді надутий мов сич попростував до своєї кімнати. Кеті засиділася допізна, оскільки мала владнати багато справ, що стосувалися прийому її нових друзів. Вона лиш раз заскочила до кухні, щоб побачити свого товариша дитинства, та його там не застала, і, затримавшись на секунду, аби спитати, що з ним, повернулася до гостей.

Гіткліф вранці піднявся вдосвіта й, оскільки було свято, пішов ділити своє горе з вересовими полями і не з'являвся доти, доки вся сім'я не вирушила до церкви. Здавалося, що утримання від їжі і тривалі роздуми трохи покращили його гумор. Він спинився на хвилинку біля мене і, зібравши всю свою мужність, зненацька вигукнув:

— О Неллі, скажи, що я слухняний, правда? Я більше не буду бешкетувати!

— Оце саме вчасно, Гіткліфе! — відказала я. — Ти вже встиг засмутити Катрину: смію думати, вона навіть жалкує, що повернулася додому! Виглядає так, ніби ти їй просто заздриш, бо вона заслуговує на більшу увагу, ніж ти.

Йому не вкладалося до голови, як можна було заздрити Катрині, але те, що він її засмутив, хлопець зрозумів добре.

— Вона справді казала, що засмучена? — занепокоєно перепитав хлопчина.

— Вона заплакала, коли зачула мої слова про те, що вранці ти знову кудись подався.

— От що, — відказав він, — минулої ночі плакав я, і я маю на це набагато більше підстав, ніж вона.

— О так, у тебе були причини — ти ж пішов спати зі спокійною совістю і порожнім шлунком, — почув він від мене у відповідь. — Адже гордовиті люди живуть лише власними бідами. Але якщо тобі соромно за свою поведінку, ти маєш попросити в Кеті вибачення, тільки-но вона прийде. Ні, ти У краще просто зараз піди нагору, поцілуй її на знак примирення і скажи… Та ти й сам знаєш, що сказати, — головне, аби це було від щирого серця. Не думай, що вона стала тобі чужою, якщо вдягла пишне плаття. А тепер, хоч мені й уже треба йти готувати обід, я викраю часинку і приведу тебе у пристойний вигляд, так що Едгар Лінтон видаватиметься поруч із тобою безкровною лялькою. Та він такий і є. Хоча ти й молодший за віком, проте, заприсягнуся, вищий і вдвічі ширший за нього в плечах — ти можеш звалити його з ніг одним ударом! Як сам вважаєш, хіба б не зміг би?

На мить хлопцеве обличчя проясніло, та потім він знову похнюпився і зітхнув:

— Але ж, Неллі, нехай я хоч двадцять разів звалю його з ніг — це не зробить його в очах інших гіршим, а мене кращим. Якби ж я тільки мав таке світле волосся й гладеньку шкіру, і так само гарно вдягався й поводився, і міг бути таким же багатим, як він!

— І за найменшої нагоди бігав би плакатись до мамці, і тремтів, коли якийсь там сільський хлопчисько покаже тобі кулака, і сидів би цілий день удома, бо надворі дощ, — додала я. — Гіткліфе, звідки така слабкодухість? Підійди-но до дзеркала — я покажу, чого тобі справді варто бажати. Бачиш ці дві риски, що пролягли в тебе між бровами? І ці густі брови, що замість того, щоб пустотливо здійматись догори, повзуть униз? І двійко бісиків, які так глибоко зачаїлися у твоїх очах, що ніколи й на світ не показуються, а лише інколи виграють у темряві, мов ті дияволові діти? То прагни й привчися до того, щоб нахмарене чоло розгладжувалося саме собою, а очі широко й по-дружньому дивилися на світ, й заміни своїх бісиків на довірливих невинних янголят, які вбачають у кожному добро, а не лихі помисли. Не дай собі перетворитися на

зацькованого приблудного пса, який знає, що заслужив на покарання, та все одно ненавидить весь світ так само, як і свого кривдника.

— Тобто мені треба прагнути до таких великих блакитних очей, як у Едгара Лінтона, і навіть до такого чола, як у нього, — З констатував він. — Я буду — проте це мені не допоможе.

— Добре серце зробить добрим і вираз твого обличчя, мій хлопчику, — вела я далі. — Лихі думки спотворюють і найвродливіше личко. А тепер, коли ми вмилися, та причесалися, та пожвавішали, — скажи, хіба не бачиш, що ти доволі симпатичний? Я особисто в цьому впевнена. Ти міг би зіграти роль головного персонажа із тієї казки, де свинопас виявляється перевдягненим принцом. Хто знає — може, твій батько був китайський імператор, а мати — індійська цариця, і кожен із них міг би купити Буремний Перевал вкупі з Трашкрос-Грейнджем за свій тижневий дохід? А тебе викрали злі моряки й доправили до Англії. Якби я була на твоєму місці, я б великі надії покладала на своє походження; думка про те, хто я є насправді, надавала б мені сили з гідністю зносити знущання якогось там фермера!

Отак я гомоніла, і Гіткліф поступово перетворювався з наїжаченого відлюдька на доволі милого хлопця. Коли ж раптом знадвору почувся гуркіт, перервавши наші розмови. Він підбіг до вікон, а я до дверей — саме вчасно, щоб побачити двох Лінтонів, що виходили з сімейного екіпажа, вкутані ледве не по очі, в той час як Ерншо злазили з коней: взимку вони зазвичай їздили до церкви верхи. Катрина взяла своїх однолітків за руки, повела в дім і всадовила біля вогню, так що їхні бліді личка швидко налилися рум'янцем.

Я підганяла Гіткліфа, аби не барився і одразу виявив свою приязність, і він охоче підкорився. Та от невдача — коли він відчиняв двері з боку кухні, Гіндлі Ерншо шарпнув їх з іншого. Вони зіштовхнулися, і хазяїн, роздратований його охайним зовнішнім виглядом і життєрадісним виразом обличчя чи, може, прагнучи дотримати обіцянки, даної місіс

Лінтон, — із несподіваною люттю заштовхнув його назад і зло кинув Джозефу:

— Не пускай хлопця до кімнати — хай сидить на горищі, поки ми не пообідаємо. А то почне вмочати пальці у крем і цупити фрукти, якщо залишити його самого за столом хоч на хвилину.

— Ні, сер, — не втрималася я, — хто завгодно, але тільки не він. Та, сподіваюся, йому, як і нам, дістанеться щось смачненьке.

— Йому дістанеться він мене на горіхи, якщо побачу його внизу до настання ночі! — гаркнув Гіндлі Ерншо. — Геть звідси, приблудо! Що-о? Ти ще й фасонити надумав? Зажди-но, я вхоплюся за ці шикарні пасма — побачимо, чи не розтягну я їх ще трохи?

— Вони вже й так довгі,— відзначив малий Едгар Лінтон, зазираючи крізь шпарину у дверях.— І як йому не болить від них голова! Адже його волосся схоже на кінську гриву, що спадає просто на очі!

Він докинув це, не маючи на меті когось образити; проте запальна Гіткліфова вдача виявилася неготовою протистояти такій зухвалості, та ще й із боку потенційного ворога. Він вхопив тарелю з гарячим яблучним пюре (перше, що трапило під руку) й вихлюпнув весь її вміст просто в лице намовникові. Той, у свою чергу, підняв такий ґвалт, що прибігли Ізабелла й Катрина. Містер Ерншо сіпонув винуватця й потяг його до комори, де, очевидячки, вдався до суворих заходів, аби вгамувати вируючі почуття свого утриманця, бо повернувся назад розпашілим і засапаним. Я взяла кухонного рушника й затято обтерла Едгарові губи та ніс, визнавши, що малий отримав по заслузі за те, що пхає носа куди не слід. Його сестричка почала проситися додому, а Кеті просто прикипіла до одного місця, розгублена і червона від побаченого.

— Не варто було тобі говорити до нього! — закинула вона Лінтонові. — Він був не в гуморі, а тут ще й ви зіпсували собі свято. Його

відшмагають, а я ненавиджу, коли його б'ють! Те пер не зможу з'їсти свій обід. І навіщо ти забалакав до нього, Едгаре?

— Я не балакав із ним, — схлипнув хлопчак, ухиляючись від моїх рук і витираючи обличчя своєю батистовою хустинкою. — Я пообіцяв мамі, що не скажу йому ані слова — і таки не сказав!

— Та досить уже вам плакатись, — із презирством відрізала Кеті,— ніхто не збирався вас убивати. Хоч теперечки не здіймайте галасу — йде мій брат! Тихо, Ізабелло! Чи хтось тебе займав, що ти репетуєш?

— Ну, діти, до столу! — проголосив Гіндлі Ерншо, ввалившись до кімнати. — Ота тварюка змусила мене добряче попотіти. Наступного разу, Едгаре, вершіть правосуддя самі — це підвищить вам апетит!

Та все пішло на лад, коли всі вздріли заставлений наїдками стіл, від якого так апетитно пахло. Після виснажливої подорожі гості зголодніли і швидко відійшли від нещодавньої пригоди, адже справжньої шкоди їм ніхто не заподіяв. Містер Ерншо щедрою рукою наклав усім повні тарілки, а господиня розважала товариство жвавою розмовою. Я пильнувала за її спиною, чи нікому нічого не треба; було боляче дивитися, як Катрина з байдужим виглядом взялася до гусячого крильця — в її очах не зблиснуло ні сльозинки. "Бездушна дитина, — вирішила я собі. — Як легко вона забуває про кривду, завдану вірному другові! Я й подумати не могла, що вона така черства". Та піднісши шматок до рота, вона знову опустила його на тарілку; її щоки спалахнули, й по них покотилися сльози. Вона зумисне впустила виделку на підлогу та поспішно схилилася долі, щоб приховати свої розбурхані почуття. Тепер я вже більше не вважала її бездушною. Я збагнула, як вона каралася того дня, втомившись чекати миті, коли нарешті залишиться на самоті чи зможе провідати Гіткліфа, якогохазяїн зачинив у кімнаті,— як я зрозуміла, вона намагаласявласноруч віднести йому щось попоїсти. Вечері були танці. Кеті просилася, щоб Гіткліфа звільнили з-під арешту, бо Ізабеллі не вистачило партнера, але все марно — роль кавалера дісталася мені. У запалі танцю ми остаточно струсили з себе рештки прикрих вражень, а з

прибуттям гімертонського музичного ансамблю взагалі забули про всі неприємності. Адже вони грали на п'ятнадцяти музичних інструментах: трубі, тромбоні, кларнетах, фаготах, французьких ріжках, віолончелі — і це не рахуючи співаків! Вони ходили по домівках усіх поважних родин, і кожного Різдва поверталися додому не з порожніми руками; ми уважили можливість їх послухати за чудову забавку. Потому як звичні різдвяні гімни були проспівані, вони перейшли до веселеньких мотивів. Місіс Ерншо любила музику, і грали вони доволі довго.

Катрина також любила музику, та сказала, що їй миліше слухати її з висоти верхніх східців, і пішла нагору, у темряву. Я подалася слідом. Нижні двері замкнули; в домі було повно людей, тож нашу відсутність помітити було важко. Та на східцях вона не спинилася — пішла прямцем на горище, де сидів під арештом Гіткліф, і покликала його. Спершу хлопець вперто відмовчувався, та дівчина не здавалася і врешті схилила його до розмови. Я залишила бідненяток, щоб дати їм змогу спокійно наговоритися.

Коли стало ясно, що музикам треба перепочити, я знову піднялася нагору, щоб попередити про це Катрину. Я очікувала побачити її на сходах — натомість її голос долинав із кімнати. Виявилося, що це мале мавпенятко видерлося на дах крізь віконце одної горішньої кімнати і влізло у таке ж віконце іншої, де замкнули Гіткліфа. Мені довелося застосувати все своє красномовство, аби вмовити її вилізти звідти. Коли Катрина з'явилася, Гіткліф був із нею; вона наполягала, щоб я узяла його до кухні, бо, мовляв, Джозефа ж немає — пішов до сусідів, подалі від "диявольської рапсодії", як він любив називати музику. Я відказала, що більше не збираюся потурати їхнім витівкам, але оскільки бранець постував ще з й учорашнього обіду, вирішила заплющити очі на такий непослух. Гіткліф зійшов униз; всадовивши його біля вогню, я виклала перед ним чимало різних ласощів. Проте хлопець був якийсь млявий і майже нічого не подужав з'їсти, а всі спроби звеселити його були марними. Він сперся ліктями на коліна, вмостився підборіддям на зчеплені руки і застиг у німотному розумуванні. На моє запитання "Про що ти зараз думаєш?" хлопець похмуро відповів:

— Подумую, як відплатити Гіндлі Ерншо. Я буду чекати сто років, аби лиш зробити це. Сподіваюсь, він не помре раніше за мене!

— Гіткліфе, як тобі не соромно! — я спробувала привести його до тями. — Адже карати лихих людей — то Божа справа, а нам належить вчитися прощати.

— Ні, Бог із того такої втіхи, як я, не зазнає,— відказав він. — Якби ж тільки знати, яка кара для нього найтяжча! Залиш мене самого, і я над цим поміркую: поки я про це думаю, то мені не так болить.

Але ж, містере Локвуде, я й забула, що такими казочками важко когось розважити. Це ж треба було мені отак розпатякатись! Та й питво ваше вже захололо, а самих вас уже сліпці сватають. Треба було розповісти усе, що ви бажали знати про Гіткліфа, в кількох словах, та й по всьому.

* * *

Перервавши отак свою розповідь, економка піднялася й відклала вбік своє шиття; та я відчував, що не спроможуся відсунутися від тепла коминка і зовсім не хотів спати.

— Посидьте ще, місіс Дін, — благав я. — Хоча б якісь пів-годинки! Ви правильно вчинили, розповідаючи так детально і розлого. Такий ґатунок оповіді мені подобається, й було б добре, якби ви і завершили вашу історію у тому ж ключі.

Мене цікавить кожна із описаних вами постатей, більшою чи меншою мірою.

— Ось ось виб'є одинадцяту, сер.

— Нічого, я не звик лягати у такий час. Перша чи друга ночі — цілком прийнятний час для людини, яка встає о десятій ранку.

— Не раджу вам спати до десятої. Адже найкраща година доби — це світанок. А хто не розбереться з половиною всіх своїх справ до десятої, має всі шанси не впоратися протягом дня і з рештою.

— І все ж таки, місіс Дін, сідайте назад у крісло, бо я планую розтягнути свій нічний відпочинок до завтрашнього обіду. Можу сказати наперед, що підхопив щонайменше нежить, якщо не щось гірше.

— Сподіваюсь, що не гірше, сер. Тоді з вашого дозволу я перенесу час дії своєї розповіді на три роки вперед: за цей час місіс Ерншо…

— Ні-ні, я не дозволю нічого подібного! Чи знайомий вам стан, коли, сидячи на самоті, ви спостерігаєте, як на килимку перед вами кішка вилизує своїх кошенят, — і так пильно стежите за цим процесом, що факт проминання кицькою одного-єдиного вушка може надовго вивести вас із рівноваги?

— Надзвичайно лінивий стан, мушу сказати!

— Навпаки — надто виснажливий. І я зараз почуваюся саме так, тож, будьте ласкаві, розповідайте з усіма подробицями. Я починаю розуміти, що люди в цих краях різняться від міських жителів так само, як різниться ставлення до павука у тюремній камері і того ж таки павука у звичайному будинку. Проте внутрішня принада життя завдячує собою не лише оку свого споглядальника. Люди тут на все дивляться глибше, живуть більше внутрішнім життям, а не зовнішнім — минущою шкаралупою речей. Тепер я уявляю собі таке життя цілком можливим, а раніше б не повірив, що тут можна прожити хоча б рік. Це нагадує голодну людину, перед якою поставили лише одну страву, на якій вона може цілком зосередити свої смакові рецептори і віддати їй належне; та коли ця людина підходить до столу, заставленого французькими

делікатесами, то, можливо, й отримає з того всього якусь цілісну насолоду, проте зазвичай це будуть всього лише часточки вражень, розпорошені по закутках нашої пам'яті. — О, та ми тут такі ж звичайні люди, як і будь-де, коли з нами краще запізнатися, — повідала свої спостереження місіс Дін, дещо спантеличена моєю промовою.

— Вибачте, моя мила пані,— та ви самі є дивовижним і незаперечним доказом на користь моїх слів, і аж ніяк не ваших. Окрім деяких незначних особливостей вимови, у вас немає й сліду тих рис, які я звик вважати атрибутами вашого класу. Впевнений, що ви використовуєте свій розум за призначенням набагато частіше, ніж звичайні слуги. Не розмінюючись марно на дурні забавки, ви просто повинні були розвинути схильність до розмірковувань.

Місіс Дін засміялася.

— Звичайно, я й справді вважаю себе розсудливою й спокійною людиною, — відказала вона, — та зробилася такою не тому, що живу на відлюдді й бачу щодня одні й ті самі вирази на обличчях і спостерігаю за вчинками, що кояться з року в рік. Просто я на власному досвіді навчилася витримці, яка додала мені мудрості. До того ж я прочитала більше, ніж ви думаєте, містере Локвуд. У цій бібліотеці ви не знайдете жодної книжки, в яку б я не зазирнула і з якої б не винесла щось для себе, — окрім хіба що писаних грецькою, латиною чи французькою, та я хоча б можу визначити, якою вони написані мовою, а більшого годі й чекати від дочки бідняка. Хай там як, якщо я вже почала оповідати, як справжня пліткарка, я так і продовжу, і замість пропустити три роки, із задоволенням перенесу дію своєї історії у літо наступного, 1778 року, — отже, майже двадцять три роки спливло відтоді.

Розділ восьмий

Одного чудового червневого ранку з'явився на світ мій перший вихованець — і останній нащадок давнього роду Ерншо. Ми гребли сіно

на дальнім лані, і тут дівчинка, що носила У нам снідання, раптом прибігла на годину раніше — просто через луку і плаєм вверх, на бігу кличучи по мене.

— Але й доладне дитя, — віддихуючись, вигукнула вона. — Такого славного і світ не видів! Та лікар каже, що хазяйці не поправитися. Каже, що в неї вже котрий місяць сухоти. Я чула, як він сказав містеру Гіндлі: "Тепер її ніщо не тримає на світі, і вона помре ще до зими". Тож, Неллі, йди прямо додому. Ти будеш няньчити його, і годувати молочною сумішшю, і глядіти за ним денно і нощно! Як би я хотіла бути на твоєму місці, адже він буде цілком належати тобі за відсутності хазяйки!

— Та чи справді їй так зле? — спитала я, кинувши додолу граблі та пов'язуючи стрічки капелюшка.

— Думаю, що так. Хоча вона тримається — говорить так, ніби ще збирається побачити, як він змужніє,— потвердила дівчина. — Вона аж нетямиться з радощів, таке воно гарне! Ні, я б точно не померла, якби була на її місці,— я б відчула полегшення навіть від простого милування ним, хай там що говорить Кеннет. Я так на нього розізлилася. Дейм Арчер принесла малятко до хазяїна, і тільки-но його обличчя засяяло від радості, як наперед висунулося старе каркало та й говорить: "Ерншо, твоє щастя, що жінка вижила, аби залишити тобі цього сина. Коли вона приїхала, я одразу збагнув, що надовго на цьому світі вона не затримається, а тепер, мушу сказати, зима, певно, вкоротить їй віку. Та не бери це надто близько до серця — тут уже нічим не зарадиш. Та й, між нами кажучи, варто було тобі подумати, перш ніж брати за жінку таку кволу, тонку і непевну як тростинка дівчину!"

— А що на це сказав хазяїн?

— Мабуть, вилаявся, та я на нього й не зважала — все намагалася якнайкраще роздивитися дитину, — і вона знову із захватом почала її описувати.

Я, перейнявшись її палким настроєм, поспішила додому, щоб і собі помилуватися на немовля. Я переживала за Гіндлі, Ерншо: в його серці було місце тільки для двох об'єктів поклоніння — його дружини і нього самого; він любив обох, а обожнював одного, і я не уявляла, як він переживе цю втрату.

Коли ми дісталися до Буремного Перевалу, Гіндлі Ерншо стояв у сінешніх дверях; ступивши до нього, я запитала, як там дитина.

— Вже готується пустувати, Неллі! — через силу посміхнувшись, мовив він.

— А місіс? — наважилась я спитати. — Лікар каже, що вона…

— До біса лікаря! — спалахнув він.— Із Френсіз усе гаразд, вона одужає за тиждень. Ти йдеш нагору? Скажи їй, що я прийду, якщо вона пообіцяє не розмовляти. Я полишив її, бо вона дала волю язикові, а їй треба… Передай їй — містер Кеннет говорить, що їй потрібен спокій.

Я переказала ці слова місіс Ерншо; виглядало, що вона у вередливому гуморі. Жінка жвава відповіла:

— Та я заледве слово вимовила, Неллі, а от він двічі вибігав із кімнати в сльозах. Ну що ж, скажи, що я обіцяю не розмовляти, та це не вдержить мене від того, щоб над ним не посміятися!

Бідолашна! Вона не падала духом увесь останній тиждень свого життя, а її чоловік затято, ні, навіть запекло доводив усім, що їй кращає день у день. Коли Кеннет попередив його, що на цій стадії хвороби медицина безсила і він не бачить сенсу в тому, щоб марнувати кошти, Гіндлі на це сказав:

— Звичайно, немає сенсу! Вона цілком здорова, і потреби у ваших відвідинах більше немає. В неї й не було су[от. Це була звичайна

лихоманка, і тепер вона минулася: її пульс так само спокійний, як і мій, а обличчя вже не пашить вогнем.

Жінці він казав те саме, і вона, здавалося, йому вірила. Однієї ночі, схилившись на плече, вона повідала йому, що завтра вже, мабуть, встане з ліжка — та в цей момент її струснув напад кашлю, зовсім легенький; Гіндлі Ерншо взяв її на руки, вона оповила його шию, змінилася на лиці — і померла.

Як і передбачала та дівчина, піклування про хлопця повністю лягло на мої плечі. Містер Ерншо, бачачи, що дитина здорова і ніколи не плаче, був нею задоволений. Та сам поринав у дедалі глибший розпач. Його сум був не такого штибу, що виливається у тужіння: він і не плакав, і не молився. Він проклинав усіх і вся та намагався знайти забуття у розгулі та марнотних розвагах. Слуги недовго терпіли його деспотичне свавілля: зрештою залишилися тільки я та Джозеф. Я не могла покинути свого вихованця, до того ж, знаєте, я доводилася хазяїнові ніби некровною сестрою і вибачила б його поведінку швидше, ніж стороння людина. Джозеф залишився, аби назирати за орендарями й робітниками, а також тому, що вбачав своє покликання у боротьбі з гріхами, яких у цьому місці він знаходив донесхочу.

Хазяїнове неправедне життя та нові негідні приятелі стали для Катрини і Гіткліфа прикладом, вартим наслідування. Його поводження з хлопцем було достатньо, щоб і святого перетворити на чорта. І справді, здавалося, що Гіткліфом заволоділи якісь диявольські сили. Йому було приємно бачити, як Гіндлі Ерншо опускається дедалі нижче; а сам він день у день більше замикався в собі й дичавів. Не можна передати, на яке пекло перетворився наш дім. Вікарій перестав нас навідувати, і всі порядні люди обминали нас стороною, — якщо не брати до уваги візити Едгара Лінтона, що призначалися здебільшого міс Кеті. У свої п'ятнадцять вона була зіркою наших країв і ніхто не міг із нею зрівнятися; та якою ж стала пихатою та впертою! Мушу зізнатись, що розлюбила її, коли вона подорослішала; я постійно дратувала її тим, що намагалася приборкати її гонорову вдачу, та, незважаючи на це, вона все одно

лишалася до мене прихильною. Кеті мала надзвичайну А особливість — вона міцно прив'язувалася до людей, яких колись запізнала: навіть до Гіткліфа вона ставилася так само добре, як колись. Лінтон-молодший щосили старався справити на неї таке ж глибоке враження, та, попри свої станові переваги, йому це не дуже вдавалося. Він і був моїм покійним хазяїном — онде над комином його портрет.

Раніше з іншого боку висів портрет його жінки, але його прибрали; а то б ви подивилися, якою вона була. Вам видно?

Місіс Дін піднесла до портрета свічку, і я розгледів лице з м'якими рисами, що дуже нагадували юну леді з Перевалу, проте це обличчя мало трошки скорботний і лагідний вираз. Воно витворювало гарну картину. Довге світле волосся ледь кучерявилося на скронях, очі дивилися глибоко й задумливо, постава ж — занадто струнка. Мене не здивувало, як Катрина могла забути свого першого друга заради такого юнака. Натомість мене більше дивувало те, як він — якщо його вдача відповідала зовнішності — міг захопитися Катриною — такою, якою я її уявляв?

— Дуже гарний портрет, — поділився я спостереженнями з економкою. — Він тут схожий на себе?

— Так, але він виглядав краще, коли бував у піднесеному настрої, а тут зображений у своєму звичному душевному стані; йому взагалі-то бракувало жвавості.

Ще від свого п'ятитижневого перебування серед Лінтонів Катрина підтримувала з ними знайомство; оскільки вона не піддалася сумнівній спокусі показати свій норов у їхньому товаристві і не бачила жодного сенсу відповідати на цілковиту приязнь грубощами, то зуміла без особливих старань припасти до душі старим леді і джентльмену, здобути відданість Ізабелли та полонити серце й душу її брата. Спершу такі вияви захоплення їй лестили — вона ж-бо була дуже себелюбна — і змушували

грати свою роль, хоч дівчина й не мала наміру вводити когось в оману. Там, де Гіткліфа взивали словами на кшталт "малолітній горлоріз" чи "гірший за скотину", вона старалася бути від нього подалі. Та вдома дівчина не мала великої охоти вправлятися у ввічливості, з якої б тільки сміялися, тож не боялася показати свою непокірливу вдачу; по-іншому було, коли це обіцяло їй вигоду.

Містер Едгар рідко наважувався завітати до Буремного Перевалу відкрито. Остерігаючись лихої слави Гіндлі Ерншо, Едгар Лінтон намагався не потрапляти йому на очі; ми ж завжди стрічали гостя шанобливо. Сам хазяїн не бажав його ображати, знаючи, чого той приїздить; якщо ж він був не в стані обмінюватися люб'язностями, то просто уникав його товариства. Я ладна думати, що Едгарові візити були неприємні Катрині: вона ніколи не вдавала, що схильна з ним кокетувати, і взагалі не бажала, щоб двоє її друзів спіткалися одне з одним. Коли Гіткліф виявляв своє презирство у присутності Едгара, вона не могла пристати на його сторону, як це робила поза Едгаровими очима, а коли Лінтон говорив про Гіткліфа з неприхованою відразою й ненавистю, вона не могла залишатися байдужою до його слів та вдавати, ніби це її не обходить. Я попосміялася з її вагань і невисловлених страхів, які вона гордо намагалася приховати від мого глузливого ока. Це видається жорстоким, проте така вже вона була горда, що її й пожаліти не ставало сили, доки не вдасться хоч трохи приборкати. Зрештою їй довелося-таки покластися на мене й звірити свою душу: на світі не було жодної людини, яка могла б стати їй за порадника.

Одного дня по обіді містер Гіндлі Ерншо пішов із дому, і Гіткліф насмілився з такої нагоди влаштувати собі свято. Здається, тоді йому вже сповнилося шістнадцять, і, не бувши недолугим ні за характером, ні за інтелектом, він усе-таки примудрявся зберегти в собі щось відштовхуюче, хоча зараз від цього не залишилося й сліду. До того часу він утратив усі й рештки набутого колись виховання; важка й безперервна праця з ранку й до ночі вбила в ньому колишню жагу до знань А і любов до книжок. Його відчуття власної вищості, ще з дитинства прищеплене старим Ерншо, також випарувалося. Він довго

намагався триматися нарівні з Катриною у навчанні — і зрештою, вимучений, мовчки облишив усі спроби: він здався безповоротно, і не було нічого, що б могло змусити його рухатися вгору, коли він збагнув, що падає вниз. Згодом його зовнішній вигляд почав відповідати внутрішньому стану: про це говорили незграбна хода, згорблена постать та занехаяний одяг. Природна Гіткліфова потаємність збільшилася до розмірів справжньої відлюдькуватості; певно, він отримував злорадну втіху, викликаючи у людей довкола радше відразу, а не симпатію.

Вони з Катриною і досі проводили разом увесь той час, коли Гіткліф був вільний від роботи, та він ухилявся від словесних виявів свого захоплення нею і з якоюсь злісною підозрою уникав її дівчачих сюсюкань, вважаючи їх жалюгідними подачками. Так от, того дня, про який я завела мову, Гіткліф прийшов додому і проголосив, що хоче поледарювати. Я ж у цей час допомагала Кеті впоратися з платтям: вона і гадки не мала, що Гіткліфові сьогодні заманеться вештатися без діла, тож, вирішивши, що наразі весь дім тільки до її послуг, примудрилася якось сповістити про братову відсутність Едгара і тепер готувалася його прийняти.

— Кеті, ти що, сьогодні зайнята? — спитав Гіткліф. — Кудись збираєшся?

— Ні, надворі дощ, — відказала вона.

— Тоді чого ж ти вдягла шовкову сукню? — не вгавав хлопець. — Сподіваюсь, ніхто не має прийти?

— Та наче ні,— завагавшись, мовила Катрина. — А ти ж маєш бути зараз у полі, Гіткліфе. Ми вже з годину як пообідали; я думала, ти вже пішов.

— Не так уже й часто Гіндлі дозволяє нам відпочити від своєї власної персони, — зауважив хлопчина. — Тож сьогодні а я більше не працюватиму і залишуся з тобою.

— Та ж Джозеф усе розпатякає! Тобі краще піти!

— Джозеф зараз везе вапно до Пеністоун-Крегу; провозюкається з цим до ночі і ніколи нічого не дізнається.

Ведучи таку мову, він попрямував до коминка і всівся біля вогню. Кеті на хвилину замислилася — вона вважала за краще все владнати ще перед приходом Едгара.

— Ізабелла та Едгар Лінтони говорили, що завітають сьогодні по обіді, але, поскільки падає дощ, їх навряд варто чекати, — проказала вона після хвилинної мовчанки.— І все ж таки вони можуть приїхати, і, якщо приїдуть, ти ризикуєш ні за що ні про що отримати прочуханки.

— Накажи Неллі сказати, що ти зайнята, — наполягав він, — не випроваджуй мене за двері через отих своїх жалюгідних і дурних друзів! Буває, мені так хочеться поскаржитися, що вони… та ні, краще мовчати…

— Що "вони", що? — скричала Кеті, метнувши на нього схвильований погляд. — Ой, Неллі! — додала вона роздратовано, вириваючися з моїх рук, — ти так ретельно мене зачесала, що згладила усі кучері! Годі вже, облиш мене в спокої. То на що тобі часом так хочеться поскаржитися, Гіткліфе?

— Ні на що: ти поглянь лише на календар на стіні! — і він вказав на аркуш паперу в рамці, що висів біля вікна, й повів далі: — Хрестиками позначені ті вечори, які ти провела з Лінтонами, а крапками — ті, що зі мною. Бачиш? Я відмічав кожен день.

— Так, бачу, і це так по-дурному: ніби я зважаю, з ким і скільки мені треба провести вечорів! — роздратовано кинула Катрина.— І який це має сенс?

— Показати, що я зважав!

— І що, мені тепер весь час сидіти з тобою? — дедалі більше дратувалася дівчина.— І що мені з того за радість? Про що тобі зі мною говорити? Ти з таким же успіхом міг би бути німим, чи дурним немовлям, бо все, що ти говориш, розважає?" мене так само!

— Ти раніше ніколи не казала, що я говорю мало чи що А тобі неприємне моє товариство, Кеті! — схвильовано вигукнув Гіткліф.

— Коли люди нічого не знають і не говорять між собою, це важко назвати товариством, — промимрила вона.

Її товариш підвівся, та не встиг проказати й слова, як надворі зацокотіли копита й, тихенько застукавши у двері, до кімнати увійшов Едгар Лінтон; його лице сяяло від несподівано виказаної йому ласки. Катрина, безперечно, відзначила для себе, як різняться між собою її друзі, коли один увійшов, а другий тут-таки вийшов. Вони відрізнялися так, як різняться голі й непривітні гірські кручі від квітучої долини; і голос, і привітання Едгара на такий самий лад різнилися від його попередника. У Едгара була тиха й приємна манера говорити, він вимовляв слова так само, як і ви — не так різко, як говорять тут, а трохи м'якше.

— Я не зарано приїхав, ні? — спитав він, кидаючи погляд на мене. Я щойно почала витирати посуд та прибирати у шафі у дальньому кутку кімнати.

— Ні,— відповіла Катрина. — Що ти там робиш, Неллі?

— Свою роботу, міс.

(Містер Гіндлі Ерншо наказав мені, коли Лінтон надумається приїхати з візитом, завжди лишатися біля них третьою). Вона підступила до мене і сердито прошепотіла:

— Винось звідси свої ганчірки і сама з ними виходь: слугам нема чого робити при гостях!

— Раз уже випала така нагода, що хазяїна немає вдома, — голосно відказала я, — то треба попоратись. Він не любить, коли я прибираю тут за його присутності. Певна, містер Едгаре мене вибачить.

— А я не люблю, коли ти прибираєш тут у моїй присутності! — владно вигукнула юна леді, не лишаючи своєму гостю жодної можливості заговорити. Вона не спромоглася відійти від розмовки з Гіткліфом.

— Ви вже мені вибачте, міс Катрино, — була моя відповідь; і я знову взялася до роботи.

Вона, гадаючи, ніби Едгар нічого не бачить, вихопила у мене ганчірку й люто вщипнула за руку. Я казала, що не любила її і не вважала за зло дещо присадити її зухвале марнославство; до того ж мені справді було дуже боляче — тому я підхопилася й закричала:

— Ой, міс, яка ж це негарна витівка! Ви не маєте права мене чіпати, і я не збираюсь це терпіти!

— Я тебе не чіпала, ти, брехливе створіння! — вигукнула вона, знову стискаючи пальці, щоб повторити свій щипок — аж вуха почервоніли від злості. Катрина ніколи не могла приховати своїх почуттів — вони завжди були написані на її палаючому обличчі.

— А що це тоді таке? — і я показала чималий синець. Вона тупнула ногою, заціпенівши на мить, а потім у нападі шаленого гніву дала мені такого ляпасу, що на очах виступили сльози.

— Катрино, люба! Катриної — втрутився Едгар Лінтон, вражений тим, що його ідол двічі згрішив — спершу збрехавши, а потім повівшись жорстоко.

— Вийди з кімнати, Неллі! — повторила вона; нею тіпало. Малий Гортон, який всюди ходив зі мною і зараз сидів на підлозі поруч, побачивши мої сльози, і собі почав хлипати, видушуючи впереміш зі сльозами жалісні скарги на "злу тьотю Кеті", чим накликав її гнів на свою ні в чому не повинну голову. Міс Катрина вхопила його за плечі й почала трусити, поки бідне дитя не посиніло; Едгар мимоволі втримав її руки, щоб звільнити його. В одну мить дівчина вивільнилася, і на цей раз так приклала руку до враженого юнака, що вважати це дружнім жестом не наважився б ніхто. Він злякано відсахнувся. Я підхопила Гортона на руки й вийшла до кухні, лишивши двері відчиненими — мені-ж бо хотілося побачити, як вони дійдуть й згоди після такого. Скривджений гість, блідий, із тремтячими губами, попрямував до кутка, в якому лишив свого капелюха. А "Оце правильно! — мовила я до себе. — Прийми це до уваги і — тікай! Вона зробила тобі послугу, давши бодай якесь уявлення про свої справжні нахили".

— Куди ви йдете? — вимогливо спитала Катрина, затуляючи собою двері. Він ухилився і спробував її обминути.

— Ви не мусите йти! — не відступала дівчина.

— Мушу, і піду! — стримано мовив він.

— Ні,— наполягала вона, шарпнувши дверну ручку, — ще не час, Едгаре Лінтон. Сідайте, ви не залишите мене в такому стані. Я буду побиватися весь вечір, а я не хочу побиватися через вас!

— Хіба я можу лишитися, як ви мене вдарили? Катрина мовчала.

— Ви змусили мене боятися й червоніти за вас, — вів Лінтон далі,— і я більше сюди не прийду.

її очі повилися вологою, а вії затріпотіли.

— І ви зумисне сказали відверту неправду, — мовив він.

— Ні! — зойкнула дівчина в нестямі. — Я нічого не робила зумисне! Добре, йдіть, якщо вам так хочеться! Забирайтеся звідси! А я через це буду плакати… я захворію!

Вона впала на коліна біля крісла і розридалася по-справжньому. Едгарові стало рішучості, лиш аби вийти надвір; тут він зупинився. Я вирішила трохи його підбадьорити.

— Міс Кеті в нас страшенно вередлива, сер, — озвалася я до нього. — Така вже зманіжена лялечка! Ви б їхали краще додому, а то вона й справді занедужає — аби лиш нас засмутити.

Бідолашний хлопчина боязно ковзнув поглядом крізь вікно: він не мав достатньо духу, щоб піти, — так само як кішка не може покинути недоїдену мишу чи недобите пташеня. Авжеж, подумала я, не буде йому рятунку: він приречений — і рушає назустріч своїй долі. Так воно й сталося: хлопець рвучко повернувся, вбіг до будинку й зачинив по собі двері; і коли я трохи згодом прийшла їх попередити, що Ерншо повернувся, п'яний, скажений і ладний рознести будинок на друзки (його звичайне бажання в такому стані), то побачила, У що сутичка, навпаки, спричинилася до тіснішої близькості, допомігши побороти юнацьку сором'язливість, і дозволила зрозуміти, що під їхньою дружбою ховалося кохання.

Почувши про прибуття містера Гіндлі Ерншо, Едгар Лінтон поспішив до свого коня, а Катрина — до своєї кімнати.

Я побігла сховати малого Гортона і повиймати набої з хазяйської рушниці, що була його улюбленою забавкою під час нападів божевілля та становила неабияку загрозу для життя кожного, хто насмілювався йому суперечити або просто на довший час привернути до себе його увагу. І я

почала виконувати свій намір — щоб він, коли вже раптом справа дійде до пострілів, не заподіяв нікому лиха.

Розділ дев'ятий

Він увійшов, лаючись так, що гидко й слухати, і саме наскочив на мене зненацька, коли я запихала його сина до кухонної шафи. На Гортоні дика батькова любов позначалася так само, як і його скажена лють: завдяки першій малого ледь не роздушували в обіймах і заціловували до смерті, а під час нападів другої погрожували вкинути у вогонь чи розмазати по стіні. Тож бідне дитятко сиділо собі нищечком всюди, де я б не примудрилася його сховати.

— Он тут що за паскудство! — гаркнув Гіндлі й рвонув мене до себе, ухопивши ззаду за шию, мов собаку. — Пеклом чи раєм клянуся, ви, мабуть, дитину вбити здумали! Тим-то я й не бачу ніколи свого дитяти! Та з бісовою поміччю ти в мене проковтнеш оцей ніж, Неллі! Можеш не хихотіти! Я щойно сторч головою швиргонув Кеннета в болото Блек-Горс: одним більше, одним менше — то байдуже. Де один, там і другий — й когось із вас таки треба вбити! Не заспокоюся, поки не вб'ю.

— Цей ніж погано смакує, містер Гіндлі,— відповіла я, — ним різали копченого оселедця. Я волію бути застреленою, як на те ваша ласка. — Я б краще послав тебе до пекла! — кляв він.— І так я й зроблю. В Англії жоден закон не засудить чоловіка, який хоче навести лад у своєму домі; а в мене не дім, а паскудство. Розтуляй рота!

Затиснувши в кулаку ножа, він встромив його лезо між моїх зубів; та я ніколи особливо не боялася його вихваток.

Я сплюнула, підтвердила свої слова, що ніж таки огидний на смак, й сказала, що так просто це не пройде.

— Еге! — вигукнув він, відпустивши мене. — Я бачу, що цей малий негідник — ніякий не Гортон; вибач, Неллі. Якби це був він, я б його оббілував живцем за те, що він не підбіг привітатися, та ще й скиглить, ніби якого домовика побачив. Іди сюди, вилупку! Я тебе навчу, як обманювати доброго татка. Слухай, може, він хоч стрижений краще виглядатиме? Собака лютиться, як його остригти, а мені до смаку усе люте — подай-но мені ножиці,— люте й красиве! До речі, це просто бісівські підступи, диявольські витребеньки — отако дбати про свої вуха! Ми й без них немов віслюки. Цить, мій хлопчику, цить! Ось так, моє ж ти золотко! Не плач, дорогенький, годі! Поцілуй мене. Що, не хочеш? Поцілуй мене, Гортоне! Поцілуй, хай тобі чорт! Бог свідок, щоб я ростив оцю погань! Я точно колись скручу цьому миршавцю шию.

Бідний Гортон верещав та щосили пручався у батькових руках — і подвоїв свої зусилля, коли Гіндлі поніс його нагору й підняв над прірвою сходів. Я закричала, що він налякає малого до смерті, і кинулася рятувати дитину. Коли я добігла до них, Гіндлі перехилився через бильця, прислухаючись до шуму внизу: він майже забув, кого тримає в руках. "Хто там?" — спитав він, почувши, що хтось наближається до сходів. Я теж перехилилася через бильця, щоб дати знак ці Гіткліфові,— чиї кроки уже впізнала, — щоб він не йшов далі. І ледве я відвела погляд від Гортона, малий раптом шарпнувся, вислизнув із непевних рук Гіндлі — і впав. й Ми ще не встигли перелякатися, коли побачили, що маля врятоване. Гіткліф опинився внизу саме у потрібну мить; рвонувшись уперед, він упіймав малого та, поставивши його на ніжки, глянув угору, щоб дізнатися, хто винуватець події.

Скнара, що віддав виграшний лотерейний квиток за п'ять шилінгів, а назавтра дізнався, що він утратив на цій угоді п'ять тисяч фунтів, не зміг би виявити глибшої розпуки, ніж Гіткліф — побачивши містера Ерншо. Вираз його обличчя був красномовнішим од будь-яких слів і давав зрозуміти, як жорстоко він картає себе за те, що власноруч завадив жаданій помсті. Якби довкола було темно, то, смію гадати, він спробував би виправити цю помилку, розтрощивши Гортонові голову об сходи. Та ми були свідками спасіння малого, до того ж я вже була унизу,

притискаючи до серця свій скарб. Гіндлі, знічений і наче аж протверезілий, спроквола спустився слідом.

— Це твоя вина, Неллі,— промовив він, — тобі треба було сховати хлопця, щоб він не втрапив мені на очі; треба було не підпускати його до мене! Він не забився?

— Забився? — гнівно скрикнула я. — Та він у вас як не вб'ється, то ідіотом виросте! Ох, як лишень його матінка не встане з могили — поглянути, як ви ставитеся до її дитяти! Та ви гірші від поганина, якщо так знущаєтеся з власної плоті та крові!

Він спробував пригорнути дитя, яке, щойно відчувши себе у безпеці, перестало ревіти. Та тільки-но батько торкнувся його, малий заверещав іще голосніше, ніж досі, і забився, мов у корчах.

— Не займайте його! Він вас ненавидить… Всі вони ненавидять вас, це правда! Щаслива у вас сімейка! Та й ви самі до чого докотилися, погляньте лишень на себе!

— Я ще й не до того дійду, Неллі,— засміявся цей пропащий чоловік, знову стаючи самим собою. — А зараз забирайтеся обоє. Чуєш, Гіткліфе! Геть із-перед очей! Щоб тобою й не пахло! Я б не хотів тебе вбивати сьогодні, хіба що дім підпалю — але то вже як мені заманеться.

Мовлячи отак, він потягся за півлітровою пляшкою бренді і хлюпнув собі трохи.

— Ні, годі вже вам! — втрутилась я. — Містер Гіндлі, уже Господь вас попередив! Хоч бідне дитя пожалійте, як себе не шкода!

— Та йому будь-хто дасть раду краще за мене, — була відповідь.

— Згляньтеся вже на власну душу! — просила я, намагаючись вихопити чарку в нього з рук.

— Оце вже не до мене! Навпаки, я бажаю її занапастити в покарання її Творцеві,— вигукнув богохульник.— І вчиню це з превеликим задоволенням! П'ю за її загибель!

Він вихилив чарку і нетерпляче наказав нам іти геть, супроводжуючи свої слова лайкою, надто гидкою, щоб її повторювати чи навіть згадувати.

— Шкода, що він не може впитися до смерті,— зауважив Гіткліф, луною повторивши всі озвучені прокляття, тільки-но зачинилися двері. — Хоч він і робить для цього все можливе, та занадто міцний. Містер Кеннет ставить на заклад свою кобилу, що Гіндлі переживе будь-кого у Гімертоні й ляже в могилу сивочолим грішником; хіба що станеться якесь диво, що звалить його з ніг.

Я пішла до кухні й сіла колисати своє ягнятко. Гіткліф, як я гадала, пішов на тік. Лише згодом виявилося, що він, пройшовши за високою скринею, розлігся на лаві біля стіни й тихенько лежав собі.

Я гойдала Гортона на колінах і тихенько наспівувала:

Ой дітвоньки плачуть о темній годині,

а мати їх слуха в нічній домовині…

Аж коли міс Катрина, що пересиділа всю чвару у своїй кімнаті, зазирнула у двері й прошепотіла:

— Ти сама, Неллі?

— Так, міс, — відповіла я.

Вона ввійшла і підступила до вогню. Я, гадаючи, що вона збирається щось сказати, звела на неї очі. її лице було сумне й стривожене, губи напіврозтулені, наче вона поривалася заговорити, — та натомість дівчина лише тяжко зітхнула. Я знов почала співати; я не забула її недавньої поведінки.

— Де Гіткліф? — спитала вона, перервавши мене.

— Працює,— відповіла я.

Він не вирішив за потрібне спростувати мої слова: мабуть, задрімав. Знов запала мовчанка, під час якої я помітила, як кілька краплинок скотилися зі щік дівчини на плити підлоги. "Соромиться хіба своєї ганебної поведінки? — спитала я себе. — Це щось нове; та хай сама викручується — я не піду на поступки!" Але її навряд чи щось бентежило, окрім власних неприємностей.

— О Боже! — врешті вигукнула вона. — Яка я нещасна!

— Це дуже прикро, — зауважила я. — Вам справді важко догодити: стільки друзів і так мало клопотів — а ви все незадоволені!

— Неллі, ти можеш заради мене тримати дещо в таємниці? — спитала вона, опускаючись біля мене навколішки, і втупила в мене той чарівний погляд, під якого мимохіть стає легше на серці — навіть якщо ви маєте повне право впиватися своєю образою.

— Та чи варте це дещо того, щоб його тримали в таємниці? — спитала я трохи лагідніше.

— Так! І вона мучить мене, і я маю комусь її довірити! Я хочу знати, як бути далі. Сьогодні Едгар Лінтон спитав мене, чи вийду я за нього заміж, і я дала йому відповідь, — поки що не скажу, яку саме; спершу кажи ти, що я мала йому відповісти?

— На Бога, міс Катрино, звідки мені те знати? — відказала я. — Звісно, судячи з тої вистави, що ви тут влаштували й в його присутності, розумніше було б йому відмовити; якщо він після такого просить вашої руки, він чи то несосвітенний А дурень, чи відчайдушний сміливець!

— Якщо ти й далі будеш так говорити, я більш нічого тобі не скажу, — ображено мовила вона, встаючи. — Я дала йому згоду, Неллі. Кажи скоріше — я вчинила неправильно?

— Ви згодилися! То нащо ж це обговорювати? Ви дали слово і вже не зможете забрати його назад!

— Та ти тільки скажи, чи мала я згодитися, — скажи! — роздратовано вигукнула спохмурніла дівчина, заламуючи руки.

— Тут є чимало різних чинників, які треба знати, перш ніж відповісти на твоє питання, — наставницьки мовила я. — Передусім, чи любите ви містера Едгара?

— А хіба може бути інакше? Звичайно, люблю, — відповіла вона.

Тоді я влаштувала їй справжній допит: у розмові з дівчиною двадцяти двох років для цього були всі підстави.

— Чому ви його любите, міс Кеті?

— Що за дурість! Я його люблю — і це головне.

— Авжеж. Та все-таки скажіть: чому?

— Ну, бо він гарний, і з ним приємно бути разом.

— Погано, — завважила я.

— І тому, що він молодий і веселий.

— Ще гірше.

— І тому, що він любить мене.

— Байдуже, не в тім річ.

— І він буде багатим, а я буду найшляхетнішою пані цих місць, і зможу пишатись, що маю такого чоловіка.

— А оце вже зовсім недобре! Тоді скажіть, як ви його любите?

— Як будь-хто любив би, — ти дурненька, Неллі!

— Аж ніяк. Кажіть!

— Я люблю землю під його ногами, і повітря над його головою, і все, до чого він торкається, і кожне слово, яке він каже. Люблю кожний його погляд, і кожен порух, і самого а його — повністю і всеохоплююче! Ось так!

— А чому?

— Ні, ти просто кепкуєш із мене! Це підло! Для мене це не жарти, — сердито відказала юна леді, відвертаючись до вогню.

— У мене й на думці не було жартувати, міс Катрино, — відповіла я. — Ви любите містера Едгара, бо він вродливий, і молодий, і веселий, і багатий — і любить вас. Оце останнє, щоправда, ваги не має: либонь, ви б його покохали і без цього; і не покохали б тільки через це, якби він не мав чотирьох перших чеснот.

— Звісно, не покохала б. Я б лише могла пожаліти його… певно, й зненавиділа б, якби він був потворний і неотесаний.

— Але ж є й інші вродливі, багаті юнаки на світі; може, й вродливіші, й багатші за нього. Що б завадило вам покохати їх?

— Якщо вони й є, я їх не зустрічала. Я не бачила жодного такого, як Едгар.

— То, може, побачите згодом; а він не завжди буде таким молодим і гарним — і, можливо, не завжди буде багатим.

— Та він такий зараз; а я живу лише цієї миті. Хоч би ти порадила щось доречніше!

— Ну, тоді нема про що й думати: якщо ви хочете жити лише цієї миті, то виходьте заміж за містера Едгара Лінтона.

— Мені не потрібний для цього твій дозвіл — я будь-що вийду за нього заміж. Але ж ти не сказала мені, чи я права.

— Певно, праві; якщо хтось буває правий, одружуючись лише на одну мить. А тепер послухаймо, чого ви тужите. Ваш брат буде вдоволений, старі леді й джентльмен, гадаю, теж не матимуть нічого проти; ви покинете занедбаний, незатишний дім заради маєтного й шанованого будинку; і ви любите Едгара, а він любить вас. Все начебто йде на краще. То що ж вам не дає спокою?

— Оце! І оце! — відповіла Катрина, вдаривши себе одною рукою по лобі, другою в груди. — Те місце, де живе душа… Душею й серцем я відчуваю, що не права!

— Дуже дивно! Щось я цього не втямлю.

— Це і є моя таємниця. І якщо ти не будеш насміхатися з мене, я тобі все поясню. Я не зможу це розказати як слід; та ти зрозумієш, що я відчуваю.

Вона знов сіла поруч зі мною; її лице посмутнішало і стало ніби суворішим, а стиснені в кулаки руки тремтіли.

— Неллі, тобі коли-небудь снилися дивні сни? — раптом, по кількахвилинних роздумах, спитала вона.

— Так, сняться й зараз, — відповіла я.

— І мені теж. Мені снились іноді такі сни, що лишалися зі мною й наяву й змінювали мої думки: вони проходили крізь мене, змішуючись із почуваннями, як вино з водою, і змінювали їхній колір. І цей сон був саме такий; я хочу тобі його розповісти — тільки обіцяй, що не глузуватимеш із жодної подробиці!

— Ой, не треба, міс Катриної — вигукнула я. — Нам і так вистачає лиха, аби ще підіймати з небуття привидів та забивати собі голову якимсь маренням. Ну-бо, звеселіться, а то ви й на себе не схожі. Погляньте на малого Гортона! От цей не бачить уві сні нічого страшного. Як він любо всміхається, коли спить!

— Так; і як любо лихословить його батечко, сидячи на самоті! Ти, мабуть, пам'ятаєш його зовсім іншим — таким, як оце щокате сонько, малим і безневинним. Проте, Неллі, я все-таки змушу тебе слухати, це недовго, а веселитись у мене сьогодні не має сил.

— Не буду я слухати! Не буду! — квапливо проказала я.

Я тоді вірила у сни — так само, як зараз; а у всій подобі Катрини тієї миті вчувалося щось надзвичайно похмуре, майже зловісне — і це навіювало мені незбагненний жах перед чимось, що могло вилитися у

пророцтво і звіщувати страшне лихо. Вона образилася, та розповідати не стала. Вдавши, що її ці думки зайняло інше, вона невдовзі почала знову:
— Якби я потрапила на небеса, Неллі, я була б там дуже нещасною.

— Бо ви ще не готові вирушити туди, — відказала я. — Всі грішники були б нещасні в раю.

— Ні, не тому. Мені якось наснилося, що я була там.

— Та кажу ж вам, не хочу слухати ваших снів, міс Катриної.

— Іду спати, — перервала я її знов.

Вона засміялась і втримала мене, коли я хотіла підвестися з крісла.

— Тут нема нічого страшного! — вигукнула вона. — Я лише хотіла сказати, що на небесах не почувалася вдома: в мене серце розривалося від плачу — так я просилася назад на землю; і янголи розсердилися та скинули мене просто у вересове поле на верхівці Буремного Перевалу; там я й прокинулася, плачучи від щастя. Це пояснить тобі й мою таємницю, й усе інше. Шлюб із Едгаром Лінтоном — це не для мене, як не для мене й небеса; і якби цей лихий чоловік так не принизив Гіткліфа, я б не вагалася ані хвилі. Та тепер я принижу й себе, якщо вийду за Гіткліфа заміж, і тому він ніколи не дізнається, як я його кохаю — і не тому, що він вродливий, Неллі, а тому, що він більше я, ніж я сама. З чого б не були створені наші душі, його душа та моя — однакові, а душа Лінтона так само відмінна від наших, як місячний промінь від блискавки або лід від вогню.

Вона ще не скінчила говорити, коли я відчула присутність Гіткліфа. Побачивши краєм ока легкий порух, я обернула голову і вгледіла, як він встає з лави й нечутно виходить геть. Він слухав доти, доки Катрина не сказала, що для неї було б приниженням вийти за нього заміж, і тоді не захотів лишатися, щоб не слухати далі. Моя співбесідниця, сидячи на

підлозі, через високу скриню не могла бачити ні його присутності, ні того, як він пішов; та я, стривожившись, звеліла їй говорити тихіше.

— Чому? — спитала вона, злякано роззираючись.

— Джозеф тут, — відповіла я, вчувши гуркіт його тачки по брукованому подвір'ї,— а з ним, певно, й Гіткліф. Не знаю, чи це не він щойно стояв у дверях?

— Але ж не міг він почути мене з дверей! — сказала вона. — Дай мені побавити Гортона, поки будеш накривати на стіл; а тоді поклич мене, я буду з вами вечеряти. Я хочу заспокоїти своє сумління і впевнитися, що Гіткліф про все це нічого не знає. Він же не знає, ні? Він не знає, як це — бути закоханим!

— Не розумію, чого б йому про те не знати, так само, як і вам, — заперечила я, — і якщо його обраниця — ви, він буде найбільш нещасним створінням у світі. Тільки-но ви станете місіс Лінтон, він втратить і друга, і кохану, і все! А ви зважили, як тяжко вам буде з ним розлучитись, а йому — лишитися на світі самому? Тому що, міс Катрине.

— Залишитися самому! Розлучитись! — скрикнула вона з обуренням. — Хто це нас розлучить? їх спіткає доля Мілона! Поки я жива, Неллі, я не дозволю цього — нікому й ніколи! Нехай усі Лінтони згинуть із лиця землі, перш ніж я згоджуся зректися Гіткліфа. Ні, не цього я прагну і не це у мене на думці! Я б не згодилася стати місіс Лінтон за таку ціну! Він лишиться для мене тим самим, чим був усе життя. Едгар мусить забути свою колишню неприязнь і хоча б терпіти його; і так він і зробить, коли дізнається про мої справжні почуття до Гіткліфа. Неллі, я бачу, ти вважаєш, що я ница й себелюбна; та хіба тобі ніколи не спадало на думку, що ми з Гіткліфом будемо жебраками, якщо одружимось? А коли я вийду заміж за Лінтона, я зможу допомогти Гіткліфові й звільнити його з-під влади мого брата!

— На гроші вашого чоловіка, міс Катрино? — спитала я. — А він виявиться не таким поступливим, як ви собі гадаєте. І хоч не мені нас судити, та я гадаю, що це найгірша з усіх причин, які спонукають вас вийти за молодого Лінтона.

— Ні,— сказала вона, — це з них найкраща! Інші причини — це просто потурання моїм примхам; ну, і бажанням Едгара також. А це буде заради людини, в якій втілюються всі мої почуття — і до Едгара, і до самої себе. Я не можу передати цього словами, та, звичайно, і в тебе, і в кожної людини інколи з'являється відчуття, що ти існуєш не тільки в самому собі. Який сенс був би в моєму існуванні, якби я вся була а тільки тут? Найбільшим горем у житті для мене були знегоди Гіткліфа, які я бачила і переживала з самого початку! Він полонив усі думки мого життя. Якщо все навколо зникне, а він залишиться — моє існування триватиме й далі, та якщо усе залишиться, а його не буде — всесвіт стане для мене безмежно чужим, і я більше не вважатиму себе його часткою. Моє кохання до Едгара Лінтона схоже на вбрання дерев у лісі: час змінить його, як зима змінює дерева. А моя любов до Гіткліфа схожа на одвічне багатство земних надр: вона — життєдайне джерело, хоч і невидиме зовні. Неллі, я — то і є Гіткліф! Він завжди, завжди в мене на думці, і то не проста приємність, як не буваю приємною я собі сама, — а буття мого "я". Тому не говори знов, що ми розлучимося: це неможливо, і...

Вона замовкла і сховала обличчя у брижах моєї сукні, та я силоміць висмикнула поділ у неї. Мені вже урвався терпець вислуховувати це безглуздя.

— Якщо я хоч щось можу второпати з цих нісенітниць, міс, — мовила я, — то лише те, що ви не маєте жодної гадки про обов'язки, які покладає на вас заміжжя; а інакше ви просто розбещене, безсердечне дівчисько. Та надалі позбавте мене від ваших таємниць: я не обіцяю їх дотримувати.

— Але ж цю дотримаєш? — вимогливо спитала вона.

— Ні, не обіцяю, — відповіла я.

Вона б наполягала й далі, та прихід Джозефа поклав край нашій бесіді; Катрина відсіла у дальній куток і колисала Гортона, поки я готувала вечерю. Коли все було готове, ми з Джозефом почали сперечатися, хто понесе вечерю містеру Гіндлі. і не дійшли згоди доти, доки всі страви майже зовсім вихололи. Тоді ми домовилися, що почекаємо, поки хазяїн сам спитає про вечерю — якщо спитає взагалі. Ми побоювалися до нього заходити, коли він отак довго сидів на самоті.

— А чого це той бурлака аж досі швендяє в полі? Що він А собі думає? От ледацюга, і світ такого не бачив! — бурчав стариган, виглядаючи Гіткліфа.

— Я покличу його, — сказала я. — Він, мабуть, на току. Я вийшла й погукала його, та відповіді не було. Повернувшись, я прошепотіла міс Катрині, що він, напевне, почув більшу частину з того, що вона казала, і розповіла, як побачила, що він виходить із кухні тієї самої миті, коли вона скаржилася на братове з ним поводження. Вона злякано схопилася з місця, швиргонула Гортона на лаву й побігла шукати друга сама. Дівчині й на думку не спало, чому це його так збентежило та як її слова могли вплинути на Гіткліфа.

Її не було досить довго, і Джозеф запропонував більше не чекати. Він в'їдливо припустив, що вони, мабуть, свідомо вирішили не приходити, аби не слухати його довгої застільної молитви. Вони "достатньо розбещені для такого неподобства", зробив висновок він. І тому того вечора він додав до свого звичайного благословення перед трапезою ще й особливу молитву — і ладен був прочитати ще одну після подяки, якби юна леді, влетівши в кухню, не підступила до нього з наказом іти на дорогу і знайти Гіткліфа, де б він не блукав, та привести його додому.

— Я хочу поговорити з ним, я мушу — і не піду до себе нагору, доки не зроблю це, — сказала вона. — Ворота відчинені: він десь далеко, бо не почув, як я кликала його з даху клуні — хоч я й гукала на повен голос.

Джозеф спочатку відмовлявся; та вона була надто схвильована, щоб стерпіти непослух, і йому зрештою довелося нап'ясти капелюха та буркочучи піти на розшуки. Тим часом Катрина міряла кроками кухню вздовж і впоперек, весь час вигукуючи:

— Дивно, де ж він, де він може бути? Що я такого сказала, Неллі? Я вже забула. Він образився, що я була сьогодні не в гуморі? Люба, скажи, що я такого наговорила, що могло його засмутити? Я так хочу, щоб він прийшов! Так хочу!

— Та не переймайтесь ви так! — вигукнула я, хоч і мені.

У вже було не по собі. — Що за дурниці! Нема чого здіймати галас, якщо Гіткліфові забаглося прогулятись у полі місячної ночі. А може, він лежить на горищі, і йому надто тоскно, аби ще з нами балакати. Присягаюся, там він і заховався. Ось побачите, я його витягну звідти!

Я знов вирушила на пошуки. Та вони призвели лише до глибшого розчарування, так само як розповідь Джозефа, що повернувся незабаром.

— Хлопець ваш скоро зовсім лобурякою стане! — щойно ввійшовши, зауважив він. — Покинув ворота навстіж розчинені, і коняка міс Катрини вибігла із стайні та шугнула аж на луки! От хрест святий, хазяїн завтра сказиться — і правий буде. Він — саме терпіння з цим проклятущим волоцюгою, саме терпіння! Та не завше він буде такий терплячий — отоді начувайтеся! Скільки ж це можна отако Бога гнівити!

— Ти знайшов Гіткліфа, йолопе? — перервала його Катрина. — Ти шукав його, як я тобі наказала?

— Я б кра' коняку пошукав, — відповів він. — Мо' більше було б із того пожитку. Та отакої ночі, як зарані коня, ні чоловіка не найдеш — чорно, як у чорта у вусі! А Гіткліф не такий дурний, аби прибьогти на моє аговкання, — може, як ви позвете, то йому вуха повідкладає!

Для літнього вечора й справді було дуже темно; насувалися важкі дощові хмари, і я сказала, що краще нам посидіти поки вдома: як піде дощ, то пожене хлопчину додому. Та Катрину ніяк не можна було заспокоїти. Вона бігала від дверей до воріт у нестямній бентезі, що не давала їй спочити, і зрештою стала чатувати біля муру; там вона й стояла, не зважаючи ні на мої намовляння, ні на грім, ні на великі краплини дощу, що вже падали довкола; і, кличучи та раз у раз дослухаючись, гірко, нестримно ридала. Я не чула, щоб Гортон, та й будь-яке інше дитя, отак заходилися в плачі.

Опівночі ми досі не лягали спати, а над Перевалом за лютувала буря. Вітер просто скаженів, гримів грім, і чи то вітром, чи блискавкою розчахнуло дерево на розі будинку; величезна гілка, впавши на дах, відламала край димаря на східному боці, і в отворі димаря на кухні загуркотіло каміння та попіл. Нам здалося, ніби зовсім поруч із нами вдарила блискавка, і Джозеф гепнувся на коліна, благаючи Господа згадати праотців Ноя та Лота і, як у давнину, врятувати праведних, скаравши грішників. У мене була деяка підозра, що суд Божий не обмине й нас самих, — а за Йону, вочевидь, мав прислужитися містер Ерншо, і я постукала у двері його лігва, щоб переконатися, чи він ще живий. Його відповідь була доволі звучною і такою ґречною, що змусила Джозефа ще настирливіше, ніж досі, нагадувати Всевишньому про відмінність між святими на зразок нього та грішниками на кшталт його хазяїна. Але буря за двадцять хвилин вщухла, лишивши нас усіх цілими й неушкодженими — окрім Кеті, що змокла, як хлющ, через свою впертість: вона відмовилася піти у дім, стояла без капелюшка, без хустки, і, звісно ж, її волосся й одежа геть просякли водою. Вона увійшла в дім і, як була мокра, лягла на лаві, відвернувшись до спинки і затуливши лице долонями.

— Ну-бо, міс Кеті,— мовила я, торкаючи її за плече, — ви ж отако себе згубите! Знаєте, котра година? Пів на першу. Йдіть лягайте! Тепер нема вже чого чекати цього дурника: він пішов у Гімертон і там ночуватиме. Мабуть, подумав, що ми не будемо його чекати поночі, а от містер Гіндлі може й не спати; і навряд чи йому хочеться, аби його зустрічав сам хазяїн.

— Не, чого б це йому бути у Гімертоні,— пробубонів Джозеф. — Лежить він собі десь глибоко в багнюці. То Господь застерігає нас, аби ми ходили стежинами праведних; а ви, міс, поміркуйте собі — чи не ви є наступною? Подякуємо ж за все небові: все йде на благо тих, кого Господь обрав за слуги свої а і очистив од скверни. Ви знаєте, що каже Святе письмо… — і він почав цитувати уривки з Писання, зазначаючи, в якому з У розділів чи віршів їх можна знайти.

Я, після марних намовлянь устати та перевдягтися в сухе, залишила Кеті удвох із Джозефом: його — проповідувати, її — труситись від холоду, і пішла спати з малим Гортоном, що заснув так міцно, начебто поснуло й усе довкола.

З кухні ще довго долинали буркотливі напучування Джозефа, потім я вчула, як він повільно підіймається сходами, і невдовзі заснула.

Вранці, зійшовши униз трохи пізніше, ніж завжди, я побачила при світлі сонячних променів, що пробивалися крізь шпарини віконниць, що міс Катрина досі сидить біля коминка. Двері кухні були так само розчинені, з її незавішених вікон падало світло. Гіндлі вже вийшов і, заспаний та набурмосений, стояв біля кухонного вогнища.

— Що з тобою, Кеті,— промовляв він, коли я увійшла, — ти мов із хреста знята. Чого така мокра й бліда, дитино?

— Я змокла під дощем, — знехотя проказала вона, — і застудилась, от і все.

— Капосне дівчисько! — вигукнула я, бачачи, що хазяїн уже протверезів. — Учора ввечері змокла під дощем і всеньку ніч так і просиділа, і не підступися до неї!

Містер Ерншо ошелешено дивився на нас.

— Всеньку ніч… — луною відгукнувся він. — Це що ж її підняло? Не грім же ж так її налякав, правда? Це ж було вже кілька годин тому!

Жодне з нас не хотіло звертати його увагу на відсутність Гіткліфа, поки можна було якось це приховати. Тому я відповіла, що не знаю, що це вона забрала до голови, й вона сама не промовила ні слова. Ранок був свіжий і холодний; я повідчиняла віконниці, і кімната сповнилася солодких пахощів саду, та Катрина роздратовано гукнула на мене: "Неллі, зачини вікно. Мені й так холодно!" її зуби зацокотіли, й вона мляво посунулася до ледь жевріючого жару.

— Вона хвора, — мовив Гіндлі. взявши її за руку.— З того й не хотіла лягати. Чорт забирай! На дідька мені здалися ваші хвороби? Що ж погнало тебе під дощ?

— За хлопаками побігла, як завжди! — заскреготів Джозеф, радіючи, що наше зніяковіння дає йому змогу плескати своїм чорним язиком. — На вашому місці, хазяїне, я борзо б витурив їх усіх за двері! І дня не мине, щоб ви пішли з господи, а отой Лінтон не прошмигнув до хати; а міс Неллі теж лепська штучка! Сидить у кухні, мов на сторожі, та на вас пильнує: ледь ви на поріг — а він в інші двері, та тільки його й бачили! А тепер наша вельмишановна пані й самі шльондрають! Вештається полями аж поночі з отим клятим циганським виплодком, із Гіткліфом! Думають, наче я сліпий! Та дзуськи — не на того напалися! Усеньке я бачив: і молодого Лінтона, як він прийшов та пішов, і тебе (це він звертався до мене), відьмачко паскудна! Ледве вчула, як хазяїновий кінь на дорозі копитами стука, — і шасть до хати!

— Помовч, підслухувачу нещасний! — вереснула Катрина. — Ти ще маєш нахабство кривлятися й бундючитися переді мною! Едгар Лінтон зайшов учора зовсім випадково, Гіндлі, і я сама попросила його піти, бо знала, що ти в такому стані не захочеш із ним зустрічатись.

— Ти брешеш, Катрино, я в тому певний, — відповів її брат, — та ти не здатна до хитрощів! До Едгара Лінтона мені немає діла; скажи, ти цієї ночі була з Гіткліфом? Кажи правду, чуєш? Не бійся йому зашкодити: хоч я його, звісно, й ненавиджу, та він нещодавно зробив мені добро — і поки що я занадто вдячний, аби скрутити йому шию. А щоб не піддатися такій спокусі, я сьогодні ж відправлю його кудись подалі. І,як він забереться звідси, раджу тобі стерегтися: я вже з тебевсю дурню виб'ю!

— Я не бачила Гіткліфа цієї ночі,— відповіла Катрина, ледь стримуючи сльози. — А якщо ти виженеш його з дому, я З піду з ним. Та, напевне, тобі не пощастить це зробити: схоже, що він утік.

Тут вона таки розридалась, і наступних слів не було чути.

Гіндлі, ошпаривши її зливою в'їдливих докорів, наказав негайно йти до своєї кімнати — або хай не рюмсає знічев'я; я змусила її скоритися. Та ніколи не забуду, що за сцену вона влаштувала, коли ми ввійшли до її кімнати: вона налякала мене. Я вирішила, що вона так і збожеволіти може, і вблагала Джозефа бігти по лікаря. Вона й справді марила, мов у нападі божевілля. Мої побоювання щодо марення справдились: містер Кеннет, ледве її побачивши, оголосив, що вона серйозно хвора — в неї була гарячка. Він пустив їй кров і звелів мені годувати її самою сироваткою та вівсянкою, звареною на воді, і наглядати за нею, щоб вона не викинулася зі сходів чи у вікно; і потім пішов, бо в нього вистачало роботи в парафії, де відстань від одного до іншого будинку буде милі зо три.

Хоч, зізнаюся, я виявилася не вельми гарною доглядальницею, а Джозеф і містер Ерншо — не набагато кращими, і хоч наша хвора була

така вередлива й вперта, якими бувають лише хворі, вона таки одужала. Стара місіс Лінтон, звичайно, кілька прийшла з візитом, навела лад у домі й усіх нас прибрала до рук; а коли Катрина почала видужувати, наполягла на тому, щоб її забрали до Трашкрос-Грейнджу. Ми всі зітхнули з полегшенням. Та бідолашну леді було жорстоко покарано за її доброту: вона та її чоловік обоє підхопили гарячку і повмирали за кілька днів одне по одному.

Наша юна леді повернулася до нас ще більш зухвалою й запальною, ще впертішою, ніж колись. Про Гіткліфа й чутки не було з того вечора, як він зник; і одного разу, коли Катрина була особливо нестерпною, я наробила собі лиха, звинувативши її в його втечі; це справді була її провина, і вона знала те надто добре. Відтоді вона кілька місяців і не озивалась до мене — хіба що як до служниці. Джозеф також потрапив й у немилість: він-бо смів її повчати, наче малу дитину, а вона вважала себе дорослою жінкою і господинею в домі й гадала, А нібито нещодавня хвороба дає їй право вимагати особливої уваги. Та ще й лікар казав, що її не слід турбувати — хай уже вона править своєї; і вона вважала ледь не вбивцею кожного, хто смів збунтуватися та хоч словом їй заперечити. Вона трималась осторонь від містера Ерншо та його друзів. З огляду на приписи лікаря та справжні напади, в які переходило роздратування, брат дозволяв їй робити все, чого душа забажає, і зазвичай уникав усього, що могло б розпалити її затяту вдачу. Він був, може, й надто поблажливим до її коверзувань — та не з жалю, а з гордощів: він прагнув, аби Катрина зробила честь своїй родині, поєднавши її з родом Лінтонів; і, поки вона залишала брата у спокої, він дозволяв їй використовувати нас, мов рабів: його це анітрохи не бентежило. А Едгар Лінтон — не він перший, не він останній у цьому світі — був засліплений пристрастю; і він вважав себе найщасливішою людиною на землі, коли повів її до гімертонської церкви — за три роки по смерті свого батька.

А я, попри все своє небажання, мусила покинути Буремний Перевал та перебратися з нею сюди. Малому Гортону вже пішов п'ятий рік, і я щойно почала вчити його абетки. Нам було сумно розлучатися; та сльози Катрини важили більше від наших. Коли я відмовилася їхати з нею, а вона

зрозуміла, що її прохання на мене не вплинуть, вона побігла скаржитися до чоловіка й брата. Перший запропонував мені казкову платню; другий наказав пакувати речі: йому, мовляв, не треба й духу жіночого в домі, де немає хазяйки; а щодо Гортона, то хай ним опікується вікарій. Тому мені нічого не лишалось, як робити, що накажуть. Я сказала хазяїнові, що він відцурався усіх людей лише для того, аби скоріше себе занапастити; поцілувала малого Гортона, попрощалася з ним — і з тої пори стала для нього чужою. Аж дивно часом подумати, що він геть забув про Неллі Дім, — а вона ж була для нього всім на світі, як і він для неї.

…На цьому економка урвала розповідь: позирнувши на годинник над коминком, вона сполошилася, побачивши, що У стрілки показують пів на другу. Вона й чути не схотіла про те, щоб лишитися бодай на мить; щиро кажучи, я й сам утомився слухати. Вона пішла спочивати, а я роздумував собі ще години зо дві, що треба якось зібратись на силі та встати, незважаючи на болісну слабкість у голові та кінцівках.

Розділ десятий

Ну й чудова прелюдія до відлюдницького життя! Чотири тижні тортур — кашлю та нездужання! Ох, ці пронизливі вітри, і похмуре північне небо, і непролазна сльота, і неспішні сільські лікарі! А це одноманіття людських облич! І, гірш за все, зловісні натяки Кеннета, що мені годі й сподіватися вийти надвір до весни!

Містер Гіткліф щойно вшанував мене візитом. Десь із тиждень тому він надіслав мені кілька куріпок — останніх у цьому сезоні. Негідник! Він певною мірою винний у моїй хворобі; і мені дуже кортіло сказати йому це у вічі. Та, на жаль, цього не сталося. Хіба я можу образити людину, яка виявилася досить добросердою, щоб просидіти годину біля мого ліжка, та ще й говорила при цьому не про пігулки й мікстури, припарки й п'явки? Зараз мені трохи полегшало. Я ще заслабкий, аби читати, та відчуваю, що стане сил розвіятись, послухавши щось цікаве. А чому б не попросити місіс Дін продовжити свою розповідь? Я можу пригадати всі її головні події — до того часу, як місіс Дін приїхала сюди. Так, пам'ятаю: герой утік

і три роки не давав про себе знати, а героїня вийшла заміж. Подзвоню: їй буде приємно, що я знову в змозі жваво розмовляти.

Місіс Дін прийшла.

— Ще двадцять хвилин до прийому ліків, сер, — зауважила вона.

— Та цур їм! — відповів я. — Мені б хотілося…

— Лікар каже, що порошки вам приймати вже не треба.

— З превеликим щастям! Та не перебивайте мене. Сідайте отут поруч — і тримайте руки подалі від цієї горезвісної фаланги пляшечок. Витягайте з кишені ваше плетіння — отак — і продовжуйте історію містера Гіткліфа — відтоді, як ви покинули Перевал, і до наших днів. Він отримав освіту на континенті і повернувся джентльменом? Чи здобув місце стипендіата в коледжі, чи потрапив до Америки і там заробив повагу кровопролиттям на теренах своєї нової вітчизни? Чи збагатився ще легше, промишляючи битими шляхами Англії?

— Він міг спробувати себе на кожній із цих стежин, містере Локвуд; та я нічого не можу сказати напевно. Я вже якось казала вам, що не знаю, як він здобув своє багатство; не знаю також, як він зміг подолати дике невігластво, в якому потопав доти. Та з вашого дозволу я продовжуватиму на старий лад — якщо ви гадаєте, що це розважить вас і не втомить. Ви сьогодні почуваєтесь краще?

— Так, набагато краще.

— Це добра новина.

* * *

Я переїхала з міс Катриною до Трашкрос-Грейнджу; на мій превеликий подив, вона поводилася незмірно краще, ніж я сміла сподіватись. Вона, здавалося, була безтямно закохана в містера Лінтона; і навіть до його сестри виявляла найніжнішу прихильність. Вони були дуже уважні до неї. Не тернина схилилася до берізки, а берізка оповилася навколо тернини. Тут не було справжньої злагоди; вона стояла несхитно, а ті по ступались. А хто ж стане злоститися, не чуючи у відповідь ні байдужих, ні ворожих слів? Я бачила, що містер Едгар у глибині душі боїться виявів її бурхливої вдачі. Він приховував це від неї; та варто йому було почути, що я огризнулася до неї, чи побачити, що хтось інший зі служників кривиться у відповідь й на її наказ, — він мінився на обличчі; власні ж клопоти ніколи його так не турбували. Він часом суворо дорікав мені за мою У язикатість і казав, що для нього це мов ніж гострий — бачити свою дружину не в гуморі. Не бажаючи смутити доброго хазяїна, я призвичаїлася бути черствішою; і з півроку порох лежав собі мирно, мов пісок, — бо поблизу не було вогню, аби спричинити вибух. Катрина часом поринала в похмуру мовчанку; її чоловік також ставав мовчазним, боячись, що такий стан свідчить про хворобливі зміни її характеру — наслідки тяжкої недуги: раніше він ніколи не бачив, щоб вона страждала від меланхолії! її усмішка була для нього мов сонце ясне. І гадаю, можна сказати, що вони справді перебували у полоні вселенського щастя.

Воно скінчилося. Звісно, всі ми врешті-решт починаємо дбати про себе; а добросерді й щирі просто можуть із більшим правом бути себелюбними. їхнє щастя скінчилося, коли обставини змусили кожного відчути, що його інтереси — не найголовніший клопіт для другого. Теплого вересневого вечора я поверталася з саду з важким кошиком зібраних яблук. Вже посутеніло, і місяць зазирав на подвір'я через високий мур; непевні тіні причаїлися по кутках за виступами будівлі. Я поставила свого кошика на ґанку біля кухонних дверей і спинилася перепочити, з насолодою вдихаючи свіже, напоєне пахощами повітря. Місяць прикував до себе мій погляд, і я звела на нього очі, стоячи спиною до дверей. Раптом позаду пролунав голос:

— Неллі, це ти?

Голос був глибокий і низький, а у вимові вчувавсь іноземний акцент. Але щось у тому, як було вимовлене моє ім'я, здалося мені знайомим. Я з острахом озирнулася, щоб подивитися, хто це; двері були замкнені, а біля сходів — ні душі. Щось ворухнулося під дашком ґанку; і, підійшовши ближче, я розгледіла високого чоловіка в темному вбранні, зі смаглявим обличчям і чорним волоссям. Він сперся на одвірок і тримав й руку на засуві, ніби збирався увійти. "Хто б це міг бути? — подумала я. — Містер Ерншо? О ні! Голос зовсім не такий".

— Я вже годину чекаю, — провадив далі незнайомець, поки я продовжувала його роздивлятися, — а тут наче все вимерло. З Я не насмілився зайти. Ти що, не впізнаєш мене? Придивись, я не чужий!

Промінь світла впав на його обличчя; воно було хворобливого кольору, щоки наполовину ховалися під чорними бакенбардами, з-під навислих брів дивилися глибоко посаджені дивні очі — по очах я його й упізнала.

— Та що ж це! — скрикнула я, непевна, бачу перед собою прибульця з того світу чи живу людину. — Що ж це — ти повернувся? Це справді ти? Справді?

— Так. Гіткліф, — відповів він, переводячи погляд із мене на вікна, в яких сяяли тільки місячні відблиски — і жодного вогника зсередини. — Вони вдома? Де вона? Неллі, ти не рада мені; та не треба так хвилюватися. Вона тут? Говори! Я хочу сказати їй пару слів — твоїй хазяйці. Іди й скажи, що одна особа з Гімертона хоче її бачити.

— Як вона це сприйме? — промовила я. — Що вона вдіє? Це й мене спантеличило, а її геть зведе з розуму! Так, ви Гіткліф, але зовсім інший. Ні, просто в голову не береться! Ви були в армії?

— Іди й передай їй мої слова, — нетерпляче обірвав він мене. — Я мов у пеклі, поки ти зволікаєш!

Він відсунув засув, і я увійшла; та, діставшись вітальні, де сиділи містер і місіс Лінтони, я не могла змусити себе ступити до середини. Зрештою вирішила, що зайду й спитаю, чи не треба запалити свічки, і відчинила двері.

Вони сиділи вдвох біля вікна; віконниці були розчинені, і поміж садових дерев та пишної зелені парку відкривався вид на Гімертонську долину, і довга цівка туману тяглася по нійдогори майже до самої вершини (бо неподалік від каплички, як ви могли помітити, рівчак, відведений од болота, впадає у струмок, що тече вниз долиною). Буремний Перевал височів над цим срібним сяйвом, та нашого старого будинку не було видно: він ховається у низині з іншого боку. І кімната, і ті, У хто в ній сидів, і краєвид, яким вони милувалися, виглядали напрочуд спокійно. Я відчула несвідому відразу до того, що мала повідомити, і вже поривалася йти, так і не сказавши про це ані слова; та вчасно схаменулась — і, подумки обізвавши себе дурепою, промимрила:

— Вас хоче бачити якийсь чоловік із Гімертона, мем.

— Чого він хоче? — поцікавилася місіс Катрина Лінтон.

— Я його не питала, — відказала я.

— Тоді запни фіранки, Неллі,— сказала вона, — і принеси нам чаю. Я скоро повернуся.

Вона вийшла з кімнати; містер Едгар недбало поцікавився, що то за чоловік.

— Той, кого місіс не чекає,— відповіла я. — Такий собі Гіткліф — ви маєте його пам'ятати, сер, — що жив у містера Ерншо.

— Що? Циган, сільський підпасок? — вигукнув він. — Чому ви так і не сказали Катрині?

— Тихіше! Ви не мусите його так називати, хазяїне, — мовила я.— їй буде дуже прикро це чути. В неї серце рвалося з горя, коли він утік. Я думаю, його повернення — справжнє свято для неї.

Містер Лінтон ступив до вікна в іншому боці кімнати, що виходило на подвір'я. Він розчинив його і визирнув назовні. Мабуть, вони були там, унизу, бо він квапливо вигукнув:

— Не стій на ґанку, люба! Якщо до нас гість, проведи його до кімнати.

Та минуло ще чимало часу, перш ніж брязнув засув і Катрина влетіла до кімнати, задихана, надто збентежена, щоб виявити радість. Справді, глянувши на її лице, ви радше б вирішили, що сталося страшне лихо.

— Ох, Едгаре, Едгаре! — видихнула вона, обіймаючи його за шию у судомному пориві. — Ох, Едгаре, любий! Гіткліф по вернувся! Він тут! — і вона здушила його в обіймах.

— Ну, ну, досить, — роздратовано вигукнув її чоловік. — Не треба мене душити з цієї нагоди. Він ніколи не здавався мені таким неоціненним скарбом. І нема чого божеволіти від радощів.

— Я знаю, він тобі не подобався, — відповіла вона, трохи вгамувавши свій запал. — Але заради мене ви повинні стати друзями. Сказати йому, щоб підіймався нагору?

— Сюди? — мовив він. — До вітальні?

— А куди ж іще? — спитала вона.

Він сердито позирнув на неї й завважив, що в кухні йому має бути зручніше. Місіс Катрина Лінтон зміряла його дивним, наче зневажливим поглядом — чи то гніваючись, чи насміхаючись із такого чистоплюйства.

— Ні,— мовила вона по хвилі,— я не можу сидіти у кухні. Накрий тут два столи, Неллі: один — для твого хазяїна й міс Ізабелли, бо вони особи шляхетні; а другий — для Гіткліфа й мене, ми ж нижчого ґатунку. Це тебе влаштує, любий? Чи звеліти, щоб для нас розпалили вогонь деінде? Якщо так, тільки накажи. А я побігла приймати гостя. Боюся, це надто чудово, щоб бути правдою!

Вона знову кинулася бігти, та Едгар спинив її.

— Ви запросіть його піднятись, — мовив він до мене, — а ти, Катрино, спробуй радіти, не втрачаючи глузду. Всій челяді зовсім не обов'язково бачити, що ти приймаєш слугу-втікача, мов рідного брата.

Я спустилася вниз і побачила Гіткліфа на ґанку — той, певно, чекав запрошення ввійти. Він пішов слідом за мною, не зронивши й слова, і я привела його до вітальні; обличчя моїх хазяїв ще паленіли від недавньої теплої розмови. Та лице леді засяяло по-іншому, коли її друг постав на порозі; вона підбігла до нього, взяла його за обидві руки й підвела до Лінтона. ці Потім схопила мляву Едгарову долоню і втиснула її до руки гостя. Тепер, при світлі від коминка й канделябрів, я була вражена дужче, ніж будь-коли, зміною, що сталася з Гіткліфом. а Він перетворився на високого, ставного чоловіка, поруч із яким мій хазяїн здавався незрілим юнаком. Його виструнчена постать наводила на думку про службу в армії. І риси, і вираз обличчя робили його старшим, впевненішим од Лінтона: то було інтелігентне обличчя, без будь-яких ознак колишньої деградації. Напівприборкана жорстокість ще жевріла в його очах, схованих під насупленими бровами й повних чорного блиску; та вона була підкореною. А в його манерах навіть вчувалася гідність: він тримався не грубо, та все ж таки надто суворо, щоб здаватися люб'язним. Хазяїн був вражений так само, як і я, а може, й більше: на якусь мить знітився, не знаючи, як звертатися до "сільського підпаска",

як він обізвав прибулого. Гіткліф відпустив його тонку руку і стояв, холодно дивлячись на нього й чекаючи, поки він зволить заговорити.

— Сідайте, сер, — зрештою обізвався хазяїн. — Місіс Катрина Лінтон, на згадку про давні часи, бажає, щоб я влаштував вам гостинний прийом; і звичайно, я завжди радий, коли для неї робиться щось приємне.

— Я теж, — відповів Гіткліф, — особливо якщо беру в ньому участь. Я охоче посиджу у вас годину-дві.

Він сів навпроти Катрини, що невідривно дивилася на нього — так, наче боялася, що він знову щезне, варто їй відвести погляд. Він лише зрідка зводив на неї очі, час від часу швидко позираючи у її бік, і здавалося, йому цього досить. Та він отримував такі ж самі погляди у відповідь, і в його очах щоразу ясніше відбивалася нічим не затьмарена насолода, яку він пив із її погляду. Вони були надто захоплені одне одним і власною взаємною насолодою, аби відчувати якусь ніяковість. Та містер Едгар був аж ніяк не в захваті. Він зблід із прикрощів і ледь зміг стриматися, коли його жінка, підвівшись, пройшлася по килимі та знов схопила Гіткліфа за руки — і розсміялась, наче не тямлячи себе.

— Завтра це здаватиметься мені сном! — вигукнула й вона. — Я не зможу повірити, що бачила тебе, і торкалася тебе, і говорила з тобою знову. І все ж таки, лихий чоловіче, А ти не заслуговуєш на такий гостинний прийом. Зникнути — і не подавати жодної ознаки життя три роки, і ніколи не згадувати про мене!

— Я згадував про тебе трохи більше, ніж ти про мене, — пробурчав він. — Я почув, що ти вийшла заміж, Кеті, і, стоячи отам унизу, на подвір'ї, міркував ось як: тільки раз погляну тобі в лице — щоб побачити на ньому подив та вдавану радість, потім розквитаюся з Гіндлі. а тоді, випередивши правосуддя, сам виповню над собою вирок. Коли ж побачив, як щиро ти мені радієш, ці думки вилетіли в мене з голови; та остерігайся коли-небудь зустріти мене по-іншому! Ні, ти не проженеш

мене знову. Тобі справді було мене шкода, справді? Та й недарма: я тяжко боровся з гіркою долею, відтоді як востаннє почув твій голос. Ти мусиш мене простити, бо я боровся тільки за тебе!

— Катрино, якщо ми не збираємося пити холодний чай, прошу до столу, — втрутився Едгар Лінтон, намагаючись витримати свій звичайний тон та потрібну міру люб'язності. — Містер Гіткліф має ще здійснити далеку подорож — де б він не ночував; а мені хочеться пити.

Вона почала розливати чай, на дзвінок прийшла міс Ізабелла; посунувши їм стільці, я вийшла з кімнати. Все чаювання не тривало й десяти хвилин. Чашка Катрини так і лишалася порожньою: вона не могла ні їсти, ні пити. Едгар налив собі чаю у блюдце та відсьорбнув трошки. їхній гість цього вечора не схотів затримуватися ні на годину. Коли він зібрався йти, я спитала, чи він іде не до Гімертона.

— Ні, до Буремного Перевалу, — відповів він. — Містер Ерншо запросив мене, коли я завітав до нього вранці.

Містер Ерншо запросив його! І він завітав до містера Ернці шо! Ці слова не давали мені спокою й потому, як він пішов. Чи не вдався він до хитрощів, аби, прибувши до нас знову, чинити зло під маскою дружби? Я міркувала: десь у глибині душі в мене жевріло передчуття, що краще б нам було більше З ніколи його не бачити.

Опівночі, ледве задрімавши, я прокинулася: місіс Катрина Лінтон прослизнула до моєї кімнати, сіла поруч на ліжку і розбудила мене, легенько смикнувши за волосся.

— Я не можу спати, Неллі,— сказала вона, ніби виправдовуючись.— І хочу, щоб хто-небудь розділив мою радість!

Едгар нудиться, бо я радію з того, що нецікаве для нього: він не хоче й слова вимовити, а як розтулить рота, то лише для нудних докорів; і ще

він сказав, що я жорстока й себелюбна, якщо набридаю йому з балачками, коли він нездужає і хоче спати. Він завжди вдає, ніби нездужає, якщо йому не догодити! Я сказала кілька схвальних слів про Гіткліфа, а він — чи то від головного болю, чи від заздрощів — почав хлипати! Тоді я встала й пішла від нього.

— Який сенс нахваляти перед ним Гіткліфа? — відповіла я. — Вони ще хлопцями не терпіли один одного, і Гіткліфові було б так само прикро слухати, як хвалять вашого чоловіка; такою вже є людська натура. Не кажіть містерові Лінтону про Гіткліфа, якщо не бажаєте, щоб між ними вибухнула відверта сутичка!

— Але ж хіба це не свідчить про його слабкість? — наполягала вона. — Я, наприклад, не заздрісна: мені не прикро, що в Ізабелли таке яскраве руде волосся й біла шкіра, і що вона така елегантна, і що вся сім'я так залюблена в неї. Навіть ти, Неллі,— коли ми з нею часом сперечаємося, ти завжди на боці Ізабелли; а я поступаюся, мов нерозумна мати: кажу їй "моя люба" й підлещуюся, щоб вона змінила гнів на милість, її братові приємно бачити, що ми з нею такі любі подруги, а мені приємно його порадувати. Але вони дуже схожі: вони — розбещені зіпсовані дітлахи і вважають, ніби світ створений задля того, щоб вдовольняти їхні примхи. І хоч я догоджаю обом, гадаю, що добра прочуханка була б для них зовсім не зайвою!

— Ви помиляєтеся, місіс Лінтон, — мовила я. — Це вони А панькаються з вами: я собі уявляю, що б тут почалося, якби вони не робили цього. Ви потураєте їм у дрібницях, поки їхній головний клопіт — виконувати кожне ваше бажання. Та зрештою хтось переважить, щось виявиться однаково важливим для обох сторін; і тоді ті, кого ви звете слабкими, почнуть дуже вперто відстоювати свої права.

— І тоді ми зітнемося не на життя, а на смерть, так, Неллі? — підхопила вона, сміючись. — Ні! Кажу тобі, я так вірю у любов Лінтона, що мені здається, я могла б його вбити — а він би покірно прийняв смерть від моєї руки.

Я порадила їй тим паче цінувати його почуття.

— Я й ціную, — відповіла вона, — але якби він ще не впадав у відчай через усілякі дрібниці! Мов мала дитина! І замість того, щоб ремствувати, коли я сказала, що Гіткліф тепер гідний будь-чиєї поваги і найперший джентльмен у наших краях вважатиме за честь стати його другом, він мав би сам це визнати — і радіти за нього! Він мусить звикнути до Гіткліфа — так само як і полюбити його! Гіткліф має всі підстави його ненавидіти — і, однак, поводився прегарно!

— А як вам подобається його прихід до Буремного Перевалу? — спитала я. — Чи то він справді так невпізнанно й у всьому змінився! Оце по-християнському — простягати дружню руку до своїх ворогів!

— Він це пояснив, — відповіла вона. — Я була здивована не менше за тебе. Він каже, що зайшов розпитати тебе про мене, вважаючи, що ти мешкаєш там і досі; а Джозеф сповістив Гіндлі, і той вийшов і почав допитуватись, що він робив усі ці роки та як жив, і врешті-решт запросив його у дім. Тамсиділи за картами якісь люди. Гіткліф приєднався до гри; мій брат програв йому деяку суму та, побачивши, що в Гіткліфа ці грошей вистачає, запросив його ввечері прийти знов, і Гіткліф погодився. Гіндлі надто нерозважливий, щоб виявляти розбірливість у знайомствах; він не завдає собі клопоту поміркувати, чи варто довіряти людині, яку він так глибоко скривдив. Але Гіткліф запевняє, нібито він погодився відновити зв'язки зі своїм давнім гнобителем лише тому, що з Перевалу можна пішки дійти до Грейнджу; і ще з любові до будинку, де ми жили разом. До того ж він сподівається, що там я зможу частіше з ним бачитися, ніж якби він оселився в Гімертоні. Він хоче запропонувати високу платню за дозвіл жити на Перевалі, і, безперечно, жадібність змусить мого брата прийняти такі умови: він завжди був пожадливим, хоч те, що загрібає однією рукою, відразу ж розкидає іншою.

— Оце-то гарне місце проживання для молодої людини! — мовила я. — І ви не боїтеся наслідків, місіс Лінтон?

— Тільки не для мого друга, — відповіла вона. — В нього гострий розум, і це вбереже його від напасті. За Гіндлі я трохи побоююсь; але його душі вже не заподієш більшої шкоди, а тілесно він не постраждає завдяки мені. Події цього вечора помирили мене з Богом і людьми! Я відчувала бунтівну ненависть до Провидіння; я була у такому відчаї, Неллі! Якби цей нікчема знав, як я страждала, він би постидався затьмарювати моє щастя своїми нудними наріканнями. Я була милосердною до нього, не бажаючи засмучувати своїм горем: якби він бачив мої муки, він би жадав так само, як я, щоб вони припинилися; проте все це нарешті минуло, і я не хочу мститись Едгарові за його недолугість. Після цього я можу витримати що завгодно! Якщо найжалюгідніший із людей, які колись тільки жили на землі, ударить мене по щоці, я не тільки підставлю другу, а й попрошу вибачення за те, що його розгнівила. І ось тобі доказ — я зараз же піду й помирюся з Едгаром. На добраніч! Чи я не справжній янгол?

У цьому самозакоханому засліпленні вона випурхнула з кімнати; вранці було видно, що вона виконала свій намір: містер Едгар Лінтон не лише забув про свою образу (хоч він досі падав духом через бурхливе пожвавлення, у якому перебувала Катрина), але й не заперечував, аби вона, узявши з собою Ізабеллу, по обіді вирушила до Буремного Перевалу. У відповідь Катрина обдарувала його цілим морем уваги й ніжних почуттів, так що наш дім на декілька днів став справжнім раєм. Над головами в нас постійно сяяло сонце, з чого втішалися і хазяїн, і слуги.

Гіткліф, — містер Гіткліф, так я називатиму його надалі,— спершу дуже обережно скористався з дозволу відвідувати Трашкрос-Грейндж: він ніби хотів пересвідчитися, що хазяїн терпітиме його вторгнення. Катрина також вважала доцільним стримувати свою радість, приймаючи його; поступово містер Гіткліф став жаданим гостем у домі. Він і досі зберігав ту стриманість, що була властива йому ще в дитинстві, і вона допомагала йому тамувати всі небажані вияви почуттів. Таким чином йому вдалося приспати підозри мого хазяїна — тим паче, що в того незабаром з'явились інші причини для хвилювань.

Джерелом нової небезпеки стала несподівана й непереборна прихильність, яку Ізабелла Лінтон, на своє лихо, почала виявляти до гостя. На той час вона була чарівною вісімнадцятирічною панянкою. В її манерах залишалося щось від малої дівчинки, хоч іноді вона виявляла гострий розум, палкі почуття й запальну вдачу — особливо якщо її роздратувати. Брат ніжно любив її і був вражений цією незрозумілою пристрастю. Тому, навіть не беручи до уваги ганебність шлюбу з чоловіком без доброго імені й ту ймовірну обставину, що власність Лінтонів, за відсутності спадкоємців чоловічої статі, перейде до цього заброди, Едгар розумів і бачив його наскрізь: він знав, що, хоч би як той змінився зовні, його душа була й лишатиметься незмінною. І він боявся цієї душі, вона викликала в нього відразу: він здригався на саму думку про те, щоб віддати Ізабеллу під владу такої людини. Його відраза стала б іще дужчою, якби він дізнався, що почуття його ці сестри не було викликане жодними виявами уваги з другого боку — і дедалі ширилося, не знаходячи відповіді. І з тої миті, як Едгар довідався про цю горезвісну пристрасть, він поклав усю вину на Гіткліфа, підозрюючи, що той свідомо грається З почуттями дівчини.

Усі ми зрештою почали помічати, що міс Ізабеллу Лінтон щось гнітить і тривожить. Вона зробилася дратівливою та млявою водночас; чіплялася до Катрини, щохвилини ризикуючи вивести її з себе. Ми вибачали таку поведінку, посилаючись на її слабке здоров'я: вона справді схудла й змарніла. Та одного разу, коли вона надто вже розвередувалася — відмовилась від сніданку, поскаржилася, що слуги не виконують її наказів, що з хазяйчиної ласки вона для всіх у домі — порожнє місце, а Едгарові до неї байдуже; що вона застудилася, бо двері залишають відчиненими, і ми навмисне загасили вогонь у вітальні, щоб хоч чимось їй дошкулити, — і ще безліч таких докорів, — місіс Катрина Лінтон із притиском звеліла їй негайно лягти в ліжко і, висваривши її, наказала покликати до неї лікаря. На згадку про Кеннета Ізабелла закричала, що вона цілком здорова і лише грубість Катрини робить її нещасною.

— Як ти смієш казати, що я груба, капосне дівчисько? — вигукнула хазяйка, вражена несправедливим обвинуваченням. — Та ти й справді не при своєму глузді! Скажи, коли це я була з тобою груба?

— Вчора, — схлипувала Ізабелла, — і зараз також!

— Вчора? — мовила Катрина.— І коли ж саме?

— На прогулянці! Ти сказала, що я можу гуляти, де захочу, а ви з містером Гіткліфом підете далі!

— І це тобі здається нечемним? — засміялася Катрина. — Я зовсім не мала на увазі, що ти нам заважаєш; нам було байдуже, ідеш ти з нами чи ні. Я просто вирішила, що балачки Гіткліфа тобі нецікаві.

— О ні,— ридала Ізабелла, — ти хотіла мене позбутися, бо знала, що мені хочеться бути поруч!

— Вона при своєму розумі? — звернулася до мене з питанням місіс Катрина Лінтон. — Я дослівно перекажу тобі нашу й бесіду, Ізабелло, а ти скажеш, що ж тебе в ній так зачарувало.

— Я не про бесіду, — відказала та. — Я хотіла бути з…

— З… — заохотила Катрина, бачачи, що вона не наважується договорити.

— Я хотіла бути з ним! І не хочу, щоб мене завжди відправляли геть! — продовжувала вона в запалі. — Ти — собака на сіні, Кеті, сама не послуговуєшся й іншим не даєш; ти не хочеш, щоб любили ще когось, окрім тебе!

— Ти справжнє нахабне мавпеня! — вигукнула місіс Катрина Лінтон, страшенно здивована. — Але я не вірю в ці дурниці! Не може бути, щоб ти захопилася Гіткліфом, щоб він здавався тобі симпатичною людиною! Сподіваюсь, я неправильно тебе зрозуміла, Ізабелло?

— Ти зовсім мене не зрозуміла, — мовила бідолашна дівчина. — Я кохаю його більше, ніж ти коли-небудь кохала Едгара; і він також міг би мене покохати, якби ти йому дозволила!

— Тоді я б нізащо у світі не погодилася бути на твоєму місці! — схвильовано мовила Катрина. — Неллі, допоможи мені її переконати, що це безглуздя. Скажи їй, що являє собою Гіткліф: нице створіння, полишене будь-якої витонченості й культури; дике пустирище, поросле бур'янами. Я скоріше випущу оцю малу канарку в сад посеред зими, ніж пораджу тобі віддати йому своє серце! Тільки незнання його справжньої вдачі, дитинко, — і ніщо інше — дало змогу тобі марити таким безглуздям! Будь ласка, не думай, ніби під його суворою зовнішністю приховано душевні щедроти. Він не такий собі невідшліфований діамант чи мушля, що ховає в собі перлину! Ні, він жорстока, безжальна, вовкувата людина! Я ніколи не кажу йому: "Не чіпай того чи іншого з твоїх ворогів, тому що буде підло й жорстоко завдати їм шкоди", я кажу так: "Не чіпай їх, бо я не хочу, щоб їх кривдили". Він розчавить тебе, мов горобине яйце, Ізабелло, щойно побачить, що ти стоїш ці йому на заваді. Я знаю, він не міг би полюбити нікого з Лінтонів; але він здатний одружитися з тобою заради твоїх грошей та майбутнього. Жадібність стала головною з його вад. Я змалювала його тобі таким, як він є; а я його друг — настільки, що якби він мав серйозний намір тебе зловити, я б, мабуть, У прикусила язичка і дозволила тобі втрапити до його сильця. Міс Ізабелла Лінтон метнула на невістку обурений погляд.

— Як тобі не соромно! — розлючено мовила вона. — Правові? ду кажуть про таких, як ти, що лукавий друг гірший від двадцяти ворогів!

— Отакої! То ти не віриш мені? — спитала Катрина. — Ти гадаєш, я так кажу тільки з якихось власних міркувань?

— Я певна, що ти так і робиш, — відповіла Ізабелла.— І я здригаюсь, так гидко мені тебе слухати!

— Гаразд! — вигукнула Катрина. — Роби як знаєш, якщо ти така вперта: я бажала тобі добра, але ти надто нахабна, щоб із тобою можна було розмовляти по-людськи.

— І я мушу страждати через її себелюбство! — схлипувала Ізабелла, коли місіс Катрина Лінтон вийшла з кімнати. — Всі, всі ви наче змовилися проти мене; вона зазіхає на мою єдину розраду… вона бреше, хіба ж ні? Містер Гіткліф не може бути таким лихим: у нього благородна й щира душа — в іншому разі як би він міг пам'ятати її всі ці роки?

— Викиньте його з голови, міс, — мовила я. — Він — пташка низького польоту і вам не пара. Місіс Катрина говорила, може, й занадто різко; та все ж я не можу їй заперечити. Вона знає його краще, ніж я чи будь-хто інший; і вона ніколи б не стала зображувати його гіршим, ніж він є насправді. Чесні люди не приховують своїх вчинків. А він? Як він жив? Як збагатився? Чому живе у Буремному Перевалі, у домі людини, яку ненавидить? Кажуть, містер Гіндлі Ерншо котиться все вниз та й униз, відтоді як він оселився з ним. Вони щоночі сидять разом, і Гіндлі вже заставив йому всі свої землі, а сам нічого не робить, тільки пиячить та грає в карти! Лише тиждень тому я чула — це Джозеф сказав мені, коли я зустріла його в Гімертоні: "Неллі,— сказав він, — у нас тепер день і ніч й судовий пристав гостює, із нашим панством! Одному ледь пальці не повтинали, як він хотів утримати іншого — а той А себе різав ножакою, мов порося. Хазяїн, далебі, аж рветься постати перед судом: ні тутешніх суддів він не боїться, ні Петра й Павла, ні Йоана, ні Матвія — відчайдух, та й годі! Хоче, либонь, з'явитись їм в отакій скотській подобі. А ваш любий Гіткліф, думаєш, ліпший? Не гірший від усіх — раденький посміятись, як диявол із когось збиткується! Чи він, як до вас у Грейндж, не розказує, як-то в нас ведеться? То ось як воно в нас ведеться: встають, як сонце зайде; карти, бренді, вікна позачиняні, свічки горять аж до півдня; а опівдні цей дурило йде до себе у спальню — та так лається, так лихословить, що порядні люди й вуха позатикали б від сорому! А той

пройда порахує свої грошенята, попоїсть, проспиться та гайда до сусіди — чутки розпускати з його жінкою. Та ж, певно, розказує пані Катрині, як золото її батька тече йому до кишені, а синок її батька приспішує до пекла, аж спотикається; а той забігає вперед, аби йому ворота відчинити!" Так от, міс Ізабелло, Джозеф — старий негідник, та не брехун; і якщо він розповідає правду про Гіткліфа, хіба ви можете бажати собі такого чоловіка?

— Ти у змові з усіма іншими, Неллі,— почула я у відповідь. — Я не хочу слухати твої наклепи. Та яку ж треба мати жорстокість, аби отак змушувати мене зневіритися в усьому на світі!

Чи покинула б вона свої вигадки, коли б її залишили у спокої, чи втішалася б ними й далі — не можу сказати: їй бракувало часу, щоб прийти до тями. Наступного дня в сусідньому місті було скликано суддівські збори; мій хазяїн мав бути присутнім, і містер Гіткліф, знаючи, що він у від'їзді, прийшов раніше, ніж зазвичай. Катрина та Ізабелла сиділи в бібліотеці ці — обидві непримиренно мовчали. Ізабелла картала себе занедоречну відвертість, у нападі якої виявила свої заповітні почуття; Катрина, по роздумах, вважала себе серйозно скривдженою — і, задумавши висміяти Ізабеллу, вирішила зробити так, щоб тій уже було не до сміху. Катрина і справді засміялася, побачивши, як Гіткліф пройшов біля вікна. Я вибирала У попіл із коминка і помітила на її вустах глузливу посмішку. Ізабелла, чи то поринувши у думки, чи то заглибившись у читання, сиділа, поки не розчинилися двері; а тоді було вже пізно тікати — що вона вчинила б із радістю, якби це було можливим.

— Заходь, ти прибув саме вчасно! — грайливо промовила моя пані, присуваючи стілець до вогню. — Тут двоє осіб, яким потрібен хтось третій, аби розтопити між ними лід; і ти саме той, кого б ми обоє для цього обрали. Гіткліфе, я вельми пишаюся з того, що можу нарешті показати тобі людину, яка тебе любить більше, ніж я. Сподіваюся, це тобі полестить. Ні, це не Неллі, не дивися на неї! То в моєї бідолашної зовиці серденько розбите від самого замилування твоєю тілесною й душевною красою. Відтепер ти можеш стати Едгарові братом — якщо захочеш. Ні,

ні, Ізабелло, не тре' тікати, — провадила вона, ніби жартома втримуючи знічену дівчину, що обурено схопилася з місця. — Ми тут гризлися, мов дві кішки, — і все через тебе, Гіткліфе! І зізнаюся, я була змушена скласти зброю перед виявами надзвичайно палкої відданості! Ба навіть більше — я тепер розумію, що якби мені вистачило глузду триматися осторонь, то моя суперниця пустила б у твоє серце стрілу, що вразила б тебе довіку — і мій образ порине у вічне забуття!

— Катриної — мовила Ізабелла, зібравши рештки своєї гідності й полишаючи марні спроби видертися з рук Катрини, що стискали її, мов лещата. — Я була б тобі дуже вдячна, якби ти припинила зводити на мене наклеп — навіть якщо це жарт! Містере Гіткліф, будьте ласкаві, попросіть цю вашу добру приятельку відпустити мене: вона забуває, що ми з вами не такі близькі знайомі; і те, що її розважає, для мене є просто нестерпним.

Та оскільки гість нічого не відповів і сів на стілець, усім своїм виглядом виявляючи цілковиту байдужість до почуттів, що їх навіяли його чари, Ізабелла відвернулася від нього і пошепки почала благати свою мучительку, аби та звільнила її.

— Нізащо! — вигукнула місіс Катрина Лінтон. — Я не хочу, щоб мене ще раз назвали собакою на сіні. Ти мусиш лишитися. А ти, Гіткліфе, — щось ти не дуже радієш такому щастю!

Ізабелла клянеться, що любов Едгара до мене — ніщо перед тою пристрастю, яку вона плекає до тебе. Я добре пам'ятаю цю пишну промову, — а ти, Неллі? І вона не їсть нічого з учорашнього дня — після нашої прогулянки, — печалиться, що я не дозволила їй насолодитися твоїм товариством, бо вважаю його для неї небажаним!

— Я гадаю, ти її обмовляєш, — мовив Гіткліф, розвертаючи стільця, щоб бачити їхні обличчя. — Вона аж ніяк не прагне бути в моєму товаристві — принаймні зараз!

І він втупив важкий погляд у предмет їхньої суперечки — так, ніби дивився на чудернацьку огидну тварину: наприклад, на індійську стоногу, яку цікаво роздивлятися, хоча вона й викликає відразу. Бідолашна дівчина не могла цього стерпіти; вона зблідла, потім густо почервоніла і, кліпаючи очима, щоб втримати сльози, докладала відчайдушних зусиль, вивільнюючи свої тендітні пальчики з чіпких рук Катрини. Переконавшись, що ледве вона висмикне з її руки один палець, як та ще міцніше стискає інші, вона скористалася своїми нігтями; її гострі пазурі прикрасили руку супротивниці низкою червоних півмісяців.

— Ну й тигриця! — вигукнула місіс Катрина Лінтон, випустивши її й стріпуючи рукою від болю. — Йди звідси, заради Бога, щоб я не бачила твого лисячого обличчя! Ну, хіба не дурість — отак викрити себе з головою при ньому! Ти що, не ці здогадуєшся, який він зробить висновок? Подивися, Гіткліфе, ось її знаряддя тортур — бережи свої очі! — Я б позривав у неї нігті, якби вона посміла мені ними загрожувати, — грубо мовив він, коли за Ізабеллою зачинилися двері. — Та чого тобі забаглося дражнити дівчину, Кеті? У Ти ж не казала правди?

— Запевняю тебе, це щира правда, — відповіла вона. — Вона упадає за тобою вже кілька тижнів; а сьогодні вранці марила тобою — і звинуватила мене у всіх смертних гріхах, коли я змалювала тебе у твоїй справжній подобі, з усіма твоїми вадами, щоб зняти полуду з її очей. Та не слід тобі на це зважати: я хотіла лише покарати її за зухвалість, та й по всьому. Я надто прихильна до неї, мій любий Гіткліфе, щоб дозволити тобі впіймати її і зжерти.

— А я надто гребую нею, щоб її їсти, — відповів він, — хіба що у вурдалацький спосіб. Тобі довелося б почути про деякі дивацтва з мого боку, якби я був приречений постійно бачити поруч оте нудно-солодкаве воскове личко: це було б найбуденнішим із моїх діянь — що кілька днів розмальовувати його білу шкіру в усі барви веселки і ставити синці під її голубими очима: вони до нудоти схожі на очі Едгара Лінтона.

— Чарівно схожі! — зауважила Катрина. — Очі голубки, янгола!

— Вона спадкоємиця свого брата, чи не так? — спитав він, трохи помовчавши.

— Мені було б прикро так думати, — заперечила вона. — Сподіваюся, з півдесятка племінничків позбавлять її такої нагоди! Та облиш це: ти надто ласий на сусідське добро; але пам'ятай, що добро цього сусіди — моє.

— Якби воно було моїм, ти б володіла ним так само, — сказав Гіткліф. — Але хоч би якою дурненькою була Ізабелла Лінтон, навряд чи вона божевільна; тому твоя правда — не варто більш про це говорити.

І вони більш не говорили про це — а Катрина, певно, й не думала, — та її співбесідник протягом вечора, безперечно, раз у раз подумки звертався до їхньої розмови. Я бачила, як він посміхається — чи то радше шкіриться — до самого себе і поринає у свої лиховісні роздуми, тільки-но місіс Лінтон вийде з кімнати.

Я вирішила за ним простежити. Серцем я завжди була на боці хазяїна, а не Катрини, і гадаю, що недаремно — бо він завжди був добрим, надійним і шляхетним у своїх вчинках. А вона… не можу сказати, щоб вона була цілковитою його протилежністю, але дозволяла собі поводитись надто вільно — і я не йняла віри її переконанням, а її почуттям вірила ще менше. Я потай прагнула якоїсь події, що тихо звільнить і Буремний Перевал, і Грейндж од присутності містера Гіткліфа; і ми заживемо, як жили досі, до цього вражого нашестя. Його відвідини були для мене постійним нічним кошмаром, і я підозрювала, для мого хазяїна також. Нас неймовірно гнітило те, що Гіткліф замекав у Буремному Перевалі. Я відчувала, що Господь відвернувся від своєї заблукалої вівці, покинувши її простувати стежиною погибелі, а лютий звір чигає на неї, ждучи нагоди, щоб накинутись і роздерти.

Розділ одинадцятий

Інколи, під час моїх роздумувань про це на самоті, мене обіймав жах, і я схоплювалася з місця та надягала чепця, щоб піти подивитись, як там справи на фермі. Я переконала власне сумління, що мій обов'язок — застерегти Гіндлі. розповісти йому, які про нього ходять чутки; та потім вагалася, гадаючи, що він надто зав'яз у своїй кривді й навертати його на добро — то марна справа, тож мені не ставало сили увійти в цей похмурий дім, де мене навряд чи стали б слухати.

Одного разу, йдучи до Гімертона, я наблизилась до старої брами. Це було о тій порі, до якої я дійшла у своїй оповіді; був ясний холодний день. Суха земля, скута морозом, дзвеніла під ногами. Я наблизилася до кам'яного стовпа на перехресті д доріг, де від битого шляху відходить ліворуч польова стежина. Ця велика брила із шкарубкого піщаника, на якому були вибиті літери: Б. П. з північного боку, Г.— зі східного і Т. Г.— з південно-західного. Він правив за вказівний знак для дороги на Грейндж, Перевал та селище Гімертон.

Сонце вигравало на сірій верхівці каменя жовтим, нагадавши мені світлі літні дні. Не знаю чому, але в моє серце вмить увірвалися давні дитячі спогади і відчуття. Двадцять років тому то було наше з Гіндлі улюблене місце. Якийсь час я вдивлялася у загартований вітрами камінь, а схилившись, розгледіла поруч нашу схованку — ямку, і досі повну жорстви та черепашок, які ми любили складати сюди разом з іншими, більш підвладними часові скарбами. І раптом я побачила так виразно — як навіч — ніби мій давній товариш по іграх сидить поруч, на вижовклій траві: його темна голова схилилася долі, а затиснутим у руці шматком слюди хлопчина вигрібав із ямки землю. "Бідолашний Гіндлі!" — мимоволі вихопився в мене вигук. Я здригнулася — на секунду моє око вловило дивну річ: хлопчик ніби озирнувся назад і втупився мені просто у вічі! Тієї ж миті все щезло, а я раптом відчула непереборне бажання зазирнути до Перевалу. Забобонність змусила мене скоритися цьому пориву. "А що як він помер, — думала я, — чи помре незабаром! Що, як це знамення смерті!" Що ближче я підходила до будинку, то більше хвилювалася; зобачивши будинок ще здалеку, затремтіла всім тілом. Видіння випередило мене: он воно стоїть біля брами, крізь паркан виглядаючи на

дорогу. Така думка першою промайнула в мене, коли я побачила розкуйовджену кучеряву голівку і карі очі хлоп'яти, що вистромило своє рум'яне личко між штахетинами паркану. Та наступної миті я збагнула, що це Гортон, мій Гортон — не так уже й змінився за ті десять місяців, що ми не бачились.

— Боже тебе благослови, крихітко! — вигукнула я, одразу ж забуваючи про свої дурні страхи. — Гортоне, це я, Неллі! Неллі, твоя няня.

Він ухилився від моєї руки і підібрав із землі велику каменюку.

— Я прийшла провідати твого батька, Гортоне, — вирішила за потрібне додати я, бачачи, що він не впізнає в мені свою Неллі — якщо вона взагалі ще живе в його пам'яті.

Він підняв свій снаряд, щоб його запустити. Я лагідно повела далі, проте моя мова на нього не подіяла: камінь влучив у мій капелюшок, а з вуст малого посипалися прокльони, які — розумів він їх чи ні — були виголошені звичним й упевненим тоном і страшно спотворили дитячі риси виразом недитячої злостивості.

Можете бути певні, це більше засмутило мене, аніж розсердило. Вже готова розплакатися, я витягла з кишені апельсин і простягла малому, щоб хоч якось його задобрити. Він, повагавшись, вихопив апельсин у мене з рук так, ніби думав, що я хочу лише подражнитися, а потім залишити його ні з чим. Я показала інший апельсин, тримаючи його так, щоб хлопчик не міг дотягтися.

— Хто це навчив тебе таких гарних слів, серденько? — спитала я. — Вікарій?

— До біса вікарія і тебе! Дай!

— Скажи, хто тебе навчив, тоді матимеш. Хто тебе навчає?

— Бісів тато, — була відповідь.

— І чого ти вчишся у тата? — вела я далі.

Він підстрибнув, щоб ухопити апельсин, та я тільки підняла його вище.

— Чого він тебе навчає? — спитала я.

— Нічого, — промимрив він, — тільки щоб я не плутався в нього під ногами. Тато мене не любить, бо я на нього лаюся.

— Он як! І лаятись на тата тебе вчить теж чорт? — спитала я.

— Е ні,— здобувся на відповідь хлопчак. — А хто ж тоді?

— Гіткліф.

Я спитала, чи любить він містера Гіткліфа.

— Еге, — знову спроквола мовив він.

Допитуючись, за що він його любить, я мусила вдовольнитися такою відповіддю:

— Не зна-а… він сварить тата, коли тато починає сварити мене — і кляне його так само, як він мене. Він каже, я можу робити, що хочу.

— Тож вікарій тебе читати й писати не вчить? — продовжувала я.

— Ні, мені сказали, що вікарію… увіб'ють зуби… у пельку, якщо він переступить поріг: так Гіткліф пообіцяв!

Я вклала апельсин малому у ручку і попросила його сказати батькові, що жінка на ім'я Неллі Дін чекає біля садової хвіртки, аби трошки з ним побалакати. Він попрямував до будинку і зник за дверима; та замість Гіндлі на ґанку з'явився Гіткліф. Я хутко розвернулася й збігла дорогою вниз так швидко, як тільки змогла, не зупиняючись аж до самого дороговказу, — і мені було так лячно, наче я здибала гобліна.

Це нібито не має стосунку до любовної пригоди міс Ізабелли; та після цього випадку я вирішила бути насторожі та зробити все можливе, щоб відвести від Грейнджу всілякі згубні впливи, навіть якщо я спричиню домашню бурю, випробовуючи терпіння місіс Катрини Лінтон.

У наступний прихід Гіткліфа наша юна леді саме годувала голубів на подвір'ї. За ці три дні вона й словом не озвалася до невістки, але начебто перестала викидати коники, що було сприйняте нами з великим полегшенням. Гіткліф, наскільки я знала, не був схильний обдаровувати міс Ізабеллу Лінтон особливою увагою. Проте зараз, щойно забачивши її, він спершу обвів поглядом фасад будинку (я стояла біля кухонного вікна, але відступила убік, щоб мене не було видно), потім пройшов бруківкою і, ступивши до дівчини, щось промовив. Вона наче знітилась і поривалася піти; та він утримав її, поклавши руку дівчині на плече. Вона відвела погляд: він, вочевидь, поставив якесь питання, відповідати на яке вона не мала охоти. Знову швидкий позирк на вікна — і, впевнений, що залишиться непоміченим, цей мерзотник не вагаючись обійняв її.

— Юда! Зрадник! — вихопилося в мене. — Та ще й лицемір на додачу, ага! Пройдисвіт!

— Хто там, Неллі? — почула я біля себе голос Катрини: я була надто захоплена спогляданням тієї парочки на дворі, щоб помітити її прихід.

— Ваш безцінний друг! — мовила я в запалі. — Ота капосна шельма! О, та гляньте: вздрів нас — і бігом сюди! тільки, як він спроможеться знайти достойне пояснення своєму залицянню до міс, якщо вона йому така осоружна!

Місіс Катрина Лінтон бачила, як Ізабелла вирвалась і побігла до саду, а хвилиною пізніше Гіткліф відчинив двері. Я не могла приховати свого обурення; та Катрина гнівно звеліла мені мовчати, загрожуючи виставити з кухні, якщо я й далі насмілюся плескати своїм нахабним язиком.

— Тебе послухати, так кожний вирішить, що хазяйка в домі ти! — вигукнула вона. — Знай своє місце! Гіткліфе, а ти про що собі думаєш, підіймаючи такі заворушення? Я ж казала, дай Ізабеллі спокій! Прошу, облиш це, якщо тобі тільки не набридло наше товариство і ти не хочеш, аби Едгар Лінтон зачинив перед тобою двері!

— Боже йому поможи, якщо він посміє! — відповів негідник. Він остаточно впав у моїх очах саме тоді. — Краще йому лишатися смиренним і терплячим! Мені що не день, то більше хочеться відправити його до раю!

— Ану цить! — спробувала присадити його Катрина, зачинивши двері до кімнати. — Не зли мене. Чому ти не дотримуєш мого прохання? Чи вона сама навмисно перестріла тебе?

— А тобі що до цього? — огризнувся він. — Я маю право її цілувати, якщо вона не проти, а от ти не маєш ніякого права втручатись. Я не твій чоловік: тобі не треба мене ревнувати!

— Я не тебе ревную, — відповіла хазяйка, — я ревную до тебе. Ану прибери з обличчя цей вираз: не треба так злісно на мене зиркати! Якщо тобі подобається Ізабелла, ти одружишся з нею. Та чи подобається вона тобі? Скажи правду, Гіткліфе! Ну ось, не хочеш відповідати. То я певна, ти її не У любиш!

— А чи схвально зустріне цей задум містер Лінтон — щоб його сестра вийшла заміж за такого чоловіка? — спитала я.

— Містер Лінтон мусить згодитись, — рішуче відповіла моя пані.

— Він може не обтяжувати себе такою відповідальністю, — докинув Гіткліф. — Якось та впораюся без його згоди. А що до тебе, Катрино, я хочу сказати тобі декілька слів — так, між іншим. До твого відома, я знаю, як по-диявольськи ти знущалася з мене — по-диявольськи, чуєш? І якщо ти себе заспокоюєш, гадаючи, ніби я того не завважив, — ти просто дурненька; а якщо думаєш, що мене можна влестити солодкими словами, ти — дурепа. А якщо ти сподіваєшся, що я й далі страждатиму, не помстившись, я доведу тобі протилежне — і дуже скоро! А поки що дякую тобі за те, що ти відкрила мені таємницю Ізабелли: слово честі, я зумію цим скористатись. А ти тримайся подалі!

— І який новий бік своєї натури він лишень показує! — вигукнула місіс Катрина Лінтон, вражена. — То я з тебе знущалась — і ти хочеш помститись! І що ж ти зробиш, невдячна тварюко? Коли це я знущалася з тебе?

— Тобі я не збираюся мститись, — відповів Гіткліф трохи спокійніше. — Я задумав дещо інше. Тиран пригноблює своїх рабів, і вони не повстають проти нього; вони душать тих, хто нижчий. Можеш замучити мене до смерті задля розваги, та дозволь і мені трохи розважитись у такий самий спосіб і не дорікай — якщо можеш. Ти зрівняла з землею мій палац, тож не треба тепер будувати халупу і самовдоволено пишатися власним милосердям, дозволяючи мені в ній оселитись. Якби я хоч на мить повірив, що ти справді хочеш оженити мене з Ізабеллою, я б перерізав собі горло!

— О, то справа лише в тому, що я не ревнива, так? — вигукнула Катрина. — Не бійся, я не наполягатиму на твоєму А одруженні: це все одно, що віддати заблудлу душу сатані! Ти, як і він, покликаний

приносити лихо. Ти довів це. Едгар визволився від тих поганих настроїв, яким давав волю після твоєї появи; я теж стала заспокоюватись; а тобі нема спочинку, поки серед нас мир, і ти, виявляється, вирішив посіяти чвари. Можеш посваритися з Едгаром, Гіткліфе, і звабити його сестру: це найбільш дієвий спосіб помститися мені.

Розмова обірвалася. Місіс Катрина Лінтон сиділа біля вогню, похмура, з палаючим лицем. Схрестивши руки на грудях, Гіткліф стояв біля коминка, плекаючи свої лихі задуми. Так я їх і полишила — й пішла до хазяїна, який непокоївся, що це тримає Катрину внизу так довго.

— Неллі,— спитав він, коли я увійшла, — ви не бачили леді?

— Бачила, вона на кухні, сер, — відповіла я.— її дуже засмутила поведінка містера Гіткліфа: та й справді, я гадаю, настав час припинити ці добросусідські відвідини. Надмірна поступливість може завдати шкоди; ось до чого дійшло, — і я розповіла йому про сцену на подвір'ї та — наскільки зважилася — про наступну сутичку. Сподівалася, що це не може серйозно загрожувати місіс Катрині Лінтон; хіба що вона сама накличе на себе біду, поставши на захист гостя. Едгар Лінтон насилу зміг вислухати мене до кінця. З перших його слів виявилося, що він не вважає свою дружину непричетною до цього.

— Це нестерпно! — вигукнув він. — Це ж просто ганьба, що вона вважає його своїм другом і нав'язує мені його товариство! Покличте мені двох людей із передпокою, Неллі. Досить Катрині балакати з цим мерзотником — я потурав їй доволі!

Він спустився вниз і, наказавши слугам чекати в коридорі, пішов зі мною до кухні. Ті саме продовжували свою гнівну суперечку: принаймні місіс Катрина Лінтон кинулась у бій із а новим завзяттям. Гіткліф одійшов до вікна і стояв похнюплений — певно, її лють його трохи приструнчила. Він першим У побачив хазяїна і жестом наказав їй мовчати; вона скорилась одразу ж, здогадавшись, що то недаремна пересторога.

— Що ж це таке? — спитав Едгар Лінтон, звертаючись до неї.— І тобі не соромно тут лишатися після всього, що ти почула від цього негідника? Боюся, ти не вбачаєш у його поведінці нічого особливого лише тому, що це його звичні манери; ти звикла до його ницості й, певно, гадаєш, що я маю теж якось до неї призвичаїтися!

— Ти підслуховував під дверима, Едгаре? — спитала хазяйка у тоні, що був продумано дошкульним через свою підкреслену байдужість. Гіткліф, не зводячи очей із супротивника, поки той говорив, глузливо вишкірився, почувши цю відповідь, — напевне, для того, щоб відвернути на себе увагу містера Едгара Лінтона. Це йому вдалось; але Едгар не збирався тішити його власною нестриманістю.

— Я досі був надто поблажливим до вас, сер, — спокійно промовив він. — Не тому, що не здогадувався про вашу ницість; просто я гадав, що це не вина ваша, а біда. І коли Катрина зволила підтримувати з вами стосунки, я нерозумно згодився. Ваша присутність — отрута, згубна навіть для найстійкішої людини; і через це — та ще для того, щоб запобігти тяжчим наслідкам — я не бажаю надалі бачити вас у своєму домі й вимагаю, щоб ви цієї ж миті його покинули. Якщо ви затримаєтеся хоча б на три хвилини, вас силоміць змусять піти.

Гіткліф зміряв його зневажливим поглядом.

— Кеті, твоє ягнятко надумало буцатися, мов бик! — мовив він. — Ще, диви, розіб'є собі лоба об мої кулаки! Господи! Містере Лінтон, мені страшенно прикро, та ви не варті мого стусана!

Мій хазяїн позирнув на двері до коридору й дав мені знак привести людей: він не мав ніякого бажання з'ясовувати із ворогом власноруч. Я послухалася наказу, та місіс Катрина А Лінтон, щось запідозривши, пішла за мною слідом; і, коли я спробувала позвати людей, вона відштовхнула мене, зачинила двері й замкнула їх на ключ.

— Дуже благородно! — відповіла вона на гнівно-здивований погляд чоловіка. — Якщо тобі бракує сміливості, попроси вибачення — чи дай себе побити. Може, тоді навчишся не удавати з себе героя! Та ні, я радше проковтну цього ключа, ніж віддам його тобі! Мені страшенно шкода, що я так панькалася з вами обома! За постійну поблажливість до душевної слабкості одного та бездушності другого я отримую у винагороду лише два докази сліпої невдячності — дурної до абсурду! Едгаре, я захищала тебе і все, що тобі належить; але за те, що ти смів зганьбити мене своєю підозрою, ти заслуговуєш, щоб Гіткліф відлупцював тебе мало не до смерті!

Але для того, щоб довести мого хазяїна до такого стану, насильство виявилося зайвим. Він спробував відібрати в Катрини ключа, та вона для певності швиргонула його у коминок — аж на самий черінь; і тоді містер Едгар затрусився всім тілом, а його лице стало блідим, як у мерця. Він ніяк не міг опанувати себе; біль та приниження здолали його повністю. Він відкинувся в кріслі й затулив лице долонями.

— Боже милостивий! У давнину тебе посвятили б у лицарі за таку доблесть! — вигукнула місіс Лінтон. — Ми просто вражені! Та Гіткліф і пальцем тебе не зачепить — це те ж саме, що королю піти війною на мишаче кубло! Схаменися! Ніхто не зробить тобі боляче! Та ні, ти навіть не ягнятко — ти щеня!

— Бажаю тобі щастя з цим боягузом, Кеті! — мовив її друг. — У тебе чудовий смак. І оцьому шмаркатому і тремтячому чоловіку ти надала перевагу? Я б не став бруднити об нього руки, лише дав би йому копняка — і зазнав неабиякої ці втіхи. Він що, рюмсає? Чи збирається знепритомніти з ляку?І цей негідник, підступивши ближче, турнув ногою крісло, у якому віддихував Лінтон. Краще б він тримався подалі; мій хазяїн скочив і завдав йому такого удару в груди, який, певно, звалив би з ніг слабшого супротивника. Гіткліфові на якусь У мить забило дух; і поки він оговтався, містер Лінтон пройшов через задні двері на подвір'я, а звідти — до парадного входу.

— Отже, з твоїми візитами скінчено, — мовила Катрина. — А тепер іди: він повернеться з парою пістолів і півдесятком помічників. Якщо підслухав нас, він, звичайно, ніколи тобі не пробачить. Ти кепсько пожартував зі мною, Гіткліфе! Та йди — поквапся! Мені краще побачити загнаним у глухий кут Едгара, ніж тебе.

— Ти гадаєш, я можу піти звідси, коли в мені все горить од його удару?! — гримнув Гіткліф. — Пеклом присягаюся, ні! Я розтовчу його череп, мов гнилий горіх, перш ніж вийду за поріг цього дому! Якщо я не віддячу йому зараз, то коли-небудь його вб'ю; тому якщо тобі дороге його життя, дай я доберуся до нього!

— Він сюди не прийде, — втрутилась я, вирішивши, що не гріх і підбрехати. — Там візник і двоє садівників; ви ж, либонь, не збираєтеся чекати, поки вони витурять вас за двері! Кожний несе дрючка; а хазяїн, мабуть, пішов до вітальні — наглядати з вікна, як вони візьмуться до діла.

Садівники й візник справді були там; та з ними йшов Лінтон. Вони вже ступили на подвір'я. Гіткліф, мабуть, помізкувавши, визнав за краще уникнути сутички з трьома челядинцями; він схопив кочергу, виламав замка на дверях і вибіг саме тієї миті, коли переслідувачі ввірвалися до будинку.

Місіс Катрина, надзвичайно схвильована, попросила мене супроводжувати її нагору. Вона не знала про моє посібництво, і я щиро сподівалася, що не дізнається про це й згодом.

— Я ледь не збожеволіла, Неллі! — вигукнула вона, впавши на канапу. — В голові мов ковадла гупають. Скажи Ізабеллі, хай стережеться! Увесь цей ґвалт — через неї, і не дай Боже їй або ще комусь мене розлютити! Так і сказитися можна! Ох, й Неллі, скажи Едгарові, як побачиш його увечері, що я можу серйозно захворіти. Я б справді цього хотіла! Він мене глибоко вразив і скривдив! Я хочу

полякати його. А то він іще прийде та почне мені дорікати або скаржитись; ну, тоді я теж у боргу не лишусь! І знов усе бозна-чим скінчиться. Ти йому скажеш, Неллі, любонько? Ти ж знаєш, я ні в чому не винна. І чого це він став шпигувати під дверима? Гіткліф казав вельми неприємні речі, коли ти пішла; але я хотіла відвернути його від Ізабелли, а все інше — то байдуже. А тепер усе звелося нанівець, бо комусь здуру закортіло послухати гірку правду про себе, — мов біс його намовив! Якби Едгар не почув нашої розмови, йому б і шкодувати не довелося! Справді, коли він накинувся на мене зі своїми безглуздими докорами — і це після того, як я ледь не захрипла, так шпетила Гіткліфа заради нього, — мені стало байдуже, що вони зроблять одне з одним; це тому, що я відчула — чим би не скінчилася ця сцена, нас усе одно розлучать… не знаю, чи не довіку! Та заждіть! Якщо я не зможу втримати Гіткліфа, — якщо Едгар хоче лишатися ревнивим і підлим, я розіб'ю їм серця, розбивши своє! Це найкращий спосіб скінчити все за одним разом, коли мене змусять до крайнощів! Та це я прибережу на крайній випадок — якщо побачу, що попереду безвихідь. І навряд чи це буде несподіванкою для Лінтона. Досі він остерігався виводити мене з себе; ти мусиш йому пояснити, як небезпечно зраджувати цю звичку; і нагадати, яка я вразлива — я справді шаленію, якщо мене дратують. І ще я чекаю, що ти нарешті прибереш з обличчя вираз тупої байдужості — і трохи більше хвилюватимешся за мене!

Незворушність, із якою я вислухала її накази, безперечно, була просто зухвалою; вона ж говорила щиро. Але я вважала, що людина, яка розраховує обернути свої напади люті собі на д користь, має досить сильну волю, щоб опанувати себе й підчас самого нападу; і я не хотіла залякувати її чоловіка, як вона просила, і завдавати йому ще більшого болю заради того, щоб удовольнити її себелюбство. Тому, зустрівши хазяїна по дорозі до вітальні, я не сказала йому нічого; але дозволила собі повернутися й послухати, чи не почнуть вони сваритися У знов. Едгар Лінтон заговорив першим.

— Зачекай, Катрино, — мовив він без гніву, але з тужною безнадією в голосі. — Я ненадовго. Я не хочу ні ворогувати з тобою, ні миритися; хочу

лише знати, чи збираєшся ти після того, що трапилось, зберегти свою дружбу з…

— О, ради Бога! — перервала його моя пані, тупнувши ногою, — ради Бога, облиш мене хоч сьогодні у спокої! Твоїй холодній крові незнаний жар; у тебе в жилах тече крижана водиця; а в моїх — вогонь, і коли я бачу таку холоднокровність, мене починає трусити!

— Дай мені відповідь, і я піду, — наполягав містер Едгар Лінтон. — Ти мусиш мені відповісти, а твої пристрасті мене не бентежать. Віднині ти відступаешся від Гіткліфа — чи від мене; бо ти не можеш бути другом і мені, і йому водночас; і я вимагаю відповіді: кого ти обираєш?

— А я вимагаю, щоб ти забрався звідси! — люто вигукнула Катрина. — Ти що, не бачиш — я ледь тримаюся на ногах! Едгаре, ти… ти кидаєш мене?!

Вона смикала шворку дзвінка, поки він із деренчанням не обірвався; тоді я неквапливо увійшла. І святий не став би терпіти такого неподобства, — справжні диявольські корчі! Вона лежала й билася головою об підголів'я канапи; і так скреготіла зубами, наче хотіла стерти їх на порох. Містер Лінтон заціпенів поруч, дивлячись на неї з острахом та жалем. Він звелів мені принести води. Вона задихалась і не могла говорити. Я принесла повну склянку — і, оскільки вона не змогла пити, побризкала їй в лице. За кілька секунд вона розпласталася нерухомо; очі в неї закотились, а зблідлі щоки посиніли — наче в мертвої. Лінтон мав переляканий вигляд.

— Це нічого, — прошепотіла я, не бажаючи, щоб він поступався — хоч і сама не могла подолати жаху.

— У неї кров на губах! — мовив він, здригаючись.

— Не звертайте уваги! — сухо відказала я — і розповіла йому, як вона перед його появою вирішила розіграти напад. Я мала необережність сповістити про це надто голосно, і вона почула мене; вона скочила, волосся розліталося в неї по плечах, очі горіли, м'язи на шиї й руках неприродно напружились. Я вже вирішила, що мені кістки переламають на місці; та вона лише дико роззирнулася навсібіч і вибігла геть.

Хазяїн звелів мені йти слідом, і я пішла — до дверей її спальні; вона замкнулася на ключ і не впустила мене.

Оскільки вранці вона не вийшла снідати, я пішла спитати, чи не треба їй чогось принести. "Ні!" — твердо відказала вона. Те ж саме питання я ставила їй і в обід, і під час вечірнього чаю, і наступного ранку знов — та відповідь була однаковою. Містер Лінтон, у свою чергу, проводив увесь час у бібліотеці й не питався, чим зайнята його дружина. Проте одну годину він присвятив розмові з Ізабеллою, марно намагаючись викликати у неї праведне обурення з приводу Гіткліфових залицянь; та не почув від неї нічого, крім ухильних відповідей, і змушений був припинити невдалий допит, завершивши його урочистим попередженням: якщо вона є настільки нерозумною, що зважиться піти назустріч лихому залицяльникові, то кревний зв'язок, що єднає її з братом, буде розірваний довіку.

Розділ дванадцятий

Поки міс Ізабелла Лінтон блукала парком і садом, завжди мовчазна і майже завжди у сльозах; і поки її брат замикався на самоті з книгами, яких навіть не розгортав, змучений, як мені здавалося, потаємним сподіванням, що Катрина розкається у своїй поведінці та прийде до нього, вимолюючи прощення й примирення, а та вперто постилася, певно, маючи на думці, що Едгар під час їжи давиться кожним шматком через її відсутність, і лише гордощі заважають йому припасти до її ніг, спокутуючи провину, — я поралася собі в хатніх справах, упевнена, що у стінах Грейнджу лиш одна людина лишилася при здоровому глузді — і це не хто інший, як я. Я не гаяла часу на те, аби втішати міс чи вмовляти

мою пані, і не звертала надто багато уваги на зітхання хазяїна, що жадав почути хоча б ім'я своєї леді, якщо не міг почути її голосу. Я вирішила, що вони якось та порозуміються; і хоча це була довга історія, я з радістю бачила, що хмари потроху розсіюються; принаймні так мені здалося спочатку.

Місіс Катрина Лінтон на третій день відімкнула двері своєї кімнати й зажадала поновити запаси води у спорожнілій карафці та в глеку, а також попросила принести їй миску вівсянки, бо вона, здається, вмирає. Я вирішила, що це говориться для Едгара; мені щось не дуже вірилось у таке страхіття, і я, лишивши це на власній совісті, віднесла їй чаю з грінками. Вона з пожадливістю накинулася на їжу й пиття; і, відкинувшись на подушку, знов почала стогнати, судомно стискаючи руки. "О, я помру, — скрикнула вона, — бо всім до мене байдуже. Краще б мені було не їсти". Через деякий час я почула її бурмотіння: "Ні, я не помру… він тільки зрадів би цьому… він узагалі не любить мене… він не буде за мною тужити!"

— Ви чогось бажаєте, мем? — спитала я, зовні досі лишаючись спокійною, проте звернувши увагу на її змарніле обличчя і дивні поривчасті рухи.

— Що робить це незворушне створіння? — спитала вона, відкинувши з блідого чола своє густе сплутане волосся. — Впав у летаргію? Чи вмер?

— Ні те, ні те, — відказала я, — якщо ви маєте на увазі містера Едгара Лінтона. З ним, я гадаю, усе гаразд, хоч він і віддає своїм ученим заняттям більше часу, ніж зазвичай: весь час сидить зі своїми книжками, бо не має іншого товариства.

Я б не стала так говорити з нею, якби розуміла, в якому вона стані; та я не могла позбутися думки, що її недуга є почасти удаваною.

— Сидить із книгами! — збентежено скрикнула вона. — А я?" вмираю! Я на краю могили! Господи! Та він хоч знає, як я змінилася? — продовжувала вона, втупивши погляд у дзеркало, що висіло навпроти неї на стіні. — Хіба це Катрина Лінтон? Він гадає, це просто вередування чи гра з мого боку. Невже ти не можеш йому сказати, що це страшна правда? Неллі, поки ще не пізно, мені треба дізнатися, що він відчуває насправді — і тоді я зроблю свій вибір між цими двома… і тоді або відразу ж помру з голоду — хоч це не буде покаранням для нього, якщо він такий безсердечний, — або одужаю і покину цей край. Ти кажеш правду про нього? Дивися, не збреши мені! Йому справді байдуже, що зі мною?

— Чому ж, мем, — відповіла я, — просто хазяїн і гадки не має, що ви нездужаєте: і, звісно, він не підозрює, що ви збираєтеся вмерти з голоду.

— Ти гадаєш? А ти не можеш йому про це сказати? — мовила вона. — Переконай його! Скажи, ніби це ти так думаєш: скажи, що ти впевнена, що я це зроблю!

— Ви, певно, забуваєтеся, місіс Лінтон, — докинула я, — ви ж з апетитом поїли дещо сьогодні ввечері; а завтра побачите, що це вам пішло на краще.

— Якби тільки я була впевнена, що це вб'є Едгара, — перервала вона, — я вбила б себе одразу ж! Ці три ночі були просто жахливі, я ні на мить не склепила очей — і, Боже, як я мучилася! Мене мучать примари, Неллі! То мені починає здаватися, що ти мене не любиш. Як дивно! Я думала, що хоч люди й ненавидять та зневажають одне одного, вони не можуть не любити мене. І за кілька годин ці люди обернулися на моїх ворогів — оці, ті, хто зі мною поруч. Як страшно зустріти смерть в оточенні їхніх холодних облич! Ізабелла з переляку й огиди боїться навіть зайти до кімнати, це ж так страшно — дивитись, як помирає Катрина. А Едгар урочисто постане поруч, щоб бачити, як усе скінчиться; а потім закличе всіх по дякувати Господові за те, що відновився мир і спокій у його домі, і повернеться до своїх книжок! В ім'я всіх, хто має хоч якісь живі почуття, скажи мені: як він може сидіти за книжками, коли я вмираю?

Для неї було нестерпним моє зауваження про філософську відчуженість містера Едгара Лінтона. Вона совалась у ліжку, її болісне зачудування потроху переходило у напад божевілля; вона роздерла зубами подушку; потім звелася на ліжку, вся палаючи з жару, та наказала відчинити вікно. Була середина зими, дув сильний північно-східний вітер, і я відмовилася.

Постійна зміна виразів на її обличчі та миттєві перепади настрою почали лякати мене — і нагадали про її колишню хворобу та застереження лікаря, що їй не можна суперечити. Хвилину тому вона шаленіла від люті; а зараз, підпершись рукою і не завваживши на мою відмову їй скоритися, вона, мов мала дитина, знайшла собі розвагу у шкоді — висмикувала пір'їни із щойно продертих дірок та розкладала їх на ліжнику: її думки перескочили на інше.

— Оце індиче перо, — бурмотіла вона до себе, — а це від дикої качки, а це голубине. Еге, то вони напихають подушку голубиним пір'ям — не дивно, що я не можу вмерти! Дозвольте мені розкидати його по підлозі, коли я ляжу. Оце перо куріпки, а це — я його впізнаю з тисячі,— це чайки. Гарна пташка; пам'ятаю, вона кружляла в нас над головою у вересовому полі. Хотіла швидше дістатися свого гніздечка, бо хмари нависли над вершиною пагорба, й відчувала, що збирається на дощ. Цю пір'їнку підняли з землі, пташку ніхто не підстрелив. Ми бачили взимку її гніздо, повне малих скелетиків: Гіткліф поставив сильце над гніздом, і старші не наважилися підлетіти. Я попросила його, хай пообіцяє, що ніколи не стрілятиме в чайку; і він не стріляв. О, іще одне! Невже він застрелив моїх чайок, Неллі? Є хоч одна червона пір'їна? Дай глянути.

— Покиньте ви ці дитячі витівки! — перервала я, потягла до себе подушку і поклала її дірками до простирадла, бо Катрина витягала з неї повні жмені пір'я. — Лягайте й заплющіть очі; ви марите. Оце безлад! Натрусили пір'я, наче сніг іде.

Я ходила кімнатою, збираючи пір'я.

— Неллі,— сонно промимрила вона, — я зараз бачу тебе А старенькою: така скоцюблена, сива. Це ліжко — печера чаклунки біля Пеністон-Крегу, і ти збираєш "чортові пальці", щоб украсти молоко в наших корів; а коли я підійду ближче, удаєш, ніби це прядиво. Отакою ти будеш через п'ятдесят років. Я знаю, зараз ти не така. Ні, я не марила, ти помиляєшся; а то б я вірила, що ти справді стара відьма і що я справді Пеністон-Крегу; а я ж бачу, що зараз ніч, і дві свічки горять на столі, і від них чорна скриня сяє, мов агат.

— Чорна скриня? Де ж вона? — спитала я. — Вам щось наснилося!

— Під стіною, як завжди, — відповіла Катрина. — Вона справді якась чудна — я бачу в ній чиєсь обличчя!

— Тут нема ніякої скрині й не було ніколи, — мовила я і знову сіла на ліжко, відхиливши запону, щоб придивитися до неї.

— А ти хіба не бачиш обличчя? — спитала вона, спрямувавши на дзеркало суворий погляд.

І що б я не казала, мені не пощастило її переконати, що то лише вона сама; тому я встала і запнула дзеркало хусткою.

— Воно все одно там! — наполягала вона злякано. — Воно ворухнулося! Хто це? Сподіваюся, вони не вилізуть, коли ти підеш! О Неллі, тут привиди! Я боюся лишатись сама!

Я взяла її за руку і просила заспокоїтись; бо вона здригалася, не в змозі відвести від дзеркала зачудовані очі.

— Тут нікого немає! — переконувала я. — Це були ви, ви самі, місіс Лінтон; ви ж знаєте!

— Я сама! — видихнула вона.— І годинник б'є північ! Отже, це правда! Який жах!

Вона вп'ялась у простирадло і затулила ним очі.

Я хотіла нишком прослизнути до дверей, аби покликати хазяїна; та мене змусив повернутися відчайдушний крик — хустка злетіла з дзеркала.

— Та що за лихо! — вигукнула я. — Ну, чого ви сполошились? Отямтеся! Це ж скло — дзеркало, місіс Лінтон; і ви бачите в ньому себе і мене з вами поруч!

Здригаючись, уся нашорошена, вона міцно тримала мене, та вираз жаху поступово зникав із її обличчя; бліді щоки спаленіли від сорому.

— О Боже! Я думала, що я вдома, — зітхнула вона. — Думала, ніби лежу у своїй кімнаті у Буремному Перевалі. Я слаба і не тямлю себе; і застогнала мимоволі. Не кажи нічого — просто посидь зі мною поруч. Я боюся заснути, сни мучать мене.

— Сон піде вам на користь, мем, — відповіла я.— І сподіваюся, ці страждання застережуть вас від спроби замучити себе голодом.

— О, якби я лежала у своєму ліжку в старому домі! — продовжувала вона, з розпукою стискаючи руки. — А цей вітер, як він шумить у ялинах! Дай мені його відчути! Він приходить звідти, з вересових полів, — дай вдихнути його хоч раз!

Щоб її заспокоїти, я на кілька секунд відчинила шибку; влетів холодний порив вітру; я причинила вікно і повернулася на місце. Вона тепер лежала тихо, її лице було залите слізьми. Тілесне виснаження зломило непокірливий дух: наша палка Катрина стала безпорадною, мов дитя.

— Скільки я тут просиділа? — спитала вона з раптовим пожвавленням.

— З понеділка, — відповіла я, — а зараз ніч із четверга на п'ятницю — чи то радше п'ятниця, бо вже світає.

— Що? Того ж самого тижня? — вигукнула вона. — Так мало минуло часу?

— Не так уже й мало, як жити з самої води та власної злості,— зауважила я.

— А минуло ніби небагато годин, — недовірливо пробурмотіла вона. — Мусило бути більше. Я пам'ятаю, як сиділа у вітальні після їхньої сварки; і як Едгар почав так жорстоко й мене ображати, і я з відчаю побігла сюди. А коли я замкнула двері, мене огорнув морок і я впала на підлогу. Я не могла А цього пояснити Едгарові — та сама відчувала, що в мене починається напад і я збожеволію, якщо він не припинить мене дратувати! Я вже не володіла собою, а він, мабуть, не здогадувався, як мені зле: а я ледь себе тямила, щоб утекти від нього і від його голосу. Коли я опритомніла настільки, щоб бачити й чути, вже світало; Неллі, я розкажу тобі все, про що я думала, що спливало у свідомості знову й знову — поки я не злякалася за свій розум. Коли я лежала тут — головою біля ніжки стола, дивлячись на сіру пляму вікна у темряві,— мені здавалося, нібито я вдома, у своєму ліжку з дубовою панеллю, і в мене щемить серце від глибокої образи — якої, я не могла згадати спросоння. Я мучилася, гадаючи, що б це могло бути, і — як дивно! — всі останні сім років ніби розтанули; так, наче їх не було зовсім! Я знову була дитиною; батька щойно поховали, і горе моє було ще глибшим від того, що Гіндлі наказав розлучити мене з Гіткліфом. Мене поклали спати саму — вперше в житті; я проплакала усю ніч, а потім поринула у важкий сон. Прокинувшись, я простягла руку, щоб відсунути панель, і пальці мої вдарились об дошку столу! Я провела рукою по килиму, і в пам'яті спалахнуло все; і тоді мене заполонила нова хвиля відчаю. Не можу сказати, звідки взявся цей розпач; мабуть, це було тимчасове

потьмарення розуму — навряд чи є якась інша причина; та уяви собі, ніби мене, дванадцятирічне дівчатко, розлучили із Буремним Перевалом і з тим, хто був о тій порі усім моїм світом, — із Гіткліфом; і якимсь дивом я перетворилася на місіс Лінтон, хазяйку Трашкрос-Грейнджу і дружину незнайомця, — вигнанку, відтяту від усього, що було звичне й дороге, — уяви собі безодню, що мене затягувала! Не хитай головою, Неллі,— це ж ти допомогла їм згубити мене! Ти мусила поговорити з Едгаром — мусила! — і вмовити його, ці щоб він дав мені спокій! О, я мов у вогні! Хочу вийти звідси на волю! Хочу знов бути тим дівчиськом, напівдиким, сміливим, вільним, і сміятись у відповідь на образи, а не шаленіти від й гніву! Чому я так змінилася? Чому моя кров палає пекельним вогнем, ледве мені скажуть слово? Я певна, що знов стала б собою — якби мені хоч раз вийти у вересове поле! Розчини вікно навстіж! І нехай так і лишиться! Скоріше! Чого ти стоїш?

— Бо не хочу, щоб ви застудилися до смерті,— відповіла я.

— Бо не хочеш, щоб я ожила! — похмуро мовила вона. — Ну, та не така вже я немічна: відчиню сама!

Перш ніж я встигла її спинити, вона підхопилася з ліжка і, ледь тримаючись на ногах, перейшла через усю кімнату, відчинила вікно і висунулася назовні, незважаючи на крижаний вітер, що шмагав її по плечах, мов батіг. Я вмовляла її — і зрештою спробувала відтягти силоміць. Та гарячкове збудження додавало їй сили (в неї справді була гарячка, в цьому переконали мене її подальші дії й слова). Місяця не було, і внизу все ховалося в туманному мороці: жодного вогника ні поблизу, ні вдалині — усюди давно вже погасили світло; а вогнів Буремного Перевалу звідси й ніколи не було видно — та вона запевняла, що бачить їх.

— Подивись! — гаряче скрикнула вона. — У моїй кімнаті горить свічка, і дерева хитаються перед вікном, а ще один вогник — то світло на горищі у Джозефа. Джозеф пізно лягає спати, правда ж? Він жде, поки я прийду додому і можна буде замкнути хвіртку. Довго ж йому доведеться чекати!

Це тяжка путь — і надто тяжко в мене на серці, щоб вирушати в неї! А шлях мій лежить попри Гімертонську церкву; поки ми були разом, ми не боялися привидів, ще й хизувались одне перед одним: станемо на цвинтарі й кличемо мерців постати з могили. А зараз ти на це зважишся, Гіткліфе? Якщо так, я не відпущу тебе! Я тоді не лежатиму там сама: нехай мене закопають на дванадцять футів у землю і звалять церкву на мою могилу — я не заспокоюся, поки ти не будеш зі мною. Я не заспокоюся ніколи!

Вона помовчала — і мовила з чудною посмішкою:

— Він вагається — хоче, щоб я прийшла до нього сама! То й знайди дорогу — іншу, не через цвинтар! Ти зволікаєш; втішся — ти завжди йшов за мною!

Побачивши, що марно суперечити її безумству, я хотіла, не встаючи, дотягтися до якогось простирадла та закутати її в нього (бо не наважувалася залишити її саму біля розчиненого вікна), коли, на мій подив, рипнули двері — і до кімнати увійшов містер Едгар Лінтон. Він тільки зараз повертався з бібліотеки і, проходячи передпокоєм, почув наші голоси; його зацікавило — чи налякало, — що ми розмовляємо глупої ночі.

— О сер! — вигукнула я, бачачи, що крик жаху вже ладен зірватися з його уст через видовище, яке він уздрів тут, у похмурій напівтемній кімнаті. — Моя бідна пані хвора, і щось я не можу з нею впоратись. Будь ласка, підійдіть до неї та вмовте лягти у ліжко. Не гнівайтеся: до неї ж ніяк не підступишся — тільки як вона сама забажає!

— Катрина хвора? — скрикнув він, кидаючись до нас. — Зачиніть вікно, Неллі! Катриної Чому ти…

Він затнувся: змучений вигляд місіс Катрини Лінтон так його нажахав, що чоловікові на якусь мить відібрало мову — і він міг тільки в заціпенінні переводити погляд із неї на мене.

— Вона тут вередувала, — вела я далі,— і майже нічого не їла, та ні на що не скаржилась; а що не хотіла нікого бачити до сьогоднішнього вечора, то ми й не могли розповісти вам, у якому вона стані — бо самі не знали. Та це нічого!

Я відчувала, що мої виправдання звучать не до ладу; хазяїн спохмурнів.

— То це нічого, Неллі Дін? — мовив він суворо. — Я чекаю більш зрозумілих пояснень такого поводження. Ви ще доповісте, чому тримали мене в цілковитому незнанні!

Він пригорнув дружину й тужливо вдивився в її обличчя.

Спершу вона не впізнавала його: він був поза полем її затьмареного зору. Однак таке марення не було постійним; відірвавши погляд від пітьми за вікном, вона поступово зосередила увагу на моєму хазяїнові й утямила, хто тримає її в обіймах.

— О! Ти прийшов, так, Едгаре Лінтон? — у гнівному піднесенні проказала вона. — Ти — одна з тих речей, що вічно У трапляються під руку, коли вони менш за все потрібні; а як треба — їх не знайдеш ніколи! Гадаю, зараз голосіння тут буде досить — точно буде досить! — та це мене не втримає від моєї вузенької хати — мого прихистку, де я опинюся ще до початку весни. Ось так: не до Лінтонів — затям! — не під церковне склепіння; я буду просто неба, а в узголів'ї — камінь. А ти — як знаєш: можеш іти до них, а схочеш — прийдеш до мене!

— Катрино, що ти накоїла? — почав мій хазяїн. — Я більше для тебе нічого не значу? Ти любиш цього мерзенного Гіт…

— Цить! — скрикнула місіс Катрина Лінтон. — Замовкни, чуєш? Якщо ти згадаєш це ім'я — я тут-таки доведу справу до кінця — я вистрибну у вікно! Ти можеш володіти тим, до чого можеш діткнутися зараз; але душа моя буде там, на вершині пагорба, перш ніж ти знову торкнешся мене своїми руками! Я не хочу тебе, Едгаре; я хотіла тебе, але це в минулому. Вертайся до своїх книжок. Я рада, що вони тебе втішать — бо від мене ти більше нічого не матимеш!

— Вона не при собі, сер, — втрутилася я. — Вона весь вечір верзе нісенітниці. Та дайте їй спокій і забезпечте гарний нагляд — і вона прийде до тями. А доти не треба її сердити.

— Я не бажаю чути від вас надалі жодної поради, — відповів містер Едгар Лінтон. — Ви знали вдачу вашої хазяйки — і спокійно дозволили її розхвилювати. І ці три дні ви спокійно дивилися мені у вічі! Яка жорстокість! Місяці хвороби не змінили б її настільки!

Я стала захищатися, вважаючи, що не слід винуватити мене в недоброзичливих чужих примхах.

— Я знала, що місіс Лінтон владна й уперта, — кричала я, — та не знала, що ви хочете догоджати її навісній вдачі! Я не знала, що то їй на догоду так треба, щоб я заплющила очі на походеньки містера Гіткліфа! Я вас сповістила, як вірний слуга, — тепер маю й дяку, як вірний слуга! Ну, це навчить мене наступного разу бути обережнішою. Іншим разом самі дізнавайтеся, що вам треба!

— Іншим разом, коли ви прийдете до мене з доносом, ви будете звільнені, Неллі Дін, — була відповідь.

— А як гарно було б нічого про це не знати, так, містере Лінтон? — сказала я. — Гіткліф із вашого дозволу приходить залицятися до міс і щоразу, як вас немає вдома, клепати на вас хазяйці?

У безумстві Катрини було ще досить проблисків розуму, щоб по-своєму осягнути нашу розмову.

— О! Неллі мене зрадила, — відчайдушно вигукнула вона. — Неллі — мій потаємний ворог! Ти відьма! То ти й справді збираєш "чортові пальці" — щоб нас зурочити! Пусти мене, я доберуся до неї! Вона в мене хутко покається!

Очі дівчини палали, ледь не вергаючи блискавки; вона щосили пручалася, щоб вирватися з рук Лінтона. Я не мала ніякого бажання чекати розв'язки цього дійства, тож вирішила на власний розсуд покликати лікаря — і вийшла з кімнати.

Коли я йшла садом у бік дороги, то побачила, що на мурі, біля гака, до якого припинають коней, мигтить щось біле. Та було видно, що ворушиться воно не від вітру. Хоч як я спішила, та все ж спинилася поглянути, що це — щоб опісля не навигадувати собі всіляких дурниць. Та як я була вражена й розгублена, виявивши — радше навпомацки, — що це Фанні, спанієль міс Ізабелли: він висів у зашморгу, скрученому з носовика, і вже ледве дихав. Я швидко звільнила його і віднесла до саду. Востаннє я бачила песика, коли він біг слідком за своєю хазяйкою догори у покій. Тепер я не могла збагнути, як він опинився тут і що за нелюд так із ним повівся. Коли я розв'язувала вузол на гаку, мені почулося щось схоже на стукіт копит удалині; та я й без того мала про що думати і не зважила на цю обставину — хоч і дивно було почути такий звук у цьому місці о другій годині ночі.

Містер Кеннет, на щастя, саме виходив із дому — збирався до одного зі своїх хворих у селищі,— коли я підбігла до У нього. Розповідь про недугу Катрини Лінтон спонукала його негайно йти зі мною. То був простий, грубий чоловік, і він не став довго сумніватися, перш ніж повідати, що хвора навряд чи переживе повторний напад, хіба що як цього разу більше коритиметься його вказівкам, ніж було досі.

— Неллі Дін, — мовив лікар, — я не можу спекатися думки, що цьому є якесь додаткове пояснення. Що там у вас коїться, у Грейнджі? До нас доходили дивні чутки. Така міцна, здорова дівчина, як Катрина, не зляже отак із нічого: з людьми її складу цього не буває. А як уже з ними гарячка чи щось таке, то треба добряче поморочитися, щоб їх витягти. Як це почалося?

— Хазяїн вам усе розповість, — відповіла я, — та ви ж знаєте жорстокі нахили цих Ерншо! А місіс Катрина Лінтон їх усіх перевершить. Скажу одне: все почалося під час суперечки. Вона нетямилася з люті, і в неї стався напад. Принаймні вона так запевняє; бо в розпалі сутички побігла до себе й замкнулася. Потім вона відмовлялась їсти, а зараз марить, ніби у напівсні; впізнає тих, хто з нею поруч, та її уява весь час повниться дивними думками й видіннями.

— Містер Лінтон буде дуже сумувати за нею? — запитливо відказав на це Кеннет.

— Сумувати? В нього серце розірветься, як із нею щось станеться, — відмовила я. — Не лякайте його більше, ніж треба.

— Ну, я його попереджав, — мовив мій супутник. — Він знехтував моєю пересторогою, тож мусить змиритися з наслідками. Він начебто останнім часом приятелює з містером Гіткліфом?

— Гіткліф часто бував у Грейнджі,— відповіла я, — бо вони з хазяйкою — давні знайомі, а не тому, що хазяїнові приємне його товариство. Та віднині йому не доведеться обтяжувати й себе відвідинами — він натякнув, що плекає надії щодо міс Ізабелли Лінтон, і навряд чи його в нас прийматимуть далі.

— А міс Лінтон що — дала йому відкоша? — таким було наступне запитання лікаря.

— Вона мені не сповідується, — відрізала я, не бажаючи продовжувати цю розмову.

— Так, вона собі на думці,— зауважив він, похитавши головою. — Все робить по-своєму! Воно б нічого, якби дівчача дурість. Я знаю від людей, яким можна вірити, що минулої ночі (а ніч була казкова!) вона години зо дві гуляла з Гіткліфом у розсаднику поза вашим будинком; і він намовляв її втекти з ним — не заходячи у дім, сісти на коня та гайнути звідси! А вона нібито змогла відкараскатися від нього, тільки пообіцявши, що до наступного побачення підготується краще. Коли це буде, мій оповідач не почув; та ви скажіть містеру Лінтону, щоб він наглядав за нею!

Ця новина вселила в мене нові страхи; я покинула Кеннета і майже всю дорогу додому мчала стрімголов. Песик усе ще скавулів у саду. Я на мить спинилася, щоб відчинити йому хвіртку, та він, замість того щоб бігти до брами, крутився туди й сюди по траві, щось винюхуючи; ледь не вискочив на дорогу, та я підхопила його й понесла з собою до будинку. Піднявшись до спального покою Ізабелли, я побачила, що мої лихі передчуття справдилися: в кімнаті нікого не було. Якби я зазирнула сюди на дві години раніше, звістка про хворобу міс Ізабелла Лінтон змогла б утримати дівчину від такого переступу. Та що можна було вдіяти зараз? їх вдалося б перепинити, лише кинувшись наздогін цієї ж миті; проте сама я не могла їх переслідувати, а сполохати усіх у домі теж не наважилася; тим паче я не могла посвятити у цю справу хазяїна: він був у такому відчаї, що в нього не стало б сили знести нове горе! Мені лишалося тільки тримати язика за зубами і ці дозволити подіям іти своїм плином; а оскільки уже прийшов Кеннет, я, не дуже вправно приховуючи своє збентеження, пішла його зустрічати. Катрина лежала у тривожному забутій ті: чоловікові вдалось її втихомирити. Зараз він, схилившись над її подушкою, стурбовано придивлявся до кожного порубу кожної зміни в неспокійному виразі її обличчя.

Лікар, склавши собі уявлення про її хворобу, підбадьорив його надією на сприятливий вислід — за умови, що ми надамо їй цілковитий спокій.

Мені ж він сказав, що їй не так загрожує смерть, як остаточна втрата глузду.

Цієї ночі ні я, ні містер Едгар Лінтон не склепили очей; та ми й не лягали спати. Всі слуги також встали раніше, ніж зазвичай, ходили по дому навшпиньках і перешіптувались одне з одним. На ногах уже були всі, крім міс Ізабелли, і дехто вже докинув, що вона спить надто міцно. її брат також спитав, чи вона встала, і, здавалося, з нетерпінням чекав на неї, ображений, що вона виявляє таку байдужість до своєї невістки. Я боялася, що він звелить мені її покликати; та я була позбавлена сумної нагоди першою оголосити про втечу. Одна зі служниць — не обтяжене інтелектом дівчисько, яке рано-вранці послали до Гімертона в якійсь справі,— захекана, влетіла нагору і скочила до кімнати, репетуючи:

— Ой Боже мій, Боже! Що ж то далі буде? Хазяїне, хазяїне, наша панянка…

— А ну цить мені! — нагримала я, роздратована її вищанням.

— Говори тихіше, Мері… В чому справа? — спитав містер Лінтон. — Що трапилось із вашою панянкою?

— Її нема! Нема! Це вона з отим Гіткліфом втікла! — видихнула дівчина.

— Це неправда! — скричав Едгар Лінтон, схвильовано підводячись із місця. — Цього не може бути, як вам таке тільки до голови прийшло? Неллі Дін, ідіть і відшукайте її. Це неймовірно: не може такого бути!

Говорячи це, він підвів дівчину до дверей та ще раз спитав про причини такого твердження.

— Ну, я стріла на дорозі отого хлопця, що молоко приносить, — злякано бурмотіла дівчина, — а він сказав: "Ото вже, А мабуть, ґвалт

піднявся у Грейнджі". Я думала, то він про хазяйчину хворобу, і кажу — "так". А він мені: "Та хтось же ж поїхав їх доганяти?" Я стою, дивлюся на нього. Він побачив, що я нічого не знаю, і ну розказувати, що якийсь джентльмен і леді заїздили до кузні підкувати коня — у двох милях від Гімертона, десь опівночі! А ковалева донька встала нишком подивитися, хто там, та відразу ж обох упізнала. І вона помітила, що той чоловік — Гіткліф то був, вона добре роздивилася, та його ні з ким не сплутаєш! — дав її батькові соверен у платню. А в леді на лице була насунута накидка; та вона попросила води, і поки пила, накидка зсунулась, і та дівчина її гарно розгледіла. Потім, як вони поїхали, Гіткліф тримав обох коней за повід, і вони звернули не до селища, а в другий бік, і поскакали так скоро, як тільки можна по такій дорозі. Ковалева донька нічого не сказала батькові, та вранці розплескала про таке діло всьому Гімертону.

Я побігла й зазирнула задля годиться до кімнати Ізабелли, і, повернувшись, підтвердила слова служниці. Містер Едгар Лінтон знову зайняв своє місце біля ліжка. Коли я увійшла, він звів на мене очі — і, прочитавши все на моєму розгубленому обличчі, відвів погляд, не віддавши мені жодного наказу, не зронивши й слова.

— Треба щось вдіяти, щоб їх захопити і повернути її додому? — спитала я. — Що ми маємо робити?

— Вона пішла з власної волі,— відповів хазяїн. — Вона мала право піти, якщо їй так треба. Більш не турбуйте мене через неї. Віднині вона моя сестра лише за йменням: не тому, що я її зрікся, а тому, що вона зреклася мене.

От і все, що він сказав із цього приводу; відтоді він не питав про неї і не згадував її імені, лише наказав мені відправи-ці ти всі її речі, які були в домі, до її нової оселі — коли я дізнаюся, де вона.

Розділ тринадцятий

Два місяці про втікачів не було чути; за ці два місяці місіс Катрина Лінтон підхопила й переборола жорстокий напад того, що називали "запаленням мозку". Жодна мати не доглядала б своє єдине дитя з такою відданістю, з якою Едгар піклувався про свою дружину. День і ніч він сидів біля її ліжка і терпляче зносив усі дратівливі спалахи, причиною яких були збуджені нерви й потьмарений розум. І хоча Кеннет зауважив, що за порятунок від могили вона може віддячити йому лише тим, що стане джерелом постійної тривоги в майбутньому (а якщо говорити відверто — що її чоловік має покласти все своє здоров'я й сили, аби зберегти руїну того, що колись було в ній людського), його радості не було меж, коли життя Катрини опинилося в безпеці; і він годинами сидів біля неї, спостерігаючи, як до неї повертається тілесне здоров'я, і засліплюючи себе надією, що її розум також проясниться й вона знову буде такою, як колись.

Вона вперше вийшла зі своєї кімнати лише напровесні, на початку березня. Містер Лінтон вранці поклав їй на подушку букетик золотистих крокусів; вона побачила їх одразу по пробудженні, і в її очах, що вже давно втратили радісний блиск, засяяв усміх, коли вона захоплено взяла букетик до рук.

— Це перші квіти у Перевалі,— вигукнула вона. — Вони нагадують лагідний вітерець, і перше сонячне тепло, і останній сніг. Едгаре, там, мабуть, дме південний вітер, а сніг майже всюди розтанув?

— Тут, унизу, снігу вже немає, люба, — відповів чоловік, — я бачу лише дві білі плями серед усього безмежжя вересових полів. Небо блакитне, співають жайворонки, а потічки й джерела струмують. Катрино, минулої весни я о цій порі не міг дочекатися, коли приведу тебе у свій дім; а зараз я б хотів, щоб ти могла піднятися на милю чи дві у гори: повітря там таке чисте — я знаю, воно зцілило б тебе.

— Я більше ніколи не піднімуся туди — хіба що ще одного разу, — мовила хвора, — і тоді ти підеш од мене, а я залишуся А там навіки.

Наступної весни ти знову будеш жадати, щоб я була поруч — і, озирнувшись назад, у минуле, збагнеш, який був щасливий сьогодні.

Лінтон ніжно голубив її і намагався втішити пестливими словами, та дівчина кинула на квіти відсутній погляд, і в її очах зблиснули сльози й вільно полились по щоках.

Ми знали, що їй справді вже краще, і тому вирішили, що такий смуток спричинений довгим ув'язненням у чотирьох стінах, а зміна оточення допоможе його подолати. Хазяїн звелів мені запалити вогонь у вітальні, до якої вже багато тижнів ніхто не заходив, і поставити крісло-гойдалку на сонці біля вікна; і він на руках приніс дружину туди, і вона довго сиділа, насолоджуючись затишним теплом, і, як ми й очікували, трохи повеселішала; все, що її оточувало, хоч і було звичним, проте не навіювало гнітючих роздумів — на відміну від тої кімнати, де вона лежала хвора. Надвечір вона здавалася дуже втомленою; але ніякими силами не можна було її вмовити повернутися нагору, тож я постелила їй на канапі у вітальні, поки не підготують іншої кімнати. Для того, щоб не довелося щоразу долати сходи, ми влаштували для неї спальню в тій самій кімнаті, де ви лежите зараз, — на одному поверсі з вітальнею; і скоро вона настільки зміцніла, що могла ходити з однієї кімнати в другу, спираючись на руку Едгара. Вона має видужати, думала я, адже всі ми так чекаємо цього! А в нас була подвійна причина цього бажати, бо від її життя залежало й життя іншої істоти: ми плекали надію, що незабаром серце містера Лінтона звеселить народження спадкоємця і вбереже його землі від небезпеки стати чужою власністю. Слід зауважити, що Ізабелла тижнів через шість після свого зникнення надіслала братові коротенького листа, в ці якому повідомляла про свій шлюб із Гіткліфом. Лист здавався сухим і холодним; але внизу була зроблена приписка олівцем, у якій вона благала брата зберегти про неї добру пам'ять і простити її, якщо вона його скривдила. Вона запевняла, що не могла вчинити інакше, а що зроблено — того У не вернеш: від неї залежало це виправити. Лінтон, гадаю, не відповів на цього листа; та ще за два тижні я отримала довге послання, котре здалося мені дивним, якщо згадати,

що воно вийшло з-під пера молодої жінки у її медовий місяць. Я вам його зачитаю: воно зберігається в мене й досі.

Будь-яка згадка про померлих цінна, якщо вони були дорогі нам за свого життя.

* * *

"Люба Неллі! — так воно починається. — Минулої ночі я приїхала до Буремного Перевалу і вперше почула, що Катрина була дуже хвора і це не минулося ще й досі. Мабуть, мені не слід писати до неї; а мій брат чи надто на мене сердиться, чи надто засмучений, аби відповісти на мого листа. Але я все одно маю комусь написати — і тому пишу тобі.

Передай Едгарові, що я віддала б усе на світі, тільки аби побачити його знов… що моє серце повернулося до Грейнджу вже наступної доби після мого від'їзду, і воно там і зараз, сповнене теплих почуттів до нього й Катрини! Але я не можу піти за своїм серцем, — (ці слова підкреслені), — тому їм не слід мене чекати, і вони можуть робити будь-які припущення — тільки не ті, що мені бракує сили волі або любові до них.

Все написане далі — лише для тебе. Я хочу поставити тобі два питання: перше — як тобі вдалося, коли ти жила тут, зберегти звичайні й теплі риси людської вдачі? Я досі не бачила, щоб у комусь із цього оточення жили якісь почування, подібні до моїх.

Друге питання, що мене дуже цікавить, таке: містер Гіткліф — це людина? Якщо так — чи він божевільний? А якщо ні — то чи він не сам диявол? Не пояснюватиму, з якої причини я про це питаю; але заклинаю тебе, скажи, якщо можеш — й за кого я вийшла заміж? Це якщо ти прийдеш мене провідати; а ти мусиш прийти, Неллі, і якомога скоріше. Не пиши, а приходь — і принеси мені хоч якусь звістку від Едгара.

Тепер послухай, як мене зустріли в моєму новому домі — якщо уявити собі, що я можу так називати Буремний Перевал. Не казатиму про такі речі, як відсутність зовнішнього комфорту: я ніколи не звертаю уваги на такі дрібниці — хіба що тієї миті, коли мені їх вочевидь бракує. Я б сміялася й танцювала від радощів, якби це виявилось єдиним моїм нещастям, а все інше — неймовірним сном!

Сонце сідало за Грейндж, коли ми звернули до вересових полів; із цього я визначила, що було вже близько шостої вечора; мій супутник затримався на півгодини — оглянути хазяйським оком парк і сад, а може, й весь маєток; тому було вже темно, коли ми спішилися на брукованому подвір'ї вашої ферми і ваш давній знайомий, Джозеф, вийшов зустріти нас при світлі каганця. Він зробив це з поштивістю, яка робить йому справжню честь. Перш за все він підніс каганця, щоб роздивитися моє обличчя, зизооко глипнув на мене, закопилив губу і відвернувся. Потім одвів обох коней до стайні і повернувся, щоб зачинити "зовнішні ворота" — ніби ми живемо у старовинному замку.

Гіткліф залишився поговорити з ним, а я ввійшла до кухні — брудної, обшарпаної нори; мабуть, ви б і не впізнали її — так вона змінилася відтоді, як ви там хазяйнували. Біля вогню стояв розбишакуватий хлопчисько, міцненький із виду, вдягнений у якесь дрантя; та в ньому було щось від Катрини — особливо в погляді.

"Це законний племінник Едгара, — подумала я, — отже, певною мірою і мій також; треба потиснути йому руку і… так… поцілувати його. Краще встановити добрі стосунки з самого початку".

Я ступила до нього і, намагаючись впіймати його пухкий кулачок, мовила:

— Як ся маєш, дитинко?

Він відповів примовками, яких я не зрозуміла.

— Ми ж із тобою подружимося, правда, Гортоне? — зробила я наступний крок до розмови.

Лайка та погроза нацькувати на мене Гризька були винагородою за мою настирливість.

— Гей, Гризько, друзяко, — прошепотів малий, зробивши знак собаці, нечистокровному бульдогу, що лежав на ряднині в кутку. — Ну, ти! Може, тепер заберешся? — нахабно спитав він.

Життя було мені ще дороге, і я вирішила за краще відступити. Відійшла за поріг і чекала, поки прийдуть інші. Містера Гіткліфа не було видно; а Джозеф, коли я пішла за ним до стайні й попросила провести мене в дім, витріщився на мене, щось промимрив і, потерши носа, відповів:

— Гм… Гм… Хрещені люде, чи ви коли таке чули? Говорить, наче клоччя жує; а я маю щось винести з того!

— Я сказала, що хочу, щоб ви провели мене у дім! — закричала я, подумавши, що він недочуває, та все ж дуже обурена його грубістю.

— Мені й без того мороки досить, — відповів Джозеф і продовжив свою роботу; час від часу він підіймав ліхтаря і розглядав мою сукню та обличчя (перша, може, й була занадто ошатна, зате друге — я впевнена — таке засмучене, як він і в мріях не бачив) із презирством владики.

Я обійшла подвір'я кругом і, відчинивши хвіртку, дісталась інших дверей, у які наважилася постукати, чекаючи, що побачу люб'язнішу прислугу. По хвилі двері відчинив високий, худий чоловік, без шийної хустки і взагалі украй неохайного вигляду. Його лице ховалося за кучмою кошлатого волосся, що звисало на плечі; очі також були мов тінь очей Катрини — тільки без її вроди.

— Чого вам? — спитав він похмуро. — Хто ви?

— Колись мене звали Ізабелла Лінтон, — відповіла я. — Ви мене бачили раніше, сер. Ми з містером Гіткліфом нещодавно побрались, і він привіз мене сюди — сподіваюся, з вашого дозволу.

— То він повернувся? — спитав відлюдник, світячи очима, мов голодний вовчисько.

— Так, ми щойно приїхали, — сказала я. — Але він залишив мене біля дверей кухні; а коли я хотіла ввійти, ваш хлопчик розіграв із себе охоронця й налякав мене, ледь не напустивши бульдога.

— Добре, що бісів мерзотник дотримує свого слова! — га рикнув мій майбутній господар, шугаючи очима у темряву позаду мене — мабуть, чекав побачити Гіткліфа; потім він вихлюпнув на мене зливу прокльонів та зізнань, що б він зробив із цим "дияволом", якби той обдурив його.

Я вже розкаялась у цій другій спробі потрапити до будинку й наважилася піти, не дослухавши його промови; та перш ніж я встигла здійснити свій намір, він наказав мені ввійти і зачинив за мною двері. У коминку палав вогонь, і це було єдиним джерелом світла у великій кімнаті, підлога якої стала тьмяно-сірою; а полив'яні тарелі, що колись чарували мої дитячі очі своїм сліпучим полиском, також потьмяніли, вкриті брудним намулом. Я спитала, чи не можна мені покликати служницю, щоб вона провела мене до кімнати? Містер Ерншо не зволив дати відповідь. Він сновигав кімнатою, застромивши руки до кишень, і вочевидь цілком забув про мою присутність; його задума була такою глибокою, а вся його подоба — такою страхолюдною, що я остерігалася потурбувати його знов. Тебе не здивує, Неллі, якщо я скажу, що мені було не дуже весело сидіти в товаристві, гіршім од самоти, біля негостинного вогнища і пам'ятати, що за чотири милі звідси — мій рідний дім, а в ньому всі, хто дорогий мені у житті; та нас міг так само розділяти Атлантичний океан, а не чотири милі: я не могла подолати й цю відстань!

Я питала себе: до кого мені звернутися, де шукати розради? Але (тільки, будь ласка, не передавай цього Едгарові або Катрині) знаєш, що мене гнітило найдужче? Зневіра в тому, що вдасться відшукати бодай когось, хто зміг би — або захотів — стати моїм спільником проти Гіткліфа! Я майже раділа, сподіваючись віднайти прихисток у Буремному Перевалі, бо там мені не загрожуватиме бути з ним наодинці; але він знав У людей, серед яких нам доведеться жити, і не боявся їхнього втручання.

Я сиділа в тоскній задумі; годинник вибив восьму, потім о дев'яту, а Ерншо досі ходив уперед-назад, похиливши голову і не мовивши й слова, й лиш іноді з його вуст зривався стогін або гнівний вигук. Я дослухалася, чи не пролунає десь у домі жіночий голос; мене мучили докори сумління і гнітючі передчуття, що врешті-решт вилились у нестримному риданні. Я не помічала, що так відверто виявляю своє горе, поки Ерншо, сповільнивши свої розмірені кроки, не став навпроти мене і, ніби раптом прокинувшись, уп'яв у мене здивований погляд. Скориставшись його несподіваною увагою, я вигукнула:

— Я втомлена, я хочу спати! Де ваша покоївка? Проведіть мене до неї, якщо вона не хоче підійти до мене!

— В нас немає покоївки, — відповів він. — Подбайте про себе самі!

— Де ж мені лягти? — схлипувала я, неспроможна триматися гідно — так була стомлена й розбита.

— Джозеф покаже вам, де кімната Гіткліфа, — сказав він. — Відчиніть оці двері, він там.

Я вже збиралася вийти, але він раптом спинив мене і додав дуже дивним тоном:

— Будьте такі ласкаві, замкніть ваші двері та закрийте їх на засув. Не забудьте!

— Добре! — сказала я. — Але навіщо, містере Ерншо? Мене не дуже втішила нагода добровільно ув'язнити себе з Гіткліфом.

— Дивіться сюди! — сказав Ерншо, витягаючи з кишені химерно змайстрований пістолет із викидним ножем із двома лезами, приєднаним до ствола. — Це велика спокуса для а людини, яку довели до відчаю, чи не так? Я от не можу втриматись — і щоночі піднімаюся з оцим нагору, до його дверей., Якщо я одного разу по бачу їх відчиненими — йому кінець! Так чи інак, я його вб'ю — хоча щоразу за мить до того бачу сотні причин, із яких не слід було б цього робити; та якийсь диявол підбурює мене відкинути ці міркування й порішити його.

І скільки б я не боровся з цим дияволом, настане мить — і всі янголи небесні не врятують Гіткліфа!

Я з цікавістю роздивлялася пістолет. У мене промайнула одна думка: якою сильною я зможу стати, якщо володітиму такою зброєю! Я взяла пістолет і помацала лезо. Ерншо спостерігав за мною, вражений із того почуття, що на коротку мить відбилося на моєму обличчі: то був не переляк, а заздрість. Він пожадливо вихопив у мене пістолет, закрив ніж і знову сховав зброю до кишені.

— Я не проти, якщо ви йому розповісте, — сказав він. — Скажіть йому, хай буде насторожі. Я бачу, ви знаєте про наші стосунки: те, що йому загрожує, вас не вразило.

— Що вам заподіяв Гіткліф? — спитала я. — Як він вас скривдив, аби заслужити таку ненависть? Хіба не розумніше було б попросити його поїхати звідси?

— Ні! — ревнув Ерншо. — А якщо сам схоче мене покинути — то хай вважає, що він уже мертвий; а ви, якщо вмовите його це зробити, — убивця! Чи я мушу все втратити без змоги помститись? А Гортонові що — старцювати? Прокляття! Ні, я таки своє візьму; і його золото, і його життя

також! А пекло хай прийме його душу — і стане вдесятеро чорнішим, ніж досі, отримавши такого мешканця!

Ти розповідала мені, Неллі, про звичаї твого колишнього хазяїна. Він, вочевидь, божеволіє: принаймні так він виглядав минулої ночі. Я здригалася від жаху на думку, що він поруч; навіть бундючність старого слуги видалася мені приємнішою ці від його люті. Ерншо продовжив свою мовчазну прогулянкукімнатою, а я, відсунувши засув, нишком увійшла до кухні. Джозеф, схилившись, зазирав до великого казана, що погойдувався над вогнем, поруч на лаві стояла дерев'яна миска з вівсянкою. Вода в казані закипала, і він повернувся, готовий У занурити пальці до миски; я збагнула, що це готується наша 2 вечеря, і, оскільки я вже встигла зголодніти, мені хотілося, щоб страва була хоча б їстівною. Тому я рішуче вигукнула:

— Кашу зварю я! — і, відсунувши миску подалі від нього, почала знімати з себе капелюха й амазонку— Містер Ерншо, — вела я далі,— запропонував мені самій дбати про себе; так і робитиму. Я не збираюсь удавати з себе вельможну пані, бо тоді просто помру з голоду.

— Ох, Боже святий безсмертний! — пробурмотів він, усівшись на лаві й підтягуючи свої смугасті панчохи. — Як піде все тут на новий лад, а я тільки сяк-так притерпівся до двох хазяїв — і на тобі, маєш ще й хазяйку, мов грім із ясного неба! Час уже мені, либонь, чухрати звідси. Хоч і не гадав я дожити до такої днини, аби мене турнули зі старого місця — та бачу, це вже не за горами!

Я не звертала уваги на його голосіння — й хутко взялася до роботи, з гіркотою згадуючи ті часи, коли вона була для мене веселою розвагою; та скоро примусила себе відігнати ці спогади. Вони навіювали мені тугу за минулим, і що владніше його образ загрожував постати перед моїми очима, то швидше я крутила черпаком у казані та жменя по жмені підсипала у воду вівсянку. Джозеф стежив за моєю роботою з дедалі більшим обуренням.

— Отак! — вигукував він. — Гортоне, ти сьодні не з'їси вечері: то буде не каша, а самі грудки, та такі великі, як мій кулак. Знов сипле! Я б на вашім місці вергнув туди усе разом із мискою. Тепера тільки зняти з вогню — і готове. Хрясь та й хрясь! Дякувати Богові, хоч казана на череп'я не розтрощили!

Зізнаюся, моя каша вийшла таки густувата; її розсипали в чотири тарілки і принесли з хліва глек із теплим молоком; Гортон жадібно вхопив його і заходився сьорбати, розливаючи на стіл. Я обурилась і почала вимагати, щоб він пив зі свого кухля, бо мені не смакуватиме напій, який хтось так А спаплюжив. Старий нечема вибухнув праведним гнівом на таку гидливість; він кілька разів оголосив мені, що "дитя таке саме чисте", як я сама, і "таке ж здорове", і він, Джозеф, дивується, "чого це я так догори пнуся". Тим часом малий розбишака продовжував цмулити молоко і переможно зиркав на мене, пускаючи у глек слину.

— Я вечерятиму в іншій кімнаті,— сказала я. — Чи є в цьому домі таке місце, яке заведено називати вітальнею?

— Вітальнею! — луною повторив слуга, шкірячись у посмішці. — Вітальнею! Не-е, вітальнів у нас немає. Як вам не до шмиги наше товариство, йдіть до хазяїна; а як із ним занудьгуєте, вертайтеся до нас.

— Тоді я піду нагору, — відповіла я. — Покажіть, де мені влаштуватись.

Я поставила свою тарілку на тацю і пішла принести собі молока. Старий підвівся, злісно буркочучи, і почалапав попереду. Ми піднялися на горище; він відчиняв двері то тут, то там, зазираючи у приміщення, повз які ми проходили.

— Осьо кімната, — сказав він нарешті, штовхаючи убік дошку, що хилиталася на петлях замість дверей. — Аби попоїсти, згодиться. Оно в

кутку лантух із житом; мо' бруднуватий, та як ви боїтеся обшмарувати своє шовкове плаття, постеліть зверху хустку чи що.

"Кімната" виявилася чимось на зразок комори, де тхнуло солодом і зерном; різноманітні мішки із збіжжям стояли усюди, а посередині залишався невеликий клаптик вільного місця.

— Та що ви, справді! — скрикнула я, розлючено дивлячись на нього. — Я не можу тут спати! Я хочу побачити своюспальню.

— Спальню! — повторив він глузливо. — Ви всі тутешні спальні побачили; моя осьдечки.

Він вказав на другу клуню, яка різнилася від першої лише голими стінами та великим низьким ліжком під ядучо-синьою ковдрою.

— Ваша мені не потрібна, — відповіла я. — Сподіваюся, містер Гіткліф не мешкає під самим дахом?

— О! То ви хочте до кімнати містера Гіткліфа! — вигукнуви він, ніби зробивши несподіване відкриття. — Наче одразу не могли сказати! Я б тоді не ходив околясами, а отак напрямки й одказав, що вам туди не можна — він замикає її на ключ, і всім туди зась, окрім нього.

— Гарний у вас дім, Джозефе, — не змогла я втриматись, — і люди в ньому приємні, що й казати! Напевне, все божевілля, що є на світі, зібралось у моїй голові того дня, коли я вирішила з'єднати з ними свою долю! Проте зараз це вже не має значення. Тут, мабуть, є й інші кімнати; заради Бога, покваптеся і влаштуйте мене хоч де-небудь!

Він не відповів на це палке благання; лише поплентався вниз дерев'яними сходами і зупинився перед кімнатою, яка, судячи з його шанобливого зволікання перед дверима і вельми гарних меблів, була в домі найкращою. Тут лежав килим — досить гарний, але вкритий товстим

шаром пилу, тож візерунок не можна було й розібрати; порізьблена ширма перед коминком була подерта на пасма; дубове ліжко також було добряче, в сучасному стилі, оздоблене малиновими завісами з дорогої матерії, що, вочевидь, зазнали недбалого поводження: тканина звисала фестонами, зірвана з кілець; металева дротина, на якій вони трималися, була зігнута дугою з одного боку, і завіси валялися по підлозі. Стільці були також понівечені — і дуже жорстоко; шпалери спотворені глибокими подряпинами. Мені знадобилася неабияка сміливість, щоб наважитись увійти до кімнати, коли мій недолугий проводир урочисто оголосив: "Оце хазяйська спальня". Моя вечеря до того часу вичахла, апетит у мене зник, а терпіння було вичерпане. Я почала наполягати, щоб мені негайно знайшли місце і дали можливість відпочити.

— Якого вам іще дідька? — завів побожний старець. — А Господи, прости й помилуй! До якого ви пекла хочете? От же ж пристане, як шевська смола! Ви ж усе бачили, окрім Гортонового закутня. Нема тут більш ніякої нори, аби вам залізти!

Я була така зла, що жбурнула свою тацю з посудом на підлогу; а тоді сіла на верхню сходинку, затулила лице долонями й розридалася.

— Еге! — вигукнув Джозеф. — Оце добре, міс Ізабелло! Оце добре! Зара' ітиме хазяїн та перечепиться об оце череп'я — отоді ми щось почуємо; взнаємо, як нам далі бути. От безсоромниця! Скарати б вас як слід, аби аж до Різдва пам'ятали. Ач, свинство: розкидає під ноги дари Божі, бо їй, бач, попритчилося! Та бодай би я скис, як вам ще дозволять отако приндитись! Думаєте, Гіткліф вас розуму не навчить? От якби він вас зара' спіймав на гарячому! Була б вам наука!

І, без упину буркочучи, він почвалав до свого кубла унизу і забрав із собою каганця; я залишилася в темряві. Роздуми, до яких я звернулася після цього нерозумного вчинку, переконали мене, що треба приборкати свою гординю, стишити гнів і спробувати хоч якось виправити його наслідки. Несподівана підтримка з'явилася в особі Гризька, в якому я

тепер впізнала сина нашого старого Сталкера: своє щеняцтво він провів у Грейнджі, а потім батько подарував його містеру Гіндлі.

Думаю, він упізнав мене також: вітально тицьнув свій писок мені в лице, а потім кинувся доїдати вівсянку, в той час як я повзала по сходах, збираючи друзки розбитого глечика, і носовичком витирала з билець молочні плями. Ледве ми завершили свою сумлінну працю, як я почула в коридорі кроки Ерншо. Мій помічник підібгав хвоста і скулився під стіною; я вислизнула в найближчі двері. Сподівання пса уникнути зустрічі зхазяїном виявилися марними: я здогадалася про це з вовтузці ні на сходах і жалібного скавчання. Мені пощастило більше! Він пройшов далі, відчинив двері своєї кімнати і замкнувся в ній. Одразу ж потому нагору пішов Джозеф із Гортоном, аби З вкласти хлопчика спати. Виявилося, що я знайшла притулок у кімнаті Гортона, і старий, побачивши мене, прорік:

— Отуто вже місця для обох вистачить, і для вас, і для вашої пихи: аж тут порожньо. Мо лише Господь буде третім у такім злім товаристві!

Я радо прийняла запрошення — і, кинувшись у крісло біля коминка, тієї ж миті почала куняти й заснула. Мій сон був міцним і солодким, але обірвався надто скоро. Містер Гіткліф розбудив мене; він увійшов і спитав у своїй люб'язній манері, що я тут роблю. Я сказала йому, що досі не лягаю спати, бо ключ від нашої спальні у нього в кишені. Слово "наша" завдало йому смертельної образи. Він клявся, що ця кімната не моя і ніколи моєю не буде; і він… але не буду ні повторювати його виразів, ні описувати його звичної поведінки: він напрочуд вигадливо і невтомно відшукує все нові засоби, щоб збудити в мені огиду до нього! Іноді я так із нього дивуюся, що подив навіть убиває в мені страх. І все ж таки, запевняю тебе, тигр чи гадюка не викликали б у мене такого страху, який я відчуваю перед ним. Він сказав мені про хворобу Катрини, звинувативши в ній мого брата, і пообіцяв, що я страждатиму замість Едгара, поки він не добереться і до нього також.

Я так його не навиджу… я така нещасна… я була дурна! Тільки боронь тебе Боже обмовитись про це комусь у Грейнджі! Я чекатиму на тебе щодня — не розчаровуй моїх сподівань!

Ізабелла".

Розділ чотирнадцятий

Щойно прочитавши це послання, я пішла до хазяїна і повідомила, що його сестра приїхала до Буремного Перевалу і вислала мені листа, в якому висловлює співчуття місіс Катрині Лінтон і палке бажання побачитися з братом; і що вона прагне якомога скоріше отримати через мене якесь свідчення на знак братового прощення.

— Прощення! — луною повторив Лінтон. — Мені нема чого їй прощати, Неллі. Ви можете піти до Буремного Перевалу цього пообіддя, якщо хочете, і сказати їй, що я не гніваюся, але сумую, що її втратив, так само як ніколи не зможу уявити її з ним щасливою. Стосовно мого туди візиту сумнівів немає: ми розлучилися навіки. Якщо вона справді хоче чимось засвідчити своє добре ставлення, то нехай умовить негідника, за якого вийшла заміж, покинути цю місцину.

— І ви не напишете їй жодного рядка, сер? — благально мовила я.

— Ні,— прозвучало у відповідь. — Це ні до чого. Мої стосунки з родиною Гіткліфа мають бути так само обмежені, як і його родини — з моєю: їх не має існувати взагалі.

Холодність містера Едгара засмутила мене надзвичайно; на шляху від Грейнджу до Перевалу я ламала голову над тим, як мені вкласти в його слова хоч трошки більше душевної теплоти, коли я їх переказуватиму; як пом'якшити його відмову написати Ізабеллі бодай кілька рядків. А вона, маю сміливість думати, виглядала мене з самого ранку: ідучи садом до будинку, я побачила дівчину біля вікна і кивнула їй,

та вона відсахнулася назад, ніби боялася бути поміченою. Я увійшла без стуку. Цей у минулому осяйний будинок ніколи не справляв такого гнітючого враження, як зараз! Мушу зізнатися, на місці нашої молодої леді я б хоч промела віником біля вогнища та витерла пилюку зі столу. Але сам її вигляд тільки підкреслював той всепереможний дух занедбаності, який панував у будинку. її гарне обличчя стало сірим і безживним, волосся не було завите: кілька пасом неохайно спадали долі, інші були недбало закручені на потилиці. Свого вбрання вона, мабуть, не торкалася з учорашнього вечора. Гіндлі там не було. Містер Гіткліф сидів за столом і перекладав якісь папери у своєму записнику; але він підвівся, коли я ввійшла, і ці запропонував мені стільця. Він вирізнявся зі свого оточення доволі-таки пристойним виглядом, і я подумала, що він ніколи не виглядав краще. Так усе помінялося місцями під владою обставин — і людині, яка бачила його вперше, він міг би видатися природженим джентльменом, натомість його У дружина — просто нікчемною задрипанкою. Вона підійшла до мене привітатись і нетерпляче простягла руку по очікуваного листа. Я хитнула головою. Вона, навіть не пробуючи зрозуміти цей знак, пройшла за мною до шафи, куди я хотіла покласти свого капелюшка, і пошепки почала канючити, аби я просто зараз віддала їй те, що в мене з собою. Гіткліф, відгадавши мету її маневрів, мовив:

— Якщо у вас є щось для Ізабелли (а я певен, що є, Неллі), віддайте їй це. Не варт тримати це в таємниці: в нас із нею немає секретів.

— О, та в мене нічого нема, — відповіла я, гадаючи, що краще відразу сказати правду. — Мій хазяїн попросив мене сказати його сестрі, щоб вона тепер не чекала від нього ні листів, ні візитів. Він засвідчує вам свою любов, мем, і зичить щастя, і прощає горе, причиною якого були ви; але він вважає, що віднині всі зв'язки між його домом і вашим мають бути розірвані, оскільки нічого доброго з них не вийде.

Губи місіс Гіткліф ледь помітно затремтіли, і вона повернулася на своє місце біля до вікна. її чоловік став поруч зі мною біля вогнища і почав розпитувати про Катрину. Я розповіла йому про її хворобу рівно стільки,

скільки вважала за потрібне; але він, влаштувавши справжній допит, витяг із мене усі подробиці, пов'язані з причиною захворювання. Я звинуватила її — цілком заслужено — в тому, що вона сама доклала рук для розвитку своєї недуги; насамкінець висловила надію, що він візьме за приклад рішення містера Лінтона і уникатиме будь-яких стосунків із його родиною — дружніх чи ворожих.

— Місіс Лінтон щойно почала одужувати, — мовила я, — вона ніколи не буде такою, як раніше, але її життя врятоване; і якщо ви справді небайдужі до неї, ваші шляхи не мусять й перетинатись; а краще б ви взагалі поїхали звідси. А щоб ви не вагалися, скажу вам щиро: Катрина Лінтон тепер так само А схожа на вашу давню товаришку Катрину Ерншо, як оця молода леді — на мене. її зовнішність змінилась надзвичайно, а вдача змінилася ще більше; і чоловік, якого пов'язала з нею доля, відтепер може живити свої почування до жінки лише спогадами про те, чим вона була колись, простою людяністю Сита відчуттям обов'язку!

— Цілком можливо, — відказав Гіткліф, змушуючи себе здаватися спокійним. — Цілком можливо, що твоєму хазяїнові не потрібно нічого, окрім людяності й відчуття обов'язку. Та невже ти справді гадаєш, що я можу покинути Катрину на його відчуття обов'язку й людяність? І ти можеш порівнювати мої почування до Катрини із його почуваннями? Перш ніж ти залишиш мій дім, я хочу взяти з тебе слово, що ти влаштуєш мені зустріч із нею: згодна ти на це чи ні, я все одно її побачу! Що скажеш?

— Скажу, містере Гіткліф, — відповіла я, — що ви не мусите зустрічатися з нею, і через моє посередництво цього не буде. Ще одна сутичка між вами і моїм хазяїном уб'є її на місці.

— З твоєю допомогою цього можна буде уникнути, — він і далі гнув своєї. — А якщо постане така загроза — якщо Лінтон наважиться хоч якоюсь дрібницею порушити рівновагу її існування, — що ж, буде лише справедливим, якщо я вдамся до крайнощів! Я хочу, щоб ти була

відверта зі мною: скажи, Катрина дуже страждатиме, якщо втратить його? Мене зупиняє лише страх, що вона страждатиме. І в цьому відмінність між його та моїм почуттям: якби я був на його місці, а він — на моєму, то я, хоч би й ненавидів його найпекельнішою ненавистю, ніколи б не підняв на нього руки. Можеш ставитися до моїх слів із недовірою — як знаєш! Та я б ніколи не розлучив його з нею, поки він їй любий. У мить, коли її захоплення ці мине, я ладен вирвати у нього з грудей серце і пити його кров! Але доти — якщо ти мені не віриш, ти мене не знаєш, — доти я радше ладен померти, аніж дозволю собі зачепити хоч волосину на його голові!

— І все ж таки, — перервала я, — у вас вистачає совісті, щоб знищити будь-яку надію на її одужання, вриваючись до її пам'яті зараз, коли вона вас майже забула, і втягаючи її у черговий вир сум'яття й розпуки.

— Ти гадаєш, вона майже забула мене? — мовив він. — О Неллі! Ти ж знаєш, що ні! Ти знаєш не гірше за мене, що на кожну її думку про Лінтона припадає тисяча думок про мене. У найтяжчу пору мого життя мені здалося, що Катрина мене забула; ця думка не давала мені спокою, коли я повернувся сюди минулого літа; але тільки її власне зізнання змусило б мене в це повірити. І тоді що мені Лінтон, і Гіндлі. і страхітливі марення, які мучили мене колись! Два слова визначали б моє майбутнє — пекло і смерть! Існування в цьому світі після її втрати обернеться на пекло. І все ж я був дурним, якщо хоч на мить міг повірити, ніби вона цінує прихильність Лінтона більше від моєї. Якби він любив її всім своїм жалюгідним єством, він за вісімдесят років не дав би їй стільки любові, скільки я — за один день. А в Катрини серце таке ж глибоке, як моє. Скоріше море поміститься у слід від кінського копита, ніж її почуття буде звернене лише на нього! Ха! Він навряд чи набагато дорожчий для неї, ніж її собака чи кінь. Йому ніколи не бути коханим, як мені! Як вона може кохати в ньому те, чим він не є?

— Едгар і Катрина люблять одне одного так, як тільки можуть любити двоє,— з несподіваною жвавістю раптом вигукнула Ізабелла. —

Ніхто не має права так про них говорити, і я не збираюсь мовчки слухати, як неславлять мого брата!

— Твій брат і тебе надзвичайно любить, чи не так? — насмішкувато докинув Гіткліф. — Він відпустив тебе у мандри по світу з дивною готовністю.

— Він не знає, що я страждаю, — відповіла дівчина. — Я не повідомляла йому про це.

— Отже, про щось таки повідомила: ти писала йому, так?

— Тільки щоб сказати, що вийшла заміж: ви бачили того листа.

— І відтоді нічого?

— Нічого.

— Молода леді виглядає набагато гірше відтоді, як її життя так змінилося, — зауважила я. — Чиясь прихильність до неї надто скоро минула — чия, я можу лишень здогадуватися, проте цього, певно, не скажу.

— Як я здогадуюся — її власна, — мовив Гіткліф. — Поглянь, вона перетворилася на справжню нечупару! їй навдивовижу скоро обридло викликати моє замилування. Ти навряд чи повіриш, але вже вранці після нашого весілля вона зарюмсала, що хоче додому. Проте вона якнайкраще пасує до цього будинку, коли не видається занадто гарною; і я потурбуюся, щоб вона не зганьбила мене, гайнувши подалі звідси.

— Добре, сер, — відказала я, — але сподіваюся, ви розумієте, що місіс Гіткліф звикла до уваги і певного догляду; і що вона зростала єдиною донькою в сім'ї, якій кожен радий був прислужитись. Ви мусите дозволити їй тримати служницю, щоб та утримувала в чистоті все

довкола, а самі маєте бути до жінки добрим. Яким би не було ваше ставлення до Едгара, ви не можете сумніватися, що його сестра здатна до сильних почуттів; в іншому разі вона б не кинула свій затишний дім, безтурботне життя, друзів — задля того, щоб на віки вічні заскніти разом із вами у цій глушині!

— Вона покинула все це під впливом власної ілюзії,— відповів він, — вбачаючи в мені романтичного героя, і чекала, що я буду безмежно поблажливий до неї у своїй лицарській відданості. її навряд чи можна вважати тверезо мислячою істотою — так уперто вона створює у своїй уяві мій фантастичний образ і робить усе, аби зберегти свої виплекані враження, які не мають нічого спільного з дійсністю. Та віднедавна вона, здається, почала пізнавати мене краще: я вже не бачу дурнуватих посмішок та гримас, що так дратували мене спочатку, і безглуздої нездатності збагнути, що я висловлюю їй свої думки щодо її безтямної пристрасті і неї самої цілком щиро. їй знадобилося докласти неймовірних розумових зусиль, аби У здогадатися, що я її не люблю. Іноді мені здавалося, що їй так і не вдасться цього втовкмачити! Та вона й справді бідна на розум: сьогодні вранці оголосила, як дивовижну новину, що я таки спромігся пробудити в ній ненависть! Справжній Геркулесів подвиг, запевняю тебе! Якщо я справді досягнув цього, мені є чим пишатись! Але чи можу я довіряти твоєму зізнанню, Ізабелло? Ти певна, що ненавидиш мене? І якщо я лишу тебе саму на півдня, ти, зітхаючи та підлещуючись, не підповзеш до мене знов? Звісно, їй кортить, щоб я при тобі удавав саму ніжність: сувора правда ранить її гордість, коли її бачить хтось інший. Але мене не хвилює, чи хтось у світі знає про те, що пристрасть тут була лише з одного боку; і я ніколи не брехав їй щодо цього. Вона не може звинуватити мене в ані найменшому вияві ніжності, який був би несправжнім. Перше, що вона побачила, коли ми покинули Грейндж, — це як я повісив її цуценятко; а коли вона стала благати за нього, то перше, що почула у відповідь, було моє бажання повісити будь-кого, хто належить до її дому, крім однієї істоти, — либонь, тут їй здалося, що цей виняток — вона. Але жорстокість не викликає в неї огиди: смію думати, в глибині душі вона нею захоплюється — якщо це не загрожує її власній дорогоцінній особі! Ну, хіба то це не повний абсурд, не чистісінький

ідіотизм, коли такій жалюгідній, запопадливій, убогій розумом істотці примарилося, ніби я можу її покохати? Скажи своєму хазяїнові, Неллі, що я ніколи в житті не зустрічав створіння, нікчемнішого за його сестру. Вона може зганьбити навіть ім'я Лінтонів; іноді мені просто бракувало винахідливості, щоб вигадати для неї нові випробування, після яких вона все ж таки плазуватиме переді мною! Але скажи йому також, що його братнє й справедливе серце може лишатися спокійним: я чиню строго в межах закону. Досі я утримуюся від того, й щоб дати їй хоча б найменший привід вимагати розлучення; і навіть більше — їй не доведеться звертатися по чиюсь допомогу, щоб розлучитися зі мною. Якщо вона бажає піти — будь ласка: необхідність терпіти її поруч не можна переважити навіть тим задоволенням, яке отримуєш від її тортур!

— Містере Гіткліф, — мовила я, — це балачки божевільного; ваша дружина, мабуть, теж у цьому переконалася, і лише з цієї причини досі вам поступалась. Але тепер, коли ви кажете, що вона може піти, вона, без сумніву, скористається з цієї пропозиції. Ви ж не настільки зачаровані ним, мем, аби залишитися тут із власної волі?

— Стережися його, Неллі! — розгнівано зблиснувши очима, відповіла Ізабелла; їхній вираз не лишав сумнівів стосовно успішності намагань її чоловіка збудити до себе ненависть. — Не вір жодному його слову! Він брехливий диявол, чудовисько, а не людина! Він і раніше казав, що я можу піти від нього, і якось я вдалася до такої спроби, але повторити її не наважусь! Тільки чуєш, Неллі, пообіцяй мені, що не перекажеш ані слова з його бридкої балаканини моєму братові або Катрині. Що б він не вдавав із себе, він прагне одного — довести Едгара до відчаю; він каже, що одружився зі мною лише для того, щоб здобути владу над ним. Але він її не здобуде — скоріше я помру! Я лише сподіваюся — я молю про це Бога, — що він забуде свою диявольську обачливість і вб'є мене! Єдина втіха, що мені лишилася, — це померти або побачити мертвим його!

— Ну, я думаю, цього досить, — сказав Гіткліф. — Якщо тебе викличуть до суду, ти пригадаєш ці слова, Неллі! І придивися до її обличчя: вона майже дійшла до того стану, який мене вдовольнить. Ні,

Ізабелло, ти зараз не відповідаєш за себе; і, як твій законний опікун, я мушу про тебе дбати — хоч би яким осоружним був мені цей тягар. Іди нагору; мені треба дещо сказати Неллі Дін віч-на-віч. Ні, не сюди: я сказав, нагору! Он де двері нагору, маленька!

Він схопив її та виштовхав із кімнати, а повернувшись, пробурмотів:

— У мені нема співчуття! Нема! Що більше звивається хробак, то дужче хочеться його розчавити! Це просто якийсь душевний свербіж, і я роз'ятрюю виразку, щоб посилити біль.

— А ви хоч розумієте, що значить слово "співчуття"? — вигукнула я, поспіхом вдягаючи капелюшок. — Ви хоч раз у житті його відчули?

— Облиш! — перервав він, бачачи, що я збираюся йти. — Ти ще нікуди не йдеш. Слухай, Неллі: або я вмовлю тебе добром, або примушу силою — але ти допоможеш мені побачитися з Катриною, до того ж негайно. Присягаюсь, я не задумав лихого: я не бажаю здіймати галасу чи кривдити містера Лінтона; я лише хочу дізнатись від неї самої, як вона себе почуває й чому захворіла, і спитати, чи можу хоч щось зробити для неї. Минулої ночі я пробув у вашому саду шість годин — і сьогодні вночі прийду знов; і приходитиму щоночі й щодня, поки не трапиться нагоди увійти в дім. Якщо мене зустріне Лінтон, я не вагаючись звалю його з ніг і вмить зроблю так, що він не оговтається, поки я лишатимусь у будинку. Якщо ж він нацькує на мене слуг, я зможу пригрозити їм оцими пістолетами; та хіба не краще буде запобігти моєму зіткненню з ними або з хазяїном? Це ж для тебе так легко! Я дам тобі знати, коли прийду, і ти непомітно впустиш мене, тільки-но Катрина лишиться сама, і будеш стояти на сторожі, поки я не піду звідти. Хай це не обтяжує твого сумління: ти відвернеш біду.

Я опиралася, не бажаючи підводити господаря, якому прислуговую, і зауважила, що з його боку буде жорстоко й себелюбно порушувати спокій місіс Лінтон заради вдоволення власної примхи.

— Вона хвилюється через будь-яку дрібницю, — мовила я. — Вона вся — мов один оголений нерв, їй не витримати раптового удару, я впевнена! Не наполягайте, сер! Інакше я буду вимушена сповістити хазяїна про ваші наміри; і він по старається надійно захистити свій дім та його мешканців від будь-якого небажаного втручання.

— У такому разі я постараюся не дати тобі можливості це зробити, жіночко! — вигукнув Гіткліф. — Ти не підеш звідси до завтра. Це дурниці, що Катрина не витримає зустрічі зі мною! А щодо несподіванки, то я й не хотів її несподівано вразити: ти маєш підготувати її — спитати, чи можна мені прийти. Ти казала, що вона ніколи не згадує мого імені і що його ніколи не згадують при ній. Та з ким вона може про мене згадувати, якщо виголошувати моє ім'я у вашому домі заборонено? Вона вважає вас усіх шпигунами свого чоловіка. О, я не сумніваюся, вона поміж вас мов у пеклі! Я здогадуюся про це з її мовчання — так само як і про всі інші її почуття! Ти кажеш, вона часто хвилюється й позирає тривожно; чи свідчить це про душевний спокій? Ти запевняєш, що в неї нестійка психіка. А якою вона, чорт забирай, мусить бути в її жахливій самотині? А те мізерне, жалюгідне створіння піклується про неї з "відчуття обов'язку й людяності"! З жалю й милосердя! Це все одно, що посадити дуб у квітковому горщику і чекати, що він ростиме, — він уявляє, ніби може поставити її на ноги своєю показною турботою! Давай домовимось одразу: або ти залишаєшся тут — а я прориватимуся до Катрини через Лінтона та його попихачів, — або будеш мені другом, як була досі, і зробиш усе, що я кажу? Думай! Я не зволікатиму жодної хвилини, якщо ти й далі опиратимешся всією своєю впертою натурою! Так, містере Локвуд, я заперечувала та дорікала йому, і безліч разів відмовлялася навідріз; та врешті-решт він змусив мене погодитись. Я пообіцяла, що передам його листа моїй пані, і якщо вона згодиться, сповіщу йому, коли Лінтона не буде вдома, щоб він міг прийти і потрапити у дім, якщо вдасться; а сама піду звідти й постараюся тримати подалі інших слуг. Правильно це було чи ні? Боюся, що ні — хоч у мене й не було вибору. Я гадала, що своїм посібництвом відверну нову грозу, і думала, що це побачення для хвороби Катрини буде лише на краще. Потім я згадала суворий наказ містера Едгара не приходити до нього зі своїми доносами,

і тому намагалася побороти свій душевний неспокій, весь час повторюючи собі, що таке зловживання довірою — якщо цей вчинок навіть і заслуговує на таку назву — буде останнім. Попри все це, дорога додому видалася мені ще тяжчою, аніж дорога до Буремного Перевалу, і я довго вагалася, перш ніж передати листа до рук місіс Лінтон.

А ось і Кеннет; я піду вниз і скажу йому, що вам стало набагато краще. А моя історія, як то в нас кажуть, загайна — і доведеться згаяти на неї ще день, як не більше.

Загайна й гнітюча, подумав я, коли добра жінка вийшла зустріти лікаря; і не зовсім така, яку я б вибрав для власної розваги. Та байдуже! Я отримаю цілющі ліки з гіркого зілля місіс Дін; і перш за все вони врятують мене від чарівного блиску, яким сяють прегарні очі Катрини Гіткліф. Я б ускочив у неабияку халепу, віддавши серце цій молодій особі, якщо вона виявиться копією своєї любої матінки!

Розділ п'ятнадцятий

Ще тиждень минув: і моє одужання, й весна вже зовсім близько! Я почув історію мого сусіди повністю; економка поверталася до своєї розповіді кілька разів, у години, вільні від важливіших клопотів. Я продовжуватиму її власними словами, тільки трохи стисліше. Загалом вона дуже гарно оповідає, і я не думаю, що зміг би поліпшити її виклад.

— Увечері,— розповідала вона, — тобто увечері того дня, коли я відвідала Буремний Перевал, я знала напевне — все одно як бачила на власні очі,— що містер Гіткліф десь поблизу, й уникала виходити надвір, бо його лист досі ще лежав у мене в кишені, а мені не хотілося знов чути погрози чи глуми. Я надумала не віддавати листа, доки хазяїн кудись не піде, бо не могла вгадати, як це вплине на Катрину. Так і склалося, і лист потрапив до неї лише через три дні. Четвер того дня була неділя, і коли всі в домі вирушили до церкви, я віднесла листа до кімнати моєї пані. Залишався ще один А служник, що разом зі мною наглядав за будинком,

і ми з ним зазвичай замикали двері на той час, поки йде служба. Та цього разу погода була така гарна, що я розчинила двері навстіж, а щоб дотримати своєї обіцянки, я, знаючи, хто може прийти, сказала служникові, що хазяйці дуже захотілось апельсинів, тож хай він біжить до крамниці і візьме хоч декілька штук, а заплатити можна й завтра. Він пішов, а я піднялася нагору.

Місіс Лінтон, як завжди, сиділа біля відчиненого вікна, у легкій білій сукні, з шаликом на плечах. її густе довге волосся підстригли ще на початку хвороби, і тепер воно було прибране у просту зачіску з кучерями на скронях та шиї. її зовнішність змінилась, як я й казала Гіткліфові; та коли вона була спокійна, у ній вбачалася дивна, неземна врода. Палкий полиск її очей поступився місцем мрійливій, сумній ніжності; здавалося, вона не помічає нічого довкола; її погляд був спрямований кудись далеко, дуже далеко — як сказали б ви, за межі світу цього. А блідість обличчя (після її тілесного одужання воно вже не здавалося таким виснаженим) і особливий вираз, що зринув на ньому внаслідок душевного розладу, — ці ознаки, хоча й вказували на свою сумну причину, все ж таки надавали їй певної зворушливої принадності; і для мене, та й для кожного, хто її бачив, вони тяжіли над будь-якими втішними доказами її одужання, підтверджуючи найгірші припущення.

На підвіконні перед нею лежала книга, і легкий вітерець час від часу шелестів її сторінками. Я думаю, це Лінтон поклав її тут: Катрина ніколи не розважалася читанням чи ще якимось зайняттям, і він витрачав чимало часу, марно намагаючись викликати в неї бодай найменше зацікавлення ці чимось, що захоплювало її раніше. Вона співчувала його старанням і, якщо цієї миті була спокійна, терпляче їх зносила, даючи зрозуміти безнадійність його зусиль лише тим, що час від часу тамувала втомлене зітхання і зрештою винагороджувала його поцілунком і смутною посмішкою. Іншим разом У вона просто відверталася і затуляла руками обличчя або навіть зі злістю відштовхувала свого чоловіка; і тоді він лишав її у спокої, знаючи, що нічим не зарадить.

У гімертонській церкві ще калатали дзвони, і здалеку долинало м'яке, мелодійне дзюрчання струмка в долині — замість шепоту листя, який улітку, коли дерева навколо вбираються в зелені шати, притлумлює цю музику. її особливо добре чути в Буремному Перевалі тихої днини після того, як зійде сніг або під час дощів. І Катрина, слухаючи дзюркіт струмка, думала про Буремний Перевал — якщо взагалі здатна була про щось думати чи щось чути; її погляд був звично відчуженим і далеким, й здавалося, що жінка не бачить і не чує нічого довкола.

— У мене для вас лист, місіс Лінтон, — сказала я, обережно вкладаючи листа їй у руку, безсило зронену на коліно. — Ви прочитайте його зараз, бо він потребує відповіді. Зламати печатку?

— Так, — відповіла вона, не глянувши на мене. Я розпечатала листа; він був дуже короткий.

— А тепер, — продовжувала я, — прочитайте.

Вона прибрала руку, і лист упав. Я знов поклала його їй на коліна і стояла, чекаючи, поки вона захоче поглянути вниз. Але вона сиділа, мов у заціпенінні, і врешті-решт я наважилася заговорити:

— Може, я вам прочитаю, мем? Це від містера Гіткліфа. Вона здригнулась, в її очах майнула неспокійна тінь згадки

і намагання зібратися з думками. Вона взяла листа й нібито уважно вивчала його; а побачивши підпис, зітхнула. Та все ж я зрозуміла, що вона не усвідомлює його змісту, бо на моє питання, яку відповідь передати, вона лише вказала на підпис — і збентежено й запитально позирнула на мене.

— Що ж, він хоче вас бачити, — мовила я, здогадавшись, що їй потрібне тлумачення. — Він зараз у саду і з нетерпінням чекає, щоб я принесла йому відповідь.

Говорячи це, я побачила, як великий собака, що грівся внизу на травичці, настовбурчив вуха, наче збирався загавкати, потім знов опустив їх і заметляв хвостом, сповіщаючи про наближення когось, хто не був для нього чужим. Місіс Лінтон подалася вперед і прислухалася, затамувавши подих. За хвилю в передпокої почулися кроки. Відчинені двері виявилися для Гіткліфа надто великою спокусою, якій він не зміг опиратись; напевне, боявся, що я можу порушити свою обіцянку, і тому вирішив покладатися лише на себе. Катрина не відводила очей від дверей до кімнати. Він спочатку помилився дверима; вона кивнула мені, щоб я вийшла його зустріти, але він увійшов, перш ніж я встигла ступити до дверей, і вмить опинився поруч із Катриною, і стиснув її в обіймах.

Він не казав нічого і не випускав її з рук, і за ці кілька хвилин подарував їй більше поцілунків, ніж за все попереднє життя — раніше вона цілувала його перша. І я бачила, що він у болісному розпачі не сміє підняти очі й поглянути їй в лице! Ледь глянувши на неї, він пройнявся схожим здогадом — її обличчя не мало жодної риси, яка б лишала хоч якусь надію на одужання; вона була приречена померти!

— О Кеті! Життя моє! Як мені витримати це? — і в цих його перших словах пролунав неприхований відчай. Він вдивлявся в її лице з такою болісною прискіпливістю, що, здавалося, лише від цього на очі мають набігти сльози. Але його очі палали сухим вогнем нелюдського страждання: вони це витримали.

— І що тепер? — мовила Катрина, відсуваючись од нього, і з-під насуплених брів кинула на нього стрічний погляд: її настрій мінявся щохвилини. — Едгар і ти — ви розбили мені серце, Гіткліфе! І ви обоє приходите до мене оплакувати своє ці діяння — так, ніби ви — ті, кому треба співчувати! Я не співчуваю тобі, ні! Ти вбив мене — і, певно, втішаєшся з цього. Який ти дужий! Скільки ти ще збираєшся прожити, коли мене вже не буде на світі?

Гіткліф став на одне коліно, щоб обійняти її, й тепер хотів підвестись, але вона схопила його за волосся й не відпускала.

— Я б хотіла тримати тебе отак, — гірко вела вона далі,поки ми не помремо обоє! Мені байдуже, що ти страждатимеш. Мені все одно, страждаєш ти чи ні. Чому тобі не доведеться страждати? Мені доводиться! Ти забудеш мене? Ти будеш щасливий, коли я лежатиму в землі? Чи ти скажеш через двадцять років: "Ось могила Катрини Ерншо. Я любив її колись давно і був нещасним, коли її втратив, та це минуло. Відтоді я любив багатьох інших; мої діти мені дорожчі, ніж була вона, і, вмираючи, я не стану радіти, що йду до неї: я тужитиму, що розлучаюся з ними!" Ти скажеш так, Гіткліфе?

— Не муч мене, інакше я збожеволію, як ти сама! — скрикнув він, вивільняючись із її обіймів і скрегочучи зубами.

Обоє вони являли собою для стороннього ока дивне й жахне видовище. І недарма Катрина уявила собі, що рай стане для неї тюрмою, — хіба що, позбувшись своєї земної подоби, вона позбавилася б і своєї вдачі. Зараз її лице, бліде, з безкровними губами й палаючими очима, світилося дикою жагою помсти; у кулаку вона тримала пасмо видертого волосся. А її друг, встаючи, одною рукою сперся на підлогу, а другою стиснув її зап'ястя; і цей дотик був не надто делікатним — коли Гіткліф відступив від неї, я побачила чотири сині відтиски на прозорій шкірі.

— Чи ти одержима дияволом, — люто промовив він, — що так говориш зі мною, вмираючи? Ти подумала, що всі ці слова будуть витаврувані в моїй пам'яті та ятритимуть її все глибше, коли ти покинеш мене? Ти ж сама знаєш, що брешеш, кажучи, наче я тебе вбив: і ти знаєш, Катрино, що я скоріше забуду себе самого, аніж тебе! Хіба цього не досить твоєму диявольському самолюбству — що поки ти спочиватимеш, корчитимуся від пекельних тортур?

— Я не спочиватиму, — простогнала Катрина; її тілесна А слабкість знову далася взнаки — від надмірного хвилювання в неї шалено закалатало серце, і це було й видно, й чутно. Вона не казала нічого, поки напад не минув; потім заговорила трохи ласкавіше:

— Я не бажаю, щоб ти мучився більше, ніж я, Гіткліфе. Я лише хочу, щоб нас ніколи не розлучали; і якщо мої слова будуть пекти тебе згодом, подумай, що я караюся під землею так само, і прости мене заради мене самої! Підійди і стань на коліна знов! Ти ніколи в житті не чинив мені зла, ні,— і якщо ти зачаїш на мене зло, мені буде тяжче це пам'ятати, ніж тобі — мої жорстокі слова! Ти не хочеш підійти? Підійди!

Гіткліф підійшов до крісла ззаду і схилився над нею, але так, щоб вона не бачила його обличчя; він був блідий, мов смерть. Вона намагалася зазирнути йому в лице, він не дозволив цього: рвучко відступив до коминка й застиг у мовчанні, повернувшись до нас спиною. Місіс Лінтон із підозрою стежила за ним: кожний порух збуджував у ній нове почуття. Вона затримала на ньому довгий погляд; потім, звертаючись до мене, промовила з нотками докірливості й розчарування:

— Бачиш, Неллі, він і на мить не зглянеться, щоб врятувати мене від могили. Отак він мене любить! Та байдуже: це не мій Гіткліф. А я любитиму мого; і заберу його з собою: він у моїй душі. І до того ж, — задумано додала вона, — найтяжче мучить мене оця тісна в'язниця: я втомилася бути в ній замкненою. В мене більш нема сили прагнути до того прекрасного світу і лишатися тут; не бачити його, бо сльози застилають очі, і все ж тужити за ним своїм згорьованим серцем; ні, я хочу бути з ним і в ньому насправді. Неллі, ти вважаєш себе щасливішою від мене, бо ти здорова й міцна; ти мене жалієш — але дуже скоро все стане навпаки, і я жалітиму вас. Я буду незрівнянно вище й далі за всіх вас. Як дивно, що його не буде поруч зі мною! — вона говорила ніби сама до себе. — Я думала, він цього хоче. Гіткліфе, любий! Не треба сердитися. Іди до мене, Гіткліфе.

У запалі вона підвелася, спершись на поруччя крісла.

У відповідь на цей палкий поклик Гіткліф глянув на неї у безмежному відчаї; його очі, широко розплющені й вологі від сліз, несамовито вивчали її обличчя, а груди ходили ходором. Якусь мить вони трималися на відстані, а як опинилися разом, я й не спостерегла: Катрина рвонулася

до нього, він підхопив її, і вони стисли одне одного в обіймах, із яких моя пані, здавалося, живою вже не звільниться. І справді, як на мене, вона виглядала безтямною. Він кинувся з нею до найближчого крісла, і коли я хутко підійшла, аби впевнитися, що жінка не зомліла, він визвірився на мене, мов скажений пес, і ревно пригорнув її до себе. Я почувалася так, ніби поруч зі мною була присутня істота, яка не належала до роду людського: видавалося, що він не зрозуміє моєї мови, якщо я заговорю; тож я стала осторонь і знічено замовкла.

Катрина ледь ворухнулась, і це трохи мене заспокоїло: вона вивільнила руку, щоб оповити його шию, і притулилася щокою до його обличчя; а він, в свою чергу нетямно голублячи її, глухо проказав:

— Тепер я бачу, яка ти була жорстока — жорстока й облудна. Чому ти мене відкинула? Чому ти зрадила своє власне серце, Кеті? В мене немає для тебе й слова розради. Ти на це заслуговуєш. Ти сама вбила себе. Так, можеш цілувати мене й плакати; і виривати в мене поцілунки й сльози: вони знищать тебе, вони тебе проклянуть. Ти кохала мене — то яке ж ти мала право мене покинути? Яке право — скажи! — на твоє немічне захоплення Лінтоном? Ганьба, й приниження, і смерть — все, що можуть вигадати Бог і диявол, — не могло нас розлучити — а ти, ти сама зробила це з власної волі! Я не розбивав твого серця — це ти розбила його; а розбивши, розбила й моє. Тим гірше для мене, що я дужий. Хіба мені хочеться жити? Що це буде за життя, коли ти… О Господи! Чи ти хотіла б жити, коли твоя душа в могилі?

— Залиш мене саму! Залиш! — схлипувала Катрина. — Якщо я вчинила зле, я за це вмираю. І цього досить! Ти також покинув мене; але я тобі не дорікатиму! Я тебе простила. Прости мене й ти!

— Важко прощати, і дивитися в ці очі, і тримати ці безживні руки, — відповів він. — Поцілуй мене ще раз. І не показуй мені своїх очей! Я прощаю те, що ти зробила зі мною. Я люблю мого вбивцю, але твого… як я можу його любити?!

Вони замовкли, притулившись лицем одне до одного, і її сльози змішувалися з його слізьми. Принаймні мені так здавалося, що плачуть обоє; у такому горі міг плакати й Гіткліф.

Тим часом мені стало дуже не по собі: день минав, хлопець, якого я відсилала з дорученням, уже повернувся; сонце вже сідало, і в його непевному світлі я розгледіла, що натовп біля гімертонської церкви в долині починає рідшати.

— Відправа скінчилася, — мовила я. — Хазяїн буде тут за півгодини.

Гіткліф зі стогоном вилаявся й міцніше притис Катрину до себе; вона ж не поворухнулася.

Невдовзі я побачила гурт служників, що підіймалися дорогою до тієї частини будинку, в якій була кухня. Містер Лінтон ішов за ними, трохи позаду; він сам відчинив ворота й повільно попрямував до ґанку, певно, втішаючись прогулянкою: повітря було тепле і м'яке, наче влітку.

— Він уже тут! — скрикнула я. — Заради Бога, йдіть скоріше! На центральних сходах ви ні на кого не наскочите; покваптеся! Постоїте за деревами, поки він не зайде до себе.

— Мені треба йти, Кеті,— мовив Гіткліф, намагаючись вивільнитись із її обіймів. — Та якщо буду живий, я побачуся з тобою знову, ще до того, як заснеш. Я не відійду від твого вікна і на п'ять ярдів.

— Ти не мусиш іти! — відповіла вона, тримаючи його так міцно, як тільки в неї ставало сили. — Ти не підеш, кажу тобі!

— Лише на одну годину, — вмовляв він.

— Ні на одну мить, — відповіла вона.

— Я мушу йти, Лінтон буде тут за хвилину, — занепокоївся непроханий гість.

Він спробував підвестися і розтиснути її пальці — та вона, задихаючись, лише вчепилася в нього сильніше; на її обличчі читалася затята, божевільна рішучість.

— Ні! — голосила вона. — О, не йди, не йди! Ми бачимося востаннє! Едгар нам нічого не зробить. Гіткліфе, я помру! Помру!

— Прокляття! Він тут, — скрикнув Гіткліф, падаючи назад у крісло. — Тихше, люба! Тихше, Катриної Я залишусь. Якщо він мене застрелить, я помру з благословенням на устах.

І тоді вони знову припали одне до одного. Я почула, як мій хазяїн підіймається сходами, — холодний піт виступив на моєму чолі: я злякалася.

— Не слухайте ви її, вона марить! — гаряче промовила я. — Вона сама не знає, що говорить. Ви її хочете занапастити, бо вона не при своєму глузді й не дасть собі ради! Піднімайтеся! Це найпекельніше з ваших діянь: ви всіх згубили — і хазяїв, і служницю.

Я заломила руки й залементувала; і, вчувши галас, містер Лінтон прискорив ходу. Хоч як я була схвильована, та все ж зраділа, побачивши, що руки Катрини безсило впали, а голова схилилася на груди.

"Вона знепритомніла чи мертва, — подумала я, — то й краще. Набагато краще померти, аніж ледь животіти й бути тягарем для всіх довкола".

Едгар кинувся до свого ворога, зблідлий від подиву й люті. Що він збирався вчинити, я не знаю; проте той умить втамував його запал, показавши на ледь живе тіло дружини.

— Погляньте туди! — промовив він. — Якщо у вас є щось людське, допоможіть спершу їй, а потім говоритимете зі мною!

Він пішов до вітальні й сів. Містер Лінтон прикликав мене на допомогу і з великими труднощами, завдяки різним засобам, ми привели її до тями. Але вона була не при собі: зітхала, стогнала і не впізнавала нікого. Едгар у турботі про неї забув про її ненависного друга. Та не забула я. За першої ж нагоди я вийшла до нього і вмовила піти; я запевняла його, що Катрині уже ліпше і що вранці я розповім йому, як вона провела ніч.

— Я не проти вийти за двері,— відповів він, — але лишатимусь у саду. І гляди, Неллі, завтра дотримай свого слова. Я буду отам, під ялівцями Дивися! В іншому разі я знову зайду — і байдуже, чи буде Лінтон удома.

Він кинув швидкий погляд у напіввідчинені двері спальні і, переконавшись, що сказане мною — правда, звільнив дім від своєї невдатної особи.

Розділ шістнадцятий

Тієї ночі, близько дванадцятої години, народилася Катрина, яку ви бачили у Буремному Перевалі,— кволе семимісячне немовля; двома годинами потому її мати померла, жодного разу не опритомнівши настільки, щоб покликати Гіткліфа чи впізнати Едгара. Не описуватиму відчаю останнього — це неможливо пригадувати без болю; згодом наслідки цього відчаю відкрили справжню глибину його горя. На мою думку, скорботи вартим було й те, що мій хазяїн залишився без спадкоємця. І через це я побивалася, дивлячись на кволеньку сирітку, і подумки докоряла старому Лінтону за те, що він (що було, однак, цілком природно) заповідав маєток своїй власній, а не синовій доньці. Небажаною прийшла у світ ця бідна дитина! Вона могла заходитися в плачі — у ці перші години її життя все одно ніхто не звертав на неї уваги. В подальшому ми спокутували цю провину; однак її земний шлях був на початку так само безрадісним, яким буде, певно, й наприкінці.

Наступний ранок — яскравий і веселий зовні — потьмянів, зазирнувши крізь фіранки до принишклої кімнати, і оповив ліжко й тіло на ньому м'яким, ніжним сяйвом. Едгар Лінтон сидів, зронивши голову на подушку і заплющивши очі. Його молоде й гарне обличчя здавалося майже таким само мертвим, як інше, що лежало поруч, і майже так само застиглим: але в нього це було заніміле виснаження, а в неї — тиша мирного спокою. її чоло проясніло, повіки склепилися, а на губах ще ніби й досі блукала посмішка — на всіх небесах не знайшлося б янгола, гарнішого за неї. І мене на мить огорнув той вічний спокій, в якому перебувала вона: ніколи ще моє єство не переживало святішого трепету, ніж тоді, коли я дивилася на цей незворушний образ божественного супокою. Я мимоволі вчула відлуння слів, сказаних нею за кілька годин до того: "незрівнянно вище й далі за всіх вас". Ще на землі, чи вже в царстві небесному — та її дух спочиває у Бозі!

Не знаю — може, це лише моє дивацтво, — але я рідко коли відчуваю щось інше, окрім щастя, сидячи біля померлого, звісно, якщо поруч немає нікого, хто в німотній скорботі чи безтямному розпачі розділяє зі мною цей сумний обов'язок. Я осягаю спокій, якого не порушать ні земні, ні пекельні випробування, і віру в безсмертне, безжурне буття-у Вічність, якої сягає душа, — де життя безмежне у своєму плині, а любов — у своєму милосерді, а радість — у своїй чистоті. Я подумала, як усе-таки багато себелюбства навіть у такій любові, як у містера Лінтона, — якщо він так тужить про благословенне звільнення Катрини від земних уз! Щиро кажучи, можна було сумніватися, що вона після свого заблудлого і бентежного життя спочиватиме з миром. У цьому можна було сумніватися довго, тверезо оцінивши ситуацію; але не там, біля тіла небіжчиці. Воно поставало виявом справжнього внутрішнього спокою, що здавався запорукою вічного миру відлетілої від нього душі.

А ви вірите, що такі люди можуть бути щасливими на тому світі? Якби лишень знаття!

Я ухилився від відповіді на питання місіс Дін, яке здалося мені дещо єретичним. Вона повела далі:

— Якщо ми простежимо за плином життя місіс Катрини Лінтон, боюся, не матимемо права думати, що вона там щаслива; але залишимо її з її Творцем.

Мій хазяїн наче заснув; а я, коли зійшло сонце, наважилася вийти з кімнати надвір, на чисте, свіже повітря. Слуги гадали, що я вийшла трохи розвіятися після такої довгої ночі; насправді ж мені треба було побачити містера Гіткліфа. Якщо він лишався під ялівцями всю ніч, він мабуть, не почув галасу, що здійнявся у Грейнджі, хіба що помітив кінного гінця, якого посилали до Гімертона. Якщо ж він підійшов ближче, то з миготіння вогнів у будинку та метушні міг збагнути, що щось не так. Я хотіла знайти його, та водночас боялася повідомити страшну новину — хоч і розуміла, що все одно доведеться це зробити, але як саме — не знала. Він був там — на декілька ярдів далі, у парку: стояв, прихилившись до старого ясена, простоволосий, а його чуб увесь був у краплинах роси, що зривалися з ледь зазеленілих віт і лунко падали довкола нього. Певно, він простояв так дуже довго, бо я помітила пару дроздів, що вилися за три фути: вони майстрували своє гніздечко і зважали на його присутність не більше, ніж якби то була проста гілка. Коли я підійшла, вони знялися й полетіли, а Гіткліф звів до мене очі й мовив:

— Вона мертва! Мені не треба було чекати на тебе, щоб про це дізнатися. Сховай свого носовика — нема чого при мені хлипати! Будьте ви всі прокляті! Вона не потребує ваших сліз.

Я плакала більше за ним, аніж за нею: іноді ми жаліємо тих, хто не знає жалю ні до себе, ні до інших. Коли я тільки-но глянула йому в лице, то збагнула, що він уже знає про нещастя. В мене майнула недоладна думка, що його серце змирилося і він молиться, бо його губи ледь ворушились, а погляд був утуплений у землю.

— Так, вона мертва! — відповіла я, припинивши плач і витираючи обличчя. — Сподіваюся, вона на небі, де ми — кожен із У нас — можемо з

нею зустрітися, якщо візьмемо до уваги попередження та полишимо лихі наміри на користь добрих вчинків.

— То вона взяла до уваги попередження? — спитав Гіткліф, силкуючись посміхнутись.— І померла як свята? Розкажи мені, як це сталось насправді! Як померла…

Він не зміг вимовити ім'я — і, стиснувши зуби, мовчки боровся зі своєю розпукою, водночас відштовхуючи всі мої спроби поспівчувати йому ворожим непримиренним поглядом.

— Як вона померла? — повторив він нарешті — і, попри всю свою несхитність, був змушений спертися на стовбур дерева позаду, бо увесь тремтів, знесилений у цій нерівній боротьбі.

"Бідолаха! — подумала я. — Серце й нерви в тебе ті ж, що й у будь-кого з людей! Чого ти удаєш, наче в тебе їх немає? Твоїй гордині не засліпити Господа! Ти змушуєш його катувати тебе, поки він не витягне з тебе жалібного квиління!" А у відповідь сказала лиш:

— Тихо, мов ягнятко! Вона зітхнула і потяглася, мов дитя, яке випадково розбудили і воно знову засинає; а ще через п'ять хвилин серце в неї разочок затріпотіло — і більш не билося.

— І… вона не згадувала про мене? — нерішуче спитав він — наче боявся, що у відповідь на це почує такі подробиці, яких вислухати буде несила.

— Вона так і не опритомніла, і не впізнавала нікого відтоді, як ви пішли, — мовила я. — Лежала з тихою посмішкою на обличчі; і останні думки її були у світлих дитячих днях. Вона мирно заснула, і дай їй Боже прокинутися на тому світі з миром!

— Дай їй Боже прокинутися в муках! — несамовито скрикнув він, тупнувши ногою, і застогнав у раптовому нападі нестримного гніву. — Вона брехала до свого останнього А подиху! Де вона? Не там — не у небі… і не щезла… де ж ти? О! Ти казала, що тобі байдуже до моїх страждань! А в мене одна молитва — і я твердитиму її, поки не відсохне язик: Катрино Ерншо, ти не спочинеш, доки я живий! Ти сказала, що я тебе вбив — то переслідуй мене! Я вірю, вбиті переслідують своїх убивць; я знаю, привиди блукають землею; будь зі мною завжди — у будь-якій подобі… Зведи мене з глузду, тільки не лишай мене у цій пустці, де я не можу знайти тебе! О Господи! Я не можу про це думати! Не можу жити без мого життя, без моєї душі!

Він бився головою об стовбур дерева і, звівши очі до неба, вив не як людина, а як дикий звір, якого замордували до смерті. Я помітила на корі кілька плям крові; його руки й чоло також були закривавлені: напевне, сцена, що постала перед моїми очима, була лиш повторенням інших, які відбувалися тут усю ніч. Вона не збуджувала в мені співчуття — вона мене жахала; і все ж щось не дозволило мені його зупинити. Але, оволодівши собою настільки, щоб помітити мою присутність, він наказав мені йти геть, і я скорилася. Втішати його — справа вище моїх сил чи можливостей!

Поховання місіс Лінтон мало відбутися наступної після її смерті п'ятниці; до того її труна лишалася відкритою і, прибрана квітами й духмяним зіллям, стояла у вітальні. Лінтон проводив там дні і ночі, мов невсипущий вартовий, а Гіткліф — це зосталося таємницею для всіх, окрім мене, — вартував у парку як не щодня, то щоночі, також не знаючи спочинку. Я з ним не бачилася, та все ж була певна, що він увійде, якщо зможе; й у вівторок, невдовзі як посутеніло і мій хазяїн, знесилений безсонням, був змушений відпочити хоч декілька годин, я ввійшла до зали і розчинила одне з вікон; зворушена стійкістю Гіткліфа, я бажала дати йому змогу востаннє засвідчити шану земній оболонці його божества. Він не проґавив такої нагоди і скористався нею обачно й спритно, не виказавши своєї присутності анінайменшим шерехом. Я б ніколи не дізналася, що він був тут, якби мені не впало в око, що

погребальна габа біля лиця небіжчиці трохи зім'ята, а на підлозі лежить завиток світлого волосся, перев'язаний срібною ниткою; роздивившись його, я впевнилася, що він вийнятий із медальйона на шиї Катрини. Гіткліф відкрив медальйон і викинув локон, поклавши на його місце пасмо свого чорного волосся. Я сповила обидва разом і вклала у медальйон.

Містера Ерншо, звісно, було запрошено на похорон сестри; він не з'явився і не передав вибачення, тому, окрім чоловіка, її проводжали в останню путь лише орендарі та слуги. Ізабеллу не запросили.

Катрина, на подив селян, знайшла свій останній притулок не у церкві, під мурованим зводом родинного склепу Лінтонів, і не на подвір'ї, поруч із її власними родичами. Могилу викопали на зеленому схилі у кутку цвинтаря, де огорожа така низька, що вересові й ожинові зарості обплітають її з боку луки, а з-за торф'яних горбків її майже не видно. Чоловік її зараз похований поруч; у кожного в узголів'ї лежить простий камінь, а в ногах — сіра плита, що позначають могили.

Розділ сімнадцятий

Та п'ятниця була одним з останніх сонячних днів перед місяцем негоди. Надвечір погода погіршилася: південний вітер змінився північно-східним, який приніс із собою спершу дощ, а потім і мокрий сніг. Наступного ранку вже ніщо не нагадувало про три тижні літнього тепла: примули й крокуси сховались під білими заметами, жайворонки примовкли, молоде листя на деревах скрутилося й почорніло. І що то був за тоскний, холодний, похмурий ранок! Він тягся поволі; мій хазяїн був у себе, а я влаштувалась у самотинній вітальні, обернувши її на дитячу: на колінах у мене плакало крихітне, мов лялечка, немовля. Я колисала його, час від часу поглядаючи, як лапатий сніг засипає віконне скло. Аж раптом двері розчинилися, і якась жінка вбігла до кімнати, задихаючись од сміху! Якусь хвилю мій гнів був дужчим від подиву. Я вирішила, що це одна зі служниць, і насварилася на неї:

— Ану цить! Як ти смієш отак гиготіти? А як містер Лінтон почує?

— Вибач! — відповів мені знайомий голос. — Але я знаю, Едгар уже спить; а я просто не можу спинитися.

З цими словами вона підступила до вогню, хапаючи ротом повітря і притискаючи руку до грудей.

— Я бігла всю дорогу від Буремного Перевалу, — заговорила вона, трохи помовчавши, — а як не бігла, то летіла. І злічити не можу, скільки разів я падала. Ох, як мені все болить! Та не лякайся! Я поясню все, тільки-но віддихаюсь. Лишень, будь ласкава, піди й накажи закласти карету, щоб відвезти мене до Гімертона; і скажи, хай пошукають у моїй шафі що-небудь вдягти.

Це була місіс Ізабелла Гіткліф. Здавалося б, їй мало бути не до сміху: розпатлане волосся, з якого стікав сніг із водою, ні хустки, ні капелюшка; вдягнена вона була у дівочу сукню, що більш пасувала до її віку, аніж до сімейного стану, — з великим викотом і короткими рукавами, — і більше нічого. Сукня була з тонкого шовку і, мокра наскрізь, обліпила тіло; на ногах — домашні пантофлі. На додачу до всього, під вухом у неї був глибокий поріз, що не кривавився тільки через холод, а бліде лице було все в синцях та подряпинах; зморена, вона ледь трималася на ногах. Тому, роздивляючись її, я лякалася дедалі більше. — Люба моя панянко, — мовила я, — нікуди я не піду й нічого не слухатиму, поки ви не скинете з себе все, що є на вас,і не перевдягнетеся в сухе; і, звісно ж, ви не поїдете до Гімертона сьогодні — тому замовляти карету ні до чого. — Я будь-що поїду, — відповіла вона, — верхи чи пішки; але я не від того, щоб пристойно вдягтись. І ще… ой, поглянь, як тече по шиї! Це від тепла.

Вона наполягала, щоб я виконала її вказівки — і лише тоді вона дозволить про себе подбати. Тільки потому, як візникові загадали готувати карету, а служниці — вкладати речі, Ізабелла дозволила мені перев'язати рану та допомогти перевдягтися.

— А тепер, Неллі,— мовила вона, коли я скінчила поратись, всадовила її у крісло біля коминка й дала чашку чаю, — сідай навпроти мене і прибери кудись цю нещасну дитину: я не хочу на неї дивитись! Тільки не думай через ті мої дурні смішки, ніби мені не шкода Катрини! Я й плакала також, гірко плакала — в мене є на те причин більше, ніж у будь-кого. Ми з нею так і не помирилися, ти знаєш; я не можу собі цього простити. Та все одно я не збираюся співчувати йому — цьому підлому негідникові! О, дай-но мені коцюбу! Це на мені останнє, що лишилося від нього! — вона зірвала з безіменного пальця золоту обручку і щосили жбурнула її на підлогу. — Я її розламаю, отак! — продовжувала вона з дитячою злістю, — а потім спалю! — і вона схопила понівечену каблучку і кинула у тліючий жар у коминку. — Отак! Хай купляє нову, якщо спроможеться мене повернути! Він може прийти по мене сюди, аби дошкулити Едгарові. Тож я не смію тут лишатися — раптом він надумає таке втнути! І до того ж Едгар іще сердитий на мене, — правда ж? А я не проситиму його про допомогу; не хочу завдавати йому нового клопоту. Сюди я прийшла, бо більше не мала куди подітись; але знала, що не стрінуся з ним, і не збираюсь завдавати йому клопотів. А то б я просто посиділа в кухні, вмилася, зігрілася, попросила тебе принести все, що мені потрібно, і поїхала звідси… кудись подалі від цього клятого… від цієї реінкарнації злого духа! О, як він лютував! Якби він наздогнав мене… Шкода, що Ерншо слабший за нього: я б не втекла, й поки не подивилася, як Гіндлі заб'є його до смерті… Якби це було йому під силу!

— Годі-бо, місіс, не говоріть так швидко, — перервала я. — Ви порушите пов'язку, і знову кров зацебенить. Випийте-но чаю, зведіть дух, і годі вам сміятися: сміх зовсім не до речі в цій оселі — та ще у вашому стані!

— Беззаперечна істина, — відповіла вона. — Ні, ви погляньте на цю дитину! Чого вона весь час вищить? Приберить її куди-небудь, щоб я не чула; лише на годину, більше я тут не затримаюсь.

Я подзвонила і викликала служницю, щоб та забрала дитя; потім спитала Ізабеллу, що змусило її втекти з Буремного Перевалу в такому

недоречному вигляді й куди вона збирається їхати, якщо не хоче лишитися з нами.

— Я й мусила б, і хотіла б лишитися, — відповіла вона, — щоб втішати Едгара й піклуватися про дитину; і тому, що Грейндж — мій рідний дім. Та кажу тобі, Гіткліф цього не дозволить! Гадаєш, він зможе спокійно дивитись, як я знову стаю сама собою? Знатиме, що ми тут живемо в мирі й спокої, і не вирішить отруїти наше життя? Ні! Я мала щастя переконатися в одному: він так мене ненавидить, що йому осоружно навіть бачити мене й чути мій голос; я помітила, що коли я входжу до кімнати, його лице мимоволі кривиться від ненависті; почасти тому, що він знає про мої підстави плекати те ж саме почуття до нього, почасти од його первісної до мене відрази. Цієї відрази достатньо, аби стверджувати з цілковитою певністю, що мій чоловік не ганятиметься за мною по всій Англії. І тому я маю поїхати звідси. Я вже зцілилася від свого колишнього бажання, щоб він убив мене, — хай краще себе вб'є! Він знищив мою любов, і тому тепер я стала вільною. Я ще пам'ятаю, як любила його; і смутно собі уявляю, що могла б любити його й досі, якби… Ні, ні! Навіть якби він справді мене покохав, диявольська вдача якось себе та виявить. У Катрини були на диво збочені смаки, якщо вона була такою прихильною до нього, знаючи його так добре! Чудовисько! а Він мусить бути стертий із лиця землі — і з моєї пам'яті!

— Тихше, тихше! Він усе ж таки людина, — мовила я. — Будьте милосердніші: є люди й гірші за нього!

— Він не людина, — відповіла вона, — і не заслуговує на моє милосердя. Я віддала йому серце, а він узяв його, зранив до смерті й віджбурнув геть. Люди відчувають серцем, Неллі; і відтоді як він убив моє серце, я не можу відчувати жаль до нього; і не буду, хоч би він про це благав із цієї ночі й до свого останнього дня, і плакав кривавими слізьми за Катриною! Ні, справді не буду, справді! — і вона ледь стрималася, щоб не заплакати; але відразу ж, змахнувши з вій сльози, повела далі: — Ти питала, що ж зрештою спонукало мене до втечі? Я була вимушена втекти — бо примудрилася розлютити його настільки, що лють у ньому подолала

його звичну підступність. Висотувати нерви розпеченими кліщами — для цього потрібно більше холоднокровності, аніж щоби раз уперіщити по голові! Він зробився таким несамовитим, що забув про свою диявольську обачливість, якою так хвалився, й почав буянити. А мені подобалося його дражнити. І ця насолода приспала в мені будь-який страх за себе, тож я вирвалася на волю; якщо колись потраплю до його рук, хай помститься мені — я згодна!

Вчора, як ти знаєш, містер Гандлі Ерншо мав іти на похорон. Заради цього він навіть тримався тверезим — тобто помірно тверезим; не пішов спати осовілий о шостій ранку і не встав п'яний опівдні. А тому він прокинувся в поганому настрої, готовий іти до церкви так само, як на танці; і не пішов нікуди, а сів біля коминка і почав склянками хлебтати джин та бренді.

Гіткліф — я здригаюсь, коли проказую це ім'я! — десь блукав із минулої ночі до цього ранку; хто його годував — янголи чи його рідня в пеклі, не знаю; але з нами він не їв уже з тиждень. Він лише приходив додому на світанку й одразу замикався в себе; ніби хтось мріє втішатися його товариством! Там він молився на самоті, тільки божеством, до якого озивався, А був мертвий прах та попіл; а ім'я Бога він незбагненним чином згадував поруч з іменням свого пекельного батька! Скінчивши цю благовісну молитву — а бурмотів її, доки не захрипне, до втрати голосу, — він знову йшов геть; і куди б ти думала — до Грейнджу! Дивуюся, чому Едгар не покликав констеблів, щоб його взяли під варту! Щодо мене, то, як я не оплакувала Катрини, та все ж не могла не радіти, мов святу, цій короткій хвилі спочинку від постійних принизливих знущань.

Я була вже досить загартованою, щоб не рюмсати у відповідь на нескінченні нотації Джозефа і не ходити по кімнатах крадькома, мов наполоханий злодюжка. Не думай, що я плакала б, слухаючи Джозефові пащекування; але він і Гортон — надто неприємна компанія. Краще вже сидіти з Гіндлі та слухати його божевільні балачки, ніж із "маленьким хазяйчиком" та його вірним попихачем, цим бридким стариганом! Коли Гіткліф удома, я часто буваю змушена втішатись їхнім товариством на

кухні чи сидіти голодною в цих вогких, нежилих кімнатах; а коли його немає — як було цього тижня, — я ставлю свій стіл і крісло у "домі", в кутку біля вогнища, і мені байдуже, чим розважатиме себе містер Ерншо; а він не заважає мені. Він тепер зробився трохи спокійніший — тільки якщо його не займати, — ще більш пригнічений і похмурий, та лютиться менше. Джозеф запевняє, що він "став іншою людиною", що "Господь ублажив його серце", і він "спасенний святим вогнем". Я, щоправда, не помічаю в ньому ознак такої благодаті; та це не моє діло.

Учора ввечері я сиділа у своєму закутку майже до півночі й читала старі книги. Мені так не хотілося йти нагору: надворі хуртовина, й думки весь час вертаються до цвинтаря, до свіжої могили! Ледве я наважувалась одвести очі від ці сторінки, переді мною виринало це моторошне видиво. Гіндлі сидів навпроти мене, підпершись рукою, і марив, мабуть, про те ж саме. Він допився до чортиків — і вже дві чи три й години мов закляк на місці, не рухаючись і не промовляючи З ні слова. У будинку панувала тиша, було чути лише стогнання вітру, бряжчання скла у вікнах і клацання щипців, якими я поправляла ґніт у каганці. Гортон і Джозеф, мабуть, міцно спали. Було дуже, дуже сумно, і я зітхала над своїм читанням, бо мені здавалося, що вся радість щезла зі світу і не її не повернеш уже ніколи.

Тоскну мовчанку нарешті порушив брязкіт засуву на кухні: Гіткліф полишив свою варту раніше, ніж зазвичай, — певно, через негоду. Центральні двері було замкнено, і ми чули, як він обходить будинок, щоб дістатися до інших. Я підвелася, мимохіть прошепотівши слова, які виявляли мої почуття тієї миті, що змусило Гіндлі, який доти невідривно дививсь у бік дверей, перевести погляд на мене.

"Я потримаю його надворі хвилин п'ять, — сказав він. — Ви не заперечуєте?"

"Про мене, тримайте його там хоч усю ніч, — відповіла я. — Замкніть двері на замок і опустіть засув".

Ерншо впорався з цим раніше, ніж його візитер встиг дійти до дверей; повернувшись, він присунув свій стілець до мого столу, всівся навпроти і, спершись на стіл, утупив у мене цікавий погляд: він прагнув побачити в моїх очах суголосне своїй нищівній ненависті почуття. Та оскільки він і виглядав, і поводивсь як убивця, то очікуваного не побачив. Але й те, що він там віднайшов, було достатнім, аби завести зі мною змовницьку розмову.

"І перед вами, і переді мною, — мовив він, — чоловік, що стоїть там надворі, у великому боргу. Якщо жодне з нас не виявиться боягузом, ми об'єднаємо наші зусилля та змусимо його заплатити борг. Чи ви такі ж безвільні, як і ваш брат? Згодні терпіти до останку і жодного разу не зажадати розплати?"

"Я вже втомилася терпіти, — відповіла я.— І я була б рада помститись, якщо це не зашкодить мені самій; але зрада і насильство — це списи, загострені з обох кінців: того, хто за них береться, вони ранять тяжче, ніж його ворога".

"Зрада і насильство — це справедлива відплата за зраду й насильство! — вигукнув Гіндлі Ерншо. — Місіс Гіткліф, я не прошу вас нічого робити — тільки сидіть тихо й мовчіть. Скажіть, на це ви здатні? Я певен, що ви зазнаєте не меншої втіхи, ніж я, дивлячись на останні хвилини існування цієї по-63. чвари; він укоротить вам віку, якщо ви його не випередите, й занапастить мене. Хай він буде проклятий, бісів мерзотник! Гамселить у двері, наче він тут хазяїн! Обіцяйте лише мовчати, і перш ніж проб'є цей годинник — на ньому за три хвилини перша, — ви будете вільною жінкою".

Він витяг зброю, яку я описувала тобі в листі, й хотів загасити свічку, але я відсунула її подалі й перехопила його за руку.

"Я не мовчатиму! — мовила я. — Не чіпайте його. Хай двері будуть замкнені — і цього досить!"

"Ні! Я ухвалив рішення — і, Бог мені свідок, не відступлюся від нього! — вигукнув цей нещасний чоловік. — Я зроблю вам добро всупереч вашій волі — і врятую від ганьби Гортона! А ви не турбуйтеся, вам не доведеться мене покривати — Катрина померла, на цілому світі нема нікого, хто сумував би за мною чи стидався мене, навіть якщо я цієї ж миті втну собі горлянку… Настав час скінчити усе це разом!"

Я могла б так само піти на ведмедя чи сперечатись із сомнамбулою. Єдине, що мені лишалося, — це підбігти до вікна і застерегти його жертву про долю, яка на неї чекає.

"Сьогодні вам краще пошукати собі іншого притулку! — загукала я, не приховуючи свого тріумфального тону. — Містер Ерншо збирається вас застрелити, якщо ви і далі стоятимете на своєму!"

"Ти краще відчини мені двері, ти…" — відповів він, звертаючись до мене в таких вишуканих виразах, які мені не хочеться повторювати.

"Я не втручатимуся, — відказала я знов. — Заходьте, і нехай вас застрелять, як на те ваша воля! Я виконала свій обов'язок".

З цими словами я зачинила вікно й повернулася на своє місце біля коминка; я була неспроможна лицемірити настільки, щоб удавати, ніби стривожена його подальшою долею. Ерншо напустився на мене з прокльонами, стверджуючи, що я досі люблю цього негідника, і ганив мене всіма можливими брутальними словами за мою слабкодухість. А я потайки міркувала — без жодних докорів сумління, — яке благо заподіє Гіткліф, позбавивши його від страждань, і як ощасливить мене Гіндлі, якщо відправить Гіткліфа до його рідної господи! Я сиділа, поринувши в ці думки, коли за моєю спиною порснули на підлогу уламки скла і чорне обличчя вищезгаданого добродія хижо зиркнуло до кімнати. Ґрати на вікні були надто щільними, аби він міг протиснути плечі, і я посміхнулася, втішаючись зі своєї уявної безпеки. Волосся й одяг Гіткліфа були білі від

снігу, а його гострі зуби людожера, вищирені від холоду й люті, блищали в темряві.

"Ізабелло, впусти мене, а то жалкуватимеш!" — "прорік" він, як сказав би Джозеф.

"Я не можу скоїти вбивство, — відповіла я. — Містер Гіндлі Ерншо стоїть на сторожі з ножем і зарядженим пістолетом".

"Впусти мене через кухонні двері", — мовив він.

"Гіндлі буде там раніше за мене, — відповіла я. — Бідне ж ваше кохання, якщо воно боїться завірюхи! Ми спокійно спали щоночі, поки світив літній місяць, а зимовий вітер одразу ж загнав вас додому! Гіткліфе, я б на вашому місці лягла на її могилу й сконала, як вірний собака. Адже світ тепер не вартий того, щоб у ньому жити, правда? Ви так твердо переконали мене, що Катрина — вся радість вашого життя; я тепер просто не уявляю собі, як ви переживете цю втрату".

"Еге, то він тут! — закричав хазяїн, кидаючись до виламаного вікна. — Якщо я зможу просунути руку, я його й застрелю!"

Боюся, Неллі, ти вважатимеш мене справді ницою, але ти всього не знаєш, то й не суди. Я б ніколи не стала сприяти чи допомагати замаху на життя людини — навіть на його життя; але я була просто змушена бажати його смерті. І тому мене страшенно розчарували й вжахнули наслідки моєї в'їдливої промови — Гіткліф кинувся просто на Гіндлі Ерншо і вирвав зброю з його руки.

Пролунав постріл, і лезо ножа, відскочивши, дісталося до зап'ястя Ерншо. Гіткліф висмикнув ніж, ріжучи по живому, і так закривавленим і запхнув його до кишені. Потім він узяв камінь, виламав одну з перетинок між двома шибками і вліз досередини. Його супротивник лежав непритомний від болю та втрати крові, що цебеніла з артерії чи великої

вени. Мерзотник штовхав його й топтав ногами, і бив головою об підлогу, водночас однією рукою втримуючи мене, щоб я не побігла кликати Джозефа. Він виявив просто-таки надлюдське самозречення, не дозволивши собі забити Гіндлі до смерті. Зрештою він вгамувався і, насилу дихаючи, вмостив своє вже наче розм'якле тіло на лаві. Потім одірвав рукава в сорочки містера Ерншо і грубо перев'язав йому рану, без упину спльовуючи та лаючись із таким самим завзяттям, із яким чинив розправу. Ледве він мене відпустив, я, не гаючи часу, кинулася розшукувати старого; він, збагнувши з моєї плутаної оповіді, що трапилося, поспішив униз, судомно хапаючи ротом повітря, бо сяк-так долав по дві сходинки замість одної. "Що ж воно теперечки буде?! Що ж воно буде?!" "А буде ось що, — гарикнув Гіткліф. — Твій хазяїн з'їхав із глузду, і як він за місяць оклигає, я запхну його до божевільні. Якого дідька ти замикаєш од мене двері, ти, беззуба собако? Що ти там белькочеш та плямкаєш? Іди сюди, я не буду з ним панькатись. Витри цю бридоту, та гляди, пильнуй вогонь своєї свічки — Ерншо увесь просякнутий бренді!" "То ви хтіли учинити вбивство? — залементував Джозеф, здіймаючи догори руки і з жахом зводячи очі. — Ох, не довелося ще такого бачити на віку! Святий Боже…"

Гіткліф швиргонув його на коліна в саму кров і кинув йому рушника; але той, замість витирати, стис долоні й затяг молитву, що насмішила мене своїми дивними зворотами. Я була в тому стані, коли розум чудується з будь-якої дрібниці; насправді ж я виявила таку відчайдушність, якої не мають і деякі злочинці біля ешафота.

"О, та я й забув за тебе, — мовив мучитель. — Ти зробиш це. На коліна! Ти змовилася з ним проти мене, так, гадино? Ворушися! Ось це робота, яка пасує тобі найбільше!"

Він трусонув мною так, що в мене клацнули зуби, і турнув на коліна поряд із Джозефом, який сумлінно скінчив свою молитву, потім звівся на ноги і почав присягатися, що негайно ж вирушає до Грейнджу: містер Лінтон — суддя, і хоч би в нього п'ятдесят жінок умерло, він має розглянути справу. Він так уперто наполягав на своєму, що Гіткліф

вирішив почути розповідь про те, що сталося, з моїх вуст. Наступаючи на мене, він раз у раз спалахував гнівом, бо я не спромоглася видобути з себе зрозумілої відповіді. Гіткліфові коштувало неабияких зусиль переконати старого, що то не він почав бійку; тим паче, що я ледь відповідала на його питання. Однак містер Ерншо незабаром довів, що поки він іще жилець на цьому світі; Джозеф спішно вгатив йому чималу дозу бренді, і під дією цього життєдайного напою його хазяїн помалу відновив здатність рухатися й очуняв. Гіткліф, пересвідчившись, що Ерншо не пам'ятає про поводження, якого зазнав, поки лежав непритомний, сказав йому, що він упився до білої гарячки; і зазначив, що згодний вибачити його брутальну поведінку, але радить йому лягти спати. На моє полегшення, після цієї слушної поради він нас залишив, а Гіндлі розпластався біля вогнища. Я пішла до своєї кімнати, радіючи, що для мене все наче обійшлося.

Сьогодні вранці, коли я спустилася вниз — було десь пів й на дванадцяту, — містер Ерншо сидів біля вогню, зовсім кволий; його злий геній, майже такий само блідий і знеможений, А стояв, зіпершись на коминок. Ніхто не виявляв бажання обідати, і, марно прочекавши їх, поки на столі все не охололо, я взялася до їжі сама. Ніщо не заважало мені їсти з охотою, і я, спогорда позираючи на мовчазних чоловіків, радо відчувала, що сумління моє цілком чисте. Впоравшись із їжею, я наважилася на нечувану зухвалість — примостилася по ближче до вогню: обійшла кругом крісла Ерншо і уклякла в кутку біля нього.

Гіткліф на мене й не глянув, і я дивилася на нього знизу, розглядаючи його обличчя так сміливо, наче воно обернулося на камінь. Його чоло, що колись здавалося мені таким мужнім, а зараз — просто диявольським, було насуплене, очі василіска зблякли від безсоння і, може, від сліз — бо вії були зволожені; на губи замість лютого звіриного вищиру лягла печать мовчазної скорботи. Якби це був хтось інший, я б шанобливо схилилася перед таким горем. Але з нього я могла тільки зловтішатись, і хоч є ницим добивати подоланого ворога, я не могла втриматися, щоб не пустити йому шпильку: мить його слабкості була єдиною можливістю впитися помстою.

— Сором, панночко! — перервала я. — Можна подумати, ви ніколи в житті не розкривали Біблії. Якщо Господь карає ваших ворогів, ви мусите вдовольнитися з того. Це і гординя, й ницість — додавати свою кару до тієї, яку посилає Він!

— Загалом то це так, Неллі,— відповіла вона, — але які з тих страждань, що мучать Гіткліфа, можуть вдовольнити мене, якщо я не докладу до цього руки? Краще б він страждав менше, але я знала, що це я завдала йому таких мук, — і щоб він знав про це також. О, він мені надто багато заборгував. Тільки за однієї умови я зможу його простити — око за око і зуб за зуб, зойк болю — за кожний зойк болю, щоб він відчув те саме, що я. Адже він перший почав мене кривдити — тож хай перший благає прощення; а тоді… що ж, Неллі, тоді я, може, й зглянуся на нього. А втім, мені ніколи не вдасться З йому помститись — отже, не доведеться й прощати. У Гіндлі попросив води, і я налила йому склянку і спитала, як він себе почуває.

"Не так кепсько, як хотілося б, — відповів він. — Лише простягну руку — і все мені так болить, наче я стявся з легіоном бісів!"

"Нічого дивного, — була моя відповідь. — Катрина часом хвалилася, що стоїть на заваді того, аби вам не завдали тілесних ушкоджень: вона мала на увазі, що дехто вас не чіпатиме, щоб при цьому не образити її. Добре, що люди насправді не повстають із могили, — в іншому разі учора вночі їй довелося б стати свідком вельми огидної сцени! Ви усі в синцях, мабуть, живого місця немає".

"Не знаю, — відповів він, — про що ви кажете? Він що, насмілився мене вдарити, коли я впав?"

"Він вас бив, і топтав ногами, і молотив головою об підлогу, — прошепотіла я.— З піною біля рота — наче хотів роздерти вас зубами, мов звір, бо він лише наполовину людина, не більше".

Містер Ерншо, як і я, глипнув знизу на нашого спільного ворога; а той, віддавшись скорботі, нічого ніби й не помічав довкола, і що довше він так стояв, то ясніше відбивалися на обличчі його моторошні думки.

"О, якби Господь дав мені сили придушити його у моїх смертельних корчах, я б радо пішов до пекла, — простогнав хворий, пориваючись підвестися, але знов безсило відкинувся в кріслі, переконавшись, що зараз неспроможний боротися".

"Ні, досить і того, що він убив одного з ваших родичів, — голосно мовила я. — У Грейнджі всі знають, що ваша сестра була б жива й досі, якби не містер Гіткліф. Зрештою, його ненависть безпечніша від його любові. Коли я згадую, які ми й були щасливі — яка щаслива була Катрина, поки він не приїхав, — я проклинаю той день!" Напевне, Гіткліф радше відзначив правдивість цих слів, аніж лють особи, що їх вимовила. Але його увага прокинулась — я побачила це, бо з його очей у попіл закрапали сльози, а груди здіймалися у судомних спробах зловити ковток повітря. Я поглянула йому в лице і зневажливо розсміялася. Затьмарені щілини до пекла на мить блимнули на мене вогнем, але диявол, що завжди глядів із них, був так тьмяно і глибоко схований всередині, що я не побоялася засміятися ще раз.

"Встань, і йди геть з-перед очей", — мовив він. Я радше вгадала ці слова — він говорив ледь чутно.

"Даруйте, — мовила я. — Але я також любила Катрину, а її брат потребує турботи, і я вже заради Катрини мушу дбати про нього. Тепер, коли її немає, я бачу її в Гіндлі: очі в нього були б достоту такі ж самі, якби ви не спробували їх вибити і не наставили під ними синців; і її…"

"Встань, нещасна дурепо, поки я тебе не забив до смерті!" — заволав він, подавшись вперед, чим змусив мене зробити те саме.

"Між іншим, — продовжувала я, приготувавшись бігти, — якби бідолашна Катрина вам довірилась і прийняла сміховинне, мізерне, принизливе ім'я місіс Гіткліф, вона дуже скоро являла б собою таке саме видовище! Вона б не стала мовчки терпіти вашу поведінку, а прямо висловила б вам свою огиду й ненависть!"

Спинка лави й особа містера Гіндлі Ерншо відділяли мене від Гіткліфа, тому, замість кинутися до мене, він схопив столовий ніж і метнув його мені в голову. Лезо вп'ялося під вухом і урвало мою промову; але, витягши ніж, я кинулася до дверей і проказала ще дещо, що, сподіваюся, вразило його трохи глибше, ніж його зброя — мене. Позирнувши на нього ці востаннє, я побачила, як він шарпнувся в мій бік, але Ерншо перечепив його, і вони, стявшись, покотилися по підлозі. Пролітаючи кухнею, я гукнула Джозефові, щоб він біг до хазяї'на, збила з ніг Гортона, що чіпляв на спинку стільця вінок із маків, і, вільна, мов душа, що вирвалася з чистилища, скачучи з радощів, помчала вниз по крутій дорозі; а потім, коли мені набридло нею петляти, рвонула полем навпростець. Я видиралася на пагорби, льопала болотами, біжучи, мов на маяк, на вогні Грейнджу. І я радше згодилася б на вічність у пеклі, аніж на ще одну ніч — у стінах Буремного Перевалу!

Ізабелла замовкла і допила свій чай; потім підвелася, попросила мене надягти на неї капелюшка й велику хустку, яку я принесла, і, не слухаючи моїх намовлянь посидіти в нас іще часинку, стала на стілець, поцілувала портрети Едгара й Катрини, поцілувала мене — і спустилася до карети в супроводі Фанні, яка нестямно скавчала з радощів, що віднайшла свою хазяйку. Вона поїхала і більш ніколи не з'являлась у наших краях, але потім, коли все помалу владналося, між нею та моїм хазяїном узвичаїлося регулярне листування. Здається, вона оселилася десь на півдні, неподалік від Лондона, і там, через кілька місяців після своєї втечі, народила сина. Його охрестили Лінтоном, і вона одразу ж повідомила, що це квола й вередлива істота.

Містер Гіткліф, одного дня зустрівши мене в селищі, спитав, де вона живе. Я не відповіла. Він тоді зауважив, що це й не має значення, тільки

хай вона стережеться приїздити до брата: їй усе одно тут не жити, якщо чоловік захоче взяти її до себе. Хоч я й не сказала йому нічого, він усе ж таки дізнався — мабуть, через когось із служників — і про місце її проживання, і про дитину. Але він не став її переслідувати; думаю, за таку милість вона мала дякувати його відразі. Він часто питав мене про дитину і, почувши ім'я хлопчика, злісно всміхнувся й кинув:

— Вони хочуть, щоб я і його зненавидів.

— Не думаю, що вони взагалі хочуть, аби ви про нього знали, — відповіла я.

— Але хлопець буде моїм, — сказав він, — коли я того захочу. Можуть бути певні!

На щастя, мати Лінтона вмерла дочасно: років через тринадцять після смерті Катрини, коли хлопцеві було дванадцять чи трохи більше.

Наступного дня після несподіваного візиту Ізабелли мені не пощастило поговорити з хазяїном: він уникав розмови і не здатний був щось обговорювати. Коли нарешті зміг мене вислухати, я побачила, що він радий розлученню сестри з чоловіком, якого ненавидів, хоча ненависть, здавалося, жодним чином не була властивою його поступливій вдачі. Його неприязнь до Гіткліфа була такою гострою й глибокою, що він цурався навіть тих місць, де міг його побачити чи про нього почути. Горе і ця обставина перетворили мого хазяїна на справжнього відлюдника: він полишив свою посаду і перестав ходити до церкви, щоб зайвий раз не бувати в селищі; його повсякденне життя минало в межах маєтку. Лише іноді він вирушав на прогулянку до вересових полів або відвідував могилу дружини — здебільшого надвечір або вдосвіта, коли надворі ще безлюдно.

Але він був надто доброю людиною, щоб залишатися нещасним довіку. Він не благав душу Катрини переслідувати його. Час примирив

його з горем і приніс йому тихий сум, солодший за звичну радість. Він згадував померлу із світлою, ніжною любов'ю та з надією на зустріч у кращім світі, бо не сумнівався, що вона пішла туди.

Але й на землі він знайшов розраду. Декілька днів, як я вже казала, він ніби залишався байдужим до малої наступниці померлої жінки, але ця холодність розтанула, мов квітневий сніг, і крихітка, перш ніж навчитися вимовляти бодай якісь слова та зробити перші крочки, стала деспотичною володаркою його серця. її охрестили Катриною, але він ніколи не називав її повним ім'ям, так само як ніколи не називав дружину Кеті: може, тому, що так звертався до неї Гіткліф. А мала в нас завжди була Кеті; це і різнило доньку від матері, і водночас пов'язувало з нею. І прихильність Едгара Лінтона до дитини корінилась у любові до її матері, а не у власному У почутті батьківства.

Я часто порівнювала його з Гіндлі Ерншо, намагаючись зрозуміти, чому їхня поведінка за таких подібних обставин виявилася такою різною. Обидва вони були вірними чоловіками і любили своїх дітей, і я не могла збагнути, чому кожен із них не ступив на той самий шлях — чи то добра, чи зла. Адже Гіндлі, міркувала я, був наче впертіший од Едгара Лінтона, та мабуть, через свою лиху вдачу зрештою виявився слабшим за нього. Коли його корабель налетів на риф, капітан залишив свій пост, а команда збунтувалась і, замість рятувати свій горезвісний притулок, згубила його. А Лінтон виявив справжню мужність вірної і шляхетної душі: він довірився Господові, і Господь зглянувся на нього. Один сподівавсь, інший впав у відчай; вони самі обрали свій тягар і були справедливо засуджені його нести. Та навряд чи вам потрібні мої міркування, містере Локвуде: ви можете судити про всі ці речі так само, як я — або думаєте, що можете; а це одне й те саме. Кінець Гіндлі Ерншо виявився таким, якого й слід було чекати: він помер невдовзі після своєї сестри, менш ніж через півроку. Ми у Грейнджі не чули, щоб його смерті передувала якась хвороба; я дещо дізналася, тільки коли прийшла допомогти з приготуваннями до похорону. Про те, що сталося, сповістив мого хазяїна містер Кеннет.

— Ну що, Неллі,— сказав він, заїхавши якось рано-вранці на наше подвір'я — о такій порі, що в мене не могло не з'явитися лихого передчуття. — От і нам із вами настав час оплакувати небіжчика. Хто б, ви думали, пішов од нас?

— Хто? — спитала я з острахом.

— Вгадайте! — відповів він, спішившись і чіпляючи повіддя на гак біля дверей.— І хапайтеся за кутик вашого фартуха: так чи інак доведеться.

— Не містер Гіткліф, звісно? — скрикнула я.

— Що? Ви хіба б за ним проливали сльози? — сказав лікар. — Ні, Гіткліф — здоровий лобур: я його щойно бачив. Він аж погладшав відтоді, як розлучивсь із своєю пані.

— То хто ж тоді, містере Кеннет? — нетерпляче спитала я.

— Гіндлі Ерншо! Ваш давній друг Гіндлі, — відповів він, — а мій непутящий приятель; хоча останнім часом він надто здичавів, як на мене. Отак! Я ж казав, без мокроти не обійдеться. Заспокойтеся! Він умер так само, як жив: п'янющий як чіп. Бідний хлопець! Мені теж його шкода. Нелегко втрачати давніх друзів; хоч він міг чорт зна-що втнути, та й я натерпівся від його вибриків. Йому ще й двадцять сім не сповнилося; не старший за вас. Та хто б повірив, що ви з ним однолітки?

Зізнаюся, ця новина завдала мені тяжчого удару, ніж смерть місіс Лінтон: давні спогади заворушились у серці; і, сівши на ґанок, я побивалася, мов за кревним родичем, й попросила містера Кеннета, щоб він звелів іншій служниці провести його до хазяїна. Я не могла позбутися сумніву — чи помер він власною смертю? І що б я не робила, ця думка не полишала мене; вона так мене змучила, що я зрештою наважилася попросити в хазяїна дозволу піти до Буремного Перевалу — віддати останню шану померлому й подбати про похорон. Містер Лінтон спочатку

не хотів мене відпускати, та я сказала, що небіжчик лежить там сам, усіма покинутий, і я маю прислужитися своєму молочному братові й колишньому хазяїну так само, як нинішньому; та ще нагадала, що малий Гортон — племінник його покійної дружини, і, за відсутності ближчих родичів, містер Лінтон має ним опікуватися: йому слід було б — і навіть конче потрібно — поцікавитися станом маєтку та подальшими намірами свого шваґра. Хазяїн на той час був не в змозі займатися такими справами і порадив мені звернутися до адвоката. Його адвокат вів також і справи Гіндлі Ерншо; я пішла до селища й попросила а його піти зі мною. Він похитав головою і мовив, що Гіткліфа краще не чіпати, а Гортон, по правді кажучи, залишився У жебраком.

— Його батько помер у боргах, — мовив він, — уся власність віддана в заставу, і єдине, що лишається спадкоємцеві,— це можливість пробудити співчуття у серці кредитора, щоб той поставився до нього людяніше.

Прийшовши до Перевалу, я пояснила, що хочу пересвідчитися, чи все робиться як належить; і Джозеф, якому, вочевидь, доводилося скрутно, відверто зрадів моїй появі. Містер Гіткліф сказав, що, як на нього, мені тут нема чого робити; та якщо вже мені так треба, я можу лишитись і простежити за підготуванням до похорону.

— Як уже на те пішло, — завважив він, — слід було б закопати цього бовдура на перехресті, без усіляких там церемоній. Варто було мені вчора по обіді лишити його самого хвилин на десять, як він позамикав од мене двері й усю ніч пиячив, поки не допився до смерті! Вранці ми виламали двері, бо почули, що він хропе, мов коняка; отут він і лежав, на лаві, і не прокинувся б, хоч шкуру з нього злупи. Я послав по Кеннета, і він прийшов; та лише тоді, коли ця скотина вже обернулася на падло: він уже і вмер, і задубів, тож сама розумієш — більш здіймати переполох було ні з чого!

Старий підтвердив його слова, та до себе пробурмотів:

— Ма'ть, нічо' б Гіткліфу не трафилося, якби він сам пішов до лікаря! Я б хазяїнові ліпше підсобив: аж ніяк він не був мертвий, коли я пішов, ні…

Я наполягла, щоб похорон був пристойним. Містер Гіткліф сказав, що це теж мій власний клопіт: він лише бажає мені не забувати, що гроші на всю цю виставу йдуть із його кишені. Він поводивсь так само жорстоко й недбало, як завжди, не виявляв ні радощів, ні смутку, — лише мовчазну втіху, мов після завершення важкої роботи. Певної миті я й справді побачила на його обличчі тріумфальний вираз: це було саме тоді, коли з будинку виносили труну. В нього вистачило лицемірства, щоб удавати скорботу; і, перш ніж піти з Гортоном за труною, він підняв нещасну дитину над столом і промимрив із дивною насолодою: "Тепер, любий хлопчику, ти мій! І побачимо, чи виросте одне дерево таким кривим, як інше, коли його зігне той самий вітер!" Малий простодушно втішався з його слів: він бавився бакенбардами Гіткліфа і гладив його по щоці. Та я, розгадавши зміст сказаного, напрямки мовила:

— Хлопчик піде зі мною до Грейнджу, сер. Ні на що у світі ви не маєте менше прав, аніж на нього!

— Це Лінтон так каже? — спитав він.

— Звичайно: він наказав мені забрати дитину, — відповіла я.

— Гаразд, — сказав цей мерзотник. — Не будемо сперечатися зараз; та мені все одно хочеться подбати про якесь юне створіння, тож скажи своєму хазяїнові, що тільки-но він спробує відняти в мене цього хлопця, я візьму замість нього свого власного сина. Я і Гортона просто так не віддам; але того вже будь-що дістану, не сумнівайтеся! Так і передай своєму хазяїнові.

Цього натяку було досить, щоб зв'язати нам руки. Повернувшись додому, я розповіла хазяїнові про суть нашої розмови; і Едгар Лінтон,

якого доля племінника і спершу не надто цікавила, не захотів втручатися до цієї справи. Щоправда, не думаю, що з його втручання був би хоч якийсь зиск.

Гість став тепер хазяїном Буремного Перевалу: він міцно заволодів маєтком і довів адвокатові — який, у свою чергу, довів це містеру Лінтону, — що Гіндлі Ерншо заставив усі свої землі до останнього ярда, бо став запеклим картярем і потребував грошей, аби вдовольняти свою пристрасть; а він, Гіткліф, був його кредитором. Таким чином Гортон, що мав би стати першим джентльменом у наших краях, потрапив у цілковиту залежність од ворога свого батька і живе у рідній домівці, як слуга — хіба що не отримує платні,— не здатний захистити свої права, бо не має жодного друга і не підозрює, як жорстоко його упосліджено.

Розділ вісімнадцятий

Дванадцять років (продовжила оповідь місіс Дін), що минули з тієї сумної пори, були найщасливішими роками мого життя: найбільші клопоти були, як наша маленька леді трохи занедужає — та через це проходять усі діти, багаті чи бідні.

Щодо всього іншого, то після перших шести місяців вона росла, мов ялинка, і вже вміла ходити і розмовляти — по-своєму — ще до того, як удруге зацвів верес над могилою місіс Лінтон. То був крихітний промінчик сонця, що освітлював самотній дім. Вона росла справжньою красунею, з темними очима Ерншо, але з білою, як в усіх Лінтонів, шкірою, тонкими рисами обличчя і світлим хвилястим волоссям. Дівчинка росла жвавою й задерикуватою, але без жорстокості, а серце мала напрочуд чуйне і палке. Своєю вдатністю до сильних почуттів вона нагадувала матір, та все ж не була подібною до неї, бо вміла бути м'якою й покірливою, мов голубка, голос мала ніжний, а погляд — мрійливий; її гнів ніколи не клекотів, а любов — не вирувала: вона була глибока й ніжна. Проте треба визнати, що мала вона й деякі вади: одна з них була зухвалість, а друга — вередливість, що завжди є у розбещених дітях — добрих чи злих. Якщо комусь зі слуг траплялось її розсердити, одразу ж починалось: "Я скажу

татові!" І якщо батько дорікав їй хоч одним поглядом, то було вже страх яке горе; думаю, він за все життя не сказав їй жодного різкого слова. Він взяв освіту доньки цілком у свої руки й перетворив її на справді приємне заняття. На щастя, допитливість і гострий розум зробили з неї здібну ученицю: вона вчилася швидко й була жадібна до знань, віддаючи належне батьковому хисту до вчителювання.

До тринадцяти років вона ніколи не виходила за паркову браму сама. Містер Едгар Лінтон брав її з собою на прогулянку — на милю-дві, не далі, — але це траплялося рідко, а супроводжувати її комусь іншому він не довіряв. Гімертон був для неї незнаною чужиною, церква — єдиною будівлею, окрім її власного дому, за двері якої їй доводилося вступити. Буремний Перевал і містер Гіткліф не існували для неї; вона була справжньою самітницею, і, здавалося, це її задовольняло. Щоправда, іноді, роздивляючись краєвид за вікном своєї кімнати, вона питала мене:

— Неллі, коли мені можна буде піднятися на вершину отого пагорба? Я хочу знати, що за ним — море?

— Ні, міс Кеті,— відповідала я, — там знову пагорби, такі ж, як цей.

— А якими здаються ці золотаві скелі, коли стоїш під ними? — спитала вона іншого разу.

Крутий схил Пеністон-Крегу приваблював її найбільше, особливо коли призахідне сонце падало на нього і на сусідні вершини, а все навколо ховалося в тіні. Я пояснила, що це голі кам'яні брили, і землі між ними ледве вистачає, щоб зростити таке-сяке хирляве деревце.

— А чому вони такі осяйні ще довго після того, як тут уже стемніє? — допитувалася вона.

— Бо там набагато вище, ніж тут у нас, — відповідала я, — і вам на них не піднятися, вони надто високі й круті. Взимку мороз приходить

туди раніше, ніж до нас; у розпалі літа я навіть знайшла сніг у тій чорній провалині на північно-східному боці!

— О, ти бувала там! — захоплено вигукнула вона. — Отже, і я зможу туди піти, коли виросту. А тато там бував, Неллі?

— На щастя, мати Лінтона вмерла — квапливо відповіла я, — що те місце негоже для прогулянки. Поля, де ви гуляєте з ним, аж як миліші! А парк Трашкрос-Грейнджу — найліпша місцинка на світі.

— Парк я знаю, а гори — ні,— промимрила вона до себе.— І мені дуже хотілося б поглянути на все довкола з найвищої вершини; мій маленький поні Мінні колись домчить мене і туди. Одна зі служниць якось обмовилася про "Печеру фей" і Кеті загорілося там побувати. Вона не давала спокою містеру Лінтону, і той пообіцяв, що дозволить їй цю мандрівку, коли вона постаршає. Але міс Катрина лічила свій вік місяцями, і питання: "Ну як, я вже досить велика, щоб піти на Пеністон-Крег?" — не полишало її вуст. Звивистий шлях, що вів у гори, пролягав поблизу Буремного Перевалу. Едгар не міг наважитися на таку подорож і тому незмінно давав доньці одну й ту саму відповідь: "Ні, люба, ще рано".

Я вже згадувала, що місіс Гіткліф прожила трохи більше дванадцяти років після того, як покинула чоловіка. У їхній сім'ї ніхто не відзначався міцним здоров'ям: і їй, і Едгарові бракувало життєвої снаги, притаманної тутешнім жителям. На що вона хворіла востаннє, я не знаю; мабуть, обох звела в могилу та сама недуга — подібна до гарячки, вона підкрадається повільно, та є невиліковною і дедалі швидше висотує з людини життя. Ізабелла написала братові, що вже чотири місяці як хвора й усвідомлює, який на неї чекає кінець, і попросила його приїхати, якщо це можливо; бо їй треба владнати чимало справ, і вона хоче попрощатися з ним і віддати йому Лінтона. Вона сподівалася, що хлопчика в нього не заберуть, як не забрали в неї; батько Лінтона, намагалася вона переконати себе, не схоче взяти на свої плечі такий тягар, як утримання та виховання дитини. Мій хазяїн, не вагаючись ні хвилини, згодився на сестрине прохання; він неохоче виїздив із дому на звичайні запрошення, та на це відгукнувся

відразу ж. Він наказав мені не зводити очей із Катрини і кілька разів повторив, що їй не слід виходити за межі парку, хоч би й у моєму супроводі; те, що дівчинка може вийти сама, йому навіть не спадало на думку.

Його не було три тижні. Перші кілька днів Кеті сиділа в кутку бібліотеки, така засмучена, що не могла ні читати, ні забавлятися; у такому спокійному стані вона не завдавала мені клопотів. Та невдовзі цей стан змінився нетерплячим і вередливим нудьгуванням, а я була надто заклопотана, та, А зрештою, не така вже й молоденька, щоб витанцьовувати навколо неї, і тому віднайшла засіб, що давав малій змогу розважатися самій: я відправляла її прогулятися парком — часом пішки, а часом і верхи на поні — і терпляче вислуховувала її розповіді про справжні й вигадані пригоди, що сталися з нею під час подорожі.

Літо буяло у всій своїй красі, і вона настільки вподобала ці самотні прогулянки, що іноді пропадала до самого чаю, і тоді на її казкові оповіді не вистачало й цілого вечора. Я не боялася, що вона випурхне на волю: ворота були надійно замкнені, до того ж мені здавалося, що вона навряд чи наважиться вийти сама, навіть якби вони стояли відчинені. На лихо, така довірливість мені, як то кажуть, вилізла боком. Якось Катрина прибігла до мене о восьмій ранку і сказала, що вона сьогодні — арабський купець, що вирушає зі своїм караваном до пустелі, і я мушу дати їй усякого їства для неї та її худобини: коня і трьох верблюдів, тобто для великого хорта і двох пойнтерів. Я зібрала чималий запас ласощів і поскладала все до кошика при сідлі. Мала вскочила у сідло — веселе ельфенятко у крислатому капелюшку з вуаллю, що мав захищати її від липневого сонця — і пустила поні клусом, сміючись у відповідь на мої турботливі намовляння не пускатися навскач та раніше повернутися. Бешкетниця не з'явилася до чаю; один із мандрівників — хорт, що був уже старим і полюбляв спокійніший відпочинок, — скоро повернувся; але ні Кеті, ні поні, ні інших собак ніде не було видно. Я відсилала шукачів і тим путівцем, і отим, і іншим — і врешті-решт сама взялася до пошуків. Один із робітників лагодив огорожу навколо розсадника, біля самої межі наших володінь. Я спитала, чи не бачив він малої панянки.

— Бачив уранці,— відповів він, — вона попросила, щоб я їй зрізав ліщинову лозинку, а потім гайнула на своєму Стрибунці через огорожу — отуто, де нижче, — і тільки її й бачили! Можете собі уявити, як я почувалася після такої новини!

Вмить зметикувала, що мандрівниця, певно, вирушила до У Пеністон-Крегу. "Що ж це з нею буде"? — вигукнула я, кидаючись до пролому в огорожі, яку латав робітник, і вискочила просто на битий шлях. Я мчала, мов із вітром наввипередки, милю за милею, поки вигин дороги не виніс мене до самого Буремного Перевалу, але не постерегла Катрини ні тут, ні там.

Крег лежить за півтори милі від Перевалу, а Перевал — за чотири від Грейнджу; тому я боялася, що не зможу туди дістатися до темряви. "А як вона посковзнулася десь там на камені,— думала я, — і вбилася чи зламала руку або ногу?" Ці страхи так заволоділи мною, що спершу я відчула невимовне полегшення, побачивши біля будинку Чарлі — одного з найлютіших наших пойнтерів; він лежав під вікном, морда в нього була розпухла, вухо скривавлене.

Я відчинила хвіртку і, збігши на ґанок, чимдуж затарабанила у двері. Жінка, що їх відчинила, була мені знайома: раніше вона жила у Гімертоні, а після смерті містера Ерншо найнялася сюди.

— Ой, — мовила вона, — ви шукаєте вашу малу панночку! Не бійтеся, вона тут, жива й здорова; та добре, що це ви, а не хазяїн.

— То його немає? — видихнула я, задихаючись із переляку та швидкого бігу.

— Ні, ні,— відповіла вона. — Обоє пішли, і він, і Джозеф; мабуть, ще з годину не вернуться. Заходьте, спочинете трошки.

Я увійшла — і побачила моє заблукале ягнятко біля вогнища: воно гойдалось у маленькому кріслечку, що належало її матері, коли та була дитиною. Свого капелюшка вона повісила на стіну й почувалася цілком як удома: сміялась і щось гомоніла до Гортона — високого, міцного вісімнадцятирічного парубка, який витріщався на неї з цікавістю та подивом, силкуючись втямити бодай щось із її безугавної швидкої балаканини.

— Дуже добре, міс! — вигукнула я, приховуючи радість під маскою гніву. — Тепер я вас більш нікуди не відпущу, поки не повернеться ваш тато. Ви в мене й за поріг не ступите, капосне ви, неслухняне дівчисько!

— Ой, Неллі! — весело скрикнула вона, зістрибнувши з крісла, і підбігла до мене. — Я тобі розповім таку чудову історію! То ти мене все-таки знайшла… Ти бувала тут коли-небудь раніше?

— Одягайте вашого капелюшка, — мовила я, — і хутко мені додому! Ви мене дуже засмутили, міс Кеті; дуже ви негарно поводитесь! А пхинькати нема чого: це мені не відшкодує того страху, що я натерпілася, поки оббігала всю округу! Ви лишень подумайте, як містер Лінтон мене застерігав не випускати вас із парку; а ви нишком тікаєте! Тепер видно, що ви за хитра лисичка, і ніхто вам більше не йнятиме віри.

— А що я зробила? — схлипнула вона, заскочена зненацька. — Тато нічого мені не казав, і він не буде мене сварити, Неллі, він ніколи не сердиться, як ти!

— Ну-бо, ходімо! — квапила я. — Дайте я зав'яжу вам стрічки. І годі вам комизитись! Ой, сором який! Тринадцять літ дівчині, а так вередує!

Я сказала так, бо вона скинула з голови капелюшка і відскочила від мене подалі, до коминка.

— Ні,— втрутилася служниця, — це гарна дівчинка, ви вже не сваріться на неї, місіс Дін. То ми її втримали: вона хотіла відразу ж їхати додому, аби ви там не сполошилися. Гортон схотів її провести, а я подумала, що так воно й краще буде: місця тут дикі, самі пагорби довкола. Гортон упродовж усієї розмови стояв, застромивши руки до кишень, надто знічений, аби говорити, хоча з його погляду здавалося, що моє вторгнення для нього є не надто великою приємністю.

— Скільки вас можна чекати? — вела я далі, не звертаючи уваги на втручання служниці. — За десять хвилин звечоріє. Де ваш поні, міс Кеті? І де Фенікс? Я вас тут покину, якщо ви не поквапитеся, тож будьте ласкаві!

— Поні на подвір'ї,— відповіла вона, — а Фенікса замкнули. Його покусали — і Чарлі також. Я хотіла тобі про все розповісти, але ти не в гуморі й тому на це не заслуговуєш.

Я підняла капелюшка і збиралася знов надягти його на неї, але вона, побачивши, що всі довкола на її боці, почала бігати від мене по всій кімнаті; я кинулась її ловити, а вона вислизала, мов мишеня, — то за крісло сховається, то за стіл, і попід ними, і через них вистрибує,— а мені, певна річ, не личило за нею ганятися. Гортон і жінка сміялись, і вона також, і розходилася ще більше — доки я, по-справжньому розсердившись, не гримнула на неї:

— Ну, гаразд, міс Кеті! Та якби ви знали, чий це дім, ви б раді були вибратися звідси!

— Це дім вашого батька, так? — мовила вона до Гортона.

— Ні,— відповів він, дивлячись собі під ноги, і зашарівся від сорому.

Він не міг довго дивитися їй в очі, хоч вони і були такими схожими на його власні.

— А чий тоді — вашого хазяїна? — спитала вона. Він почервонів іще дужче — вже через інше — промимрив якусь лайку й відвернувся.

— А хто тут хазяїн? — не вгавало вперте дівча, тепер уже причепившись до мене. — Він увесь час казав: "наш дім", "наші люди", і я думала, він хазяйський син. Він ні разу не сказав на мене "міс"; а мусив би, якщо він слуга, правда?

Гортон почорнів як хмара, слухаючи це дитяче базікання. Я мовчки трусонула її, а згодом нарешті спромоглася зібрати у дорогу.

— Тепер дай мені мого коня, — мовила вона, звертаючись й до невідомого ще їй родича, мов до одного з хлопчаків при стайні у Грейнджі.— І можеш поїхати зі мною. Я хочу побачити, де встає з болота щезник, і послухати про "мавок", як ти їх називаєш; але ворушися! Чого ти став? Дай мені коня, кажу!

— Хай тебе чорти візьмуть, перш ніж я стану твоїм слугою! — гаркнув Гортон.

— Візьмуть що?... — здивовано перепитала Кеті.

— Чорти б тебе узяли, мала відьмо! — повторив він.

— Нумо, міс Кеті! Бачите, яке тут шляхетне товариство, — втрутилася я. — Люб'язне звертання до юної леді, що й казати! Заради Бога, не сперечайтеся з ним. Ходімо, пошукаємо самі вашу Мінні — і мерщій додому!

— Але ж, Неллі,— вигукнула дівчинка, втупивши в нього зачудований погляд, — як він сміє так розмовляти зі мною? Хіба він не мусив би слухатися моїх наказів? Ти, гидкий хлопчисько, я розкажу татові, що ти собі дозволяєш! А ну, бігом!

Не схоже було, що Гортон злякався цієї погрози. Сльози вмить навернулися на очі дівчинки.

— Ви, приведіть мого поні! — крикнула вона жінці.— І негайно випустіть мого собаку!

— Легше, міс, — відповіла та, — вам не завадило б навчитися чемно розмовляти. Хоч містер Гортон і не хазяйський син, він вам доводиться кузеном, а я вам прислуговувати не наймалася.

— Він — мій кузен? — вигукнула Кеті, зневажливо розсміявшись.

— Атож, — відказала служниця.

— Ох, Неллі, не дозволяй їм таке казати, — обурилася дівчинка. — Тато поїхав за моїм кузеном до Лондона; мій кузен — син джентльмена. А цей… — вона затнулася і зарюмала, прикро вражена самою думкою про таке родичання.

— Ну, годі-бо, тихіше! — прошепотіла я. — У людини може бути багато різних родичів, із того нема стиду; ніхто ж не змушує з ними триматися гурту, якщо вони нелюб'язні та злі. — Він… він не родич мені, Неллі! — трошки подумавши і ще дужче засмутившись, взялася за своє вона і кинулася до мене в обійми, ніби шукаючи захисту від такої страшної думки. У Я була дуже сердита й на неї, і на служницю за їхні взаємні одкровення, бо не мала жодного сумніву, що Гіткліфові перекажуть слова малої про поїздку містера Лінтона, і передчувала, що Катрина, тільки-но батько повернеться, зажадає від нього пояснень стосовно її такого грубого, невихованого родича. Гортон уже забув, що його принизливо прийняли за служку; його, здавалося, зачепила реакція Катрини. Підвівши поні до ґанку, він витяг із буди смішне клишоноге цуценя тер'єра і простягнув дівчинці, аби її втішити: годі, мовляв, не бери до голови! Ридання припинились — перестрашена, вона лиш поглянула на нього, а потім заплакала ще дужче.

Я не втрималася, щоб не всміхнутися на таку неприязнь до бідного хлопчини; то був ставний, дужий юнак, гарний із лиця, міцний і здоровий, але його одежа цілком відповідала його щоденним заняттям — роботі на фермі та гонитві по болотах за кролями та іншою дичиною. Проте мені здавалося, що обличчя Гортона виказує ліпші, ніж у батька, риси характеру: паростки добра, заглушені розрослими бур'янами, все ж таки свідчили про родючий ґрунт, який за інших, сприятливіших обставин міг би принести щедрий врожай.

Містер Гіткліф, я думаю, не збиткувався з нього фізично: загониста вдача хлопця оберігала його від таких утисків. У ньому не було й сліду тієї боязкої поступливості, яка в людині на зразок Гіткліфа пробуджує бажання цькувати й гнобити. Гіткліф удався до іншого підступу: він робив усе для того, щоб син Гіндлі виріс справжньою неотесаною твариною: хлопця не вчили читати й писати, не ганили його за погані звички, якщо тільки вони не дозволяли хазяїнові, не навертали на добро і не застерігали від злого. Мені доводилося чути, що Джозеф вельми прислуживсь у його розбещенні: твердолобий та недолугий старий нерозумно лестив і догоджав й хлопцеві, коли той був іще малим, бачачи в ньому нащадка старовинного роду. І так, як колись він звинувачував малих А Катрину Ерншо й Гіткліфа, що вони виводять із терпіння його хазяїна і своїм "неподобством" змушують того шукати розради в чарці, тепер він звалив провину за вади Гортона на того, хто загарбав його власність. Джозеф не зупиняв хлопця, хоч як би той не лаявся і як би паскудно не поводився. Старого, вочевидь, тішило, що Гортон ступив на кривий шлях і, простуючи ним, зрештою занапастить свою душу; він вважав, що винний у цьому буде Гіткліф: хай загибель Гортона буде на його совісті! І думка про це тішила Джозефа. Він прищепив хлопцеві гордість за своє ім'я та походження і, якби тільки міг наважитися, посіяв би ворожнечу між ним і теперішнім власником Перевалу. Але він відчував нездоланний, ледь не потойбічний жах перед хазяїном і виявляв свої справжні почуття лиш нечастим буркотінням і тихими зітханнями. А втім, я не так уже й добре обізнана з їхнім тогочасним життям: я розказую з чужих слів, а сама небагато бачила. Селяни казали, що містер Гіткліф "заощадливий" і тримає орендарів "у чорному тілі". Але будинок знову

став охайним і затишним у дбайливих жіночих руках, і в його стінах більш не відбувалося таких вар'ятських сцен, як за часів Гіндлі. Хазяїн був надто відлюдькуватим, аби шукати товариства — доброго чи злого. Такий він і зараз.

Та у моїй історії головне не це. Міс Кеті відмовилася від спокутувальної жертви у вигляді цуценяти тер'єра і зажадала, щоб їй повернули її власних собак, Чарлі й Фенікса. Вони пришкутильгали, похнюплені, і ми вирушили додому, обидві у такому кепському гуморі, який тільки можна уявити. Я не могла допитатися у своєї малої пані, як вона провела день, почула тільки, що метою її паломництва, як я й здогадувалася, був Пеністон-Крег і що вона без ніяких пригод дісталася ці Буремного Перевалу, коли Гортонові трапилося вийти з воріт у супроводі собачої зграї, яка атакувала почет мандрівниці. Собаки добряче погризлися, перш ніж хазяї змогли їх втихомирити; так зав'язалося знайомство. Катрина розповіла Гортону, хто вона така і куди збирається, і попросила його У показати дорогу, а потому вмовила її провести. Він відкрив їй таємниці Печери фей і ще з десяток інших чудових місць. Але, зазнавши немилості, я не мала щастя почути розповідь про всі ті чудеса, які вона бачила. Мені вдалося лише зрозуміти, що проводир був їй вельми до душі, поки вона не образила його, повівшись із ним, як зі слугою, а служниця Гіткліфа не образила її, назвавши Гортона її кузеном. Та ще їй допекло його лихослів'я: для всіх у Грейнджі вона була "любонькою", "сонечком", "принцесою" і "янголятком" — аж раптом якийсь хлоп'як так її скривдив! Для неї це було незбагненним, і я добряче наморочилася, перш ніж домоглася в неї обіцянки не розповідати батькові про свою образу. Я пояснила їй, що він на дух не переносить усе, пов'язане з Буремним Перевалом, і що він дуже засмутиться, коли дізнається про її гостини. Та найбільш переконливими виявилися мої слова про те, що хазяїн страшенно розсердиться на мій непослух і вижене мене з дому. Кеті не могла цього допустити, тому вона дала мені слово і дотримала його, Хай там як, а вона була справжнє золотко!

Розділ дев'ятнадцятий

Лист із чорною облямівкою сповістив нас про день повернення хазяїна. Ізабелла померла, й він написав мені, щоб я замовила жалобне вбрання для його доньки та облаштувала кімнату для його племінника. Катрина нетямилася від радощів, що скоро побачить тата, і в захваті ділилася зі мною здогадами про незчисленні чесноти свого "справжнього" кузена. Нарешті настав вечір дня їхнього очікуваного приїзду. Зранку вона клопоталась у своїх дитячих справах, а зараз, вдягнена у нову чорну сукенку (бідне дитя! тітчина смерть не збудила у ній справжнього смутку), вона не відставала від мене, поки не вмовила спуститися разом із нею на дорогу — стрічати.

— Лінтон Гіткліф лише на півроку молодший за мене, — А щебетала вона, поки ми неквапно походжали по горбистому моховинню у затінку дерев. — Як це буде чудово, гратися разом! А тьотя Ізабелла надіслала таткові пасемце його волосся, воно в нього таке гарне: світліше від мого, зовсім як льон, і таке ж тонюсіньке. Я поклала його в маленьку скляну коробочку і часто думала, яке це щастя — побачитися з тим, кому воно належить. Ой! Я щаслива… І татко, любий, любий таточко! Чуєш, Неллі, давай наввипередки! Ну, біжімо!

Вона бігла, і поверталась, і бігла знов, і так багато разів, поки я своєю статечною ходою наблизилася до брами. Тоді дівчинка всілася на приступці біля стежки і спробувала терпляче чекати, але це виявилося неможливим: не могла й хвилини тихо посидіти.

— Як вони довго! — вигукувала вона. — Ой, я бачу куряву на дорозі — це вони! Ні? Коли ж вони будуть тут? А можна нам пройти ще трохи? Півмилі вперед, Неллі, лише на півмилечки! Ну, скажи "так!" Он до тих беріз на узбіччі!

Я була несхитною. І от нарешті її муки скінчилися: в полі нашого зору з'явилася карета. Міс Кеті завищала і простягла руки, ледве забачивши у вікні батькове обличчя. Він вийшов із карети майже так само схвильований, як і вона, і збігло чимало часу, поки вони змогли думати ще про когось, окрім самих себе. Поки вони втішались одне одним, я

зазирнула до карети, щоб подбати про малого Лінтона. Він дрімав у кутку, загорнутий у теплий хутряний плащ — наче взимку. Бліде, кволе, зманіжене хлоп'я, що його можна було б прийняти за меншого брата хазяїна — така була між ними схожість. Але в його вигляді все свідчило про виняткову вередливість, якої Едгар Лінтон ніколи не мав. Едгар побачив, що я дивлюся на хлопчика, і замахавши руками, наказав мені тихенько прихилити двері ці та залишити хлопця у спокої, бо в дорозі він геть зморився. Кеті дуже хотілося хоч одним оком зазирнути досередини, але батько звелів їй іти, і вони повільно рушили собі парковою стежкою, а я поквапилася віддати розпорядження прислузі. — Послухай, люба, — сказав містер Лінтон своїй доньці, коли вони зупинилися на парадному ґанку. — Твій кузен не такий міцний і жвавий, як ти, і він зовсім недавно втратив матір — не забувай цього. Тому не слід чекати, що він одразу ж почне бавитися та ганяти разом із тобою. І не втомлюй його розмовами: дай йому спокій хоч цього вечора, гаразд?

— Так, так, любий таточку, — відповіла Катрина. — Але мені так хочеться його побачити, а він навіть не визирнув.

Карета зупинилася, сонька збудили, і дядько виніс його на руках та поставив на землю.

— Лінтоне, це твоя кузина Кеті,— мовив він, вкладаючи одну в одну їхні малі руки. — Вона вже любить тебе, і ти, будь ласка, не плач сьогодні, щоб її не засмучувати. Веселіше дивися! Подорож скінчено, можеш відпочивати і бавитись, як душа забажає.

— Тоді дозвольте мені піти до ліжка, — відповів хлопчик, ухилившись від обіймів Катрини, і підніс руку до очей, попереджуючи сльози, що несподівано з'явились в його очах.

— Ну, ну, будьте розумничком, — прошепотіла я й повела його в дім. — А то ще й вона заплаче — дивіться, як їй вас шкода!

Не знаю, чи то з жалю, чи ні, але лице його кузини стало таким же смутним, як і в нього, і вона підбігла до батька. Всі троє ввійшли в дім і піднялися до бібліотеки, де стіл уже був накритий до чаювання. Я зняла з Лінтона Гіткліфа плаща й капелюха і всадовила його на стільці біля вогню. Заледве вмостившись, він знову заплакав. Хазяїн спитав його, в чім річ.

— Я не можу сидіти на стільці,— шморгав хлопчик.

— Тоді ляж на канапі, а Неллі принесе тобі чай, — терпляче відповів його дядько.

Видно було, що дорогою він намучився зі своїм вередливим й хирлявим підопічним. Лінтон спроквола поплентався?" до канапи і ліг. Кеті зі своєю чашкою сіла на пуфику біля нього. Спершу сиділа мовчки, та її вистачило ненадовго: А вона вирішила зробити зі свого малого кузена ту улюблену іграшку, якої так їй кортіло. Вона почала гладити його волосся, і цілувати його, і поїти чаєм зі свого блюдця, як немовля. Це йому сподобалося, бо ж він і справді був, наче мала дитина; його сльози висохли, а лице освітила подоба усмішки.

— О, йому тут буде чудово, — мовив хазяїн, спостерігаючи за ними кілька хвилин. — Чудово… якщо тільки нам пощастить його вберегти, Неллі. У товаристві однолітки він вмить пожвавиться; він захоче одужати й одужає.

"Отож, якщо пощастить його вберегти!" — міркувала я, і мені було прикро усвідомлювати, яка це хистка надія. І до того ж, гадала я, як отакий пестунчик житиме у Буремному Перевалі? З такими товаришами і вчителями, як Гортон і його батько!

Все вирішилося дуже скоро — навіть швидше, ніж я очікувала. Після чаювання я відвела дітей нагору і, дочекавшись, поки Лінтон засне — доти він не хотів мене відпускати, — спустилася вниз. Я саме стояла біля

столика в передпокої, запалюючи нічника для містера Едгара, коли з кухні прибігла служниця і сповістила мене, що слуга старшого Гіткліфа, Джозеф, бажає поговорити з хазяїном.

— Спершу я спитаю, чого він хоче, — мовила я, стривожившись. — Не годиться турбувати людей о такій годині, та ще коли вони з дороги! Не думаю, що хазяїн зможе його прийняти.

Джозеф виткнувся з кухні і, поки я говорила, прошкандибав до передпокою. Він був у недільній одежі, до того ж прибрав найпобожнішу й найкислішу свою міну і, тримаючи в одній руці капелюха, а в другій — ціпка, ретельно витирав об килимок черевики.

— Доброго вечора, Джозефе, — холодно мовила я. — Що вас привело сюди пізньої ночі?

— Це мені тре' до містера Лінтона побалакати, — відповів він, недбало відмахнувшись од мене.

— Містер Лінтон збирається спочивати, і якщо ви не в якійсь надзвичайній справі до нього, я певна, що він вас не слухатиме. Краще сідайте отут і скажіть мені, в чому річ.

— Де його кімната? — наполягав старий, шугаючи очима по зачинених дверях.

Я збагнула, що він відмовляється від мого посередництва, і дуже неохоче пішла до бібліотеки, де, сповістивши про невчасний візит, порадила відіслати його до завтра. Але містер Едгар Лінтон не встиг зголоситися на мою пропозицію, оскільки Джозеф, що йшов за мною назирці, попнувся до кімнати і, розсівшись біля дальнього кінця столу та охопивши обіруч набалдашник свого ціпка, заговорив войовничим тоном — ніби наперед передбачаючи незгоду:

— Гіткліф прислав мене по свого хлопця і велів не вертатись без нього.

Едгар Лінтон якусь хвилю мовчав, спохмурнівши на виду: він і так пожалів би дитину, але, пам'ятаючи сподівання й страхи Ізабелли та її постійну тривогу за сина, якого вона залишила на його нагляд, був дуже засмучений вимогою віддати хлопчика і гарячково шукав можливості уникнути цього. Але жодного виходу не було: якби він дав зрозуміти, що хоче лишити небожа в себе, Гіткліф тим паче став би наполягати на своєму; отже, він мимоволі мусив скоритися. Проте будити хлопчика зараз він не захотів.

— Скажіть містеру Гіткліфу, — холодно відповів він, — що його син прийде до Буремного Перевалу завтра. Він уже спить і надто втомлений, щоб зараз іти в таку далеч. Ви можете також сказати йому, що мати Лінтона Гіткліфа довірила його моїм турботам, і наразі його здоров'я в дуже непевному стані.

— Нє! — вигукнув Джозеф, стукнувши ціпком об підлогу й і набираючи поважного вигляду. — Нє! Його матір — то для Гіткліфа невелике цабе, та й ви так само; але він хоче взяти А свого хлопця, і я його забираю — та й по всьому!

— Сьогодні ви його не заберете! — рішуче відповів Едгар Лінтон. Йдіть звідси і передайте своєму хазяїнові мою відповідь. Неллі, проведіть його вниз. Ідіть!..

І, схопивши розлюченого старого за руку, він випхав його з кімнати і замкнув двері.

— Ото добре! — заверещав Джозеф, шкутильгаючи геть. — Завтра він сам до вас прийде, тоді виганяйте його, як посмієте!

Розділ двадцятий

Побоюючись, що це віщування справдиться, містер Едгар Лінтон наказав мені зранку відвезти хлопця до Буремного Перевалу на поні міс Катрини, кажучи:

— Оскільки ми не матимемо впливу на його подальшу долю, добре чи зле вона складеться, не кажіть моїй доньці, куди він поїхав. Вона все одно не зможе з ним зустрічатись, і краще їй не знати, що кузен живе поблизу; в іншому разі вона розхвилюється і захоче піти до Перевалу. Просто скажіть, що його батько нагло послав по нього і хлопець був змушений нас покинути.

Панич Лінтон дуже неохоче встав о п'ятій ранку; йому було ще неприємніше було дізнатися, що треба знову вирушати в дорогу. Намагаючись втішити його, я сказала, що він проведе деякий час зі своїм батьком, містером Гіткліфом, який так скучив за сином, що не захотів відкладати зустрічі й чекати, поки він відпочине з дороги.

— Мій батько? — вигукнув спантеличений хлопець. — Мама ніколи не казала, що в мене є батько. Де він живе? Я б краще лишився в дядечка.

— Він живе неподалік від Грейнджу, — відповіла я, — за отими пагорбами: тут недалечко, ви зможете ходити сюди пішки, як трохи зміцнієте. І маєте радіти, що поїдете додому і побачите свого тата. Постарайтеся його полюбити, як ви любили вашу матінку, тоді й він вас полюбить.

— Але чому я раніше не чув про нього? — спитав панич Лінтон. — Чому вони з мамою не жили разом, як усі інші?

— Справи затримали його на півночі,— відповіла я, — а ваша мати за станом здоров'я мусила жити на півдні.

— А чому мама не розповідала мені про нього? — допитувався хлопчик. — Вона часто говорила мені про дядечка, і я звик його любити. А як мені любити тата? Я його не знаю.

— О, та всі діти люблять своїх батьків, — сказала я. — Ваша мати, напевне, боялася, що ви захочете жити з батьком, якщо вона розповідатиме вам про нього. Уставайте скоренько: сьогодні така краса надворі, то ж приємніше по холодочку проїхатись, аніж зайву годину спати.

— А вона з нами поїде, — спитав він, — та дівчинка, яку я бачив учора?

— Зараз — ні,— відповіла я.

— А дядечко? — наполягав він.

— Ні. Я вас проводжатиму, — мовила я.

Панич Лінтон Гіткліф знов відкинувся на подушки і насупився, щось обмірковуючи.

— Я не поїду без дядечка, — запхинькав він зрештою. — Хто вас знає, куди ви мене завезете!

Я спробувала переконати його, що негарно так відмагатися від зустрічі з батьком, але він і не збирався вставати, тож мені довелося покликати хазяїна, щоб той умовив хлопчика вилізти з ліжка. Нарешті бідне дитя піддалося на наші лицемірні обіцянки про те, що розлука буде недовгою, що містер Едгар і Кеті будуть його провідувати, і на інші, такі ж оманливі намовляння, які я вигадувала й повторювала йому всю дорогу. Чисте повітря, медвяне від пахощів вересу, яскраве сонце і прудкий біг Мінні трошки його звеселили; він дедалі зацікавленіше й жваво розпитував про свій новий дім і його мешканців.

— А Буремний Перевал — таке ж приємне місце, як Трашкрос-Грейндж? — спитав він, востаннє озираючись на долину, звідки курився легкий туманець і кучерявою хмарою розповзався по небесній блакиті.

— Там не так зелено, — відповіла я, — і дім не такий великий; але звідти дуже гарний краєвид, і повітря більш вам годиться — свіже й сухе. Будинок може здатися вам спершу старим і темним; та це шанована оселя: друга в цих краях.

І у вас буде можливість гуляти вересовими полями. Гортон Ерншо — він також кузен міс Кеті, отже, й вам рідня — покаже вам найгарніші місця; а коли надворі тепло, ви собі візьмете книжку — і читайте десь у затіночку. А може, ваш кузен колись поведе вас у гори: він туди часто ходить.

— А який мій батько? — спитав він. — Такий молодий і гарний, як дядечко?

— Він також молодий, — сказала я. — Але волосся й очі в нього темні, і він суворіший із виду, вищий на зріст і дужчий. Либонь, спочатку він здаватиметься вам не таким люб'язним і добрим, бо в нього інша манера поводитися; та ви будьте до нього привітніші, і звичайно, він любитиме вас, як не може любити жоден дядько — бо ви його рідний син.

— Темні очі й волосся! — задумано мовив малий Лінтон. — Не можу його уявити. Отже, я на нього не схожий, ні?

— Не дуже, — відповіла я. — "Анітрішечки!" — подумала, з жалем дивлячись на біле личко і тоненьку постать мого супутника, на його великі водянисті очі — очі його матері, з тою лише різницею, що вони не спалахували гнівним вогнем у відповідь на образу.

— Як дивно, що він ніколи не приїздив до нас із мамою! — промимрив хлопчик. — Він бачив мене хоч коли-небудь?

Якщо бачив, то, певно, я був тоді зовсім малий. Я його не пам'ятаю.

— Ну то й що, паничу Лінтон, — відказала я, — триста миль — це велика відстань, а десять років для дорослої людини — зовсім не такий довгий строк, як для вас. Я думаю, містер Гіткліф щоліта збирався до вас з'їздити, та не міг знайти часу; а тепер уже пізно. Не розпитуйте його про це: йому буде неприємно, та й вам воно зовсім ні до чого. У Хлопчик знову замислився і мовчав, поки ми не під'їхали до садової брами. Я спостерігала за ним, аби зрозуміти його перші враження. Він похмуро вдивлявся у ліпний фасад будинку, у вузькі віконця, ріденькі кущі аґрусу та висохлі ялини, потім похитав головою, подумки потай засуджуючи зовнішній вигляд своєї нової домівки. Але в нього вистачило глузду, щоб не виявляти свого розчарування відразу: далі могло чекати щось приємніше.

Поки він злазив із конячки, я вже встигла піти й відчинити двері. Було пів на сьому. Сніданок тільки-но завершився, служниця прибирала зі столу. Джозеф стояв біля крісла свого хазяїна і щось розводився про коня, який почав кульгати; Гортон збирався на косовицю.

— Добридень, Неллі! — мовив містер Гіткліф, забачивши мене. — Я вже боявся, що доведеться мені самому йти по свою власність. Ти її привезла, так? Поглянемо, чи вдасться з неї зробити щось путнє.

Він підвівся й пішов до дверей. Гортон і Джозеф, вмираючи з цікавості, попростували за ним. Бідолашний Лінтон Гіткліф перестрашено переводив погляд з одного лиця наступаючої трійці на інше.

— От тобі й маєш! — протягнув Джозеф, прискіпливо роздивившись хлопчика. — Та вас, хазяїне, обвели круг пальця: це ж дівчисько!

Гіткліф, глипнувши на сина так, що той аж отетерів, глузливо засміявся.

— Боже, яка краса! — вигукнув він. — Що за чарівне, миле створіння! Його, мабуть, годували слимаками та сироваткою, так, Неллі? Ох, матері його ковінька! Воно ще гірше, ніж я очікував — а я збіса тверезо дивлюся на речі!

Я вмовляла затуркане й наполохане дитя ввійти до будинку. Хлопчик не зовсім зрозумів, що значили слова батька і кого вони стосувалися, навіть не був певний, що цей лихий А глумливий чоловік — його батько. Трусячись, він притулився до мене, а коли містер Гіткліф знову сів і мовив: "Ходи сюди!" — сховав лице у мене на грудях і заплакав.

— Цить! — прикишкав його Гіткліф і, простягши руку, шарпнув хлопця до себе, затис між колін і взяв його за підборіддя. — Годі тобі дурня клеїти! Ми тебе не скривдимо Лінтоне, — тебе ж так звати? Ти син своєї матері, весь у неї! Де ж у тобі хоч краплина моєї крові, пискливе ти курча?

Він зняв із хлопця капелюха і відкинув назад його густі лляні кучерики, помацав його тонкі руки й тендітні пальці. Під час цього огляду панич Лінтон перестав плакати і, звівши великі блакитні очі, у свою чергу почав розглядати Гіткліфа.

— Ти мене знаєш? — запитав Гіткліф, упевнившись, що всі члени цього тільця були однаково мізерні й кволі.

— Ні,— відповів малий Лінтон, втупившись у нього з безтямним острахом.

— Але, сподіваюся, чув про мене?

— Ні,— знову відповів він.

— Ні? То стид і сором твоїй матері, що вона не навчила тебе поважати батька! Тоді я тобі скажу: ти — мій син, а твоя мати — паскудна потолоч,

якщо вона не розповіла тобі, який у тебе батько. Чого це ти супишся та червонієш? Про мене, воно й непогано — хоч видно, що кров у тебе не біла. Будь справжнім хлопцем, і ми з тобою порозуміємося. Неллі, якщо ти втомилася, присядь спочити; якщо ні, йди додому. Я здогадуюся, ти маєш доповісти у Грейнджі про все побачене й почуте в нас, але я не зможу дати хлопцеві ради, поки ти в'єшся над ним.

— Гаразд, — мовила я. — Сподіваюся, ви будете добрі до нього, містере Гіткліф, бо в іншому разі він довго у вас не заживеться. Він — єдина рідна для вас істота у всьому світі; якщо й є у вас інші родичі, ви їх ніколи не стрінете. Не забувайте про це.

— Я буду до нього дуже добрим, не бійся, — сміючись, відказав він. — Тільки хай уже ніхто інший не буде добрим до З нього — я хочу нероздільно користуватися його прихильністю. І на знак моєї майбутньої доброти, Джозефе, принеси хлопцеві чогось поснідати. Гортоне, бісове теля, а ну бігом до роботи!

— Так, Неллі,— додав він, коли ті двоє пішли, — мій син — майбутній хазяїн вашого маєтку, і мені б не хотілося, щоб він помер раніше, ніж я зможу стати його спадкоємцем. І до того ж він мій, й для мене буде справжнім тріумфом побачити мого нащадка законним власником їхніх земель. Мій син найматиме їхніх синів у землероби, аби вони за поденну платню орали землю своїх пращурів! Це єдине міркування, що спонукає мене терпіти біля себе цього шмаркача: я його зневажаю за те, що він такий, який є, і ненавиджу за спогади, які він пробуджує! Але цього міркування цілком досить; він буде у мене в безпеці, і я дбатиму про нього не гірше, ніж твій хазяїн — про свою доньку. Для нього нагорі є кімната, я її облаштував як належить, а ще найняв учителя, він ходитиме за двадцять миль тричі на тиждень, аби вчити хлопця всього, чого той захоче. Гортону я наказав його слухатись; отже, я постараюся, щоб він виріс справжнім джентльменом і усвідомлював, наскільки він вищий за тих, із ким йому доведеться мати справу! От тільки шкода, що він не вартий такої турботи. Якщо я сподівався хоч якоїсь ласки від долі, то

лише одної — змоги пишатися своїм сином. А цей слинько з лицем, наче сироватка, мене жорстоко розчарував!

Поки він говорив, повернувся Джозеф із мискою вівсяної каші на молоці й поставив її перед паничем Лінтоном. Той покрутив носом на просту селянську страву і зрештою оголосив, що він не може цього їсти. Я бачила, що старий слуга, подібно до хазяїна, глузує з дитини; проте він мусив приховувати свої почуття, бо Гіткліф дав зрозуміти підлеглим, що чекає від них поваги до свого сина.

— Не можете цього їсти? — повторив він, витріщившись на малого Лінтона, і зашепотів, боячись, що його почують: — А Але ж містер Гортон більш нічого не їв, як був малий, а що добре для нього, то, мабуть, і для вас згодиться!

— Я цього не їстиму! — почав комизитися Лінтон Гіткліф. — Заберіть це від мене.

Джозеф, палаючи від обурення, схопив миску і приніс її нам.

— А що не так із цією їжею? — спитав він, тицьнувши миску під носа Гіткліфові.

— А що з нею таке?

— Та наш мазунчик, бач, не може цього їсти. Воно й не диво: його матір була така сама! Ми всі були для неї надто брудні, аби на хліб для неї пшеницю сіяти.

— Не згадуй при мені про його матір, — розлючено мовив Гіткліф. — Дай йому щось таке, що він може їсти. Чим його годували завжди, Неллі?

Я запропонувала чай або тепле молоко, що й було звелено приготувати служниці. Отже, думала я, себелюбство батька має піти на

користь синові. Гіткліф бачить, що дитина слабенька, тож до неї треба ставитися поблажливо; а я зможу заспокоїти хазяїна, розповівши йому про добрі наміри Гіткліфа. І, не маючи приводу лишатися далі, я непомітно пішла. Панич Лінтон тим часом перелякано відкараскувався від однієї з вівчарок, що, мабуть, вирішила з ним заприятелювати. Але він був надто примітливий: ледве зачинивши за собою двері, я почула плач і відчайдушні зойки:

— Не йдіть від мене! Я тут не лишуся! Не лишуся! Потім засув підняли й опустили: хлопцю не дали втекти.

Я вилізла на Мінні й пустила її клусом; на цьому моє недовге опікунство скінчилося.

Розділ двадцять перший

Того дня мала Кеті завдала нам неабиякої мороки. Вона встала весела, з бажанням якнайшвидше побачити свого кузена, й звістка про його раптовий від'їзд викликала таку зливу сліз і нарікань, що Едгарові довелося самому її втішати, переконуючи, що хлопчик скоро повернеться. Проте він зауважив: "якщо мені вдасться його забрати", а на це не лишалося жодної надії. Обіцянка не дуже її втішила, та час виявився сильнішим. І хоч мала іноді питалася в батька, коли повернеться панич Лінтон, — перш ніж вона побачила кузена знов, його риси вже стерлися з її пам'яті і вона його не впізнала.

Коли мені траплялося зустріти в Гімертоні служницю з Буремного Перевалу, я питала її, як там ведеться паничеві. Лінтон жив майже таким самітником, як Катрина, і його ніхто ніколи не бачив. Я дізналася від неї, що він так само хиріє і вже встиг обриднути всім у домі. Вона сказала, що містер Гіткліф його незлюбив іще більше, хоч і намагається це приховати; але йому гидко навіть чути хлопців голос, і він не може просидіти з ним в одній кімнаті й кількох хвилин. Вони рідко розмовляють одне з одним: панич Лінтон вчить уроки і проводить вечори в малій кімнаті, яку вони

звуть вітальнею, або лежить із ранку до вечора в ліжку, бо він що не день слабує: то в нього кашель, то нежить, то одне заболить, то інше — лихо та й годі!

— Скільки живу, ще не бачила, щоб дитя було таке полохливе, — додала жінка, — та щоб отак за себе трусилося. Тільки я ввечері прочиню вікно, аби трохи провітрити, — воно до мене підскакує: це ж смерть, як його вітерцем протягне! Надворі яка спекота, а в нас день і ніч вогонь у коминку; а як Джозеф засмалить люльку, то це вже його отруїти хочуть! І завше йому треба солодощів, і молока, молока — просто кінця й краю немає! — а до нас йому байдуже, що ми їстимемо взимку. Сидить і сидить, закутається в той свій хутряний плащ, і скніє у кріслі біля вогню, і хлебче весь день отой чай із грінками, чи ще там щось, що йому до смаку, а ти йому подавай та піднось. А як Гортон із жалощів прийде його провідати — Гортон, він не злий, тільки, мо грубуватий трошки, — вони вже погиркаються, будьте певні: один вилається, другий А заплаче. Я це думаю, якби то був не його син, хазяїн вельми б хотів, щоб Гортон дав йому жару! І я певна, він би його хутенько виставив за двері, якби взнав раптом, як те дитя про себе дбає! Та хазяїнові не доведеться боротися з такою спокусою: до вітальні він лише зрідка заходить, а як малий Лінтон при ньому почне комизитися, відсилає його нагору.

З цієї розповіді я зрозуміла, що молодий Гіткліф зробився себелюбним і неприємним, бо йому бракує уваги й співчуття, — якщо тільки він не був таким завжди. Звісно, я почала менше цікавитися його долею, хоча мені ще й досі було прикро, що ми його втратили, і гірко думати, наскільки йому було б у нас краще.

Містер Едгар схвалював мої старання дізнатися щось про хлопчика: я думаю, він щиро вболівав за свого небожа і ладен був піти на ризик, аби із ним побачитись. Одного разу він попросив мене спитати служницю Гіткліфа, чи ходить панич Лінтон до селища. Жінка відповіла, що він двічі їздив туди верхи, в супроводі батька, і обидва рази потім днів зо три удавав із себе хворого, наче прогулянка відняла в нього останні сили. Ця

служниця пішла від них, якщо не помиляюся, через два роки після появи малого Лінтона, а після неї прийшла інша, з якою я тоді не була знайома. Вона живе в них і досі.

Життя у Грейнджі йшло мирно та спокійно, поки міс Кеті не виповнилося шістнадцяти років. Ми ніколи не святкували день її народження, бо він збігався з річницею смерті моєї пані. Батько Катрини незмінно проводив цей день у бібліотеці, а ввечері йшов на гімертонський цвинтар, де зоставався до пізньої ночі. Тому Катрині нічого не лишалось, як самій шукати собі розваги. Того року двадцяте березня виявилося чудовим весняним днем, і коли батько пішов, моя юна леді спустилася вниз, одягнена для прогулянки, і попросила мене піти з нею на край поля: містер Едгар Лінтон дозволяє, тільки сказав, щоб ми повернулися не пізніш як за годину.

— Тому збирайся скоріше, Неллі! — вигукнула вона. — Я знаю, куди ми підемо! Хочу подивитися на куріпок — чи У вони вже звили гніздечка.

— Та це ж, мабуть, дуже далеко, — мовила я. — Куріпки не в'ють гнізда край поля.

— Зовсім недалеко! — відповіла вона. — Ми з татом туди ходили; це тут поруч.

Я без зайвих роздумів надягла капелюшка й пішла. Кеті забігала вперед, і знов поверталася до мене, і прудко мчала далі, мов молоденький хорт. Спершу я втішалася прогулянкою, слухала спів жайворонків, що лунав то високо в небі, то зовсім поруч, і насолоджувалась м'яким, лагідним теплом вечірнього сонця, і дивилася на своє мале сонечко, на золоті кучерики, що розліталися в неї за спиною, на її рум'яне личко, ніжне й сяюче, мов ледь розквітла брунька шипшини, і на її очі, що світилися безхмарним щастям. Так, вона була в ті дні щасливим створінням, просто янголятком. Шкода, що цих невинних радощів було їй замало.

— Ну, — мовила я, — де ж ваші куріпки, міс Кеті? Ми вже мали б до них дійти: он аж де огорожа парку!

— Трохи подалі, зовсім трішечки, Неллі,— щоразу відповідала вона. — Ось лише піднімемося на той пагорб, перейдемо ярочок, а поки ти зійдеш нагору, я вже сполохаю птахів.

Але пагорбів і ярочків усе більшало, і я вже притомилась їх долати — говорила їй, що час зупинитись і вертати назад, — чи то пак, гукала, бо вона далеко відбігла від мене; вона не чула, а може, й не дослухалась — і бігла все вперед та вперед, а я хоч-не-хоч мусила плентатися слідом. Зрештою вона зникла десь у яру, а коли я знов її побачила, вона була вже милі на дві ближче до Буремного Перевалу, ніж до власного дому. Я побачила, як її перестріли двоє чоловіків, і серцем відчула, що один із них — то сам містер Гіткліф. Кеті захопили на гарячому — вона вишукувала куріпчині гнізда на землі, що була власністю Гіткліфа, і тепер він відчитував А малу браконьєрку.

— Але ж я жодного гніздечка не порушила і навіть не знайшла, — виправдовувалася вона, коли я підійшла до них, і, щоб довести свою невинність, показала долоні. — Я не хотіла нічого брати. Просто тато казав мені, що їх тут безліч, от я вирішила подивитися на яєчка.

Гіткліф поглянув на мене з посмішкою, яка дала розуміти, що він знає свою співбесідницю і тому аж ніяк не схильний зичити їй добра, — і спитав, хто її тато.

— Містер Едгар Лінтон із Трашкрос-Грейнджу, — відповіла вона. — Я так і думала, що ви не знаєте, хто я, в іншому разі ви б так не розмовляли зі мною.

— Ви гадаєте, що ваш тато — така шанована особа? — насмішкувато промовив він.

— А ви хто такий? — спитала Катрина, зацікавлено дивлячись на нього. — Цього хлопця я вже колись бачила. Це ваш син?

Вона кивнула на Гортона, що за два роки не надто погарнішав, хіба що вигнавсь у ріст і став кремезнішим — але мав такий само селюцький вигляд.

— Міс Кеті,— втрутилась я, — ми з вами не годину блукаємо, а всі три. Час уже й додому!

— Ні, цей хлопець мені не син, — відповів Гіткліф, відсторонивши мене вбік. — Але син у мене є, і ви його також бачили; і хоч ваша няня так поспішає, я думаю, вам обом не завадило б трохи спочити. Може, ви обійдете цей пагорб і завітаєте до мого будинку? Ви й додому скоріше дістанетесь, якщо спочинете; а в нашому домі гостям завжди раді. Я прошепотіла Катрині, що їй ні в якому разі не слід приймати запрошення — про це не може бути й мови.

— Чому? — голосно спитала вона. — Я справді втомилась, а трава заросилася, на ній не посидиш. Давай зайдемо, Неллі. До того ж він каже, нібито я бачила його сина. Він, мабуть, помиляється. Але я вгадала, де вони живуть: у тій садибі, куди я колись заходила по дорозі з Пеністон-Крегу. Так?

— Так. А ти помовч, Неллі: дівчині буде цікаво поглянути, як ми живемо. Гортоне, йди з панянкою вперед, а ми з тобою позаду, Неллі.

— Ні, в такі місця вона не ходить! — закричала я, силкуючись вивільнити свою руку, яку він стискав, мов лещатами; та Кеті, стрімголов оббігши пагорб, уже опинилася біля воріт. Призначений їй супутник не зволив її супроводжувати: він звернув на бічну стежину і щез.

— Містере Гіткліф, так не годиться, — мовила я. — Ви самі знаєте, що це недобре. Вона побачить Лінтона і, тільки ми повернемося, розкаже про це батькові; а я буду винувата.

— А я й хочу, щоб вона побачила панича Лінтона, — відповів він. — Останнім часом він виглядає краще; а він не часто буває вартий того, щоб на нього дивилися. І ми любенько вмовимо її мовчати про ці відвідини. Що ж тут поганого?

— Погано те, що її батько зненавидить мене, якщо дізнається, що я дозволила їй увійти до вашої оселі. І я певна, що ви маєте якісь лихі наміри, якщо підбурюєте її це зробити, — відказала я.

— Наміри в мене дуже шляхетні, і я можу тобі їх відкрити, — мовив він. — Я хочу, щоб ці голуб'ята покохали одне одного і побралися. Це буде справжнім благом для вашого хазяїна: в його любої крихітки немає майбутнього. А якщо вона прислухається до моїх побажань, то відразу стане багатою спадкоємицею — разом із Лінтоном Гіткліфом.

— Якщо панич Лінтон помре, — заперечила я, — а його здоров'я дає-таки підстави цього боятися, — Катрина стане єдиною спадкоємицею.

— Ні, не стане, — відповів він. — У заповіті про це нічого не сказано, і власність Лінтона перейде до мене. Але, щоб уникнути тяжби, я вирішив поєднати їх — і будь-що цього доб'юся.

— Ля вирішила, що, поки я жива, вона більш ніколи не А ступить на поріг цього дому, — сказала я, коли ми підійшли до воріт, де чекала Кеті.

Гіткліф звелів мені заспокоїтись і, пройшовши попереду нас стежиною, поспішив відчинити двері. Моя юна леді час від часу поглядала на нього, ніби вагаючись, якої їй слід бути думки про нього; але він посміхнувся, зустрівши її погляд; а я мала дурість сподіватися, що пам'ять про матір дівчини не дозволить йому чинити їй зло! Панич Лінтон

стояв біля вогнища. Він, мабуть, щойно повернувся з прогулянки, бо ще не зняв капелюха і гукав до Джозефа, щоб той приніс йому сухі черевики. Він був високим, як на свій вік, адже йому ще й шістнадцяти не сповнилося, мав тонкі риси обличчя, а очі, здавалося, стали яскравішими, хоч це був лише хвилинний блиск, викликаний прогулянкою на свіжому повітрі.

— Ну, хто це? — спитав містер Гіткліф, звернувшись до Кеті. — Не впізнаєте?

— Ваш син? — вона нерішуче переводила погляд з одного на другого.

— Так, — відповів він. — Та хіба ви вперше його бачите? Подумайте! Еге, коротка ж у вас пам'ять! Лінтоне, а ти не впізнаєш свою кузину, якою всіх нас просто замучив — так тобі кортіло її побачити?

— Лінтон?! — скрикнула Кеті, спалахнувши дитячою радістю. — Це малий Лінтон? Вищий за мене! Ви справді Лінтон Гіткліф?

Юнак ступив до неї і відрекомендувався. Вона палко розцілувала його, і вони подивились одне на одного, зачудовані зміною, що торкнулася кожного з них. Катрина виросла над звичайно; її фігура була водночас пишна й струнка, пружна, мов сталева дротина, і вся вона так і променилася життєвою ці силою. Зовнішність і рухи панича Лінтона були мляві й кволі,до того ж він був надзвичайно худий. Але в його манерах вчувалася грація, що пом'якшувала ці вади і робила його навіть й привабливим. Засвідчивши йому свою любов і приязнь, його кузина підійшла до містера Гіткліфа, що застиг біля дверей, У розподіляючи свою увагу між подіями всередині кімнати та за її межами — тобто вдавав, що його цікавить лише останнє, а насправді стежив тільки за першим.

— Отже, ви мій дядечко! — вигукнула вона і потяглася цілувати його. — Ви мені відразу сподобалися, хоч спершу й сердилися на мене. Чому ви

з паничем Лінтоном не приходите у Грейндж? Жити по сусідству всі ці роки і не завітати до нас — це якось дивно; чому ви так поводилися?

— Я бував у Грейнджі навіть частіше, ніж треба — ще до вашого народження, — відповів він. — А потім… хай йому чорт! Якщо вам хочеться когось цілувати, для цього є малий Лінтон; а дарувати поцілунки мені — то марний клопіт.

— Ти недобра, Неллі! — вигукнула Кеті, обравши мене наступним об'єктом своїх бурхливих пестощів. — Зла Неллі! Не пускала мене сюди! Але тепер я щоранку ходитиму на цю прогулянку, — можна, дядечку? А колись і тата візьму з собою. Ви ж будете раді нас бачити?

— Звичайно! — відповів дядько, ледве приховавши огиду, яку збудила в нього думка про таких гостей. — От що, — продовжував він, ступивши до юної леді. — Я подумав і вирішив, що краще буде вам сказати відверто: містер Едгар Лінтон ставиться до мене упереджено. Колись ми з ним ворогували не по-християнськи жорстоко; і якщо ви скажете йому, що сюди заходили, він накладе вето на всі подальші візити. Тому вам не слід у цьому зізнаватись, коли ви не хочете втратити можливість бачитися зі своїм кузеном. Самі приходьте, якщо хочете, тільки не розповідайте про це батькові.

— А чому ви ворогували? — спитала Кеті, одразу похнюпившись.

— Він вважав, що я надто бідний, аби одружитися з його сестрою, — відповів Гіткліф, — і не міг змиритися з тим, що й вона все-таки вийшла за мене: це зачепило його гордість, а такого він ніколи не подарує.

— Це дуже негарно! — мовила юна леді. — Колись я так йому й скажу. Але ж ми з паничем Лінтоном не втручалися до вашої ворожнечі! Добре, я не буду сюди приходити; нехай тоді він приходить до Грейнджу.

— Для мене це надто далеко, — промимрив її кузен. — Пройти чотири милі — це мене просто вб'є! Ні, краще ви сюди приходьте, міс Катрино, — так, іноді; тільки не щоранку, а раз або двічі на тиждень.

Батько зміряв сина поглядом, сповненим ядучої зневаги.

— Боюся, Неллі, мені з цим не впоратись, — прошепотів він до мене. — Міс Катрина, як зве її цей тюхтій, побачить, чого він вартий, і пошле його під три чорти. Ет, якби це був Гортон! Знаєш, я разів двадцять на день згадую про нього з теплотою в серці, попри всі його приниження; я любив би цього хлопця, якби він був кимось іншим. Але її любов йому не загрожує; тож хай трохи подражнить цього пуголовка, якщо той сам не прийде до тями. Ми так собі гадаємо, що Лінтонові дай Боже дотягти до вісімнадцяти років; ох, та хай йому абищо, нудисвітові! Сушить собі ноги, а на неї й не позирне! Лінтоне!

— Що, батьку? — відгукнувся хлопець.

— Ти не хочеш розважити свою кузину? Хоча б кролів їй покажи або ластівчині гнізда. Потім перевзуєшся; а зараз піди з нею в садок чи до стайні, хай подивиться на твого коня.

— А може, ви б посиділи біля вогню? — звернувся малий Лінтон до Кеті, і його тон відверто свідчив про небажання ворушитись.

— Не знаю, — відповіла Кеті, кидаючи знудьгований погляд на двері: їй вочевидь не хотілося скніти в чотирьох стінах.

Він лишився сидіти на місці, тільки присунувся ближче до вогню. Гіткліф підвівся і пройшов до кухні, а звідти — на подвір'я, гукаючи Гортона. Той обізвався, і за хвилю вони повернулися разом. Хлопчина щойно вмився — щоки в нього розрум'янилися, волосся було мокре.

— О, дядечку, я хотіла вас спитати, — почала міс Кеті, згадавши слова служниці,— адже він мені не кузен?

— Чому ж, — відповів Гіткліф, — він небіж вашої матінки. Він вам не подобається?

Катрина знітилася.

— Хіба він не гарний хлопець? — продовжував Гіткліф. Маленький нечема підвівся навшпиньки і щось прошепотів дядечкові на вухо. Той розсміявся; Гортон спохмурнів. Я зрозуміла, що він був дуже підозріливим і всюди вбачав зневагу до себе, вочевидь, здогадуючись, як його упосліджено. Але його хазяїн, чи то опікун, зумів розвіяти його підозри, вигукнувши:

— Тобі, Гортоне, поталанило більше, ніж нам! Вона каже, що ти… як там? Ну, одне слово, щось-таки дуже схвальне. Отак! Прогуляйся з нею по фермі. І затям собі — поводитися треба, як личить джентльменові: не лаятися, не витріщатися на леді, коли вона на тебе не дивиться, і не відвертатись, якщо вона заговорить до тебе; а як сам надумаєш говорити, не мимри собі під носа і не тримай руки в кишенях. Ну, йди і розважай її, як умієш.

Він нагледів парочку, коли вони проходила повз вікна. Ерншо відвернувся від своєї супутниці і, здавалося, вивчав знайомий пейзаж із зацікавленням мандрівника або живописця. Катрина ковзнула по ньому поглядом, у якому не відчувалося захоплення; потім почала роззиратися довкола в пошуках іншого предмета, вартого її уваги, і весело крокувала вперед, тихенько наспівуючи, щоб заповнити вимушену мовчанку.

— Я йому зав'язав язика, — зауважив Гіткліф. — Він тепер і писнути не посміє. Неллі, ти пам'ятаєш мене в його віці — ні, кількома роками молодшим? Що, я теж був таким дурником — таким дурилом, як сказав би Джозеф?

— Навіть гіршим, — відказала я, — бо ви були ще й А вовкуваті.

— Він мене вельми втішає,— продовжував Гіткліф, міркуючи вголос. — Бо виправдав мої сподівання. Якби хлопець був дурнем від народження, я б і вполовину так не радів. Але Гортон не дурний, і я співчуваю кожному з його почуттів, бо колись відчував те саме. Я достеменно знаю, як він страждає зараз; і це тільки початок його страждань. Йому ніколи не видертись із цієї багнюки хлопського невігластва. Я його тримаю міцніше, ніж отой мерзотник, його батько, тримав мене: Гортон хизується своїм бидляцтвом. Я навчив його зневажати все, що відрізняє людину від бидла, як неміч і дурість. Тобі не здається, що Гіндлі пишався б своїм сином, якби міг його побачити? Майже так само, як я пишаюся своїм? Щоправда, тут є різниця: один — золото, яким мостять бруківку, а інший — олово, відполіроване до блиску, щоб замінити ним срібло. В моєму немає нічого цінного, і все ж завдяки мені з цього розтелепи буде хоч якесь пуття; а син Гіндлі мав першостатейні якості, але тепер вони втрачені, бо в них немає потреби. Мені нема про що шкодувати, а от йому було б про що, і я це знаю краще за будь-кого! А найприємніше в цьому те, що Гортон просто прикипів до мене душею! Ти, мабуть, згодишся, що тут я переміг Гіндлі. Якби цей негідник постав із могили, щоб помститися мені за кривду, завдану його синочку, я б отримав неабияку втіху, дивлячись, як син дає чосу батькові — за те, що той посмів чіпати його єдиного на світі друга!

Гіткліф глумливо захихотів. Я не відповіла — та він і не чекав відповіді. Між тим Гіткліф-молодший, що сидів надто далеко від нас, аби чути нашу бесіду, почав виявляти деяке занепокоєння — можливо, шкодуючи, що зі страху втомитися позбавив себе товариства Катрини. Батько помітив, що його стривожений погляд раз у раз шугає до вікна, а рука нерішуче тягнеться до капелюха.

— Вставай, лежню! — вигукнув він із удаваною сердечністю.— І бігом за ними! Вони ще тільки на розі, біля вуликів.

Панич Лінтон зібрав усі свої сили і відклеївся від коминка.

Віконниці були розчинені, і коли він вийшов, я почула, як Кеті питає свого нетовариського супутника, що означає напис над дверима. Гортон витріщився на літери і почухав потилицю, мов справжній селюк.

— Та якась бісова писанина, — мовив він. — Я не можу її вчитати.

— Не можете прочитати? — вигукнула Катрина. — Прочитати я можу сама: це по-англійському. Але я хочу знати, чому це тут написано.

Лінтон Гіткліф пирснув. То був єдиний вияв жвавості з його боку.

— Він неписьменний, — мовив він до кузини. — Ви можете повірити, що на світі існує така несосвітенна дурість?

— А в нього все гаразд із головою? — серйозно спитала міс Кеті. — Чи він просто… несповна розуму? Я двічі його щось питала, й він щоразу так чудно дивився на мене, що я подумала — він просто не розуміє мене. Щоправда, я теж не дуже добре його розумію!

Панич Лінтон знову розсміявсь і глузливо поглянув на Гортона, який цієї миті не здавався таким уже нетямущим.

— Це тільки лінощі й нічого більше. Правда, Ерншо? — сказав він. — Моя кузина подумала, що ти ідіот. Ось тобі наслідки твоєї зневаги до "грамотійства", як ти це називаєш. Ви помітили, Катрино, яка в нього жахлива йоркширська вимова?

— А на дідька вона здалася, та письменність? — гарикнув Гортон, повертаючись до природного тону в розмові зі звичним співбесідником. Він збирався відстоювати свою думку, та його перервали бурхливі веселощі двох кепкунів: моя задерикувата панянка була радісінька, що є такий гарний привід посміятися з його вимови.

— А на що тобі "здалося" згадувати дідька? — хихотів малий Лінтон. — Тато наказав тобі не говорити поганих слів, а ти без них не можеш і рота розтулити. Спробуй поводитись як джентльмен, ану, спробуй!

— Якби ти був хлопцем, а не дівчиськом, я б тобі враз пельку заткнув! Тьху, підлота! — заричав розлючений па-63. рубок, ідучи геть. Його лице горіло від гніву та образи; він розумів, що його скривдили, але не знав, як на це гідно відповісти.

Містер Гіткліф, що не згірше за мене чув їхню розмову, посміхнувся, побачивши, що Гортон тікає з поля битви, але одразу ж потому зиркнув із безмежною огидою на тих двох, що любо гомоніли на порозі: хлопець невпізнанно пожвавився, обговорюючи Гортонові вади та ґанджі й розповідаючи анекдоти про його невігластво, а дівчина тішилася з його дошкульних в'їдливих дотепів, не усвідомлюючи, що вони свідчать передовсім про неблагородну вдачу юнака. Мені ж панич Лінтон починав подобатись дедалі менше, я вже не співчувала йому й навіть певною мірою вибачала зневагу, з якою ставився до нього батько.

Ми лишалися там до обіду. Мені не вдалося вмовити міс Кеті піти раніше; на щастя, мій хазяїн не виходив зі своєї кімнати і не дізнався, що нас не було так довго. По дорозі додому я намагалася пояснити Катрині, що являють собою ці люди, з якими щойно ми розпрощались, але вона затято стверджувала, що я упереджено ставлюся до них.

— О так, — вигукнула вона, — ти захищаєш мого тата, Неллі; ти необ'єктивна, я знаю, в іншому разі ти б не обманювала мене стільки років, кажучи, що кузен Лінтон живе десь далеко. Я справді на тебе зла, але така рада, що навіть не можу як слід розсердитись! Та не смій казати погано про мого дядечка. Він — мій дядечко, і ти маєш про це пам'ятати; а я насварю тата за те, що він із дядечком ворогує.

І вона вела далі в тому ж дусі, поки я не впевнилася, що сперечатися з нею марно. Того вечора вона не сказала батькові про свій візит, бо вони

не бачилися. Та вранці все відкрилося — мені на лихо. І все ж я не дуже засмутилася, бо вирішила, що напучування й застереження з батьківських вуст прозвучать для дівчини переконливіше. Але він не наважився відверто зізнатися доньці, чому він хоче, щоб вона обірвала будь-які стосунки з Буремним Перевалом, а Катрина була згодна поступитися лише в тому разі, коли для цього існують беззаперечні підстави.

— Таточку! — вигукнула вона, привітавшись до нього вранці,— вгадай, кого я бачила вчора на прогулянці? Ой, тату, що з тобою? Тобі недобре? Я бачилася з… Ти лишень послухай мене і побачиш, як я тебе присоромлю. Тебе й Неллі, яка з тобою у змові, хоч удавала, наче жаліє мене, коли я марно сподівалася, що кузен Лінтон повернеться!

Вона чесно розповіла про свою пригоду. Мій хазяїн, кілька разів докірливо поглянувши в мій бік, не сказав нічого, поки вона не завершила своєї розповіді. Потім він пригорнув доньку до себе й запитав, чи знає вона, чому він приховував од неї, що панич Лінтон живе по сусідству. Невже вона думає, що він хотів позбавити її безневинної втіхи?

— Це тому, що ти не любиш містера Гіткліфа, — відповіла вона.

— Отже, ти гадаєш, що мої власні почуття важать для мене більше, аніж твої, Кеті? — сказав він. — Ні, річ не в тому, що я не люблю містера Гіткліфа, а в тому, що містер Гіткліф не любить мене; він страшна людина і з насолодою губить тих, кого ненавидить, якщо вони дають йому бодай найменшу можливість це зробити. Я знав, що ти не зможеш підтримувати знайомство з кузеном і лишатись осторонь від його батька, і знав, що його батько зненавидить тебе через мене. Тому лише заради твого блага — і ні для чого більше — я робив усе, щоб запобігти твоїй зустрічі з Лінтоном Гіткліфом. Я хотів пояснити це тобі, коли ти подорослішаєш, і зараз шкодую, що зволікав так довго.

— Але містер Гіткліф був дуже люб'язним, тату, — зауважила Катрина, не вдовольнившись таким поясненням, — і він не заперечує, щоб ми бачилися. Він сказав, що я можу приходити в його дім, якщо захочу, тільки просив не говорити про це тобі, бо ти з ним посварився і не прощаєш йому одруження з тітонькою Ізабеллою. Ти ж справді не хочеш простити.

Винен лише ти один; зрештою, він хоче, щоб ми дружили — Лінтон і я, — а ти не хочеш.

Хазяїн, побачивши, що вона не сприймає всерйоз його слів про лиху вдачу зятя, коротко розповів доньці про поводження Гіткліфа з Ізабеллою і про те, як Буремний Перевал став його власністю. Містер Едгар Лінтон не міг довго про це говорити; він дуже рідко заводив розмову про минуле, бо в його серці досі жили та сама відраза до суперника і та сама ненависть, що заволоділи ним після смерті місіс Лінтон. "Вона була б жива й досі, якби не він!" — думав містер Едгар, і Гіткліф у його очах був убивцею.

Міс Кеті ще ніколи в житті не стикалася з лихими діяннями, окрім власних незначних переступів — непослуху, несправедливості або невитриманості, що були наслідком її запальної вдачі й викликали каяття в той самий день. Тому для неї була незбагненною ницість душі, яка довгі роки зрощувала й плекала мстиві задуми, щоб потім здійснити їх без жодних вагань чи докорів сумління. Дівчину так глибоко вразило це відкриття досі незнаних рис людської натури, що суперечило всім її колишнім уявленням, що містер Едгар не наважився продовжувати розмову. Він лише додав:

— Тепер ти знаєш, люба, чому я бажаю, щоб ти уникала його дому і його родини; повертайся до своїх звичних занять і розваг і більше не думай про цих людей.

Катрина поцілувала його і, як зазвичай, години зо дві спокійно сиділа за уроками. Потім вона пішла з батьком на прогулянку, і день збіг, як завжди. Але ввечері, коли вона пішла нагору, я зазирнула до неї, щоб допомогти їй роздягтись, і побачила, що вона гірко плаче навколішках біля ліжка.

— Ой, дурненьке дитятко! — вигукнула я. — Та якби ви знали, що то є справжнє лихо, ви б постидались і сльозинку зронити через таку дурницю! Ви й тіні справжнього горя не бачили, міс Катрине Уявіть собі на хвилю, що містер Едгар Лінтон і я померли, і ви лишились сама на світі; як би виттоді почувалися? Порівняйте ваші прикрощі з таким нещастям — і дякуйте долі за тих друзів, які у вас є, замість шукати нових.

— Я не через себе плачу, Неллі,— відповіла вона, — а через нього. Він сподівався побачити мене завтра, і його так це розчарує, якщо він чекатиме, а я не прийду!

— Дурниці! — мовила я. — Вам здається, що він стільки ж думає про вас, скільки ви про нього? Хіба в нього немає товариша — Гортона? Із сотні людей жоден не скучив би за родичем, якого бачив лише двічі в житті. Панич Лінтон збагне, що й до чого, і не надто за вами тужитиме!

— А можна я напишу йому й поясню, чому не можу прийти? — спитала вона, підвівшись.— І надішлю йому ті книжки, що обіцяла? В нього немає таких книжок, як у мене, і він схотів почитати моїх, коли я розповіла йому, які вони цікаві. Можна, Неллі?

— Ні! Не можна! — рішуче відповіла я. — Тоді й він вам напише у відповідь, і цьому кінця-краю не буде. Ні, міс Катрино, це знайомство треба обірвати за одним разом; так хоче ваш тато, і я простежу, щоб так і сталося.

— Але як може коротенька записка… — почала благати вона.

— Все, досить! — перервала я. — Не буде ніяких записок. Лягайте спати.

Вона зиркнула на мене дуже сердито — так сердито, що я спершу, навіть не поцілувавши її на ніч, вкрила ковдрою й зачинила двері, дуже невдоволена; та потім, розкаявшись, тихенько повернулася… леле! Моя панянка стояла біля столу з А аркушем паперу й олівцем у руці,— і, вгледівши мене, похапцем кинулася все ховати!

— Ніхто не носитиме ваших листів, Катрино, — сказала я, — навіть якщо ви будете їх писати; а зараз я гашу світло.

Я загасила свічку, й за таке самочинство мене ляснули по руці й обізвали "капосною занудою". Тоді я знову пішла від неї, і вона люто зачинила за мною двері — на неї, як то кажуть, найшло. Листа було написано й відправлено за призначенням, а прислужився в цьому сільський хлопчина, що розносив молоко. Та я ще довго не відала про це ні сном ні духом. Минав тиждень за тижнем, і Кеті помалу заспокоїлася. Хоч мені здавалося трохи дивним, що вона взяла собі за звичку ховатися десь по закутках і, ледь я підійду, хутко нагинатися над книжкою, ніби хоче її сховати; та я помічала краєчок аркуша, що випинався між сторінками. І ще вона почала рано-вранці спускатися вниз і блукала кухнею, ніби чогось вичікуючи, завела собі малу шухлядку в секретері у бібліотеці та порпалася в ній годинами, а ідучи звідти, ніколи не забувала вийняти ключа.

Одного разу, коли Катрина наводила лад у своїй шухляді, я помітила, що в ній замість різних дрібничок та цяцьок, що донедавна правили там за вміст, лежать якісь згорнуті папірці. Це розпалило мою цікавість, а разом із нею й підозри, і я вирішила поглянути на ці таємничі скарби. Тому ввечері, коли міс Кеті і мій хазяїн позамикалися в себе нагорі, я пошукала — і знайшла — серед своїх ключів такий, що підійшов до замка. Відімкнувши шухляду, я вивернула весь її вміст у свій фартух і віднесла до своєї кімнати, щоб проглянути все на самоті. Хоч іншого й не слід було очікувати, я все ж неабияк подивувалася, побачивши таку

багатющу кореспонденцію: ці листи — напевне, щоденні — від Лінтона Гіткліфа; відповіді на ті, що надійшли від Кеті. Давніші листи були небагатослівні й сухуваті, та помалу переросли у розлогі любовні послання — цілком наївні, що було природним як на вік дописувача. Вряди-годи в них траплялися рядки, запозичені, на мій У погляд, у більш досвідченого автора. Деякі з них здавалися дивовижною мішаниною з палкої пристрасті й масного лицемірства: починалися вони з вияву щирих почуттів, а завершувалися химерним пишномовним словоблудством, як міг би звертатись якийсь жевжик до дами свого серця. Не знаю, чи подобалися вони Кеті, та мені вони здалися нікчемною писаниною. Перегорнувши кільканадцять аркушів, я вирішила, що з мене досить, і, увібгавши їх у вузлик, зроблений із носовика, сховала подалі, а спорожнілу шухляду замкнула.

Дотримуючись своєї новоявленої звички, моя юна леді встала рано і навідалася до кухні. Я спостерігала, як вона підходить до дверей, аби зустріти якогось малого хлопчину. Поки наша корівниця наливала у його глек молоко, міс Кеті щось тицьнула йому в кишеню і щось звідти витягла. Я пройшла садом до хвіртки і захопила гінця зненацька. Він відважно боронився, захищаючи довірений йому скарб, і ми розлили молоко, та врешті-решт я все ж видерла в нього листа і, давши хлопцеві зрозуміти, який він матиме клопіт, якщо цієї ж миті не вшиється звідси, стала біля муру і прочитала палке послання міс Кеті. Воно було простішим і більш змістовним, ніж у її кузена; дуже гарне — і дуже наївне. Я похитала головою і замислено попростувала до будинку. Надворі була сльота, тож Кеті не змогла втішитися прогулянкою в парку, а після закінчення ранкових занять пішла шукати розради у своїй скарбниці. її батько сидів за столом і читав, а я віднайшла собі роботу — почала пришивати обірвані стрічки до фіранки і краєм ока позирала у бік дівчини. Пташка, що повернулася до розореного гнізда, яке залишила повним гомінкої малечі, не могла б виказати своїм тужним квилінням глибшого відчаю, ніж вона — одним вигуком "Ох!" і переміною в щойно такому щасливому обличчі. Містер Едгар Лінтон звів на неї очі.

— Що таке, люба? Ти забилася? — спитав він. Його погляд і тон переконали її, що то не він сплюндрував її святиню.

— Ні, тату, — видихнула вона. — Неллі! Неллі! Ходімо нагору — мені зле!

Я підкорилась і вийшла разом із нею.

— О Неллі! Це ти їх узяла, — почала вона одразу, ставши навколішки, ледве ми замкнулися з нею вдвох. — Ой, віддай їх мені, Неллі, і я більш ніколи, ніколи не буду! Не кажи татові. Ти ж іще не казала йому, Неллі? Скажи, що ні! Я вчинила дуже погано, та більше цього не буде!

З величною суворістю я наказала їй встати.

— Так, — мовила я, — міс Катрино, ви, здається, дуже далеко зайшли: цього справді слід соромитися! Купа мотлоху, який ви, певно, вивчаєте на дозвіллі; слово честі, його варто було б надрукувати! А що подумає ваш батько, коли я ознайомлю його з цим красним письменством? Я нічого ще не показувала, але не думайте, що я буду зберігати ваші сміховинні секрети. Ой, який сором! Це ж, звісно, ви розпочали цю історію: я певна, панич Лінтон і не додумався б до такого.

— Ні! Це не я! — схлипувала Катрина так розпачливо, наче в неї розривалося серце. — Я не думала, що покохаю його, поки…

— Покохаєте! — вигукнула я, вимовивши це слово з такою насмішкою, на яку лише була здатна. — Оце кохання!! Чи ви таке чули, людоньки добрі? Тоді чого б мені не покохати мірошника, що раз на рік приїздить до нас по зерно? Лепське кохання, нівроку! Ви ж за все життя години чотири бачили панича Лінтона! Ну, годі; я понесу цей непотріб до бібліотеки.

Побачимо, що скаже про таке кохання ваш тато.

Вона підстрибнула, щоб вихопити в мене безцінні листи, та я тримала їх над головою. Тоді посипалися палкі благання ці їх спалити, зробити з ними що завгодно, тільки не показувати татові. Й оскільки насправді мені більше хотілося розсміятись, ніж сварити її,— бо я вбачала в цьому лише дівочі дурощі,— я зрештою послабила натиск і спитала:

— Якщо я погоджусь їх спалити, ви дасте мені слово більшу ніколи не посилати й не одержувати ні листів, ні книжок (бо я бачу, ви й книжки йому посилали), ні локонів, ні перстеників, ні іграшок?

— Ми не посилаємо іграшок! — вигукнула Катрина; гордість пересилила зніченість.

— Отже, відтепер — взагалі нічого, моя леді,— провадила я. — Якщо ви не даєте слова, я іду.

— Даю, Неллі! — скрикнула вона, хапаючи мене за рукав. — Кидай їх у вогонь, кидай зараз же!

Та коли я взялася розгрібати кочергою жар, виявилося, що така жертва їй не до снаги: вона щиро благала, щоб я зберегла хоч один-два листи.

— Хоча б два, Неллі! На згадку про кузена Лінтона!

Я розв'язала свій вузлик і почала кидати листи у вогонь один по одному, і полум'я, враз зайнявшись, потяглося вгору.

— Один я все-таки збережу! Ти жорстока! — видихнула вона і, голіруч сунувшись у вогонь та обпікаючи пальці, вихопила кілька обгорілих аркушів.

— Дуже добре; а решти вистачить, аби показати вашому татові! — мовила я, ховаючи вцілілі листи у вузлик, і знову повернулася до дверей.

Вона жбурнула свої обпалені аркуші у вогонь і махнула рукою, наказуючи мені продовжувати мою чорну справу. її було завершено; я посовала кочергою в попелі та присипала його ковшем вугілля. Катрина мовчки, сповнена гіркої образи, пішла до себе. Я спустилася вниз — сказати хазяїнові, що панянці вже краще, та, про мене, їй слід трохи полежати. До обіду вона не виходила, а з'явилася лише до чаю — бліда, з почервонілими очима і дивно збайдужіла до всього довкола. Вранці я сама відповіла на листа коротенькою цидулкою: "Панича Лінтона Гіткліфа просять більше не надсилати листів до й міс Катрини Лінтон, оскільки вона їх не прийматиме". І відтоді той хлопчик приходив до нас із порожніми кишенями.

Розділ двадцять другий

Збігло літо, а за ним і рання осінь. Михайлів день минув, але жнива того року були пізніми, і деякі наші поля стояли ще незжаті. Містер Едгар Лінтон та його донька часто ходили подивитись на женців. На обжинки вони лишилися в полі до темноти, і позаяк день був холодний і вогкий, хазяїн застудився; хвороба перекинулася на легені і, майже не відпускаючи, тримала його вдома всю зиму.

Бідолашна Кеті, розпрощавшись зі своїм маленьким романом, посмутніла й замкнулася в собі, тому батько наполягав, щоб вона менше читала і частіше виходила на свіже повітря. Але він більше не міг ходити на прогулянки разом із нею, і я вважала за свій обов'язок її супроводжувати. Невтішна заміна! Я могла вкраяти від своїх цілоденних клопотів лише години зо дві, до того ж моє товариство було для неї далеко не таким жаданим, як батькове.

Якось по обіді, в жовтні чи на початку листопада — день був свіжий і вологий, на стежках шурхотіло мокре опале листя, а холодну небесну блакить заступали темно-сірі хмари, що стрімкою навалою рушили з заходу і загрожували рясним дощем, — я попросила Кеті відкласти прогулянку, бо не сумнівалася, що буде злива. Вона не згодилась, і я знехотя надягла пальто і взяла парасольку, щоб пройти з нею по алеї до

паркової брами: цю сумну прогулянку вона обирала завжди, коли їй бувало тяжко на серці. Смуток напосівся на неї відтоді, як містеру Едгару стало гірше. Він не зізнався в цьому, та ставав усе мовчазнішим, обличчя в нього було незвично похмурим, і ми з нею розуміли, що є тому причиною. Міс Кеті тоскно простувала вперед; тепер їй уже не хотілося ні бігати, ні стрибати, дарма що холодний вітер наче підбурював пуститися з ним наввипередки. І час від часу я бачила, що вона підводить руку і змахує щось зі щоки. Я озиралася довкола, шукаючи, чим би її хоч трохи розважити. Край дороги здіймався високий крутий схил, за який намагалися У зачепитися випнутим корінням кущики ліщини та кволі падубки. Ґрунт на ньому був надто крихким, і, скоряючись невпинним вітрам, деревця зросли похиленими до землі. Влітку міс Кеті залюбки вилазила по такому стовбуру й сиділа в гіллі, гойдаючись за двадцять футів від землі, а я, замилувана її спритністю та дитячою нерозважливістю, все ж вважала за необхідне насваритися на неї щоразу, як побачу її так зависоко, але не надто суворо, щоб справді змусити її спуститись. Вона могла з обіду до чаю пролежати у своїй вітряній колисці й не робити нічого — тільки наспівувати старовинні пісні, якими я колисала її в дитинстві, та дивитися на своїх сусідів-птахів, що годували пташенят і навчали їх літати; або ніжилася в замріяній напівдрімоті, заплющивши очі, така щаслива, що й не описати словами.

— Погляньте, міс! — вигукнула я, вказуючи на виїмку під корінням одного похиленого деревця. — Зима ще не дійшла сюди. Онде квітка — дзвіночок; це вже останній, а скільки їх було тут у червні — мов бузковий туман на пагорбах! Може, ви зірвете її, щоб показати татові?

Кеті довго дивилася на самотню квітку, що тріпотіла у своїй земляній хижці, і відповіла лише згодом:

— Ні, я її не хочу чіпати. Вона така сумна, правда, Неллі?

— Так, — мовила я, — бо така ж кволенька, як ви: у вас ні кровинки в лиці немає. Нумо, візьмімося за руки, та біжімо! Ви так охляли, що я, мабуть, од вас не відстану.

— Та ні, ні,— відказала вона; і бігла, але час від часу зупинялася, задивившись на клаптик моху чи пасмо зів'ялої трави, чи на мухомор, що яскравою цяткою блимне поміж бурого листя; і раз у раз, відвертаючись од мене, проводила рукою по обличчю.

— Катрино, що з вами, любонько? — спитала я, ступивши й до неї, і обняла її за плечі. — Не треба плакати, що ваш тато захворів; дякуйте Богові, що не сталося чогось гіршого!

Вона більше не могла стримувати сліз і зайшлась плачем.

— О, це, мабуть, і є найгірше! — вимовила вона, — Що мені робити, коли ви з татом мене покинете і я зостануся сама на світі? Я не можу забути твої слова, Неллі; вони весь час звучать мені у вухах. Як зміниться життя, яким страшним стане світ, коли ви помрете — тато і ти.

— Хтозна, може, ви помрете раніше, — відказала я. — Не слід нагукувати лихо. Будемо сподіватися, що минуть іще роки й роки, перш ніж хтось із нас помре. Хазяїн іще молодий, і я при здоров'ї, мені й сорока п'яти немає! Моя мати дожила до вісімдесятьох років і до останку трималася дай Боже. Припустімо, що містер Едгар Лінтон дотягне хоча б до шістдесяти — то все одно в нього більше років попереду, ніж ви живете на світі, міс. Чи не дурниця — отак побиватися з лиха, якого ще двадцять років чекати?

— Але тітонька Ізабелла була молодша за тата, — зауважила вона і боязко поглянула на мене, жадаючи, щоб я знову вселила в неї надію.

— У тітоньки Ізабелли не було поруч ні вас, ні мене, щоб турбуватися про неї,— відповіла я. — Вона не була такою щасливою в житті, як мій хазяїн: їй не було заради чого жити. Все, що вам треба, — це піклуватися про вашого батька та втішати його, показуючи, що вам самій весело, і нічим його не тривожити — пам'ятайте про це, Кеті! Скажу відверто — ви можете вбити його своєю нерозумною поведінкою, якщо не викинете з

голови дурненького вигаданого кохання до сина людини, яка рада була б зжити вашого батька зі світу; і якщо покажете йому, що засмучені розлукою, яку він вважає вашим благом.

— Мене ніщо не засмучує, окрім татової хвороби, — відповіла моя супутниця. — Порівняно з цим усе інше — дрібниці. ці І я ніколи… ніколи… о, ніколи, поки я відповідаю за себе, не зроблю й не скажу нічого, що могло б його засмутити. Я люблю тата більше, ніж себе, Неллі, і я це знаю ось чому: бо кожну ніч молюся, щоб я його пережила; хай краще я буду нещасною, ніж він! Отже, я люблю його більше, ніж себе. У — Гарні слова, — відповіла я, — та їх треба підтвердити на ділі. Коли він видужає, не забувайте обіцянки, що ви дали в тяжку годину.

Так розмовляючи, ми підійшли до брами, що виходила на дорогу, і моя юна леді, знов сяючи, мов ясне сонечко, вилізла на мур і, всівшись там, взялася збирати ягоди, що червоніли на шипшинових кущах уздовж дороги. На нижніх вітах ягід уже не було, а верхніх могли дістатися лише птахи чи хтось на зразок Кеті. Коли вона тяглася за ними, капелюшок злетів у неї з голови, й оскільки брама була замкнена, вона вирішила за ним спуститись. Я лише встигла гукнути їй, щоб вона трималась, аби не впасти, як вона зникла за муром. От із поверненням вийшла морока: гладенько зацементоване каміння ковзало під ногою, а спиратися на кволі кущі шипшини й глоду по той бік муру було страшнувато. Я через свою дурість не збагнула цього, поки не почула, як вона, сміючись, вигукує:

— Неллі, треба тобі принести ключа, а то мені доведеться бігти кругом — до повітки сторожа. Тут я не зможу залізти!

— Стійте на місці,— відповіла я. — У мене при собі є низка ключів, може, якийсь підійде. А як ні — то я піду.

Поки я пробувала всі великі ключі один по одному, Кеті витанцьовувала біля хвіртки. Я вдалася до останньої спроби — та марно;

і, повторивши Кеті, щоб вона чекала мене на місці, я зібралася чимшвидше йти додому. Але мене зупинив звук, що стрімко наближався здаля і за мить залунав поруч: це був стукіт кінських копит. Кеті припинила свій танок.

— Хто там? — прошепотіла я.

— Неллі, відчиняй швидше, — долинув до мене стривожений шепіт.

— Агов, міс Катрино Лінтон! — почувся низький голос вершника. — Радий вас бачити. Не поспішайте тікати, я чекаю й від вас деяких пояснень.

— Я не бажаю з вами розмовляти, містере Гіткліф, — відповіла Катрина. — Тато каже, що ви погана людина, що ви ненавидите і його, і мене; й Неллі каже те саме.

— Можливо, але зараз мова про інше, — сказав Гіткліф. (Це був він). — У всякому разі, я не можу ненавидіти рідного сина; а саме до нього я б хотів привернути вашу увагу. Так, вам є чого соромитись. Два чи три місяці тому ви взяли за звичку писати паничу Лінтонові листи — вирішили погратися в кохання, так? Вас обох слід було б відлупцювати! Особливо вас, бо ви старші — і, виявляється, менш вразливі. В мене є ваші листи, і якщо ви надумаєте грати в забавки зі мною, я надішлю їх вашому батькові. Я розумію, вам набридла ця забавка, чи не так? Але ви штовхаєте Лінтона до безодні відчаю; він був щирим у своєму почутті — у своєму коханні до вас! Життям присягаюся, через вас він умирає; ви розбили йому серце своєю безсердечністю: це не порожні слова, а дійсність. Хоч як Гортон кепкував із нього півтора місяця — а я поводився навіть суворіше, сподіваючись наставити його на добрий розум, — йому що не день, то гірше; боюся, він і до літа не дотягне, якщо тільки ви його не зцілите!

— Як ви можете так підло дурити бідну дитину? — крикнула я з-за огорожі.— їдьте ви звідси, заради Бога! Як у вас совісті вистачає брехати людям у вічі? Міс Кеті, я каменем зіб'ю замок. Ви не вірте в ці побрехеньки. Самі подумайте: як можна вмирати від кохання до дівчини, яку ледве знаєш?

— От не думав, що нас підслуховують, — зауважив негідник. — Вельмишановна місіс Дін, мені подобаєтеся ви, та не подобається ваша подвійна гра, — голосно додав він. — Як ви можете так підло брехати, стверджуючи, буцімто я ненавиджу "бідну дитину"? І вигадувати свої побрехеньки, щоб відлякати її від мого дому? Катрино Лінтон (вже саме ім'я зігріває мені серце), люба моя дівчинко, мене цей тиждень не буде вдома — приходьте й подивіться, чи я кажу правду; будь ласка, моя крихітко! Тільки уявіть собі — а якби ваш батько й був на моєму місці, а Лінтон Гіткліф — на вашому? Ким би ви вважали вашого безтурботного коханого, якби ваш батько У просив його зглянутися на вас, а він не захотів би ступити й кроку назустріч? Не зробіть невиправної помилки через свою дурну впертість! Присягаюся своєю душею, він на краю могили, і ніхто, крім вас, не врятує його! Замок піддався, і я вискочила до них.

— Присягаюся, Лінтон помирає,— повторив Гіткліф, суворо поглянувши на мене. — Горе і розчарування наближають його до смерті. Неллі, якщо ти не хочеш її відпустити, можеш прийти сама. Я повернуся не раніше, ніж за тиждень, о цій же годині. Гадаю, що навіть твій хазяїн не заборонить їй відвідати свого кузена!

— Ходімо звідси, — сказала я, беручи Кеті під руку, і майже силоміць втягла її за собою до парку; вона вагалася, стривожено дивлячись у обличчя співбесідника, надто суворе, щоб можна було здогадатися про його справжні почуття.

Він під'їхав упритул до дівчини і, схилившись до неї, мовив:

— Міс Катрино, зізнаюсь, я не дуже поблажливий до Лінтона, а Гортон і Джозеф — тим паче. Щиро кажучи, йому доводиться скрутно. Він потребує доброти так само, як і любові, й ваше ласкаве слово було б для нього найкращими ліками. Не слухайте жорстоких повчань місіс Дін. Будьте милосердною і постарайтеся зустрітись із Лінтоном. Він марить про вас день і ніч і думає, що ви його зненавиділи, якщо не пишете й не приходите до нього.

Я зачинила хвіртку і підкотила до неї великий камінь, бо розхитаний замок не хотів слухатись, і, розгорнувши парасольку, підтягла під неї свою супутницю, бо у верховітті вже шаруділи перші краплі дощу, нагадуючи, що баритися не слід. Ми кинулися додому, не домовившись із Гіткліфом про зустріч, та я відчувала, що Катрині стало тепер удвічі важче на серці. її лице затьмарилося такою тугою, що вона й на себе не була схожа; дівчина, вочевидь, повірила кожному почутому слову.

Хазяїн пішов спочивати, не дочекавшись нашого повернення. Кеті прослизнула до його кімнати, щоб довідатись, як З він себе почуває; він уже спав. Вона повернулась і попросила мене посидіти з нею в бібліотеці. Ми удвох попили чаю, а потім вона згорнулася калачиком на килимі та звеліла мені не розмовляти, бо втомилася. Я взяла книгу й удавала, ніби читаю. Коли їй здалося, що я з головою поринула в читання, вона знову почала тихенько хлипати: останнім часом це на неї частенько находило. Якусь хвилю я це терпіла, а потім взялася безжально здіймати на глум усе, сказане містером Гіткліфом про сина, — та так, наче була певна, що вона зі мною згодиться. Ба ні! Моя дошкульна промова не притлумила враження, що його справили слова Гіткліфа; воно було саме таким, якого він прагнув досягти.

— Може, ти й маєш рацію, Неллі,— відповіла вона, — але я не заспокоюся, поки не знатиму напевне. І я маю сказати Лінтонові, що не пишу йому не зі своєї провини, і переконати його, що мої почуття не змінилися.

Чи варто було гніватись і сперечатися з її нерозумною довірливістю? Того вечора ми розпрощалися дуже ворожо. Та ранок заскочив мене на дорозі до Буремного Перевалу: на своєму поні їхала моя вперта панянка, а з нею поруч ішла я. Я не могла спокійно дивитися на її сум, бачити її бліде, згасле обличчя і важкий погляд, і здалася, потай плекаючи хистку надію на такий прийом Лінтона, що міг би довести, як мало правди в оповіді Гіткліфа.

Розділ двадцять третій

Дощова ніч поволі перейшла в туманний ранок — морозний і сльотавий водноас, — і шлях нам перетинали ручаї, що розливалися з пагорбів. Ноги в мене були геть мокрі, я сердилась і була в такому кепському гуморі, що якнайкраще пасував до такої прикрої справи. Ми зайшли до будинку через кухонні двері, щоб пересвідчитися, чи справді містера Гіткліфа немає вдома: я не дуже довіряла його словам.

Джозеф сидів сам-один і розкошував біля веселого полум'я у коминку: на столі — кварта елю та поламана великими куснями вівсяна перепічка, у зубах — мала чорна люлька. Катрина підбігла до вогню зігрітися. Я спитала, чи вдома хазяїн. Моє питання так довго лишалося без відповіді, що я засумнівалася, чи не оглух, бува, старий, і заговорила голосніше.

— Не-а! — пробубонів чи то радше прогундосив він. — Не-а! Тож ідіть-но ви, звідки прийшли.

— Джозефе! — почувся водночас із моїм вередливий голос із кімнати. — Скільки можна тебе кликати? У коминку лише кілька жаринок. Джозефе! Іди сюди негайно!

Голосне пихкання і незворушний погляд, утуплений у черінь, свідчили, що Джозеф лишився глухим до цього заклику. Покоївки і

Гортона не було видно; перша кудись пішла у справах, а той, мабуть, десь працював. Ми впізнали голос Лінтона й увійшли.

— О, та щоб ти здох на своєму горищі! Сконав із голоду! — вигукнув хлопець, вочевидь гадаючи, що це йде його ледачий прислужник.

Він затнувся, зрозумівши свою помилку. Кеті кинулася до нього.

— Це ви, міс Лінтон! — сказав він, піднімаючи голову з поруччя великого крісла, в якому лежав. — Ні, не цілуйте мене, а то я почну задихатись. О Боже! Тато сказав, що ви прийдете, — продовжував він, відсапуючись після обіймів Катрини. Вона стояла і знічено дивилася на нього. — Ви не могли б зачинити двері? Ви лишили їх відчиненими. А ці… ці паскуди не хочуть принести вугілля. Тут так холодно!

Я поворушила жар у коминку й сама принесла цеберко вугілля. Хворий одразу ж почав скаржитися, що на нього летить попіл. Але хлопця мучив кашель, а сам він виглядав геть слабим і змореним, тож я не стала дорікати йому за таку примхливість.

— Ну ж бо, Лінтоне, — тихенько мовила Катрина, коли його спохмурніле лице прояснилося. — Ти мені радий? Що я можу зробити для тебе?

— Чому ви не приходили раніше? — спитав він. — Вам слід було прийти до мене, а не писати. Мене це страшенно втомлювало — писати такі довгі листи. Краще вже розмовляти.

Але тепер мені й розмовляти не хочеться. І взагалі нічого не хочеться! Не розумію, куди поділася Зілла! Може, ви (він поглянув на мене) збігаєте на кухню і подивитесь?

Я не діждалася подяки за щойно зроблену послугу, тому, не маючи бажання бігати туди й сюди з його примхи, відповіла:

— Там нема нікого, крім Джозефа.

— Я хочу пити, — обурено вигукнув він і відвернувся. — Як тато поїхав, Зілла почала щодня швендяти до Гімертона — просто жах якийсь! А я маю сидіти тут унизу — вони вдають, що не чують, якщо я кличу їх згори.

— А ваш батько уважний до вас, містере Гіткліф? — спитала я, помітивши, як він уникає дружніх обіймів Катрини.

— Уважний? Він хоч їх примушує бути трохи уважнішими! — вигукнув він. — Паскуди! Знаєте, міс Лінтон, цей бидлак Гортон насміхається з мене! Я його ненавиджу! Справді, я їх усіх ненавиджу: вони просто огидні!

Кеті метушилася, шукаючи води. На полиці вона побачила глек і принесла кузенові. Він попросив додати ложку вина з пляшки, що на столі, й, трохи відсьорбнувши, начебто заспокоївся і сказав, що вона дуже добра.

— А ти радий мене бачити? — знову спитала вона, зрадівши його слабкій посмішці.

— Так. Це щось нове — чути голос, подібний до вашого! — відповів він. — Але мене просто виводило з себе, що ви не ці приходите. А тато кричав, що я сам у цьому винен, називав мене жалюгідним, миршавим, нікчемним створінням і казав, що ви мене зневажаєте і що якби він був на моєму місці, то у Грейнджі давно вже хазяйнував би він, а не ваш батько. Але ж ви не зневажаєте мене, ні, міс…

— Я хочу, щоб ти називав мене Катриною або Кеті,— перервала юна леді. — Зневажати тебе? Ні! Після тата й Неллі я люблю тебе більше від усіх на світі. Але я не люблю містера Гіткліфа і не зможу приходити, коли він повернеться. Його ще довго не буде?

— Не дуже довго, — відповів Лінтон, — але він часто ходить на болота — зараз мисливська пора, і ти могла б посидіти зі мною годину-дві, поки його немає. Скажи, що ти згодна. Я постараюся бути люб'язним: ти ж не дратуватимеш мене навмисне і завжди мені допомагатимеш, так?

— Так, — відповіла Катрина, погладжуючи його довге м'яке волосся, — якби тільки тато дозволив, я б половину всього часу проводила з тобою. Любий Лінтоне! Я б хотіла, щоб ти був моїм рідним братом.

— І тоді ти б мене любила, як свого батька? — мовив він, пожвавившись. — А втім, тато каже, що ти любила б мене більше, ніж батька, і більше від будь-кого в світі, якби була моєю жінкою; тому краще б ти вийшла за мене заміж.

— Ні, я нікого не полюблю більше, ніж тата, — різко відповіла вона. — До того ж буває, що люди ненавидять своїх жінок; але не сестер чи братів. І якби ти був моїм братом, ти б жив із нами, і тато любив би тебе так само, як мене.

Лінтон став заперечувати той факт, що інколи чоловіки ненавидять своїх жінок, та Кеті переконувала, що таке трапляється, і з великого розуму згадала про ставлення його власного батька до її покійної тітоньки. Я обірвала її, але вона не могла заспокоїтись, поки не вибовкала все, що їй було відомо. Містер Гіткліф, дуже розлючений, заявив, що це брехня.

— Це тато мені сказав; а він ніколи не говорить неправди, — вперто доводила вона.

— А мій тато зневажає твого! — крикнув Лінтон. — Він й його зве паскудним нікчемою.

— Твій тато — погана людина, — відказала Катрина, — і дуже негарно з твого боку повторювати те, що він каже. Звичайно ж, він лиха людина, якщо тітонька Ізабелла його покинула.

— Вона його не покинула, — сказав хлопець.— І тобі не слід сперечатися зі мною!

— Покинула! — вигукнула юна леді.

— Тоді слухай, що я тобі скажу! — мовив Лінтон. — Твоя мати ненавиділа твого батька! Ну, як тобі?

— О!.. — скрикнула Кеті, так розлютившись, що продовжувати далі просто не могла.

— І кохала мого, — додав він.

— Ти мале брехло! Ось тепер я тебе ненавиджу! — вона задихалася, її лице почервоніло від гніву.

— Кохала! Кохала! — завів Лінтон, потопаючи у глибині свого крісла, і закинув голову, щоб насолодитися спогляданням враженої супротивниці, яка стояла позаду.

— Годі вам, містере Гіткліф! — втрутилася я. — Це ви теж із батькового голосу співаєте.

— Ні! І помовчіть, ви! — відповів він. — Любила вона його, Катрино! Любила!

Кеті, не тямлячи себе, люто штурхнула крісло, і Лінтон, заточившись, упав на поруччя. Його охопив напад кашлю, що вмить переміг його зловтіху. Напад тривав так довго, що налякав навіть мене. Кеті плакала,

гірко каючись у своїй провині, хоч і не казала нічого. Я обняла хлопця і підтримувала його, поки кашель не минувся. Тоді він одіпхнув мене і мовчки відкинувся назад. Катрина також перестала плакати і, сівши навпроти нього, відчужено дивилась у вогонь.

— Як ви себе почуваєте, містере Гіткліф? — спитала я, почекавши хвилин десять.

— Я б хотів, щоб вона так почувалася, — відповів він. — Підступне, жорстоке дівчисько! Гортон ніколи мене не чіпає — він мене жодного разу не вдарив! Мені сьогодні було краще, а зараз… — і він захлинувся слізьми.

— Я тебе не чіпала! — тихо сказала Кеті і прикусила губу, щоб втамувати новий вибух почуттів.

Він зітхав і стогнав буцімто від нестерпних страждань ще чверть години; певно, хотів провчити свою кривдницю, бо щоразу, як він чув її стишене ридання, його ремствування набували просто-таки трагічного звучання.

— Мені дуже жаль, що я завдала тобі шкоди, Лінтоне, — зрештою мовила вона, не витримавши цієї муки. — Та зі мною нічого не станеться, якщо мене злегка штовхнути, і я не думала, що тобі це зашкодить. Але ж тобі не дуже зле, правда, Лінтоне? Я не зможу піти додому, знаючи, що заподіяла тобі кривду. Скажи мені! Поговори зі мною.

— Я не можу з тобою говорити, — видушив він. — Через тебе я не спатиму всю ніч — мене замучить кашель. Якби з тобою хоч раз таке трапилося, ти б зрозуміла, що це! Але ти спокійно спатимеш, поки я тут страждаю, всіма покинутий! Хотів би я побачити, як ти сама проводиш такі жахливі ночі! — і він розридався на повний голос — так йому стало жаль самого себе.

— Якщо вам страшні ночі невдивовижу, — мовила я, — навряд чи міс Катрина цьому виною: ви почувалися б так само, якби вона й не прийшла. Проте більше вона вас не турбуватиме. Мабуть, вам буде краще, як ми підемо.

— Мені піти? — сумно спитала Кеті, схилившись до нього. — Ти хочеш, щоб я пішла, Лінтоне?

— Ти вже не зміниш того, що наробила, — похмуро відповів він, — хіба що зміниш на гірше, якщо доведеш мене до гарячки.

— Отже, мені краще піти? — повторила вона.

— Краще дай мені спокій, — сказав він, — ти без упину говориш, це просто нестерпно.

Вона вагалась і ще кілька хвилин не слухала моїх намовлянь іти звідси. Але хлопець не дивився на неї і не казав ані слова, і тому вона врешті-решт рушила до дверей — а я за А нею. Нас спинив голосний стогін. Лінтон сповз зі свого крісла і корчився на підлозі, мов розбещене дитя, що не заспокоїться, поки не допече до живого всім довкола. З його поведінки я відразу ж збагнула, що це за один і наскільки нерозумно було б йому потурати. Але дівчина вжахнулася з побаченого. Вона кинулася назад, стала на коліна, і плакала, і втішала його, і заспокоювала, поки він не замовк, бо йому забило подих — але не від того, що засмутив її.

— Я покладу його на канапі,— сказала я, — і хай корчиться на ній, скільки душа забажає; а нам це око не тішить. Сподіваюся, міс Кеті, тепер ви розумієте, що не ви — його спасіння, і не в любові до вас причина його страждань. Отак! Ходімо звідси: тільки-но він побачить, що нема кому з ним панькатись, він радий буде спокійненько полежати.

Вона поклала йому під голову подушку і принесла води. Хлопчина відштовхнув її руку і засовався на подушці, наче то був камінь чи поліно. Кеті спробувала покласти її зручніше.

— Ні, так я не можу лежати, — сказав він. — Це надто низько.

Катрина підклала ще одну подушку.

— А так надто високо, — пробурмотів страждальник.

— То як ти хочеш? — спитала вона у відчаї.

Він підповз до неї, коли вона стояла навколішках біля канапи, і сперся на її плече.

— Ні, так не піде, — мовила я. — Ви вже вдовольніться подушкою, містере Гіткліф. Панянка і так згаяла на вас забагато часу: ми більш не можемо сидіти з вами й п'яти хвилин.

— Ні, можемо! — заперечила Кеті. — Він тепер буде добрим і терплячим. Він уже розуміє, що сьогодні вночі я буду нещасніша за нього, якщо переконаюся, що йому стало гірше через мене; тоді я ніколи більше не посмію прийти знов. Скажи мені правду, Лінтоне, — адже я справді більше не повинна приходити, якщо я завдала тобі шкоди.

— Ти можеш приходити, щоб полегшувати мій стан, — відповів він.— І ти мусиш приходити, бо справді заподіяла мені зло — сама знаєш, яке страшне! Мені ж не було так погано, коли ви прийшли, хіба ні?

— Та ви самі наробили собі лиха своїм плачем і безтямною поведінкою.

— Я взагалі нічого тобі не зробила, — мовила його кузина. — Так чи інак, тепер ми будемо друзями. Ти ж цього хочеш? Ти б хотів, аби я іноді тебе провідувала, правда ж?

— Я вже сказав, що так, — нетерпляче відповів він. — Сідай на канапі і дай я зіпруся тобі на коліна. Так я завжди сидів із мамою. Сиди тихо й не розмовляй. Можеш лише заспівати пісню, якщо вмієш, або розказуй напам'ять яку-небудь цікаву баладу — одну з тих, яких ти обіцяла мене навчити, — або якусь історію. Але краще баладу, починай.

Катрина прочитала найдовшу, яку тільки змогла пригадати. Це заняття дуже сподобалось обом. Лінтон зажадав прослухати іншу баладу, а потім іще одну, незважаючи на мій суворий протест. Так вони тішилися, поки не пробило дванадцяту і ми не розчули на подвір'ї кроки Гортона, що прийшов пообідати.

— А завтра, Катрино, завтра ти прийдеш? — спитав Гіткліф-молодший, вхопивши її за рукав, коли вона знехотя підводилася.

— Ні,— відповіла я за неї,— ні завтра, ні позавтра.

Але вона, певно, відповіла інакше — бо його лице прояснилося, коли вона, схилившись, прошепотіла йому щось на вухо.

— Ви завтра не прийдете, міс, затямте собі! — почала я, коли ми вийшли з будинку. — Можете про це і не мріяти!

Вона лиш посміхнулась.

— О, та я вже про це подбаю, — продовжувала я. — Скажу, щоб той замок полагодили, а більше вам ніяк не втекти.

— Я можу і через мур перелізти, — розсміялася вона. — Грейндж — не тюрма, Неллі, а ти не мій наглядач. І до того ж А мені майже

сімнадцять років. Я вже доросла жінка. І я впевнена, що Лінтон швидко одужає, якщо я візьмуся його доглядати. Я за нього старша, ти ж знаєш, і розумніша; в мені не так багато дитинячого, правда? І він дуже скоро почне робити те, що я захочу, — з ним можна впоратися ласкою. Коли він гарно поводиться, на нього ж просто глянути любо! Якби він був мій, я зробила б із нього таку милу дитину! Ми ніколи не будемо сваритися — справді, не будемо? — коли звикнемо одне до одного. Він тобі подобається, Неллі?

— Подобається? — вигукнула я. — Отаке плаксиве та препогане? Це щастя, що, як вважає містер Гіткліф, він не доживе до двадцяти років. Я навіть сумніваюся, чи побачить він цю весну. Та як і зараз його грець вхопить, для сім'ї то невелика втрата. Нам пощастило, що батько забрав його до себе: що більше з ним панькатися, то більше він знахабніє! Я тільки рада, що йому ніколи не стати вашим чоловіком, міс Катрине.

Дівчина спохмурніла, вислухавши ці слова. її обурило, що я так байдуже кажу про його смерть.

— Він молодший за мене, — відповіла вона по тривалому роздумі,— і мусить прожити довше! Він буде… він мусить жити, поки живу я. Він зараз такий само міцний, як і тоді, коли вперше приїхав на північ; я цього певна. Він просто застудився, як тато. Ти казала, що тато видужає,— чом би і йому не видужати?

— Ну, гаразд, — мовила я, — зрештою, це не наш клопіт. Послухайте, міс, і затямте, я свого слова тримаюсь, — якщо ви надумаєте знову піти до Буремного Перевалу, зі мною чи без мене, я все розповім містеру Лінтону, і, поки він не дозволить, ваші стосунки з кузеном не будуть поновлені.

— Вони вже поновлені,— сердито сказала Кеті.

— То будуть припинені,— відрізала я.

— Побачимо, — пролунало у відповідь. Дівчина побігла вперед, залишивши мене плентатися позаду.

Ми прийшли додому ще до обіду. Хазяїн вирішив, що ми гуляли в парку, і тому не вимагав пояснень, чого нас не було так довго. Ледве ступивши на поріг, я кинулася знімати мокрі черевики й панчохи. Але в Перевалі я надто довго просиділа у мокрому взутті, і це далося взнаки: наступного ранку я вже лежала крижем, і минуло ще три тижні, перш ніж я змогла виконувати свої обов'язки. Доти зі мною ще не траплялося такої халепи — і відтоді, дякувати Богові, також.

Моя маленька панянка була просто янголом — так вона піклувалася про мене, так розвіювала мою самотність — оте лежання було для мене справжньою карою. Воно й не диво, якщо знати мою непосидючість; та мало кому щастить зовсім не мати підстав для нарікань, як ото мені. Міс Катрина, вийшовши з кімнати містера Лінтона, з'являлася біля мого ліжка. Вона ділила свій день між нами двома, ні хвилини не гаючи на власні розваги — ні на їду, ні на навчання, ні на забавки, і була найвідданішою доглядальницею. У неї справді було золоте серце, якщо вона, так щиро люблячи батька, стільки віддавала й мені! Я сказала, що її дні були поділені між нами двома; але хазяїн лягав спати рано, а мені після шостої години, власне, нічого не було потрібно; тому вечори цілком належали їй. Бідна дитина! Я ніколи не замислювалася, що ж вона робить, сама-самісінька, після чаю. І хоч іноді, коли вона заглядала до мене сказати "на добраніч", я помічала свіжий рум'янець на її щоках і її тонкі почервонілі пальчики, я не здогадувалась, що виною цьому холодний вітер лук, а не жар від коминка у бібліотеці.

Розділ двадцять четвертий

За три тижні я змогла залишити свою кімнату і сяк-так пересуватися по дому. І першого ж вечора, коли ми знову сиділи вдвох, я попросила Катрину почитати мені вголос, бо й сама я недобачала. Ми сиділи в бібліотеці; хазяїн уже пішов спочивати. Вона погодилася на моє прохання, та наче знехотя; я вирішила, що вибрана мною книжка їй не

цікава, і запропонувала почитати щось на власний вибір. Вона взяла одну зі своїх улюблених книжок і читала десь із годину. Потім посипалися питання:

— Неллі, ти не втомилася? Може, тобі краще лягти? Ти знову заслабнеш, якщо лягатимеш так пізно, Неллі.

— Ні, ні, люба, не втомилася, — щоразу відповідала я.

Побачивши мою несхитність, вона віднайшла інший спосіб показати мені, що це заняття їй не до душі. Замість питань почалися позіхання. І нарешті…

— Неллі, я втомилася.

— То годі читати, давайте так побалакаємо, — відповіла я.

Та з розмовою вийшло ще гірше: вона нудилась, і зітхала, і поглядала на свого годинника — і так до восьмої вечора, поки не пішла до своєї кімнати, зморена сном: принаймні так здавалося з її похмурого, стомленого погляду і з того, як вона терла очі. Наступного вечора в неї виявилося ще менше терпіння; а опинившись увечері в моєму товаристві втретє, вона поскаржилася на головний біль і лишила мене саму. її поведінка здалася мені дивною. Посидівши деякий час на самоті, я вирішила піти й спитати, як вона почувається, і вмовити її лягти внизу на канапі, а не сидіти самій у темряві. Катрини не було ні нагорі, ні внизу. Слуги запевняли, що її не бачили. Я прислухалася біля дверей містера Едгара — тиша. Тоді я повернулася до її кімнати, загасила свого каганця і сіла біля вікна.

Яскраво світив місяць. Все довкола сяяло, вкрите сніговою пеленою. І я подумала, що Кеті могла вийти в сад трохи освіжитись. Раптом я помітила, що хтось крадькома пробирається попід огорожею парку. Та це була не моя панянка: коли ці на постать упало місячне світло, я

впізнала одного з наших грумів. Він досить довго стояв на місці, дивлячись на дорогу, а потім кинувся геть, наче щось угледівши. А коли невдовзі а з'явився знов, то вів за собою поні моєї юної леді. Вона також була там: спішилась і йшла поруч. Хлопець тихенько повів У конячку по траві до стайні. Кеті увійшла в дім через скляні Двері вітальні й нечутно прослизнула нагору, де на неї чекала я. Вона обережно зачинила по собі двері, скинула обліплені снігом черевики, розв'язала стрічки на капелюшку і збиралася, не підозрюючи про моє шпигування, зняти з себе накидку; аж раптом я підвелась і викрила себе. Щось промимривши, вона застигла на місці.

— Люба моя міс Катрино, — почала я, надто добре пам'ятаючи про її недавню ласку, щоб одразу накидатися з докорами, — де це ви їздили верхи так пізно? І нащо ви мене обманюєте, вигадуючи якісь баєчки? Де ви були? Кажіть.

— У парку, далеко, — затинаючись пробурмотіла вона. — Нічого я не вигадую.

— І більш ніде? — спитала я з притиском.

— Ніде, — ледь мовила вона.

— Ой Катрино! — невесело промовила я. — Ви знаєте, що чините зле, інакше б не стали казати мені неправди. Це дуже для мене прикро. Краще б мені хворіти три місяці, ніж бачити, як ви зумисне намагаєтеся мене одурити.

Вона кинулася до мене і, розридавшись, обняла мене за шию.

— Ох, Неллі, я так боюся, що ти розсердишся, — мовила вона. — Обіцяй не сердитись, і я розповім тобі всю правду — мені й самій осоружно брехати!

Ми сіли рядком біля вікна. Я запевнила Кеті, що не сваритиму її, якою б не виявилась її таємниця — звісно, все вгадала відразу ж. І вона почала:

— Я була у Буремному Перевалі, Неллі. Я бувала там щодня відтоді, як ти захворіла; тільки три дні пропустила на початку і два — потому, як ти одужала. Я давала Майклові книжки з малюнками, аби він щовечора сідлав Мінні, а потім заводив її до стайні; тільки, будь ласка, не треба його сварити. Я приїздила до Перевалу о пів на сьому і лишалася там до дев'ятої години, а потім мчала додому. Я їздила не для розваги: мені часто бувало там зовсім невесело! Але іноді я була щасливою: може, раз на тиждень. Спершу я думала, що буде нелегко тебе переконати дозволити мені дотримати слова; так, я тоді пообіцяла Лінтонові, що завтра прийду знов. Але наступного дня ти не виходила з кімнати, тому все владналося само собою. Коли Майкл лагодив замок у хвіртці, я взяла в нього ключа й розповіла, як мій кузен просить, аби я його провідала, бо він хворий і не може прийти у Грейндж, і як тато не хоче, щоб я туди ходила. І тоді ми з Майклом домовилися щодо поні. Він любить читати і незабаром збирається одружитись; тому він запропонував, щоб я йому давала читати книжки з бібліотеки, а він робитиме, що я скажу. Але я давала йому власні книжки, вони йому більше подобались.

Коли я прийшла вдруге, Лінтон нібито трохи пожвавився, і Зілла (це їхня покоївка) прибрала для нас у кімнаті і розпалила вогонь. Вона сказала, що ми можемо робити, що заманеться, бо Джозеф пішов на молитовні збори, а Гортон Ерншо десь ходить із собаками (пізніше я дізналася, що він стріляв фазанів у нашому лісі). Вона принесла мені підігрітого вина та пиріжок і повелася дуже привітно. Ми сиділи біля вогню — Лінтон у кріслі, а я у маленькій гойдалці, і сміялися, і розмовляли так весело, і нам весь час було про що говорити: ми вигадували, куди ходитимемо і що робитимемо влітку. Я не буду переказувати, а то ти скажеш, що це дурниці.

Щоправда, була мить, коли ми ледь не посварилися. Він сказав, що найкраще проводити липневий день ось як: лежати з ранку до вечора у вересовому полі, і щоби навкруги сонно дзижчали бджоли, і жайворонки

співали високо над головою у голубому безхмарному небі, і яскраво світило сонце. ці Для нього це і є райське блаженство. А мені до вподоби інше: гойдатись у шурхотливому зеленому гіллі, коли дме західний вітер, і світлі хмаринки біжать у небі, і не тільки жайворонки, але і дрозди, і малинівки, і зозулі виспівують зусібіч, а поля майорять вдалині, помережані темними прохолодними яра-У ми, і поруч брижиться під вітром висока трава, мов хвилі; і ліси, і співучі джерела, і цілий світ, пробуджений, радісний, вільний! Лінтон хотів, щоб усе лежало в дрімотному спокої, а я — щоб усе мінилося барвами і кружляло в танку. Я сказала, що в його раю все якесь напівживе, а він сказав, що в моєму все ніби сп'яніле. Я сказала, що заснула б у його раю, а він сказав, що в моєму не зміг би дихати, і почав сердитися. Та потім ми домовилися, що спробуємо і те, і те, тільки-но буде така нагода, і поцілувались — мир було відновлено.

Ми сиділи так із годину. Потім я оглянула цю велику кімнату з гладенькою і голою підлогою й подумала, що тут було б гарно гратись, якщо відсунути стола, і сказала Лінтону, щоб він попросив Зіллу нам допомогти — і ми пограємося в піжмурки, а вона хай нас ловить; як ми з тобою, пам'ятаєш, Неллі? Він відмовився. Це нудна гра, сказав він; проте захотів пограти зі мною в кульки. Ми знайшли дві в шафі, серед старих іграшок, — там були дзиґи, обручі, ракетки і волани, і таке інше. Одна кулька була позначена літерою К., а друга — літерою Г., і я хотіла взяти собі "К", бо це пасує до "Катрини". А "Г" підійшло б для "Гіткліф" — його прізвища. Але "Г" було напівстерте, і Лінтонові це не сподобалось. Я весь час вигравала. Він знову розсердивсь, закашлявся і повернувся до свого крісла. Але того вечора його було легко звеселити: він уподобав дві-три гарні пісеньки — твої пісні, Неллі. Коли я зібралася йти, він просив і вмовляв мене прийти знову — наступного вечора. Я пообіцяла, що прийду. Ми з Мінні летіли додому, як вітер, і всю ніч мені снилися Буремний Перевал і мій любий, любий кузен.

Вранці мені було сумно: і через те, що ти захворіла, і тому, що мені б хотілось, аби тато знав про мої поїздки і дав на них згоду. Але ввечері так прегарно світив місяць. Коли я поїхала, й морок розсіявся. Я думала, що в

мене буде ще один щасливий вечір, і — що мене втішало найбільше — у мого любого Лінтона також. Я клусом промчала через їхній садок і хотіла завернути за дім, коли цей Ерншо зустрів мене, взяв у мене повід і попросив мене заходити через парадні двері. Він погладив Мінні й сказав про неї "лепська конячка" — видно було, що хоче поговорити зі мною. Але я тільки звеліла йому залишити Мінні у спокої, а то вона може його хвицнути. Ерншо відповів своєю хлопською говіркою: "вона мені вереду не наробе", — і глипнув на її ноги. Мені вже майже хотілося, щоб вона його трохи провчила. Та він пішов одчиняти двері й, коли відмикав засув, подивився на напис над брамою і мовив якось чудно — знічено й урочисто водночас:

"Міс Катрино! Я тепера можу це прочитати".

"Чудово! — вигукнула я. — Ну, то покажіть свої успіхи — ви, мабуть, справді порозумнішали!"

Він протягнув, затинаючись: "Гортон Ерншо".

"А число?" — мовила я, щоб його заохотити, бо хлопця наче заціпило.

"Не, з оцим я не впораюсь", — відповів він.

"Ох ви, йолопе!" — вигукнула я, від душі розсміявшись.

Цей бовдур витріщився на мене. По губах у нього ковзала посмішка, а на виду збиралися хмари — наче він і сам не був певний, чи слід йому розсміятися разом зі мною: чи я дружньо кепкую з нього, чи то — як було насправді — його зневажаю? Щоб розвіяти його сумніви, я знову прибрала неприступного вигляду і звеліла йому йти геть, бо я прийшла не до нього, а до Лінтона. Він почав пекти раків (я побачила це при світлі місяця), відняв руку від засува і почалапав геть — просто портрет ураженого самолюбства. Він, певно, думав, що вміння так-сяк

промимрити по складах своє ім'я ставить його нарівні з Лінтоном, і смертельно образився, що я вважаю інакше.

— Стривайте, люба міс Катрино! — перервала я. — Я не збираюся вам дорікати, але мені ваша поведінка не подобається. Якби ви пам'ятали, що Гортон так само доводиться вам кузеном, як містер Гіткліф, ви б зрозуміли, як несправедливо У ставитеся до нього. Зрештою, бажання зрівнятися з Лінтоном робить йому честь. Певно, він вчився читати не лише для того, щоб похизуватися; безперечно, ви ще раніше змусили його соромитися свого невігластва, і він захотів це виправити, щоб заслужити вашу прихильність. Підняти його на кпини за першу ж невдачу — так ви його не виховаєте; по-вашому, в його умовах ви б виросли не такою грубою? У дитинстві він був кмітливим і розумним, незгірш за вас; і мені прикро, що зараз його зневажають, бо цей мерзотник Гіткліф так підло позбиткувався з нього!

— Ну, Неллі, ти що, збираєшся через нього плакати? — вигукнула вона, здивована, що я так гарячкую. — Зажди, зараз ти дізнаєшся, чи для того він вивчав абетку, щоб мені догодити, і чи варто бути ввічливою до такого нікчеми. Я ввійшла; Лінтон лежав на лаві і встав, щоб привітатись.

"Я сьогодні нездужаю, Катрино, моя люба, — сказав він, — тому говори ти, а я слухатиму. Підійди і сідай біля мене. Я вірив, що ти не порушиш слова, і знову візьму з тебе обіцянку, перш ніж ти підеш".

Тепер я знала, що не можна його дратувати, коли він хворий: говорила обачливо, не ставила питань і намагалася нічим не розхвилювати. Я принесла кілька своїх улюблених книжок; він попросив, щоб я читала йому вголос, і я вже хотіла почати, коли Ерншо розчахнув двері навстіж: до нього нарешті дійшло, що можна образитись. Він ступив до нас, схопив Лінтона за руку і витяг його з крісла.

"Забирайся до своєї кімнати! — ледве вимовив він, задихаючись від гніву; лице в нього налилося кров'ю.— І її з собою візьми, як вона прийшла до тебе; а звідсіль ти мене не витуриш! Геть звідси обоє!"

Він насварив нас і, не даючи Лінтонові відповісти, випхав й його до кухні, а коли я пішла слідом, стис кулаки, наче хотів мене вдарити. Спершу я злякалась і впустила одну з книжок, а він буцнув її мені вслід ногою і грюкнув дверима. Я почула злісне, крекотливе хихотіння біля вогнища і, озирнувшись, побачила, що цей гидкий Джозеф стоїть, потираючи свої кощаві руки, і труситься від сміху.

"Авжеж, я знав, що він вас звідсіля випре! Оце парубчина! Усеньке розуміє: він знає… ой знає!.. незгірш од мене знає, хто тута буде хазяїном… кхе, кхе! Ото він вас і научає… кхе, кхе!"

"Куди нам іти?" — спитала я свого кузена, не зважаючи на кпини старого негідника.

Лінтон аж побілів із лиця і весь тремтів; у цю мить він був зовсім не гарний, Неллі; та ні — навіть страшний! Його тонке обличчя з великими очима перекривилось у шаленій, безсилій люті. Він схопився за ручку дверей і шарпнув їх; двері виявилися замкненими з того боку.

"Впусти, або я тебе вб'ю! Впусти, або я тебе вб'ю! — він аж заходився з люті. — Мерзото!.. Я тебе вб'ю! Уб'ю, чуєш!" Джозеф знову гидко закумкав:

"А це вже татусеві штучки, — гукнув він. — Це наш батечко! У нас завше є від обох потрошку. Ну, вище голову, Гортоне, парубче мій: не бійся, він тебе не дістане!"

Я схопила Лінтона за руки, намагаючись його відтягти. Але він так скажено верещав, що я відступилась. І зрештою його крик перейшов у страшний напад кашлю: з рота в нього потекла кров, і він упав на

підлогу. Я, умліваючи з жаху, побігла надвір і почала на повний голос кликати Зіллу. Вона скоро почула: доїла корів у загоні за клунею і, полишивши свою роботу, поспіхом кинулася до мене і спитала, що трапилось. Мені забракло сили відповісти. Я притягла її до кухні, озираючись у пошуках Лінтона. Ерншо прийшов глянути, якого він наробив лиха, ці і тепер вів бідолашного Лінтона нагору. Ми із Зіллою пішли за ним; але на сходах він спинив мене й сказав, що мені не можна входити і я мушу йти додому. Я скрикнула, що він убив Лінтона і я все одно ввійду. Тоді Джозеф замкнув двері і заявив, що я "нічого не вдію", і спитав, чи я така ж "зроду причинна", до У пари своєму родичеві? Я стояла, плачучи, поки не повернулася Зілла. "Хлопець очуняє,— сказала вона, — тільки ви не чиніть тут глупства", — і майже силоміць змусила мене піти у дім.

Неллі, я ладна була рвати на собі волосся! Я так плакала, що майже осліпла від сліз; а цей мерзотник, якому ти так співчуваєш, стояв осторонь і цитькав на мене, щоб я заспокоїлась, і повторював, що він ні в чому не винен. Врешті-решт, злякавшись моїх погроз — що я скажу татові і його посадять до в'язниці й повісять, — він і сам почав сопіти і хутко забрався геть, аби приховати своє боягузтво. Та відчепитись од нього було не так легко: коли вони зрештою вмовили мене піти і я від'їхала ярдів на сто від воріт, він раптом вигулькнув із темряви на узбіччі і, схопивши Мінні за повід, перепинив мене.

"Міс Катрино, мені дуже шкода, — заговорив він, — та не годиться ж отак…"

Я оперіщила його нагаєм, думаючи, що зараз він мене і вб'є. Він відсахнувся і кинув мені услід брутальну лайку. Я ж, напівпритомна, помчала додому.

Того вечора я не зайшла до тебе побажати "добраніч", а наступного дня не поїхала до Буремного Перевалу. Мені страх як кортіло поїхати, але я надто боялася почути, що Лінтон помер; а ще було трохи лячно зустрітися з Гортоном. На третій день я зібрала всю свою мужність — чи

то не змогла більше перебувати в безвісті — і знову непомітно втекла з дому. Я вийшла о п'ятій годині, пішки; думала, що, може, якось тихцем проберуся до кімнати Лінтона. Але собаки дали знати про мій прихід. Зілла вийшла мене зустріти і, кажучи, що "хлопець гарно видужує", провела мене до маленької, чистої, встеленої килимом кімнати, де я на свою неймовірну радість побачила Лінтона. Він лежав на канапі й читав одну з моїх книжок. Але він не хотів ні розмовляти зі мною, ні навіть на мене дивитись — і так цілу годину, Неллі; така в нього нещасна вдача. І що мене просто вразило — він А розтулив рота лише для того, щоб наклепати на мене. Наче то я вчинила сварку, а Гортон ні при чому! Я не змогла б відповісти на це спокійно, тому промовчала і вийшла з кімнати. Він кинув мені услід кволе: "Катрино!" Він не очікував, що я можу так із ним повестись, але я не повернулася. Наступного дня я знову просиділа вдома; я вже майже вирішила, що більше не приходитиму до нього. Проте мені було так тяжко лягати і прокидатись у безвісті, що моє рішення розвіялося за вітром, перш ніж я встигла його ухвалити. Може, колись я й вчинила зле, поїхавши туди, але тепер зле було б не їхати. Майкл прийшов запитати мене, чи треба сідлати Мінні. Я відповіла ствердно, і коли поні мчав мене пагорбами, я вважала, що виконую свій обов'язок. Мені довелося проїхати під вікнами фасаду, щоб потрапити на подвір'я. Ховатися вже було ні до чого.

"Молодий хазяїн у домі", — мовила Зілла, забачивши, що я рушила до вітальні.

Я увійшла. Ерншо також був там, але одразу ж вийшов із кімнати. Лінтон дрімав, сидячи у великому кріслі. Я підійшла до вогню і серйозним тоном почала розмову, хоча сама лише почасти вірила в те, що кажу:

"Оскільки ти мене не любиш, Лінтоне, і вважаєш, що я приходжу навмисне тобі зашкодити, і щоразу поводишся так, ніби я справді заподіяла тобі зло, — це наша остання зустріч. Давай попрощаємось, і ти скажеш містеру Гіткліфу, що більше не хочеш мене бачити. І йому не доведеться більше брехати з цього приводу".

"Сідай і зніми капелюха, Катрино, — сказав він. — Ти настільки щасливіша за мене, що просто маєш бути кращою духовно. Тато весь час говорить про мої вади і виявляє стільки зневаги до мене, тож не дивно, що я й сам починаю в собі сумніватися. Мені часом здається, що я таки справді нікчемний, як він каже. Тоді мені стає так прикро й боляче, що я ненавиджу всіх довкола! Я нікчема, в мене погана вдача, і я майже завжди не в гуморі. І якщо тобі так буде легше, ти можеш У попрощатися зі мною. Тільки, Катрино, будь справедливою в одному: повір, що якби лишень я міг стати таким добрим, як ти, таким лагідним і щирим — я став би таким!.. І повір, що твоя доброта змусила мене полюбити тебе ще дужче, ніж якби я був вартим твоєї любові. І хоч я не зміг би — й не зможу — приховувати від тебе, який я насправді, я дуже шкодую про це й каюсь; і каятимуся, поки живий!"

Я відчувала, що він каже правду, і що я мушу його простити, і якщо він наступної миті знов затіє сварку, я також прощу його! Ми помирились, але потім обоє плакали — весь час, поки я лишалася в нього, — і не тільки з жалю, хоча мені було й справді жаль, що в Лінтона така дивний і неправильний характер. Він ніколи не дозволить, аби його друзям було з ним легко, і йому ніколи не буде легко самому! Відтоді я завжди приходила до цієї маленької вітальні, бо наступного дня повернувся його батько.

Разів зо три, я думаю, ми почувалися так весело й безтурботно, як першого вечора. Всі інші наші зустрічі були тоскні й сумні — і через його себелюбство та злостивість, і через його страждання. Але я призвичаїлась не ображатися на хиби його вдачі й пам'ятала, що він не винен у ній так само, як у своїй хворобі. Містер Гіткліф зумисне уникав мене — я його взагалі майже не бачила. Лише минулої неділі я прийшла раніше, ніж зазвичай, і почула, як він жорстоко шпетить бідного Лінтона за його нещодавню поведінку. Не знаю, як він про це довідався — хіба що підслуховував під дверима. Лінтон справді гидко поводився того вечора, але це нікого не стосується, крім мене. Так я й сказала містеру Гіткліфу, зайшовши до кімнати. Він розреготався й пішов геть, відказавши, що він тільки радий, якщо я так дивлюся на речі.

Тепер ти знаєш усе, Неллі. Якщо мені не дозволять приходити до Буремного Перевалу, двоє людей будуть нещасними; а якщо ти нічого не скажеш татові і я продовжуватиму туди А ходити, це нікому не зашкодить. Ти не скажеш, ні?

— Я скажу вам про своє рішення завтра вранці, міс Катрино, — відповіла я. — Треба все зважити. Ви лягайте спати, а я піду все обміркую.

Міркувала я вголос — у присутності хазяїна; з її кімнати я пішла просто до нього й розповіла всю історію, не передаючи тільки її розмов із кузеном і не згадуючи про Гортона. Містера Лінтона це стривожило й засмутило — хоча він і намагався мені цього не показувати. Вранці Катрина, між іншим, дізналася, що я зрадила її довіру і що її таємні побачення буде припинено. І марно вона плакала, і нарікала на заборону, і благала батька пожаліти Лінтона; вона могла втішитися лише батьковою обіцянкою, що він сам напише племінникові та дасть йому дозвіл приходити до Грейнджу, коли той захоче, але нехай не очікує на Катрину в Буремному Перевалі. Мабуть, якби містер Лінтон був краще обізнаний щодо його вдачі та стану здоров'я, він би знайшов у собі сили позбавити доньку й цієї непевної втіхи.

Розділ двадцять п'ятий

— Усе це відбувалося минулої зими, сер, — сказала місіс Дін, — щонайбільше рік тому. Минулої зими… лишень подумати, та я й гадки не мала, що за дванадцять місяців розважатиму чужу людину розповіддю про їхні сімейні справи! А втім, хтозна, чи довго ви будете для них чужинцем? Ви надто молоді, щоб удовольнитися самотнім життям; й мені чогось здається, що той, хто побачив Катрину Лінтон, не може її не покохати. Ви посміхаєтеся; то чому ж ви тоді щоразу так зацікавлено оживаєте, коли я заводжу мову про неї? І чому ви попросили мене повісити її портрет над коминком? І чому… — Стривайте, моя люба подруго, — перервав я. — Вельми ймовірно, що я міг би її покохати — та чи покохає вона мене?

Я надто не впевнений у цьому, щоб ризикувати своїм спокоєм. І до того ж мій дім не тут. Я прийшов із іншого, неспокійного світу — і маю туди повернутись. Розповідайте-но далі. Чи скорилася Катрина наказам батька?

— Скорилася, — відповіла економка. — Любов до батька досі була провідним її почуттям. Він говорив без гніву; говорив із безмежною ніжністю — як людина, що мусить покинути своє кохане дитя серед ворогів, і лише батьківське напутнє слово буде єдиним оберегом, який він може їй заповідати. Він сказав мені за кілька днів потому: "Я б волів, аби мій племінник написав чи прийшов до нас, Неллі. Скажіть відверто, що ви про нього думаєте: він змінився на краще? Або, може, на це буде надія, коли він подорослішає?"

— Він дуже кволий, сер, — відповіла я, — і навряд чи доживе до тої пори. Можу сказати лиш одне: він не схожий на свого батька; і якщо міс Катрина, собі на лихо, вийде за нього заміж, вона зможе дати йому раду, тільки якщо не буде нерозумно поблажливою. Однак вам, пане, з лишком вистачить часу, щоб із ним познайомитись і вирішити, чи він їй до пари: йому ще чотири роки чекати до повноліття.

Едгар зітхнув і, підійшовши до вікна, почав дивитись на Гімертонську церкву. Був туманний день, але лютневе сонце тьмяно прозирало крізь марево, й можна було розгледіти дві ялини на цвинтарі та декілька могильних каменів.

— Я часто молився, — заговорив він немовби сам до себе, — про наближення неминучого кінця. А тепер боюся його, мені страшно. Я думав, що навіть пам'ять про той день, коли я — наречений — ішов униз цією долиною, не буде солодшою для мене, ніж передчуття, що скоро — за кілька місяців, а може, й тижнів — мене віднесуть туди і покладуть у цій самотній пустці! Неллі, я був дуже щасливий із моєю маленькою Кеті: у зимові ночі й літні дні вона лишалася для мене живою надією, яка завжди десь поруч. Але я бував так само щасливим, коли розмірковував на самоті серед цих каменів, під старою церквою; коли довгими

липневими вечорами лежав на зеленому мотильному пагорбі, і жадав, і прагнув тієї пори, коли лежатиму під ним також. Що я можу зробити для Кеті? Як мені її покинути? Я б ані хвилі не думав про те, що Лінтон — син Гіткліфа і що він віднімає її в мене, якби знав, що він зможе її втішити, коли вона втратить батька. Мене б не засмутило, що Гіткліф здобув свою перемогу, позбавивши мене останньої розради; але якщо Лінтон виявиться лише жалюгідним знаряддям свого батька, я не можу довірити йому свою дитину! І хоч як мені тяжко розбивати її палке серце, я маю бути несхитним у своєму рішенні — і завдавати їй болю, поки живу, і залишити її самотньою, коли помру. Люба моя дитина! Краще б мені віддати її на волю Господа і поховати її раніше, ніж сам спочину навіки!

— А ви покладіться на волю Господа, сер, — відповіла я, — і якщо ми втратимо вас — від чого хай вбереже нас милість Його, — я, з Божою поміччю, до кінця зостанусь її другом та охоронцем. Міс Катрина — добра дівчинка; я не боюся, що вона свідомо чинитиме зло; а людина, яка виконує свій обов'язок, завжди буває винагороджена.

Прийшла весна. Та до мого хазяїна не повернулися життєві сили, хоч він і почав знову ходити з донькою на прогулянки. Вона ж наївно вбачала в цьому ознаки одужання. До того ж обличчя в нього пашіло рум'янцем, а очі блищали, й вона була впевнена, що йому стає ліпше. У її сімнадцятий день народження він не пішов на цвинтар. Надвечір дощило, і я поспиталася:

— Ви ж сьогодні не підете з дому, сер? І він відповів:

— Ні, цього року доведеться трохи почекати.

Він знову написав Лінтонові, що дуже хотів би з ним побачитись; і якби хворий мав задовільний вигляд, не сумніваюся, що батько дозволив би йому прийти. Але хлопцеві було зовсім зле, і він за батьковою вказівкою відповів у своєму листі, що Гіткліф забороняє йому ходити до Грейнджу; проте він дуже радий, що залишив по собі добру пам'ять у

дядечка, і сподівається якось зустріти його на прогулянці та особисто попросити про велику ласку — щоб їх із кузиною більше не розлучали так жорстоко.

Ця частина листа була написана просто і, мабуть, не з чужих слів: Гіткліф знав, що син може досить переконливо просити про побачення з Катриною.

"Я не прошу, — писав Лінтон, — щоб їй можна було сюди приходити; але невже я ніколи її не побачу, тому що мій батько забороняє мені переступати поріг її дому, а ви забороняєте їй приходити до мене? Будь ласка, виїздіть із нею хоч іноді на дорогу до Перевалу, дозвольте нам обмінятися хоч кількома словами у вашій присутності! Ми не зробили нічого, щоб заслужити таке випробування розлукою! І ви ж не гніваєтесь на мене; у вас немає причин ненавидіти мене, ви самі це визнаєте. Любий дядечку! Пришліть мені завтра втішне слово та дозвольте зустрітися з вами — де завгодно, тільки не в Трашкрос-Грейнджі. Я певен: поговоривши зі мною, ви переконаєтеся, що мій батько і я — зовсім різні люди; за його свідченням, я більшою мірою ваш племінник, ніж його син; і хоч у мене є вади, через які я не вартий Катрини, вона мені їх вибачила, і заради неї вибачте й ви також. Ви питаєте про моє здоров'я, — мені вже краще; але поки я позбавлений будь-якої надії і приречений на самотнє пробування або на товариство тих, хто ніколи не любив і не полюбить мене, як я можу почуватися добре?"

Едгар, хоча й співчував хлопцеві, не міг згодитися на його прохання, бо сам був не в змозі супроводжувати Катрину. Він відповів, що влітку, може, вони зустрінуться, та просив Лінтона продовжувати листування і втішав його, як міг, — бо добре розумів, як скрутно доводиться племінникові у тій родині. Лінтон погодився. Якби за ним не було нагляду, він би все зіпсував, перетворивши свої послання на потік нескінченних скарг і ремствувань. Але батько пильно стежив за ним і, звичайно, наполягав, аби йому показували кожен рядок, написаний моїм хазяїном. Тому, замість виливати на папері свої власні прикрощі — предмет, що посідав головне місце у його роздумах, — Лінтон нарікав на жорстоку

необхідність жити в розлуці з любою подругою і обережно натякав, що містер Лінтон мусить згодитися на їхнє побачення якомога скоріш, бо в іншому разі він буде змушений думати, що його навмисне вводять в оману.

Кеті була вдома його спільницею, і разом вони зрештою вмовили мого хазяїна дозволити їм прогулюватися — верхи чи пішки — хоч раз на тиждень під моїм наглядом у полі, що межувало з Грейнджем; бо прийшов червень, а мій хазяїн дедалі слабшав. Хоча він щороку відкладав частину своїх прибутків на ім'я доньки, йому, звісно, хотілося, щоб вона могла зберегти за собою (чи принаймні повернути собі згодом) дім її пращурів; а він усвідомлював, що на це їй дає надію лише шлюб зі спадкоємцем. Він не здогадувався, що той, як і він, приречений на близьку смерть. Гадаю, про це не знала жодна жива душа: ніякий лікар не відвідував Буремного Перевалу, із паничем Гіткліфом ніхто не бачився, щоб сповістити нам про стан його здоров'я. Що ж до мене — я почала думати, що мої передчуття не справдились і хлопець справді одужує, якщо сподівається виходити на прогулянки пішки та верхи і так уперто прагне побачитися зі своєю подругою. Я не уявляла собі, що батько, як як дізналася потім, може так знущатись зі смертельно хворої дитини, як це робив Гіткліф, погрозами змушуючи Лінтона виявляти це удаване нетерпіння. Поспішаючи втілити свої моторошні задуми в життя, він поводився чимраз жорстокіше — поки його не випередила смерть.

Розділ двадцять шостий

Літо перевалило за половину, коли Едгар неохоче дав згоду на їхнє побачення і ми з Катриною вирушили у нашу першу кінну прогулянку, щоб зустрітися з її кузеном. Був спекотний, задушливий день. Сонце ховалося за хмари, але вони, надто легкі й розпливчасті, не віщували дощу. Місцем нашої зустрічі було призначено перехрестя доріг — там, де й стоїть кам'яна брила. Проте коли ми опинилися там, малий хлопчина-підпасок, висланий до нас гінцем, повідомив:

— Панич Лінтон уже по цей бік Перевалу, і він каже, що буде дуже вам вдячний, як ви пройдете ще троха тудою.

— Отже, панич Лінтон забув про головну умову свого дядька, — зауважила я. — Хазяїн просив нас триматися володінь Грейнджу, а ми вже підійшли до їхньої межі.

— Пусте, ми повернемо коней, тільки-но він до нас приєднається, — відповіла моя супутниця, — і разом поїдемо у бік Грейнджу.

Та зустрівшись із ним — лише за чверть милі від його дому, — ми побачили, що Лінтон не на коні. Нам також довелося спішитись і пустити своїх коней пастися. Він лежав у вересі, чекаючи, поки ми підійдемо, і підвівся, лише коли ми наблизилися на кілька ярдів. Тоді він рушив до нас такою непевною ходою, й обличчя в нього було таке бліде, що я одразу ж вигукнула:

— Ох, містере Гіткліф, як це ви надумали сьогодні виходити! Ви ж зовсім хворі.

Катрина розглядала його з сумовитим зачудуванням. Замість радісного привітання на її вустах завмер тривожний вигук, і, вже не втішаючись із жаданої зустрічі, вона почала тривожно розпитувати, чи не стало йому гірше.

— Ні… мені ліпше… ліпше! — насилу вимовив Лінтон, трусячись і стискаючи її руку, ніби для опори. Його великі голубі очі боязко вдивлялися в обличчя дівчини; глибокі западини під ними робили його погляд болісним і диким; він уже не здавався замріяним, як колись.

— Але тобі справді гірше, — наполягала кузина, — гірше, ніж коли я бачила тебе востаннє; ти схуд і…

— Я втомився, — квапливо перервав він. — Надто спекотно для прогулянки, давай посидимо тут. Вранці я часто почуваюся зле — тато каже, це тому, що я швидко росту.

Так само стривожена, Кеті сіла, і він простягся поруч із нею.

— Трохи схоже на твій рай, — мовила вона, намагаючись, вдавати безтурботність. — Пам'ятаєш, ми домовилися провести два дні так, як кожному з нас найбільш до вподоби? Зараз усе по-твоєму, — крім оцих хмаринок; та вони зовсім легкі й прозорі — так навіть приємніше, ніж коли сяє сонце. На тому тижні, якщо зможеш, поїдемо зі мною до парку Грейнджу, і то вже буде мій райський день.

Виявилося, що Лінтон не пам'ятає, про що йдеться. Вочевидь, йому було дуже тяжко підтримувати бесіду. Він не виявляв ні цікавості до тем, які вона зачіпала в розмові, ні бажання спробувати запропоновану розвагу. Кеті, побачивши це, не змогла приховати свого розчарування. Невловима внутрішня зміна вчувалась у всій його подобі: зманіженість, яку можна було ласкою обернути на ніжність, зникла, поступившись місцем відчуженій байдужості. Він менше скидався на вередливу дитину, яка пхинькає й комизиться, вимагаючи уваги, і більше — на замкненого в собі, зубожілого душею каліку, що злоститься на будь-чиї турботи і сприймає чужі веселощі як тяжку образу для себе. Катрина не гірше за мене бачила, що наше товариство йому не в радість і він наче виконує осоружний обов'язок, сидячи з нами. Тому вона прямо спитала, чи не хоче він, аби ми цієї ж миті пішли. Ця пропозиція несподівано вивела Лінтона з його летаргії й викликала в нього дивне пожвавлення. З острахом позираючи на Буремний Перевал, він почав просити, щоб вона посиділа ще хоч півгодини.

— Але, по-моєму, — сказала Катрина, — тобі було б зручніше лежати дома в ліжку, ніж сидіти тут із нами. Бачу, сьогодні я не зможу втішити тебе ні бесідою, ні піснею, ні розмовою. Ти за ці півроку став кмітливішим за мене, тобі вже не до душі мої забавки. А інакше — якби я могла тебе якось розважити — я б залюбки з тобою посиділа. — Тоді посидь, просто

щоб відпочити, — сказав він. — Тільки не думай, Катрино, і не кажи, що я дуже слабий: просто сьогодні така задуха й спека, що мені трохи млосно. І я ходив на прогулянку ще до зустрічі з вами, а для мене це У забагато. Скажи дядечкові, що я зараз почуваюся цілком непогано, — скажеш?

— Я скажу, що це ти так говориш, Лінтоне. Я не можу запевняти його, що ти здоровий, — мовила моя юна леді, дивуючись, чому він свідомо говорить неправду.

— І наступного четверга приходь знову, — продовжував він, уникаючи її допитливого погляду. — А йому передай мою подяку за те, що він дозволив тобі прийти, — найщирішу подяку, Катрине І… якщо ти раптом зустрінеш мого батька і він спитає тебе про мене, не дай йому запідозрити, що я тут поводивсь отак недолуго. Не показуй, що це тебе гнітить: він розгнівається.

— Мені байдуже до його гніву, — вигукнула Кеті, вирішивши, що гнів Гіткліфа обернеться проти неї.

— Та мені не байдуже, — нервово сіпнувшись, мовив її кузен. — Ти нацькуєш його на мене, Катрино, а він дуже жорстокий.

— Він суворий із вами, містере Гіткліф? — спитала я. — Йому набридло гратися в поблажливість, і від прихованої ненависті він перейшов до відвертої?

Лінтон зиркнув на мене, проте не відповів. Просидівши біля нього ще хвилин десять, упродовж яких голова його мляво хилилася на груди і він не вимовив й слова — лише тихо стогнав від болю чи втоми, — Кеті, щоб чимось себе зайняти, збирала чорниці і частувала мене. Лінтона вона не наважилася пригостити, бачачи, що її увага лише дратує його.

— Вже минуло півгодини, Неллі? — зрештою прошепотіла вона мені на вухо. — Не знаю, чого ми маємо тут сидіти? Він заснув, а тато, мабуть, уже чекає нас додому.

— Ну, не покинемо ж ми його, поки він спить, — відповіла я, — тепер чекайте, поки він прокинеться, і майте терпіння. й Ви так жадали цієї прогулянки, та ваше бажання бачити нещасного Лінтона зникло щось дуже скоро!

— Але чому він хотів мене бачити? — спитала Катрина. — Раніше, хоч як би вередував, він мені подобався більше, а зараз якийсь дивний. Ніби виконує тяжкий обов'язок, згодившись на це побачення. Певно, боїться, що в іншому разі батько його сваритиме! Але я не збираюся приходити лише для ритого, щоб вдовольнити забаганки містера Гіткліфа, — хоча чого б то він вимагав від Лінтона такої жертви! Я рада, що його здоров'я поліпшилося, та мені шкода, що він зробився таким неприємним і вже не так любить мене, як колись!

— То ви гадаєте, що йому краще? — вигукнула я.

— Так, — відповіла вона, — бо він завжди так носився зі своїми болещами, ти ж знаєш! Може, йому не те щоб "цілком непогано", як він просив передати татові; але схоже, що справді краще!

— Тут наші думки розходяться, міс Кеті,— відказала я. — Як на мене, йому набагато гірше.

Лінтон здригнувся, прокинувшись від нестямного жаху, і спитав, чи ніхто не кликав його на ймення.

— Ні,— відповіла Катрина, — може, тобі щось наснилося. Не уявляю, як ти можеш спати просто неба, та ще й вранці!

— Мені почувся голос батька, — задихаючись, пробурмотів хлопець і озирнувся на похмурий пагорб, що нависав над нами. — Ти певна, що ніхто не кликав?

— Так, звичайно, — відповіла його кузина. — Тільки ми з Неллі сперечалися про твоє здоров'я. Ти справді зміцнів, Лінтоне, відтоді як ми бачилися взимку? Якщо так, то мені здається, що твоє почуття до мене аж ніяк не стало міцнішим; скажи — ти почуваєшся ліпше?

Лінтон не зміг втриматися від сліз, промовляючи: "Так, так, мені краще!" — і, досі під владою примарного голосу, лиш проводжав довкола очима. Кеті звелася на ноги.

— На сьогодні досить — нам час іти, — сказала вона. — Не приховуватиму, я прикро вражена нашим побаченням, хоч і не скажу цього нікому, окрім тебе, — але зовсім не тому, що боюся містера Гіткліфа.

— Тихіше! — прошепотів Лінтон. — Заради Бога, тихіше! Він іде.

Він схопив Катрину за лікоть, намагаючись її втримати.

Проте, почувши ці слова, вона хутко вивільнилась і свиснула Мінні, що слухняно підбігла до неї, мов собака.

— Я буду тут наступного четверга, — гукнула Кеті, скочивши у сідло. — Бувай! Нумо, швидше, Неллі!

Так ми його й залишили. Хлопчина ледве втямив, що ми їдемо геть, — так заволоділо ним передчуття зустрічі з батьком.

Ще ми не дісталися домівки, а невдоволення Катрини помалу зникло, обернувшись на суміш жалю й каяття, затьмарених іще непевними, неспокійними підозрами про справдешній стан Лінтона — і його здоров'я,

і становище. Я поділяла ці підозри, проте зауважила, що зараз не можна нічого стверджувати напевне, — наступна зустріч дозволить судити вірніше. Мій хазяїн зажадав од нас докладної розповіді. Слова подяки від небожа ми передали докладно, а, всього іншого міс Кеті торкнулася дуже побіжно; я також ухилялася від відповіді на його питання, бо сама не була певна, що слід приховати і що відкрити.

Розділ двадцять сьомий

Сім днів проминули — і кожен із них лишив по собі разючу зміну у стані Едгара Лінтона. Невблаганна руйнація, що колись тривала місяцями, щогодини пришвидшувалася. Катрину ми досі намагалися вводити в оману, але її гострий розум, не схильний себе засліплювати, осягнув страшну таємницю і робив припущення, що поступово визрівали у впевненість. Вона не наважилася згадувати про поїздку, коли настав четвер. Я сама нагадала про це за неї, і мені було наказано будь-що витягти її на свіже повітря, — адже бібліотека, де її батько щодня проводив деякий час — ті кілька годин, що був у змозі сидіти, — А і його спальня стали всім її світом. Вона ревно жалкувала за кожною миттю, коли не сиділа поруч із батьком чи не схилялася над його подушкою. її лице змарніло від безсоння й журби, тож мій хазяїн радо відпустив її, заспокоюючи себе думкою, що її трохи розважить зміна оточення; він утішався надією, що донька не залишиться зовсім самотньою по його смерті.

Містер Лінтон був переконаний — я здогадалася про це з деяких його зауваг, — що племінник, такий схожий на нього зовні, мусить бути подібним до нього і вдачею: адже листи Лінтона майже не викривали недоліків його вдачі. І я, через цілком зрозумілу слабкість, не стала виправляти цю помилку. Я питала себе — хіба не жорстоко буде обтяжувати останні години його життя звісткою про те, що він безсилий змінити?

Ми вирушили на прогулянку золотавого серпневого пообіддя. Кожен повів вітерцю, що прилітав із гір, був сповнений життя і, здавалося, мав

додати снаги навіть приреченому на смерть. Обличчя Катрини мінилось, як усе довкола: то затьмарювалося тінню, то сяяло від сонячних відблисків. Проте тінь лишалася довше, а світло за мить згасало, і її згорьоване серце дорікало собі навіть за таке миттєве забуття власних тривог.

Ми здалеку побачили Лінтона — він чекав на тому самому місці, що й минулого разу. Моя юна леді, спішившись, сказала мені, що вона збирається тут пробути недовго, тому мені краще лишатися в сідлі й потримати її поні. Однак я на це не згодилася: не хотіла ні на мить випускати її з поля зору. Тому ми разом піднялися по зарослому вересом схилу. На цей раз містер Гіткліф зустрів нас із більшою жвавістю. Але це не було радісне піднесення — його хвилювання радше нагадувало страх.

— Ти спізнюєшся! — коротко кинув він, насилу вимовляючи слова. — Твій батько, мабуть, дуже хворий? Я думав, ти не прийдеш.

— Чому ти не хочеш бути чесним? — вигукнула Катрина, не привітавшись. — Чому ти не можеш сказати відразу, що я тобі не потрібна? Дуже дивно, Лінтоне. Ти вже вдруге затягуєш мене сюди — і наче для того, щоб ми обоє страждали, і для чого більше!

Лінтон здригнувся і кинув на неї чи то благальний, чи знічений погляд. Проте в його кузини забракло сил терпіти його загадкову поведінку.

— Мій тато справді дуже хворий, — мовила вона, — то навіщо ж відривати мене від нього? Чому ти не сповістив через когось, що звільняєш мене від моєї обіцянки, якщо не бажав, щоб я її дотримала? Кажи! Я чекаю пояснень. Мені зараз не до жартів і не до забавок, і я не можу танцювати навколо тебе, поки ти тут корчиш із себе чортзна-що!

— Я корчу чортзна-що?! — пробурмотів він. — Що ти таке кажеш? Заради Бога, Катрино, не дивися на мене так сердито! Зневажай мене

скільки завгодно — я мізерний, боягузливий нікчема. Я справді вартий будь-чиєї зневаги; та все ж я надто нікчемний, щоб ти на мене гнівалася. Можеш ненавидіти мого батька, а з мене досить і зневаги.

— Дурниці! — гнівно скрикнула Катрина. — Ти дурний, безмозкий хлопчисько! Погляньте на нього! Він тремтить, наче я справді хочу його вдарити! Тобі не треба вимолювати зневаги, Лінтоне: ти і так робиш усе, щоб викликати її в кожного. Забирайся звідси! Я йду додому. Це справжня дурість — відтягати тебе від коминка і вдавати, ніби… Нащо ми ламаємо комедію? Відпусти мене! Якби я жаліла тебе за те, що ти рюмсаєш і дивишся, мов наполоханий заєць, ти б мусив відмовитись од таких жалощів! Неллі, скажи йому, як він жалюгідно поводиться. Уставай! Ти мов огидний хробак, чуєш?!

Із залитим слізьми лицем, тіпаючись, мов у корчах, Лінтон безсило витягся на траві: його трясло від жаху.

— О-о, — схлипував він, — я не можу цього витримати! Катрино, Катрино, до всього я іще й зрадник! І не смію тобі сказати! Але покинеш мене — і я загину! Люба Катрино, моє життя у твоїх руках. Ти ж казала, що любиш мене, і якщо любиш, це тобі А не буде важко. Ти ж не підеш, ні? Люба, мила, хороша Катрино! І може, ти згодишся… і він дозволить мені померти біля тебе!

Моя юна леді, побачивши, в якому він розпачі, нахилилася, аби допомогти йому підвестися на ноги. Забуте почуття ніжності пересилило гнів — його слова дівчину зачепили й схвилювали.

— Згоджуся — на що? — спитала вона. — Залишитись? Скажи, що означають ці дивні слова, і я залишусь. Ти сам собі суперечиш і заплутуєш мене! Заспокойся і скажи відверто — що тебе гнітить? Ти ж не хочеш заподіяти мені зла, Лінтоне, правда ж? Ти б не дозволив мене скривдити, якби міг запобігти цьому? Я можу повірити, що ти боїшся за себе, але ж не можеш ти підло зрадити твого найкращого друга!

— Але батько мені погрожував, — видихнув хлопець, нервово стискаючи пальці,— і я його боюся… Я його боюся! Я не посмію сказати.

— Ну, гаразд! — мовила Катрина із презирливим співчуттям. — Тримай свої таємниці при собі. Я не з полохливих. Бережи себе, а я не боюся.

Її великодушність викликала в нього сльози. Він ридма ридав, цілуючи руки, які його підтримували, і все ж не міг зібратися на силі й усе розповісти. Я роздумувала, що це може бути за таємниця, і вирішила, що, як на те моя воля, Катрина ніколи не страждатиме заради Лінтона чи будь-кого ще, — коли раптом, зачувши шурхіт у чагарнику, підвела очі й побачила майже поруч містера Гіткліфа, що спускався схилом із Буремного Перевалу. Він навіть не глянув на молодих людей, хоча пройшов так близько, що спокійно міг почути схлипування Лінтона. Чоловік привітався до мене — незвично дружньо і сердечно, як на нього, — і так щиро, що я у цій щирості засумнівалася, й мовив:

— Бачити тебе так близько від мого дому — це вже щось, Неллі. Як там справи у Грейнджі? Кажи. Ходять чутки, — додав він трохи тихіше, — що Едгар Лінтон при смерті. Та напевно це перебільшення?

— Ні; мій хазяїн помирає,— відповіла я. — На жаль, це справді так. Для всіх нас це буде горем, але для нього — милістю Божою!

— Скільки він іще протягне, як ти гадаєш? — спитав Гіткліф.

— Не знаю, — відповіла я.

— Річ у тім, що… — продовжував він, дивлячись на двох молодих людей, що заціпеніли під його поглядом (Лінтон не наважувався поворухнутися чи підняти голову, а Катрина не рухалася задля нього), — річ у тім, що хлопчина, здається, надумав спаскудити мені всю гру. Тож я буду вельми вдячний його дядечкові, якщо він поквапиться і випередить

малого. Овва! І давно цей поганець отак дуріє? Я ж його наче попереджав, щоб не розпускав шмарклі! Він був люб'язним до міс Лінтон?

— Люб'язним? Та на ньому ж лиця немає,— мовила я. — Подивитися на нього, то йому б не за дівчатами упадати, а лежати в ліжку — до того ж під наглядом лікаря!

— Днів через два так воно й буде, — пробурчав Гіткліф. — Та спершу… Вставай, Лінтоне! Вставай! — крикнув він. — Підводься з землі, нема чого тут плазувати. Встань, я сказав!

Лінтон витягнувся на землі в нових корчах безпорадного страху, вочевидь, спричиненого батьковими позираннями: більше не було нічого, що могло б викликати таке приниження. Хлопець зробив кілька відчайдушних спроб підвестись, але його й так скромні сили на якусь мить його покинули, і він зі стогоном заточився. Містер Гіткліф підійшов і, посунувши його вбік, прихилив спиною до торф'яного пагорбка.

— Дивись мені,— мовив він, ледве стримуючи лють, — я розсерджусь! І якщо ти не прийдеш до тями… Хай тобі чорт! Вставай зараз же!

— Встаю, батьку, — насилу вимовив той. — Тільки відпусти мене, а то я зомлію. Я все зробив, як ти наказував, клянуся. Катрина скаже тобі, що я… що я… був люб'язним. Ох, підійди, Катрино, подай мені руку!

— Ось тобі моя рука, — мовив батько, — вставай. Отак; а тепер тобі руку подасть вона — ось так, поглянь. Ви, певно, думаєте, що я — диявол у людській подобі, міс Лінтон, якщо навіюю на нього такий жах. Будьте ласкаві, проведіть його додому, добре? Його аж тіпає, ледь я до нього торкаюся.

— Лінтоне, любий! — прошепотіла Катрина. — Я не можу йти до Буремного Перевалу: тато мені забороняє. Батько не вчинить тобі зла; чого ти так боїшся?

— Я не можу ввійти у дім, — відповів Лінтон. — Мені не можна ввійти без тебе!

— Цить! — крикнув його батько. — Ми поважаємо доччині почуття Катрини. Неллі, заведи його в дім, і я негайно прислухаюся до твоєї поради й одразу ж пошлю по лікаря.

— І правильно зробите, — відповіла я. — Але я мушу лишатися з панянкою, а дбати про вашого сина — то не мій клопіт.

— Ти дуже вперта, — сказав Гіткліф, — я знаю. Але ти спонукаєш мене дозоляти хлопцеві, доки його плач не змусить тебе скоритись. Йди-но сюди, мій сміливцю. Хочеш, аби я тебе супроводжував?

Він знову підступив ближче й удав, ніби хоче схопити нещасного. Та Лінтон, відсахнувшись від нього, вчепився у свою кузину і в шаленому відчаї почав благати — так, що відмовити просто не ставало сил, — аби вона провела його додому. Хоч як це мені не подобалося, я не сміла її спинити: справді, як вона могла полишити його? Що збуджувало в ньому такий жах, ми не могли зрозуміти; та хлопець був безсилий йому — опиратись, а подальші залякування, здавалося, доведуть сердегу до божевілля. Ми ступили на ґанок. Кеті зайшла в дім.

Я стояла, чекаючи, поки вона доведе хворого до крісла, і гадала, що вона ось-ось вийде. Однак містер Гіткліф, підштовхнувши мене вперед, вигукнув:

— Мій дім не зачумлений, Неллі, й сьогодні мені хочеться бути гостинним. Посидь у нас і дай-но я зачиню двері.

Двері він зачинив і замкнув на ключ. Я схопилася з місця.

— Випийте чаю, перш ніж іти, — додав він. — Я зараз сам на хазяйстві. Гортон погнав худобу до Ліза, а Зілла з Джозефом пішли

прогулятись. Хоч я й звик до самотності, та все ж перевагу віддаю цікавій компанії — якщо тільки трапляється така нагода. Міс Лінтон, сідайте біля нього. Я даю вам те, що маю. Дарунок цей подяки навряд чи вартує, але чогось іншого запропонувати не можу. Я маю на увазі Лінтона. Як вона на мене дивиться! Цікаво, чого я так шаленію, коли бачу, що хтось мене боїться? Якби я народився там, де закони не такі суворі, а смаки не такі витончені, я б вправлявсь у вівісекції над цими двома — на кшталт вечірньої розваги.

Він перевів подих, грюкнув кулаком по столу і стиха вилаявся:

— Чорт забирай! Я їх ненавиджу.

— Я вас не боюся! — скрикнула Катрина, не розчувши останніх слів. Вона підступила до нього впритул; чорні очі дівчини палали гнівною рішучістю. — Дайте мені ключа: я все одно його візьму! Я б не стала їсти і пити в цьому домі, навіть якби помирала з голоду.

Гіткліф затис ключа в руці, яка й далі лишилася на столі. Він поглянув на Катрину, дещо здивований її хоробрістю — чи, може, її голос і погляд нагадали йому ту, від кого вона їх успадкувала. Вона вчепилася в ключа і майже висмикнула його з ослаблих пальців. Одначе це повернуло Гіткліфа до дійсності, й він поквапився виправити свою помилку.

— А тепер, Катрино Лінтон, — сказав він, — одійдіть від мене, бо я одним ударом зіб'ю вас із ніг, а це розлютить місіс Дін.

Знехтувавши цією пересторогою, вона знову вхопила його за руку.

— Ми все одно підемо звідси! — заверещала вона, докладаючи відчайдушних зусиль, аби змусити його сталеві А м'язи послабити свою хватку. Переконавшись, що нігті — заслабка зброя, вона тої ж миті скористалася зубами. Гіткліф кинув такий погляд, що це на якусь мить утримало мене від втручання. Катрина надто завзято займалася його

пальцями, щоб помітити вираз його обличчя. Він раптом розтиснув кулака і випустив предмет її домагань. Та перш ніж дівчина встигла схопити ключа, він вільною рукою шарпнув її до себе і, притискаючи до коліна, іншою рукою хутко вліпив їй кілька ляпасів. Навіть одного з них було б досить для реалізації його погроз, якби бідолашна дівчина трималася на ногах без опори.

Забачивши таку диявольську жорстокість, я люто накинулася на нього.

— Ти, наволоч! — закричала я. — Паскудо!..

Він втихомирив мене одним поштовхом у груди: я ж бо огрядна і, ледь що, задихаюся. Від цього, та ще від люті я ледь не зомліла: стою, в голові наморочиться, а серце стукає, наче зараз жила лопне. Все враз скінчилося: Катрина, звільнена, притисла руки до скронь і мала такий вигляд, наче не була певна, чи на місці у неї вуха. Біднятко — вона тремтіла, як билинка, й у знемозі сперлася на стіл.

— Бачите — я знаю, як виховувати дітей, — глузливо промовив мерзотник, нагинаючись за впущеним на підлогу ключем. — Тепер іди до Лінтона, як я тобі наказав, і реви досхочу! Я завтра стану твоїм батьком, за кілька днів — єдиним; і тобі доведеться скуштувати цього не раз. Та ти міцної породи, витримаєш! Тобі на кожен день вистачить такої втіхи, як я ще хоч раз побачу у твоїх очах оцю бісівську гордість!

Кеті підбігла не до Лінтона, а до мене, скулилася біля моїх ніг і, тулячись палаючою щокою до моїх колін, голосно захлипала. Її кузен забився в куток канапи й сидів тихо, мов мишеня, певно, радіючи з того, що покарання цього разу його оминуло. Містер Гіткліф, бачачи, що ми досі не можемо отямитися, встав і взявся власноруч заварювати чай. Чашки та блюдця вже стояли на столі. Він розлив чай і подав мені.

— Втамуй свій гнів оцим, — мовив він.— І подбай про нашу неслухняну дітлашню. Чай не отруєний, хоч і приготував його я. А я піду по ваших коней.

Першою нашою думкою по його відході було прокласти собі шлях до втечі. Ми спробували кухонні двері, але вони були закладені на засув іззовні, подивилися на вікна — завузькі навіть для тендітної фігурки Катрини.

— Містере Лінтон, — вигукнула я, збагнувши, що ми просто ув'язнені, — ви знаєте, чого домагається цей нелюд, ваш батько. Ви все нам розкриєте, бо в іншому разі я намну вам вуха, як він — вашій кузині.

— Так, скажи, Лінтоне, — мовила Катрина. — Я прийшла заради тебе, і відмовлятися надзвичайно невдячно.

— Дай мені чаю, я хочу пити, а потім — усе розкажу, — відповів він. — Місіс Дін, одійдіть. Мені неприємно, що ви нависаєте наді мною. А тепер, Катрино, твої сльози капають мені у чашку! Я цього не питиму. Дай мені іншу.

Катрина посунула йому іншу чашку й витерла собі лице. Мене обурювало, що тепер, відчувши себе в безпеці, малий негідник виявляє таку незворушність. Страх, що оволодівав ним у полі, де й подівся, ледве він увійшов до Буремного Перевалу. Я зрозуміла, що він боявся накликати на себе шалений гнів батька у разі, якщо не затягне нас у пастку.

— Тато хоче нас одружити, — продовжував він, сьорбаючи чай. — Він знає, що твій тато не дозволить нам побратися зараз, і боїться, що я помру, якщо ми будемо тягнути. Тому ви переночуєте тут, а вранці нас обвінчають; і якщо ви все зробите, як хоче тато, ви завтра повернетеся додому і візьмете мене з собою.

— Це їй — та взяти з собою отаке нікудишнє? — вигукнула я. — Одружитися з вами?! Та чи він сказився, чи нас усіх за дурнів має? То ви гадаєте, що молодій леді… що гарній, здоровій, веселій дівчині потрібне таке кволе мавпеня, як ви?

Невже ви собі уявляєте, що бодай хтось — поминаючи вже Катрину Лінтон — схоче мати такого чоловіка? Та вас за одне те треба відлупцювати, що затягли нас сюди своїми підлими викрутасами! І нема чого кліпати очима! Мені таки доведеться наставити вас на розум за вашу підлу зраду і дурнувату самовпевненість!

Я справді дала йому легенького штурхана, та в нього відразу ж почався кашель, і він за своєю звичкою ударився в сльози, а Катрина кинулася мені дорікати.

— Ночувати тут? Нізащо, — роззирнулася довкола вона. — Неллі, я підпалю ці двері, але вийду звідси!

І вона тієї ж миті взялася б за втілення свого наміру в життя, але Лінтон знову охопив страх за свою дорогоцінну особу. Він обома руками немічно ухопився за Катрину, хлипаючи:

— Ти не хочеш взяти мене з собою, не хочеш врятувати? Не пустиш мене жити у Грейндж? О люба Катрино, ти не можеш отак просто мене покинути! Ти мусиш підкоритися моєму батьку, мусиш!

— Я мушу слухатися свого батька, — відповіла вона, — і не дозволю, щоб він накручував себе через дурниці. Що він подумає, якщо я лишатимуся тут усю ніч? Він, мабуть, уже місця собі не знаходить. Я зламаю або підпалю двері, але втечу! Заспокойся! Тобі ніщо не загрожує. Але якщо ти станеш мені на заваді… Лінтоне, свого тата я люблю більше за тебе!

Смертельний жах перед гнівом Гіткліфа повернув хлопцеві його малодушне красномовство. Катрина була на межі відчаю, та все ж рішуче заявила, що мусить іти додому, й у свою чергу взялася переконувати його, щоб він покинув своє нице самолюбство. Поки вони так сперечалися, повернувся ці наш мучитель.

— Ваших коней уже й слід прохолов, — мовив він, — і… Що таке, Лінтоне? Знову рюмсаєш? Що вона тобі зробила? Ну-бо, годі! Заспокойся і йди спати. Ще місяць-два — і ти, мій хлопче, сповна віддячиш їй за нинішню неласку! Ти прагнеш У чистого кохання, хіба ні? То Катрина Лінтон буде твоєю! Ну, іди спати! Зілла сьогодні не повернеться, роздягнешся сам. Цить, стули рота! Забирайся до своєї кімнати, я до тебе навіть не підійду, можеш не боятися. Твоє щастя, що ти зробив усе як слід. Далі — то вже мій клопіт.

Він промовляв це, тримаючи двері відчиненими, аби син міг пройти. Той, зіщулившись, прослизнув повз нього — мов цуцик, що боїться отримати стусана. Гіткліф знову замкнув двері та пройшов до коминка, де мовчки стояли ми з панянкою. Катрина поглянула на нього і мимохіть піднесла руку до щоки — поруч із цим чоловіком знову ожило відчуття болю. Ніхто інший не зміг би розсердитися на цей дитинний порух, а він вилаявся на неї й гримнув:

— Еге! То ви мене не боїтеся? Ви дуже вправно приховуєте свою хоробрість: у вас із біса перестрашений вигляд!

— Тепер я вас боюся, — відповіла вона, — бо якщо я лишатимуся тут, мій тато буде тривожитись; а як мені знати, що йому тривожно, коли він… Містере Гіткліфе, відпустіть мене додому! Я обіцяю одружитися з Лінтоном; я люблю його, і тато дасть на це згоду. Навіщо вам силувати мене до того, що я ладна зробити з власної волі?

— Хай тільки спробує вас присилувати! — зарепетувала я.— І на нашій землі, дякувати Богові, є закони — таки є, хоч ми й живемо край

світу! Та за таке бузувірство я б і рідного сина притягла до суду! Тут і священикові не помогли б привілеї духовних пастирів!

— Ану помовч! — ревнув мерзотник. — На біса мені твої репетування? Я не хочу, щоб ти мала тут право голосу. Міс Лінтон! Мене вельми втішає думка, що ваш батько тривожитиметься; я, мабуть, і заснути не зможу від радощів. Вам навряд чи вдалося б краще змусити мене утримувати вас у цих стінах протягом наступної доби! Таж ви повідали мені, до чого це призведе! Що ж до вашої обіцянки вийти заміж за Лінтона — я подбаю про те, щоб ви дотримали слова; доти ви звідси не вийдете.

— Тоді випустіть Неллі, хай вона скаже татові, що зі мною все гаразд! — крикнула Катрина крізь сльози, — або повінчайте нас зараз же! Бідний тато! Неллі, він подумає, що ми заблукали. Що ж нам робити?

— Ну, це на нього не схоже. Він подумає, що вам набридло доглядати за ним і ви втекли, аби трохи розважитись, — мовив Гіткліф. — Ви не зможете заперечити, що увійшли до мого дому з власної згоди, всупереч його забороні. Цілком природним є й те, що вам у вашому віці хочеться побавитись, а не скніти біля ліжка хворого, який вам усього лише батько. Катрине, його щасливе життя скінчилося того дня, коли почалося ваше. Він, я гадаю, проклинав вас за те, що ви з'явилися на світ (принаймні я вас за це проклинав), і буде тільки справедливо, якщо він прокляне вас, ідучи з цього світу. Я охоче його підтримаю. Я не люблю вас. Чого б я мав вас любити? Годі, не плачте. Наскільки я розумію, це і так буде вашим постійним заняттям у майбутньому, якщо тільки Лінтон не винагородить вас за інші втрати; ваш проникливий батько начебто вважає, що він до цього здатний. Його листи, сповнені порад і напучувань, неабияк мене розважали. В останньому посланні він закликає мого любого синочка піклуватися про його кохану доцю і бути добрим до неї, коли вона йому дістанеться. Бути турботливим і добрим — це по-батьківськи. Але Лінтон спрямовує весь свій невичерпний запас доброти лише на самого себе. З нього вийшов чудовий малий тиран. Він візьметься замучити скільки завгодно котів, якщо їм вирвуть зуби і затуплять кігті. Ви зможете

розповісти його дядькові кілька цікавих історій про його добросердість, коли повернетеся додому, будьте певні!

— От щодо цього ви маєте рацію! — мовила я. — Поясніть їй, яка вдача у вашого сина! Покажіть, у чому він подібний до вас, і тоді, сподіваюся, міс Кеті двічі подумає, перш ніж виходити заміж за василіска!

— Я не надто повстаю проти того, щоб говорити зараз про його прегарний характер, — відповів він. — Вона все одно мусить або прийняти його таким, як він є, або лишитися в ув'язненні разом із тобою, поки твій хазяїн не помре. Я можу тримати вас під замком таємно від усіх. А якщо сумніваєшся, можеш намовити її взяти назад своє слово — і тоді матимеш змогу в цьому впевнитися!

— Я не візьму назад свого слова, — мовила Катрина. — Я вийду заміж за Лінтона зараз же, якщо після цього мені дозволять повернутися до Трашкрос-Грейнджу. Містере Гіткліф, ви жорстока людина, але не диявол, і ви не захочете, щоб я була нещасна довіку лише через вашу ницість. Якщо тато вирішить, що я покинула його зумисне, і помре раніше, ніж я повернуся, — як мені після цього жити? Я вже не плачу. Але я стаю перед вами на коліна — і стоятиму так, і не відведу очей од вашого обличчя, поки ви не подивитеся на мене! Ні, не відвертайтесь! Дивіться! Ви не побачите нічого, що могло б вас розгнівати. Я не хочу вас ненавидіти. Я не серджуся, що ви мене вдарили. Ви ніколи нікого в житті не любили, дядьку? Ніколи! О, згляньтеся хоч раз! Я так страждаю, що ви не можете мене не жаліти!

— Приберіть від мене ваші чіпкі пальці і вставайте, поки не отримали стусана! — гаркнув Гіткліф, грубо відштовхнувши її. — Краще б мене оповила гадюка. Чого ви в біса чіпляєтеся до мене? Ви мені огидні!

Він гидливо стенув плечима, здригнувся, наче від непереборної відрази, і відкинувся назад у кріслі, коли я скочила з місця, вже ладна

кинутись на нього з прокльонами. Але він обірвав мене на першому ж слові, попередивши, що мого другого слова буде досить, аби мене замкнули в іншій кімнаті.

Все довкола вже почали огортати сутінки. Ми почули й якісь голоси біля садової брами. Хазяїн поспішив вийти; він тримав себе у руках, а от ми — ні. Розмова тривала дві-три А хвилини, потім він повернувся.

— Я подумала, що це ваш кузен Гортон, — мовила я до Катрини. — Якби він прийшов! Хтозна, може, він стане на наш бік?

— Це були троє слуг із Трашкрос-Грейнджу, яких послали вас розшукувати, — відказав Гіткліф, зачувши мої слова. — Вам слід було б відчинити вікно й кричати; та я ладен заприсягтися, наша крихітка тільки рада, що не зробила цього. Вона рада, що мусить лишитися — то вже я певен!

Ми скрушно заквилили, почувши, який утратили шанс. Своє горе нам дозволили виливати до дев'ятої вечора. Потім Гіткліф звелів нам піднятися через кухню нагору, до кімнати Зілли, і я прошепотіла Катрині, щоб вона скорилася: може, нам вдасться вилізти у вікно чи видертись на горище, а звідти — на дах. Проте вікно виявилося таким само вузьким, як унизу, а скористатися драбиною, що вела крізь душник на горище, ми не встигли, бо нас знову замкнули в кімнаті. Ми так і не лягли спати. Катрина нерухомо застигла біля вікна і тоскно чекала ранку; раз у раз вмовляючи її лягти спочити, я чула у відповідь лише глибокі зітхання. Сама я влаштувалася у кріслі-гойдалці, жорстоко картаючи себе за свої численні переступи, які — принаймні так мені тоді здавалося — спричинилися до усіх нещасть моїх хазяїв. Зараз я думаю, що причиною було не це; але так мені уявлялося тієї жахливої ночі. І самого Гіткліфа я вважала менш винним, ніж себе.

О сьомій годині він прийшов до нас і спитав, чи встала міс Лінтон. Вона кинулася до дверей і вигукнула: "Так!"

— То ходіть сюди, — він одчинив двері й витяг Катрину за поріг. Я підвелася, щоб іти за нею, але він знов повернув ключ у замку, тож довелося вимагати, щоб мене випустили.

— Будь терплячою, — відповів він. — Скоро принесуть сніданок.

Я гамселила по стінах і люто шарпала двері. Катрина спитала, чому мене досі тримають під замком. Гіткліф відповів, що мені доведеться почекати ще годину, і вони пішли. Я чекала і дві години, і три, а потім почула кроки — але то був не Гіткліф.

— Я вам приніс попоїсти, — долинуло з-за дверей.

За ними я побачила Гортона, завантаженого такою кількістю харчів, що мені б вистарчило на цілий день.

— Візьміть, — сказав він, простягаючи мені тацю.

— Зачекайте хвилиночку, — почала я.

— Нє-а, — буркнув він і вийшов із кімнати, глухий до моїх благань зупинитися.

Я перебувала в ув'язненні цілий день і всю наступну ніч; і ще один день, і ще… П'ять ночей і чотири дні я сиділа там, не бачачи нікого, крім Гортона, який приходив щоранку. А наглядач із нього був зразковий — похмурий і німий, і глухий до будь-якої спроби пробудити в ньому почуття справедливості чи співчуття.

Розділ двадцять восьмий

На п'ятий ранок, чи то на п'ятий день, бо було по обіді, почулися інші кроки — легші й коротші; і цього разу гостя увійшла до кімнати. Це була

Зілла. У яскраво-червоному шалику, у чорному шовковому капелюшку, на руці — плетений кошик.

— Ой, Боже мій! Місіс Дін! — скрикнула вона. — А в Гімертоні чого тільки про вас не говорять! Я ж бо гадала — не інак ви втонули у болоті Чорного коня, і панночка з вами, — поки хазяїн мені не сказав, що ви знайшлись і що він вас улаштував тута в мене! Оце так! Ви, мабуть, вибралися на острівець? Це ж скільки ви просиділи там у багнюці? А хазяїн вас порятував, так, місіс Дін? Та я бачу, ви не схудли — певно, вам не так уже й злецько велося?

— Ваш хазяїн — справжній мерзотник! — відповіла я. — Але він за все відповість. Міг би й не вигадувати баєчок — усе одно люди правду взнають.

— Про що це ви? — спитала Зілла. — То ж не він вигадує. То в селищі кажуть, наче ви потонули в болоті; а я, тільки прийшла, кажу до Ерншо: "Ой, яке ж то лихо скоїлося, поки мене не було! Страх як шкода панночки — така була з себе краля, — і горопашної Неллі Дін!" Він глип на мене — й мовчить. Я думала, він нічого не знає, і розказала йому, які ходять чутки. А хазяїн також слухає і посміхається тако до себе, а тоді каже: "Якщо вони й сиділи в болоті, то тепер їх витягли, Зілло. Неллі Дін сидить у вашій кімнаті. Можете їй сказати, коли підніметесь, щоб вшивалася звідси. Ось ключ. їй, мабуть, болотяний туман забив памороки, і вона рвалася бігти додому, та я її замкнув, щоб очуняла. Ви скажіть їй, щоб вона одразу йшла до Грейнджу, якщо може, і передайте їй від мене, що її юна леді вирушить за нею саме вчасно, щоб устигнути на похорон сквайра".

— Містер Едгар помер? — видихнула я. — Ох, Зілло, Зілло!..

— Ні, ні. Ви присядьте, любонько, вам наче й справді зле! Він не помер. Лікар Кеннет гадає, що він протягне ще день. Я стріла його дорогою та спитала.

Я не захотіла сідати, а схопила своє дорожнє вбрання і кинулася вниз, бо, на щастя, шлях був вільний. Потрапивши в дім, я озирнулась у пошуках когось, хто зміг би розповісти щось про Катрину. Кімната була залита сонцем; двері стояли навстіж розчинені. Однак поблизу не було нікого. Поки я роздумувала, слід мені одразу ж піти чи повернутися шукати Катрину, мою увагу привернуло тихе кахикання біля коминка. Лінтон сам-один лежав на канапі, смоктав льодяника і млявим поглядом стежив за мною.

— Де міс Катрина? — жорстко спитала я, думаючи, що зможу налякати хлопчину і витягти з нього все, що він знає, поки ми тут наодинці. Він продовжував займатись своєю цукеркою — невинне ягнятко.

— Вона пішла? — продовжувала я.

— Ні,— відповів він. — Вона нагорі. Нікуди вона не піде, ми її не відпустимо.

— Як це не відпустите, малий ідіоте! — вигукнула я. — Нумо проведи мене до її кімнати, бо хутко в мене іншої заспіваєш!

— Це ви в тата заспіваєте, якщо спробуєте туди поткнутися, — відповів він. — Тато каже, що мені нема чого панькатися з Катриною: вона моя дружина, і це ганьба, що вона хоче мене покинути. Він каже, що вона мене ненавидить і хоче моєї смерті заради моїх грошей; та вона їх не матиме і додому не піде! Ніколи не піде! Хай плаче і непритомніє скільки заманеться!

Він повернувся до свого заняття, заплющивши очі, ніби збирався заснути.

— Містере Гіткліфе, — почала я знов, — невже ви забули, яка добра була до вас Катрина цієї зими, коли ви запевняли, що її любите, а вона

приносила вам книжки і співала пісень, і стільки разів приходила у холод і заметіль, аби вас побачити? Вона плакала, пропустивши один вечір, бо не хотіла вас розчаровувати. Ви тоді самі відчували, що вона у сотню разів добріша до вас, ніж треба, а тепер вірите у брехню власного батька, хоча й знаєте, що він вас обох ненавидить. Та ще й змовляєтеся з ним проти неї! Гарно ви їй віддячили, нівроку!

Кутики вуст в хлопчини поповзли донизу; він витяг із рота льодяника.

— Хіба вона приходила б до Буремного Перевалу, якби вас ненавиділа? — вела я далі. — Подумайте! А що ж до ваших грошей, то вона навіть не знає, що вони у вас є. Ви кажете, що вона непритомніє, і все-таки залишили її саму в чужому домі! Хоча ви начебто маєте знати, що це таке — коли вас цькують зусібіч! Ви так жаліли самого себе, і вона також вас жаліла; а її ви пожаліти не хочете! Я плачу, містере Гіткліфе, ви бачите, — я немолода жінка і всього лише служниця. А ви переконували, що так її любите, — вам справді слід було б її обожнювати, — і бережете кожну свою сльозинку, й лежите собі, наче нічого не сталося. Ох, яка ж ви безсердечна, егоїстична істота!

— Я не можу біля неї сидіти, — сердито відповів він. — Сам я там не лишатимусь. Вона так репетує, що я не можу цього витерпіти! І не хоче замовкнути, навіть коли я кажу їй, що покличу батька. Якось я покликав його, і він настрахав її, що за-видушить, якщо вона не стулить рота. Вона почала знов, він вийшов за двері, і кричала, і плакала всю ніч, хоч я й бідкався, що не можу заснути.

— Містера Гіткліфа немає? — спитала я, побачивши, що від цього убогого марно чекати співчуття до душевних мук дівчини.

— Він надворі,— відповів Лінтон, — розмовляє з Кеннетом. Лікар каже, що дядько справді нарешті помирає. Я радий, бо це ж я буду після нього хазяїном Трашкрос-Грейнджу. Катрина завжди говорить так, наче цей дім — її. А він не її, він мій. Тато каже, що все, що є в неї,— моє. Всі її

чудові книжки — мої; вона пропонувала віддати мені книжки, і всіх своїх гарних пташок, і свою Мінні, якщо я дістану ключа від нашої кімнати і її випущу. Але я відповів, що вона нічого не може мені віддати, бо все це моє, все! І тоді вона заплакала і зняла з шиї маленький портрет, і сказала, що віддасть його мені: там два портрети у золотому медальйоні, з одного боку її мати, а з другого — дядько, ще молоді. Це сталося вчора. Я сказав, що портрети також мої, і спробував забрати їх у неї, а вона не віддавала. Гидке дівчисько! Вона штовхнула мене і зробила мені боляче. Я зойкнув. Вона злякалася — почула, що іде мій батько, — розламала медальйон навпіл і віддала мені один портрет — своєї матері. Другий хотіла сховати, але тато спитав, у чому річ, і я пояснив. Тоді він узяв собі той портрет, що був у мене, і наказав їй віддати мені свій. Вона відмовилася, ці і він… він збив її з ніг, і зірвав медальйон із ланцюжка, і розчавив його ногою.

— І вам було приємно дивитись, як її б'ють? — спитала я, зумисне заохочуючи його говорити.

— Я старався не дивитись, — відповів він, — я завжди так роблю, коли тато б'є собаку чи коня: це дуже страшно. Спершу я все-таки зрадів — вона заслужила покарання за те, що штовхнула мене. Та коли тато пішов, вона підвела мене до вікна і показала мені, що в неї щока зсередини роздерта об зуби, а рот повний крові. Потім вона зібрала рештки портрета, відійшла і сіла обличчям до стіни, і більше не розмовляла зі мною. Іноді мені здавалося, що вона не може говорити через біль. Мені неприємно так думати; але вона мені огидна, бо весь час плаче, і така бліда й дика з виду, що я її боюся.

— А ви можете дістати ключа, якщо захочете? — спитала я.

— Так, коли піду нагору, — відповів він. — Але зараз я не можу туди піднятися.

— В якій це кімнаті? — спитала я.

— Ні,— закричав він, — вам я цього не скажу! Це наша таємниця. Ніхто не мусить знати, ні Гортон, ні Зілла! Отак! Ви мене втомили. Ідіть звідси! — і він поклав голову на руки і знову заплющив очі.

Я визнала за краще піти, не побачившись із містером Гіткліфом, і покликати моїй панянці на допомогу когось із Грейнджу. Коли я прийшла, слуги зустріли мене з величезним подивом і не меншою радістю, а коли почули, що й Катрина жива-здорова, двоє чи троє з них одразу ж хотіли кинутися нагору і сповістити про це містера Едгара. Проте я вирішила сама розказати йому про цю новину. Як він змінився за останні кілька днів! Він лежав, мов живе втілення скорботи й покори, очікуючи на смерть. Виглядав він зовсім молодим; хоч насправді йому було тридцять дев'ять, ніхто б не дав більше тридцяти. Він, мабуть, думав про Катрину, бо шепотів її ім'я. Узявши його за руку, я заговорила.

— Катрина прийде, любий мій хазяїне, — тихо мовила я, — з нею все гаразд. Сподіваюся, вона буде тут надвечір.

Я здригнулася, побачивши, як вплинула на нього ця звістка: він підвівся на ліжку, нетерпляче почав озиратися довкола — і, знепритомнівши, впав на подушки. Коли він прийшов до тями, я розповіла йому про наш візит до Буремного Перевалу і подальше ув'язнення. Сказала, що Гіткліф силоміць затяг мене до будинку, хоч це й було не зовсім так. Але я намагалась якомога менше звинувачувати Лінтона і не описувала, як жорстоко поводився його батько — мені не хотілося додавати гіркоти в чашу страждань, що й без того була наповнена по вінця.

Він здогадався, що одним із задумів його ворога було закріпити маєток, себто приватну власність міс Катрини, за його сином — вірніше, за собою. Але для містера Лінтона лишилося незбагненним, чому Гіткліф не захотів спокійно чекати його смерті — він не знав, що його небіж має покинути цей світ невдовзі після нього. Однак він розумів, що в заповіт треба внести зміни. Замість того, щоб лишити спадок Катрини у її особисте розпорядження, він вирішив передати власність у руки опікунів,

із тим щоб Катрина користувалася нею за свого життя і потім могла передати її дітям, якщо вона їх матиме. Таким чином, якби Лінтон помер, спадок не міг би перейти до містера Гіткліфа.

Вислухавши його розпорядження, я відправила одного з людей по адвоката, а ще чотирьох, озброєних належним чином, — визволяти мою панянку. Всі затрималися до ночі. Перший посланець повернувся найшвидше. Він сказав, що містера Гріна, нашого адвоката, спочатку не було вдома і довелося чекати на нього дві години, а коли він нарешті з'явився, то сказав, що в нього є одна невеличка справа у селищі, яку конче треба владнати; але він іще вдосвіта буде у Грейнджі. Ті четверо також повернулися ні з чим. Вони лише принесли звістку, що Катрина хвора, така хвора, що не може вийти з кімнати, а Гіткліф не дозволив їм із нею побачитись. Я висварила цих йолопів за те, що вони повірили в його байки. Однак хазяїнові переповідати нічого не стала.

Я вирішила, що вранці ми всім гуртом підемо до Перевалу і захопимо дім навалою, якщо бранку не видадуть із доброї згоди. Батько побачить її, клялась я знову й знову, — хай навіть нам доведеться вбити цього диявола на порозі його оселі!

На щастя, цей похід виявився непотрібним. О третій годині ночі я спустилася вниз, щоб набрати у глек води, і, проходячи передпокоєм, почула різкий стук у двері. Я так і підстрибнула на місці. "О ні! Це Грін, — мовила я до себе, отямившись, — це лише Грін", — і пішла далі, вирішивши, що пошлю відчинити двері когось іншого. Та стук повторився — не голосний, але наполегливий. Я поставила глек на бильця і вирішила прийняти адвоката сама. Надворі сяяв повний місяць; то був не адвокат. Моя люба маленька панянка кинулася мені на шию, схлипуючи:

— Неллі! Неллі! Тато ще живий?

— Так! — вигукнула я. — Так, янголятко моє, він живий. Дякувати Господові, ви знову з нами!

Вона хотіла, захекана як була, бігти нагору до містера Лінтона. Та я вмовила її сісти на стілець і подала питво, вмила і витерла фартухом її бліде личко, щоб на щоках з'явився рум'янець, і по всьому мовила, що я піду перша і скажу батькові про її повернення; я благала її підтвердити, що вона буде щаслива з молодим Гіткліфом. Вона здивовано поглянула на мене, але одразу ж зрозуміла, чому я намовляю її казати неправду, і запевнила мене, що не жалітиметься.

Я не посміла заважати їхній зустрічі. Стояла за дверима із чверть години і потім ледве наважилася підійти до ліжка. Проте все пройшло спокійно: відчай Катрини був так само тихим, як і радість її батька. Вона втішала його, з виду спокійна, а він широко розплющеними очима жадібно дивився їй у лице.

Він помер справді блаженно, містере Локвуде — то є дійсно так! Цілуючи її щічки, він шепотів:

— Я йду до неї. І ти, моє любе дитя, також прийдеш до А нас! — і вже більше не рухався і не казав ні слова, лише дивився на неї зачудованим, сяючим поглядом, аж поки серце його не перестало битись і душа не відлетіла. Ніхто не завважив хвилини його смерті — така вона була супокійна.

Чи Катрина вже виплакала всі свої сльози, чи горе було надто тяжким, щоб дати їм вилитись, — але вона сиділа з сухими очима, доки не зійшло сонце. Сиділа до півдня, та й далі лишалася б, задумана, біля ліжка померлого, але зрештою я вмовила її піти спочити. Добре, що мені вдалось її вивести, бо по обіді з'явився наш адвокат, зазирнувши перед тим до Буремного Перевалу, щоб дізнатися, як йому діяти далі. Він продався Гіткліфові; саме з цієї причини він і не спішив виконувати розпорядження мого хазяїна. На щастя, земні турботи вже не хвилювали містера Едгара і не порушували його спокою після повернення доньки.

Містер Грін одразу ж прибрав до рук усе і всіх. Звільнив усіх слуг, окрім мене. Він так ревно запосівся до своєї новоявленої влади, що наполягав, аби Едгара Лінтона поховали не поруч із його дружиною, а в церкві, у родинному склепі. Але воля покійного була беззастережно висловлена в заповіті, і я привселюдно оголосила це у відповідь на таке самочинство. З похованням не поспішали. Катрині — тепер місіс Лінтон Гіткліф — було дозволено лишитись у Грейнджі, поки тіло її батька лежатиме в домі.

Дівчина розповіла мені, що її розпач усе ж таки розчулив Лінтона і той наважився піти на ризик, щоб її звільнити. Вона чула, як мої посланці сперечалися біля дверей, і зрозуміла, що їм відповів Гіткліф. Через це Катрину охопив відчай. Лінтон після того, як я пішла, просиджував у маленькій вітальні і, геть заляканий, згодився поцупити ключ, поки ці батько знову не піднявся нагору. Він умів тишком відмикані ти й замикати двері, а коли надійшов час іти спати, він попросився ночувати в Гортона, і йому відразу ж дозволили. Катрина утекла ще вдосвіта. Вона не насмілилася вийти через двері, боячись сполохати собак, натомість вирішила скористатися вікном у якомусь із порожніх приміщень — і, на щастя, потрапила до материної кімнати, а там легко вилізла у вікно і спустилася на землю по ялині, що росла неподалік. А її спільник тяжко потерпів за своє посібництво, дарма що відчайдушно відбріхувався.

Розділ двадцять дев'ятий

У вечір після похорону ми з панянкою сиділи в бібліотеці, охоплені сумними розмислами — а одна і невтішним сумом — за нашою втратою, і гадали про похмуре наше майбутнє.

Ми тільки-но дійшли згоди, що Катрині щонайбільше дозволять і далі жити у Грейнджі,— принаймні за життя Лінтона; може, і йому дадуть оселитися тут разом із нею, а мене залишать економкою. Така розв'язка була занадто гарною, щоб на неї сподіватися, та все ж я не втрачала надії і вже заздалегідь раділа, що залишусь у рідному домі, при службі, та, що найголовніше, при моїй любій панянці. Коли раптом до кімнати вбіг

слуга — один із тих, хто вже були звільнені, та ще не встигли залишити дім, — і сказав, що "бісів Гіткліф" прямує подвір'ям; то чи не замкнути двері перед його носом?

Навіть якби нам вистачило нерозважливості віддати такий наказ, то забракло б на це часу: Гіткліф, не обтяжуючи себе надмірними люб'язностями, вважав зайвим постукати у двері чи сповістити про свій прихід. Він був хазяїном і скористався хазяйським правом входити у дім, не питаючи дозволу. Зачувши наші голоси, він пройшов просто до бібліотеки, спровадив служника геть і зачинив по собі двері.

Це була та сама кімната, куди його запросили як гостя вісімнадцять років тому. Той самий місяць світив у вікно, а за вікном широчів той самий осінній краєвид. Ми ще не запалювали свічки, але в кімнаті все було видно, навіть портрети й на стіні: чарівне личко місіс Лінтон, приємне обличчя її чоловіка. Гіткліф підійшов до вогнища. Він також не змінився з роками. І він виглядав так само, лиш його смагляве обличчя трохи змарніло і здавалося більш вивершеним, а постать — кремезнішою; оце й уся відмінність. Катрина, побачивши його, схопилася з місця.

— Стійте! — він схопив дівчину за руку. — Досить із вас однієї втечі! Куди вам іти? Я прийшов одвести вас додому, і сподіваюся, ви будете слухняною донькою і не станете підмовляти мого сина до подальших переступів. Я навіть не міг вигадати для нього належної кари, коли дізнався про його участь у цій історії. Він — мов павутинка, тремтить від одного доторку, та ви по його очах зрозумієте, що він своє отримав сповна! Позавчора ввечері я привів його вниз, всадовив на стілець і більше не чіпав; Гортона я відіслав геть, тож ми залишились удвох. За дві години я покликав Джозефа, щоб він відніс Лінтона нагору. Відтоді моя присутність навіює йому такий жах, наче він бачить привида; я думаю, він часто бачить мене і тоді, коли поруч мене немає. Гортон каже, що він просинається і кричить уночі десь із годину, як не більше, і кличе вас захистити його від мене; і, дорогий він вам чи ні, а ви до нього підете. Віднині ви дбатимете про свого чоловіка — я передаю його у ваші руки.

— А чом би вам не дозволити Катрині лишитися тут, — втрутилась я, — і не відіслати містера Лінтона до неї? Ви ж їх ненавидите, отже, й не скучите за ними; для вашого нелюдського серця вони — лише осоружний тягар.

— Я збираюся здати Грейндж в оренду, — відповів він, — а своїх дітей залишити при собі. До того ж ця крихітка має відробляти свій хліб. Я не збираюся тримати її в розкошах та неробстві, коли Лінтон помре. Отже покваптесь і збирайте речі — не змушуйте мене застосувати силу.

— Я піду, — мовила Катрина. — Лінтон — єдиний, кого мені лишається любити, і хоч ви робили все, що могли, щоб він став ненависним мені, а я — йому, ви не примусите нас зненавидіти одне одного! І спробуйте тільки заподіяти йому кривду, коли я поруч. Залякати мене вам не вдасться! У — На словах ви виявляєте чудеса хоробрості,— відповів Гіткліф. — Але я не настільки вас люблю, щоб чіпати його; ви з ним спізнаєте лиха. І не я зроблю його ненависним для вас — це зробить його чудовий характер. Він зараз злий як шершень через вашу втечу та її наслідки. Не ждіть од нього подяки за вашу шляхетну відданість. Я чув, із яким красномовством він описував Зіллі, що б він зробив, якби був таким дужим, як я. Потрібні для цього нахили він має, а слабкість лише зробить його винахідливішим.

— Я знаю, що в нього поганий характер, — відповіла Кеті,— адже він ваш син. Але я рада, що можу його простити, адже знаю, що він любить мене, а за це я люблю його. Містере Гіткліф, у вас немає нікого, хто б вас любив, і скільки б ви не намагалися зробити нас нещасними, нас втішатиме думка, що ваша жорстокість породжена вашими стражданнями. Ви Ж нещасний, так? Самотній, мов диявол, і такий же заздрісний. Ніхто вас не любить, і ніхто не заплаче над вами, коли ви помрете. Не хотіла б я бути на вашому місці!

Дівчиною заволоділа похмура зловтіха. Вона ніби вирішила дорівнятися до своїх майбутніх родичів і насолоджуватися горем своїх ворогів.

— Вам зараз доведеться пожаліти саму себе, — сказав її свекор, — якщо ви зволікатимете ще хоч хвилину. Іди, відьмо, складай свої речі!

Вона з презирством глянула на нього і вийшла. Поки її не було, я почала просити, щоб він узяв мене до Буремного Перевалу замість Зілли — а вона може перебратися сюди. Але Гіткліф не схотів про це й слухати. Він звелів мені помовчати, і, вперше насмілившись обвести поглядом кімнату, подивився на портрети. Розглядаючи портрет місіс Лінтон, мовив:

— Цей я заберу з собою. Не тому, що він мені потрібний, й але… — він рвучко повернувся до вогню і продовжував із тим самим виразом на обличчі, який у нього мав позначати посмішку: — Сказати тобі, що я зробив учора? Знайшов гробаря, що копав могилу Лінтону, і попросив його скинути землю з її труни, і відкрив її. Спершу я не міг зрушити з місця. Коли побачив її лице — досі її лице, — гробар ледве привів мене до тями; він сказав, що обличчя зміниться, якщо на нього по дме вітер, і тоді я вибив одну стінку труни і знов присипав її землею; але не з того боку, де лежатиме Лінтон, хай йому чорт! Про мене, його б слід залити свинцем. І я підкупив гробаря, щоб він відсунув убік обидві труни разом — її та мою, коли мене покладуть туди; тоді, коли Лінтон до нас прибуде, він не знатиме, хто є хто!

— Ви вчинили дуже зле, містере Гіткліф! — вигукнула я.— І не постидалися тривожити спокій померлої?

— Я нікого не потривожив, Неллі,— відповів він, — а мені стало легше. Мені це дасть спокій, а вам — надію, що я залишуся лежати в землі, коли мене туди покладуть. Тривожити її? Ні! Це вона мене тривожила, вдень і вночі, вісімнадцять років… Невідступно… Безжально… До вчорашньої ночі — вчора вночі я віднайшов спокій. Мені примарилося, що я сплю останнім сном поруч із нею, і серце моє спинилось біля її серця, а щока примерзла до її щоки.

— А якби вона обернулася на прах, чи ще гірше, — про що б ви марили тоді? — спитала я.

— Про те, щоб стати прахом біля неї — і все ж бути щасливішим! — відповів він. — Гадаєш, я боюся такої зміни? Я був готовий побачити це, коли підняв віко труни. Але я радий, що зміни не торкнуться її раніше, ніж мене. До того ж, не побачивши так ясно її незворушного лиця, навряд чи я зміг би позбутись одного чудернацького почуття. Це почалося дивно. Ти знаєш, я божеволів, коли вона померла; невтомно, від зорі до зорі, я благав її послати до мене свій привид! Я вірю у привидів, я певен, що вони можуть блукали землею — і справді блукають; вони серед нас, поруч із нами! У день її похорону падав сніг. Увечері я рушив на цвинтар. Була заметіль, як узимку, — і пустка довкола. Я не боявся, що У її недолугий чоловік так пізно вештатиметься біля її могили, а більше туди не принесло б нікого. Залишившись із нею наодинці і знаючи, що нас розділяють лише два ярди крихкої землі, я мовив собі: "Обніму її ще раз! Якщо вона холодна, я подумаю, що це мене студить північний вітер, якщо ж нерухома — то просто спить". Я взяв у гробарській коморі заступа і став копати щосили, і коли заступ брязнув об віко труни, почав працювати руками. Біля гвіздків дерево вже тріщало. Ще трохи — і я досяг би свого, проте раптом мені здалося, що хтось зітхнув наді мною, на краю могили, і схилився донизу. "Тільки б відкрити труну, — прошепотів я, — і нехай нас засиплють разом!" І я ще відчайдушніше взявся до своєї роботи. І знову почулося зітхання — просто поруч: я наче відчув, як теплий подих відігнав крижаний вітер убік. Я знав, що поблизу немає нікого з плоті й крові, але з тою ж певністю, з якою ми відчуваємо в темряві наближення живої істоти, хоч і не можемо її побачити, я відчував, що Катрина поруч зі мною: не під землею, а на землі. Несподіване відчуття полегкості заполонило усе моє єство. Я покинув свою страшну роботу, й мене одразу ж огорнув спокій — невимовний спокій. Вона була поруч, і лишалася зі мною, поки я засипав могилу, і супроводжувала мене додому. Смійся, якщо хочеш, але я був певен, що вдома побачу її. Я знав, що вона поруч, і не міг не розмовляти з нею. Діставшись Буремного Перевалу, я чимдуж кинувся до дверей. Та вони були замкнені, і, пригадую, клятий Ерншо і моя дружина не пускали мене в дім. Пам'ятаю,

я спинився, щоб вибити з нього дух, а тоді поспішив нагору, до нашої з нею кімнати. Я нетерпляче оглядався довкруги… Я відчував її… Я майже бачив її — і все ж не міг побачити! Мабуть, кривавий піт виступив у мене на чолі від розпачу й туги… від марних благань дозволити мені хоч й раз глянути на неї! Та вона не дозволила — знов обернулася на того демона, яким часто була для мене в житті. І відтоді я А невпинно — то більшою, то меншою мірою — так нестерпно страждав; я мов у пеклі! Мої нерви напнуті так, що якби вони не були сталевими, то вже давно б ослабли, як у Лінтона! Коли я сидів удома з Гортоном, мені здавалося, що досить лише вийти надвір — і я зустріну її, а блукаючи у вересовому полі, я знав, що вона чекає на мене вдома. Ледве ступивши за поріг, я вже спішив повернутися; вона мала бути там, у Перевалі, я твердо це знав! А коли я лягав спати у її кімнаті, мені було не до сну. Я не міг там склепити повік, бо тільки-но заплющував очі, вона вже була за вікном, чи розсувала панелі, чи входила до кімнати, чи навіть лежала поруч, поклавши голову на мою подушку — як колись, у дитинстві; і я розплющував очі, щоб її побачити, і за ніч розплющував їх і заплющував сотні разів — аби кожного разу розчаруватися знов! Це були пекельні тортури. Я часто голосно стогнав, а той старий мерзотник Джозеф, без сумніву, думав, що мене мучать докори сумління. Тепер, побачивши її, я заспокоївся… трохи. Це був дивний спосіб убивати — не просто помалу, а по краплині, по крихті. Зачарувати мене оманливою надією на вісімнадцять років!

Містер Гіткліф замовк і витер чоло, до якого прилипло змокле волосся. Його очі невідривно стежили за червоним жаром у коминку, брови, зазвичай насуплені, зараз зіпнулися вгору; це пом'якшувало суворий вираз його обличчя, але водночас надавало дивного неспокою й болісної зосередженості — ніби чоловік спиняв всі думки на одному предметі. У своїй розмові він лише почасти звертався до мене, і я мовчала. Дуже мені було не до вподоби те, що він казав! За якусь мить він знову задумано подивився на портрет, зняв його і прихилив до поруччя канапи, щоб краще бачити. Поки ці він цим займався, увійшла Кеті й оголосила, що готова, треба тільки осідлати поні.

— Відішлеш це завтра, — наказав мені Гіткліф. Потім, повернувшись до неї, додав: — Обійдетесь без свого поні. Вечір сьогодні чудовий, а у Буремному Перевалі вам ніякий поні не У знадобиться. На ті прогулянки, які вам дозволять, ви зможете й своїми двома ходити. Ходімо.

— До побачення, Неллі! — прошепотіла моя люба панянка. Коли вона цілувала мене, її губи були, мов лід. — Навідуйся, Неллі, не забувай мене.

— Не втніть такої дурниці, місіс Дін, — сказав її новий батько. — Якщо я захочу з вами перемовитися, то сам прийду сюди. А в моєму домі ваші назирання мені не потрібні!

Він дав дівчині знак, щоб вона йшла попереду, і, кинувши на прощання погляд, що розкраяв серце, вона скорилася. З вікна я бачила, як вони прямують садом. Гіткліф міцно взяв Катрину під руку, хоча спершу вона нібито пручалась, і, стрімко ступаючи, потяг її за собою до алеї, де дерева сховали їх.

Розділ тридцятий

Я навідалася до Перевалу, але з Катриною так і не побачилася потому, як вона поїхала: Джозеф притримав двері, коли я спитала про неї, і не дав мені пройти. Він сказав, що місіс Лінтон "десь порається", а хазяїна немає вдома. Зілла трохи розповіла мені, як їм там ведеться, а в іншому разі я б навряд чи дізналася, хто в них помер, а хто живий. Вона вважає Катрину надто зарозумілою і не любить її — це відчувається з її слів. Моя юна леді спершу просила від неї хоч якоїсь допомоги, але містер Гіткліф наказав Зіллі клопотатись у своїх справах, бо його невістка сама подбає про себе, і Зілла радо на це пристала: вона жінка приземлена й егоїстична. Катрина по-дитячому роздратувалася на таку неуважливість і платила за неї зневагою, включивши мою шпигунку до переліку своїх ворогів — так ніби та й справді тяжко її скривдила. У нас із Зіллою відбулася тривала розмова тижнів шість тому, незадовго до

вашого приїзду: одного дня ми з нею зустрілися на луці, й ось що вона розповіла:

— Оце як місіс Лінтон прийшла до нас, то побігла мерщій нагору, навіть не поздоровкалася ні до мене, ні до Джозефа, замкнулася в кімнаті Лінтона і просиділа там до ранку. А вранці, коли хазяїн та Ерншо снідали, зайшла у дім і, тремтячи всім тілом, спитала, чи не треба послати по лікаря, бо її кузен дуже хворий.

"Ми знаємо, — відповів Гіткліф, — та його життя ні шеляга не варте, і я не збираюся дурно витрачати гроші".

"То що ж мені робити, — вигукнула вона, — він помре, якщо ніхто мені не допоможе!"

"Вийдіть звідси, — мовив хазяїн. — Я не бажаю чути про нього ні слова. Нікого тут не обходить, що з ним станеться. Якщо хочете, сидіть біля нього, не хочете — замкніть його і залиште у спокої".

Тоді вона причепилася до мене, і я сказала їй, що досить уже поморочилася з тим привередою. У нас у всіх свої клопоти, і її клопіт — доглядати за Лінтоном; містер Гіткліф наказав мені залишити цю роботу для неї.

Як вони там поладнали, я вам сказати не можу. Він, мабуть, добряче їй крові попив; день і ніч рюмсав сам над собою, і вона з ним не знала спочинку. То було видно по її блідому обличчю і червоних очах. Вона часом заходила до кухні й так чудно дивилася, наче хотіла попросити помочі, та я не хотіла суперечити хазяїнові; я ніколи не смію йому суперечити, місіс Дін. І хоч він то зле вдіяв, як на мене, що не схотів покликати Кеннета, — то не моя парафія, ганити його чи лізти з порадами; от я й не мішалася. Разів зо два, як усі полягають спати, мені довелося відчинити свої двері, і я бачила, що місіс сидить на сходах і плаче. Я скоренько зачинялася в себе, щоб не розчулитись. Я справді її

жаліла, ви ці не думайте; але ж і місця свого не хотіла втратити. Нарешті якось вночі вона заскочила до моєї кімнати, перелякавши своїм криком:

"Скажіть містеру Гіткліфу, що його син помирає — цього разу я певна. Вставайте і скажіть йому!"

І вона вибігла геть. Із чверть години я лежала, прислухаючись, і мене аж тіпало. Та в домі наче все було тихо.

Вона помиляється, подумала я. Нічого з ним нема страшного. Не слід турбувати людей поночі — і я знов задрімала. Але мій сон перервало вдруге різке дзеленчання єдиного дзвоника, що в нас є: купили для Лінтона. Хазяїн гукнув мені, аби я подивилася, що там за халепа, і пояснила їм, що він не бажає ще раз таке почути.

Я передала йому слова Катрини. Він стиха вилаявся, а за кілька хвилин вийшов із запаленою свічкою і пішов до їхньої кімнати. Я рушила слідом. Місіс Гіткліф сиділа біля ліжка, руки складені на колінах; її свекор увійшов, підніс світло до обличчя Лінтона, поглянув, торкнув його, а потім звернувся до неї:

"Ну, Катрино, — сказав він, — як ви себе почуваєте?"

Її наче заціпило.

"Він тепер заспокоївся, а я звільнилась, — промовила вона згодом.— І я почувалася б добре, — продовжувала вона з гіркотою, яку не в змозі була приховати, — але ви так довго лишали мене наодинці у боротьбі зі смертю, що я відчуваю та бачу лише смерть! І почуваю себе, як сама смерть!"

Та вона й виглядала так, їй-богу! Я дала їй трохи вина. Гортон і Джозеф, що прокинулися через дзвінок та біганину і крізь стіну чули нашу розмову, тепер увійшли також. Джозеф, певно, був радий, що

панич відмучився; Гортон начебто трохи засмутився. Щоправда, його більше цікавила Катрина: він раз у раз позирав на неї. Але хазяїн наказав йому вийти і лягати спати: впораємося, мовляв, без нього. Потім він звелів Джозефові віднести тіло до його кімнати, а мені повернутися до моєї. Місіс Гіткліф лишилась сама.

Вранці він послав мене сказати, що вона мусить зійти й вниз до сніданку. Вона була роздягнена, наче збиралася лягти, і сказала, що нездужає; воно й не було дивно. Я сповістила А про це містера Гіткліфа, і він відповів:

"Гаразд, облиште її, поки ми тут упораємося з похованням. Тільки час від часу заходьте спитати, чи їй не треба чогось; а як їй стане краще, скажіть мені".

За словами Зілли, Кеті лишалася нагорі два тижні. Та відвідувала її двічі на день і спершу пробувала знайти з нею спільну мову, але всі вияви її новоявленої люб'язності наразилися на горду і різку відсіч.

Гіткліф якось зайшов до неї — показати їй заповіт Лінтона. Той відписав усі свої статки і те, що колись було рухомою власністю його дружини, своєму батькові. Бідолаху змусили до цього чи то погрозами, чи вмовляннями, під час тижневої відсутності Катрини, коли помер його дядько. Землею, як неповнолітній, він не міг розпоряджатися. Проте містер Гіткліф закріпив її за собою як спадок від дружини й сина, — думаю, це законно. Як би там не було, Кеті, не маючи ні грошей, ні друзів, не зможе оскаржити його права.

— Ніхто, крім мене, не підходив до її дверей, — розповідала Зілла, — і ніхто не питався про неї. Вперше вона спустилася вниз у неділю опівдні. Принесла їй обід, а вона почала верещати, що більше не може сидіти в холоді. Я сказала, що хазяїн збирається до Трашкрос-Грейнджу, а ми з Ерншо начебто не заважаємо їй спуститись; тому тільки-но вона почула, як стихає вдалині тупіт копит, одразу ж з'явилася — вся у чорному, жовті

кучері гладенько зачесані за вуха, як у квакерші: вона не змогла як слід розчесати їх.

Ми з Джозефом у неділю зазвичай ходимо до каплички (ви знаєте, у церкві зараз немає священика, — пояснила місіс Дін, — то вони якийсь молитовний дім у Гімертоні — чи то баптистський, чи методистський — називають капличці кою). Джозеф пішов, — продовжувала Зілла, — ну, а я вирішила зостатися вдома, так воно якось пристойніше. Все ж таки краще, як за молодими приглядає хтось старший; а Гортон, при всій його сором'язливості, аж ніяк не взірець гарної поведінки. Сказала йому, що його кузина, можливо, У прийде з нами посидіти, а вона звикла, щоб Божий празник поважали — то хай він покине свої рушниці та всяку іншу роботу, коли вона прийде. Він зашарівся, почувши ці слова, і почав обдивлятися свої руки й одежу. Мастило та порох були прибрані з очей тої ж миті. Було видно, що він надумав запропонувати їй своє товариство, і, як я здогадалася, хотів мати пристойніший вигляд. Тому, засміявшись, як ніколи б не сміялася при хазяїні, я мовила, що допоможу йому, якщо він хоче, і покепкувала трошки з його переляку, а він насупився і ну лаятись!

— Ви, місіс Дін, — вела далі Зілла, побачивши моє невдоволення, — мабуть, гадаєте, що ваша панянка надто шляхетна для містера Гортона. Може, ви й праві, та, присягаюся, я була б вельми рада трошки збити з неї пиху! Ота її вченість та манери — чим воно їй тепер поможе? Вона така ж бідна, як ми з вами, навіть бідніша, як на те пішло: у вас-бо є якийсь капіталець, та й я щось відкладаю потрошку.

Гортон дозволив Зіллі допомогти йому; і вона лестощами повернула його в добрий гумор. Тому коли Катрина прийшла, він майже забув свою образу і постарався — як запевняє покоївка — бути люб'язним.

— Місіс увійшла, — розповідала вона, — холодна, що крига, і поважна, мов принцеса. Я встала і запропонувала їй своє крісло. Ба ні, вона лише скривилась у відповідь на моє уклінне прохання! Ерншо також

підвівся й запросив її сісти на лаві, ближче до вогню: сказав, що вона, мабуть, геть охляла.

"Я вже понад місяць як "охляла", — відповіла вона, вимовивши це слово якомога зневажливіше.

Вона взяла собі стільця й поставила його подалі від нас. Зігрівшись, вона почала роззиратися довкола і побачила на полиці для посуду кілька книжок. Дівчина відразу ж зіп'ялася й на ноги і потяглася за ними, але вони лежали надто високо. її кузен деякий час стежив за її намаганнями і зрештою наважився їй допомогти; вона підставила пелену, а він покидав туди перші-ліпші книжки, що трапилися під руку.

Для хлопця це був значний успіх. Вона йому не подякувала. Проте його тішило вже те, що дівчина прийняла його допомогу, і він насмілився стати позаду, коли вона перегортала книжки, і навіть схилявся через її плече і показував те, що його цікавило в деяких старовинних малюнках. Він не ображався, якщо вона зневажливо висмикувала сторінку з-під його пальця — лише відступив трохи далі й дивився на неї, а не в книгу. Вона читала або видивлялася, що б іще прочитати, а його увагу раптом привернули її густі шовковисті кучері. її обличчя бачити він не міг, а вона не бачила його. І, либонь, навіть не усвідомлюючи, що робить, він зачаровано дивився на неї, мов дитина на цукерку, а тоді перейшов від споглядання до дії: простягнув руку і погладив один завиток її кіс — ніжно, наче пташку. Він так само міг би штрикнути її ножем — так вона сполошилася:

"Геть звідси зараз же! Як ви смієте торкатись мене! Чого ви тут стоїте? — вигукнула вона з огидою. — Я вас терпіти не можу! Я знов піду нагору, якщо ви до мене наблизитесь!"

Містер Ерншо отетеріло відступив од неї і тихенько сів на лаву, а вона ще з півгодини гортала книжки. Потім Ерншо підійшов до мене і прошепотів:

"Зілло, ви не могли б її попросити — хай вона почитає нам уголос! Мені остогидло нічого не робити, і я дуже люблю… мені приємно було б її послухати! Не кажіть, що то я прошу, а попросіть наче від себе".

"Містер Гортон просить вас почитати нам уголос, мем, — одразу ж мовила я. — Він буде вам дуже вдячний за таку люб'язність".

Вона нахмурилась і, поглянувши на мене, відповіла:

"Містер Гортон і всі ви мали б зрозуміти, що я не потребую вашої лицемірної приязні. Я вас зневажаю, і мені нема про що говорити з жодним із вас! Коли я ладна була віддати життя за одне добре слово, навіть за те, щоб побачити хоч У одне людське обличчя, вас чогось поруч не було! Але я не збираюся вам дорікати. Я прийшла сюди, аби зігрітись, а не розважати вас чи насолоджуватися вашим товариством".

"Що я міг зробити? — почав був Ерншо. — В чому я завинив?"

"О, ви — то інша річ, — відповіла місіс Гіткліф, — до вас я б ніколи не звернулася по допомогу".

"Та я ж і пропонував, і просив, — сказав він, спалахнувши від образи, — я просив, аби містер Гіткліф мені дозволив посидіти замість вас уночі…"

"Мовчіть! Я вийду надвір чи куди завгодно, тільки щоб не чути вашого бридкого голосу!" — сказала Катрина.

Гортон пробурчав, що, як на нього, хай вона іде хоч до пекла, і взявся розбирати рушницю. Відтоді він більше не утримувався від своїх недільних занять й говорив із нею досить вільно, і Катрина уже рада була б знову сидіти на самоті. Та вдарили морози, і вона, поступившись своєю гордістю, змушена була дедалі частіше вдовольнятися нашим товариством. Я, однак, подбала про те, щоб більше не наразитись зі

своєю добротою на її насмішки: відтоді я ставлюся до неї так само холодно, як вона до мене, і в жодного з нас вона не знаходить ні любові, ні приязні. Та вона на це й не заслуговує: вона ж така — їй слово, а вона тобі десять, ані крихти поваги до будь-кого! Вона і з хазяїном гиркається, ніби навмисно хоче, щоб він їй дав прочуханки, і що більше їй дістається, то вона стає язикатішою.

Спершу, почувши розповідь Зілли, я вирішила покинути службу і найняти хатинку в селищі, щоб Катрина жила зі мною. Однак містер Гіткліф на це не піде — так само, як не дозволить Гортону жити окремо. Зараз я не бачу для неї жодного виходу — хіба що знову вийти заміж. Та цього ж я влаштувати не в змозі.

…Так закінчилася розповідь місіс Дін. Усупереч пророцтву А лікаря, я швидко одужую. Хоч зараз тільки другий тиждень січня, я збираюся за день-два проїхатись верхи: завітаю на Буремний Перевал до свого орендодавця і повідомлю, що наступні шість місяців проведу в Лондоні; а він, якщо хоче, хай шукає з жовтня іншого орендаря. Я не пристану на те, щоб провести тут іще одну зиму, ні за які скарби.

Розділ тридцять перший

Вчора був ясний, тихий, морозний день. Я поїхав до Перевалу, як і збирався. Моя економка попросила мене передати від неї записку панянці, і я не став відмовлятись, оскільки поважна жінка не вбачала нічого дивного у своєму проханні. Парадні двері будинку стояли відчинені, та капосна хвіртка виявилася зачиненою на засув, як за моїх минулих відвідин. Я постукав і гукнув до Ерншо, що порався у квітнику; він одчинив хвіртку, і я увійшов. Він справді непоганий із себе, наскільки це можливо з його селюцьким виглядом. Цього разу я вельми прискіпливо його роздивився. А все ж він, вочевидь, не має наміру бодай якось скористатися зі своїх переваг.

Я спитав, чи вдома містер Гіткліф. "Ні,— відповів він, — та до обіду прийде". Була одинадцята година, і я оголосив, що зайду й почекаю на нього. Тоді хлопець кинув долі своє причандалля і пішов мене провести — у ролі сторожового собаки, а не гостинного хазяїна.

Ми ввійшли разом. Катрина була вдома і часу не гаяла — нарізала овочі для обіду. Вона виглядала ще непривітнішою і здалася мені не такою чарівною, як тоді, коли я побачив її вперше. Дівчина ледве глянула на мене — і продовжила своє заняття, так само нехтуючи простими правилами ввічливості, як і минулого разу. У відповідь на мій уклін і привітання вона і виду не подала, що ми знайомі.

"Вона аж ніяк не така прегарна, — подумав я, — як переконує мене місіс Дін; вродлива, звичайно, але не янгол".

Ерншо бундючно звелів їй прибрати усе своє начиння до кухні. "Самі прибирайте", — мовила вона і, скінчивши роботу, віджбурнула від себе посуд. Потім пересіла на стілець біля вікна і заходилася вирізати фігурки пташок і звіряток із лушпиння, назбираного у фартух. Я підійшов до неї, вдаючи, ніби хочу помилуватися садом, і спритно, як мені здавалося, кинув їй на коліна записку від місіс Дін. Гортон не побачив цього, але вона вголос спитала: "А це що?" — і змахнула папірець на підлогу.

— Лист од вашої давньої знайомої, економки у Грейнджі,— відповів я, розізлившись, що вона оприлюднила мої добрі наміри, й побоявшись, що мене приймуть за автора цього послання.

Почувши мої слова, вона була з радістю кинулася до аркушика, але Гортон її випередив. Він схопив його і поклав у кишеню, мовивши, що спершу листа має побачити містер Гіткліф. Катрина мовчки відвернулась і, тишком витягши носовичка, притулила його до очей. Її кузен якусь хвилю намагався побороти свої добрі почуття, та зрештою все-таки видобув листа з кишені й кинув біля неї на підлогу — з усією грубістю, на яку був здатен. Катрина підняла листа і жадібно прочитала; потім вона

закидала мене питаннями про мешканців її колишньої домівки, розумних і нерозумних, і, дивлячись у бік пагорбів, прошепотіла, наче сама до себе:

— Оце б поскакати туди на Мінні! Я б вибралася на саму вершину… Ох, я втомилася… Мені все остогидло, Гортоне!

І вона поклала свою гарненьку голівку на підвіконня, втомлено зітхнувши, й не зважала, чи дивимось ми на неї.

— Місіс Гіткліф, — мовив я, посидівши мовчки деякий час, — ви знаєте, ми з вами знайомі так близько, що мені здається навіть дивним, чому ви не підходите й не розмовляєте зі мною. Моя економка не може на вас нахвалитися. Вона буде дуже розчарована, якщо я не принесу від вас жодної звістки, лише скажу, що ви отримали її листа і не мовили ні слова!

Вона подивувалася з цих слів і спитала:

— Неллі прихильна до вас?

— Так, дуже, — відповів я не вагаючись.

— Тоді поясніть їй, — продовжувала вона, — що я б написала їй відповідь, але не маю жодного письмового приладдя — навіть книжки, щоб видерти аркуша!

— Жодної книжки? — вигукнув я. — Як же ви, насмілюся вас спитати, живете без книжок? У Грейнджі така велика бібліотека, і то я часом знемагаю від нудьги; а заберіть у мене книжки — і я просто впаду у відчай!

— Я завжди читала, поки вони в мене були, — відповіла Катрина, — а містер Гіткліф ніколи не читає. От і надумав собі знищити мої книжки. Я вже багато тижнів не бачила жодної; лише якось продивилася теологічну

бібліотеку Джозефа — на його превелике невдоволення. А одного разу, Гортоне, я надибала на таємний сховок у вашій кімнаті: підручники з грецької та латині, збірки казок та пісень — усі давні знайомі! Ці збірки я принесла з собою, а ви їх поцупили, мов сорока срібну ложку, просто з любові до крадіжок! Вони ж вам не потрібні; напевне, ви їх сховали зловмисне: якщо вам із них немає користі, то хай і нікому не буде! Може, це ваша заздрість підштовхнула містера Гіткліфа відібрати в мене мої скарби? Але вони записані в моїй пам'яті й викарбувані в серці, й вам не вдасться відняти їх у мене!

Ерншо густо зашарівся, коли кузина привселюдно розкрила таємницю його книжкової схованки, й обурено промимрив щось на свій захист.

— Містер Гортон бажає отримувати знання, — сказав я, щоб допомогти йому. — Він не заздрить вашій освіченості, а захоплюється нею. За кілька років і він стане освіченою людиною.

— І він хоче, щоб я тим часом сама усе позабувала, — відповіла Катрина. — Так, я чую, як він пробує читати по скла-ці дах — і помилки, які він при цьому робить, просто чарівні! Я б залюбки послухала ще раз "Чевіотські лови" у вашому виконанні, як учора; ото була сміхота! Я чула все — і як ви гортали словника, відшукуючи складні слова, і як лаялися, коли не могли зрозуміти їхнє пояснення!

Юнакові, мабуть, здалося надто образливим те, що спершу глузували з його невігластва, а потім — із його намагань це невігластво подолати. Я був тієї ж думки і, згадавши розповідь місіс Дін про його першу спробу видобутися на світло з пітьми, в якій його ростили, зауважив:

— Але ж, місіс Гіткліф, кожен із нас колись робив свої перші кроки, і спотикався, і стовбичив на порозі; і якби наші вчителі глузували з нас замість того, щоб нам допомагати, ми б і досі тупцювали на місці.

— О, — сказала вона, — я не хочу принижувати його досягнень, але він не має права привласнювати те, що належить мені, і своїми грубими помилками та незугарною вимовою робити це для мене смішним! Ці книги — і проза, і вірші — освячені для мене іншими спогадами, і мені прикро, коли вони так спрощено й недоладно звучать із його вуст! До того ж він обирає мої улюблені місця, які я сама часто повторюю; наче зумисне!

Гортон хвилину стояв мовчки, важко дихаючи. Він намагався побороти жорстоку образу і лють, а це — справа нелегка. Я повів себе, як личить джентльменові,— ніби не помітивши його збентеження, відійшов до дверей і звідти милувався на краєвид, що постав перед моїми очима. Ерншо, наслідуючи мій приклад, вийшов із кімнати, та за мить повернувся з оберемком книг, які жбурнув Катрині на коліна, вигукнувши:

— Візьміть! Не хочу я про них ні чути, ні думати, ні їх читати!

— Тепер вони мені також не потрібні,— відповіла вона. — Вони будуть пов'язані з вами, і я їх зненавиджу.

Вона розгорнула одну, в яку зазирала, мабуть, досить часто, і прочитала один уривок, наслідуючи повільну манеру читання початківця; потім засміялась і кинула книжку.

— Ось послухайте, — дражнячись, промовила вона й почала таким самим тоном читати напам'ять вірші старовинної балади.

Але тут самолюбство Гортона не витримало. Я почув — і в душі не засудив цього, — як він, давши волю рукам, приборкував її гострий язичок. Мала відьмачка зробила все, що могла, щоб зачепити вразливу, хоч і не шляхетну гордість свого кузена, і він не міг віддячити їй інакше, ніж скориставшись фізичною силою. Потому він зібрав книжки і пожбурив їх у вогонь. По його обличчю я бачив, якого болю йому завдало це

жертвопринесення. Я розумів, що він, поки книжки палають, думає про втіху, яку з них отримував, і про той тріумф і дедалі більшу радість, які вони мали принести йому в майбутньому. Мені здалося, ніби я здогадуюсь, що спонукало його до цих потаємних занять. Він жив у світі цілоденної праці і грубих звіриних розваг, поки не зустрів Катрини. Присоромлений її кпинами та сповнений надії на її похвалу, він наважився зробити перший крок на шляху до вищих поривань; і замість захистити його від глумів і нагородити схваленням, його спроби піднятися привели до цілком протилежних наслідків.

— Так, оце тільки й користі з них для такого бидла! — вигукнула Катрина, облизуючи розбиту губу і обурено спостерігаючи, як горять книжки.

— А вам краще стулити рота, — розлючено мовив Гортон. Від хвилювання він не зміг більше нічого сказати й кинувся до дверей; я відступив, аби дати йому дорогу. Та ледве він переступив поріг, містер Гіткліф, входячи знадвору, перепинив його і, поклавши руку парубкові на плече, спитав:

— Що сталося, мій хлопчику?

— Нічого, нічого, — проказав Гортон і рвонувся геть, щоб впитися своїм горем на самоті.

Гіткліф провів його поглядом і зітхнув.

— Буде дивно, якщо я зраджу самого себе, — прошепотів він, не помітивши, що я стою позаду нього. — Та коли я хочу У побачити в його обличчі батьківські риси, я з кожним днем усе ясніше бачу її. Якого біса він так схожий на неї? Мені цього не витримати.

Він опустив очі й у задумі ввійшов до будинку. Я помітив на його обличчі неспокійний, тривожний вираз, якого не було раніше; до того ж

він наче змарнів. Невістка, побачивши його у вікно, відразу ж утекла до кухні. Я залишився один.

— Радий бачити, що ви знову можете виходити надвір, містере Локвуд, — сказав він у відповідь на моє привітання, — почасти з егоїстичних міркувань: не думаю, що легко знайду вам заміну в цій пустці. Я не раз дивувався, що привело вас сюди!

— Боюся, лише миттєва примха, сер, — відповів я, — подібна до тої, що тепер так тягне мене звідси поїхати. На тому тижні я вирушаю до Лондона. Мушу вас попередити, що я не маю жодної охоти утримувати за собою Трашкрос-Грейндж довше річного терміну, про який ми з вами домовлялися. Думаю, я більше тут не мешкатиму.

— О, справді? Набридло скніти вдалині від світської суєти, чи не так? — мовив він. — Та якщо ви прийшли випрохувати, щоб я звільнив вас від платні за дім, у якому ви не проживатимете, ви даремно вибралися на цю прогулянку: я ніколи не роблю поблажок своїм боржникам.

— Я не збираюся нічого випрохувати! — вигукнув я, украй роздратований. — Якщо волієте, я можу розрахуватися з вами відразу, — і я витяг із кишені чекову книжку.

— Ні, ні,— спокійно відповів той. — Того, що ви лишите по собі, стане, щоб відшкодувати ваші борги, якщо ви не повернетесь; я не поспішаю. Сідайте і пообідайте з нами. Гість, який не набридає візитами, заслуговує на гостинний прийом. Катрино, накривай на стіл; де ти ходиш?

Катрина внесла на таці ножі й виделки.

— Можеш пообідати з Джозефом, — буркнув Гіткліф, — і сиди на кухні, поки гість не піде.

Вона беззастережно виконала його наказ — мабуть, у неї не було спокуси опиратися. Перебуваючи в товаристві селюків і мізантропів, вона навряд чи могла оцінити людей вищого стану, коли їй траплялось таких зустріти.

Розділивши невеселу трапезу з містером Гіткліфом, похмурим і мовчазним, — по один бік, і з Гортоном, німим як стіна, — по другий, я поспішив відкланятись. Я хотів вийти через задні двері, щоб востаннє побачити Катрину і ушпетити старого Джозефа. Але Гортону звеліли привести мого коня, і хазяїн сам провів мене до дверей — тож моєму бажанню не суджено було здійснитись.

"Як тоскно минає життя в цьому домі! — міркував я, їдучи верхи додому.— І якої романтики — чарівнішої від казки — воно було б сповнене для місіс Лінтон Гіткліф, якби ми з нею поєднались, як того бажала її добра доглядальниця, і разом поринули у вир міста!"

Розділ тридцять другий

1802. У вересні я отримав запрошення спустошити на полюванні луки свого друга на півночі, і по дорозі до його маєтку несподівано опинився за п'ятнадцять миль од Гімертона. Конюх придорожнього заїзду напував моїх коней, коли поруч проторохтів віз, навантажений зеленими, щойно вижатими снопами вівса; і конюх завважив:

— Оце видко, що з Гімертона — вони завше так із жнивами: в людей у коморі, а в них у полі!

— Гімертон? — перепитав я; моє життя в тій місцині вже здавалося мені далеким сном. — О, знаю! І далеко це звідси?

— Миль чотирнадцять буде, все по пагорбах; туди й шляху немає,— відповів він.

Щось раптом підштовхнуло мене завітати до Грейнджу.

Було ще рано, і я подумав, що краще переночувати у власному домі, ніж у готелі; до того ж можна буде за один день владнати всі справи з моїм орендодавцем, аби потім іще раз навмисно не приїздити. Трохи спочивши, я відправив свого У служника розпитати дорогу до цього селища. Геть зморивши наших коней, ми здолали всю відстань години за три.

Я залишив служника в селищі, а сам пішов униз долиною.

Сіра церква, здавалося, ще більше посіріла, самотній цвинтар видавався іще самотнішим. Я бачив, як вівці, що забрідали з пасовиська, поскубують ріденьку траву на могилах. Був чудовий теплий день — чи не занадто теплий, як для подорожі. Та спека не заважала мені милуватися дивовижною красою довкола; якби я побачив цей краєвид у серпні, він, певно, спокусив би мене провести місяць у його самотині. Взимку немає нічого сумнішого, а влітку — нічого гарнішого за оці долини, оточені пагорбами, і ці горді узгір'я у вересовому вбранні.

Я дістався до Грейнджу ще до темряви і постукав у двері; але всі мешканці, певно, переселились у задні кімнати — так я подумав, дивлячись на тонку голубувату цівку диму, що вилася з кухонного димаря, — і ніхто не почув мого стуку. Я в'їхав на подвір'я. У піддашку сиділа з плетивом дівчинка років дев'яти-десяти, а на ґанку, згорбившись, куняла з люлькою в зубах підстаркувата жінка.

— Місіс Дін удома? — спитав я в старої.

— Місіс Дін? Нє! — відповіла вона. — Вона тута не живе. Вона отам-о нагорі, у Перевалі.

— А ви — тутешня покоївка? — вів я далі.

— Атож, — згодилася вона, — доглядаю панські покої.

— Ну а я — містер Локвуд, хазяїн. Думаю, мені тут знайдеться місце? Я б хотів переночувати.

— Хазяїн! — сполошилася вона. — Отакої, та хто ж знав, що ви приїдете! Ви б хоч загодя сповістили! Бо в хаті ж і вогко, й накидано, — страшне що робиться!

Вона кинула люльку і, бідкаючись, пошкандибала в дім; дівчинка побігла слідом, а я ввійшов за нею. Пересвідчившись, що стара сказала правду, та ще й ледь розуму не стеряла від моєї нежданої появи, я попросив її заспокоїтись: я А залюбки піду на прогулянку, а вона тим часом нехай підготує мені куточок у вітальні, щоб я повечеряв, і спальню, щоб мені було де ночувати; і хай не розводиться з прибиранням: усе, що мені потрібне, — це вогонь у коминку та суха постіль. Стара відразу ж почала метушитись, і хоч і полізла до коминка з помелом замість кочерги та й ще деяке інше своє приладдя використовувала геть не до ладу, я вірив, що, так ревно взявшись до діла, вона встигне все влаштувати до мого повернення. А прогулятись я вирішив до Буремного Перевалу. Та, мудрий по шкоді, повернувся, ледве вийшовши з воріт.

— Як там зараз у Перевалі, все гаразд? — спитав я.

— Та начебто, — відповіла стара, прослизнувши повз мене з пательнею, повною жару.

Я хотів спитати, чому місіс Дін покинула Грейндж, та неможливо було затримувати жінку в таку вирішальну мить. Тому я повернувся, ступив за поріг і неквапно рушив дорогою. Коли я вийшов із парку і почав підніматися вгору кам'янистою стежкою, що вела до будинку Гіткліфа, за спиною в мене згасала вечірня зоря, а попереду дедалі яскравіше сяяв у ніжному серпанку молодий місяць, і перш ніж удалині замайорів дім, від денного світила лишилася тільки тьмяна бурштинова смужка на заході.

Однак при чарівливому сяйві місяця я бачив кожний камінь на стежці і кожну стеблинку в траві. Мені не довелося ні лізти через мур, ні стукати у ворота — вони слухняно подалися під моєю рукою. Це щось нове, подумав я. Від затишної тіні садових дерев віяло духмяними пахощами матіоли та козолисту. Двері й вікна будинку були прочинені, і все ж, як це водиться в багатій на вугілля місцині, яскравий відблиск вогню червоно палахкотів над димарем;це видиво так милує око, що заради нього можна стерпітий надмірну задуху в домі. Проте дім у Буремному Перевалі досить великий, і в ньому є куди сховатися від задухи; так, нинішні його мешканці влаштувалися біля одного з вікон. Я побачив їх і почув їхню розмову ще до того, як увійшов, і тому став дивитися й слухати. До цього мене спонукала не У лише цікавість, а й заздрість, що, поки я зволікав на порозі, дедалі зростала.

— Про-ти-леж-ність! — мовив голос, чистий, мов срібний дзвіночок. — Це вже втретє, ох ти дурнику! Я більше не повторюватиму. Пригадуй, або я тобі намну вуха!

— Ну, протилежність, — відповів інший голос, низький, але не грубий. — А тепер поцілуй мене за те, що я так гарно запам'ятав.

— Ні, спершу прочитай-но усе правильно, без жодної помилки.

Він почав читати. Це був добре вдягнений молодий чоловік; він сидів за столом, а перед ним лежала розгорнута книжка. Його вродливе лице сяяло від задоволення, а погляд нетерпляче стрибав від сторінки до маленької білої ручки, що лежала на його плечі і, легенько ляскаючи його по щоці, раз у раз давала йому зрозуміти, що цей вияв неуважності не лишився непоміченим для її власниці. А сама власниця стояла позаду, і її світлі кучері змішувалися з темними пасмами його волосся, коли вона схилялася, щоб перевірити старанність свого учня; а її обличчя… Добре, що він не бачив її обличчя, бо тоді він навряд чи був би таким слухняним. А я бачив — і кусав губи від прикрості, що проґавив нагоду, яка, либонь, дозволила б мені втішатися не лише самим спогляданням цієї осяйної краси.

Завдання було виконане, хоча й не без нових помилок. Однак учень зажадав винагороди — й отримав щонайменше п'ять поцілунків; щоправда, він не забарився їх повернути. Потім обоє пішли до дверей, і з їхньої розмови я зрозумів, що вони збираються поблукати полями. Я не сумнівався, що Гортон Ерншо подумки — якщо не вголос — пошле мене до найглибшої з глибин пекла, якщо моя безталанна особа трапить йому на очі. Вельми знічений, я врятувався втечею до кухні. Шлях туди був так само відкритий. У дверях сиділа моя А давня знайома Неллі Дін і шила, наспівуючи пісеньку, яка час від часу переривалася сердитими вигуками, аж ніяк не мелодійними і сповненими ядучого презирства.

— Як вони тута гиркалися в мене над вухом із ранку до ночі, і то ліпше було, ніж оце слухати! — мовив голос із кухні у відповідь на недочуті мною слова Неллі. — Це ж стидота яка, що в домі не можна й святу книгу розгорнути — так ти славиш сатану та усю його скверну! Ох, безсоромниця! Та й друга не ліпша. Загубите ви бідного хлопця. Ет, бідолашний хлопець! — повторив він, тяжко зітхнувши. — Приворожила, то вже ясна річ! Господи, зверши ти над ними суд праведний, як тута нема над нами ні закону, ні правди!

— Звісно, нема, а то горіти б нам у вогні,— відповіла жінка. — А ти мовчи, старигане, та читай собі свою Біблію, як добрий християнин, і відчепися від мене. Це пісня "Весілля мавки Енні" — гарна пісенька, так на гоцанки й тягне!

І місіс Дін хотіла заспівати знову, але тут увійшов я. Відразу ж упізнавши мене, вона схопилася з місця і загукала:

— Ой, доброго вам здоров'ячка, містере Локвуд! Як це ви надумали до нас завітати? У Трашкрос-Грейнджі все замкнено. Ви б хоч далися нам знати, що приїдете!

— Та вже якось влаштуюся; я пробуду недовго, — відповів я. — Завтра знову в дорогу. А от ви чого сюди перебралися, місіс Дін? Поясніть.

— Зілла пішла, і містер Гіткліф, невдовзі як ви поїхали, прикликав мене сюди і наказав, аби я лишалася тут до вашого повернення. Та заходьте ж, прошу! Ви зараз із Гімертона?

— Із Грейнджу, — відповів я.— І поки мені там підготують кімнату, я вирішив сходити до вашого хазяїна та владнати наші з ним справи, бо потім мені навряд чи випаде така нагода.

— Які справи, сер? — спитала Неллі, провівши мене в дім. — Його зараз немає, і повернеться він нескоро.

— Щодо оренди, — відповів я.

— О, та це вам треба поговорити з місіс Гіткліф, — зауважила вона, — чи, може, зі мною. Вона ще не навчилася вести свої справи, і я це роблю це за неї — більше ж нема кому.

Я дещо здивувався.

— А! Ви, я бачу, ще не чули про смерть містера Гіткліфа, — продовжувала вона.

— Гіткліф помер?! — вигукнув я, вражений. — Давно?

— Три місяці тому. Та ви посидьте трошки. Дайте мені вашого капелюха; я вам розповім усе, як було. Стривайте, ви ж, мабуть, ще нічого не їли?

— Дякую, я вже замовив вечерю вдома. Сідайте і ви. От ніколи не думав, що він так раптово помре! Розкажіть, як це сталося. Вони ж, мабуть, не дуже скоро вернуться, ваші молодята?

— Атож. Мені щовечора доводиться їх сварити за їхні нічні блукання; та їм байдуже. Ну, то випийте хоч нашого старого елю; це саме те, що треба, а то у вас зморений вигляд.

Вона вже побігла по ель, перш ніж я встиг відмовитись; і я чув, як Джозеф питає, чи не сороміцьке це діло — в її роки бахурів заводити та ще й наїдки їм носити з хазяйської комори! Стид і дивитися на таке неподобство…

Жінка, не гаючи часу на сварку, за хвилину повернулась із повним по вінця срібним пінтовим кухлем, вміст якого я щиро похвалив. А потім винагородила мене продовженням оповіді про Гіткліфа. Його смерть вона називала "чудною".

— Мене покликали до Буремного Перевалу за два тижні по вашому від'їзді,— почала вона, — і я охоче згодилася — заради Катрини. Перша зустріч із нею засмутила мене і навіть вразила: так вона змінилася за час нашої розлуки. Містер Гіткліф не пояснював, чого це він раптом захотів бачити мене у своєму домі; тільки сказав, що я йому потрібна і що йому обридло бачити перед собою Катрину: я маю сидіти в малій й вітальні і тримати її при собі; а з нього досить, як він її бачитиме двічі на день. Вона нібито зраділа такій новині; і я помалу, раз за разом, притягла сюди цілу купу книжок та всіляких дрібничок, якими вона колись бавилась у Грейнджі. Я втішала себе надією, що нам із нею вестиметься не так уже й злецько. Та омана була недовгою; Катрина, спочатку ніби вдоволена, скоро стала дратівливою і неспокійною. По-перше, їй забороняли виходити з саду, і це ув'язнення стало особливо нестерпним для неї, коли надворі квітла весна; по-друге, пораючись у хатніх справах, я вряди-годи була змушена лишати її саму, і вона скаржилася, що нудьгує; їй було більше до смаку сперечатися з Джозефом у кухні, аніж сидіти на самоті. Я не зважала на їхні чвари. Але Гортону також часто доводилося

шукати собі притулку в кухні, коли хазяїн хотів посидіти у вітальні сам-один; і хоча спершу вона виходила при його появі чи тихенько допомагала мені в моїй роботі, удаючи, ніби його не помічає, і ніколи не зверталася до нього — незабаром вона змінила свою поведінку і вже не могла лишити його у спокої: під'юджувала його, пускала шпильки щодо його вайлуватості та лінощів, уголос дивувалась, як він терпить таке життя — сидить цілий вечір, утупившись у вогонь, і куняє.

— Він мов собака, Неллі, хіба ні? — якось зауважила вона. — Чи то пак, мов коняка! Працює, їсть і спить — і так день у день! Який у нього, мабуть, убогий та неповороткий розум! Вам хоч щось сниться, Гортоне? І як сниться, то що? Але ж ви не можете не розмовляти зі мною!

І вона подивилася на нього. Та він навіть не глянув і рота не розтулив.

— Певно, йому зараз щось сниться, — вела далі вона. — Він сіпнув плечима, як ото, бува, Юнона. Спитай у нього, Неллі.

— Містер Гортон попросить хазяїна відправити вас нагору, якщо ви не будете пристойно поводитись! — мовила я. А він не лише засіпався, але й стис кулаки, ніби готовий їх застосувати.

— Я знаю, чого Гортон ніколи не розмовляє, якщо я на кухні! — вигукнула вона іншого разу. — Він боїться, що я з 2 нього сміятимуся. А ти як гадаєш, Неллі? Він колись почав учитись читати, а коли я посміялася з нього, спалив свої книжки — на тому й скінчилось усе навчання. Ну, хіба не дурник?

— А ви хіба не капосне дівчисько? — відповіла я. — Ось що ви мені скажіть!

— Може, й так, — не відставала вона, — але я не думала, що він такий дурненький… Гортоне, а якщо я тепер дам вам книжку, ви її візьмете? А ну-бо спробую!

І вона тицьнула йому книжку, яку гортала тієї миті. Він віджбурнув її геть і процідив, що, як Катрина не втихомириться, він їй голову скрутить.

— Гаразд, я покладу її отут, — мовила вона, — у шухляді; а зараз іду спати.

Вона прошепотіла мені, щоб я простежила, чи він візьме книжку. Та він і не підходив до столу. Так я, на превелике її розчарування, і сказала їй вранці. Я бачила, що їй прикра його ворожа відчуженість; вона картала себе за те, що колись знеохотила його до навчання — бо це ж їй справді вдалося напрочуд добре. Але зараз вона спрямувала всю свою винахідливість на те, щоб виправити скоєне зло; і як я, бува, прасую білизну чи візьмуся ще до якоїсь марудної роботи, яку не робитимеш у вітальні, вона вмить принесе якусь гарненьку книжечку і читає мені вголос. Коли там був Гортон, вона зазвичай припиняла читання на найцікавішому місці і лишала книжку лежати. Так дівчина робила постійно, але він був упертим, що той мул, і не бажав ловитися на її гачок. Якщо надворі була негода, він сідав покурити із Джозефом, і вони сиділи, мов статуї, по різні боки від коминка. Старий був, на щастя, надто глухуватий, аби вчути її "неподобне марнослів'я", а молодий й силкувався не звертати уваги. В ясні вечори він вирушав на полювання, а Катрина позіхала, і зітхала, і термосила мене, А щоб я балакала з нею, і вибігала то на подвір'я, то в садок, ледве я заведу розмову, і врешті-решт починала плакати і казала, З що втомилася жити, бо її життя безглузде.

Містер Гіткліф, що ставав дедалі відлюдькуватішим, майже вижив Ерншо з кімнат. А після одного нещасного випадку в березні той на кілька днів опинився ув'язненим у кухні. Під час гірської мандрівки його рушниця вистрілила сама по собі; йому поранило руку, і він втратив багато крові, поки дістався додому. Отже хлопець був приречений сидіти в чотирьох стінах, поки не одужає. Катрині це стало в пригоді. У всякому разі, вона ще більше зненавиділа свою кімнату нагорі й безнастанно вмовляла мене шукати якоїсь роботи в кухні, щоб і собі крутитися там біля мене. Минув Великдень, і в понеділок Джозеф погнав худобу на гімертонський ярмарок. Я ж по обіді взялася прасувати білизну в кухні.

Ерншо сидів наїжачений, як завжди, в кутку біля груби, а моя панночка, щоб якось згаяти час, виводила візерунки на шибках та подеколи починала стиха мугикати пісеньку чи шепотіти щось до себе, непевно й стривожено позираючи на свого кузена, що незворушно курив і дивився у вогонь. Коли я зауважила, що вона мені застує світло, дівчина відійшла до коминка. Мене не турбувало, чим вона себе бавитиме, та раптом я почула її слова:

— Я тепер розумію, Гортоне, що хочу… що я була б рада… що тепер мені б подобалося, що ви — мій кузен, якби тільки ви не були таким суворим до мене і таким грубим.

Гортон не відповів.

— Гортоне, Гортоне! Ви чуєте? — наполягала вона.

— Відчепіться! — зумисне нечемно рикнув він.

— Дайте-но я візьму оце, — мовила вона і, спритно простягши руку, вихопила люльку в нього з рота.

Перш ніж він спробував забрати її, люльку поламали навпіл і вкинули у вогонь. Він вилаявся і схопив іншу.

— Стійте! — крикнула Катрина. — Спершу ви мусите мене вислухати; а я не можу говорити, коли мені димлять у лице.

— Ідіть ви до біса! — люто вигукнув він.— І облиште мене!

— Ні,— правила вона своєї,— не хочу! Я просто не знаю, що мені вдіяти, аби ви поговорили зі мною; а ви вирішили не помічати мене. Коли я кажу, що ви дурник, я зовсім не хочу вас образити. Це не значить, що я вас зневажаю. Чуєте, Гортоне, вам слід бути уважнішим до мене! Ви мій кузен і маєте визнати мене ріднею!

— На біса ви мені потрібні, і ваша дурна гордість, і оці ваші паскудні викрутаси! — відповів він. — Хай мене чорти вхоплять, як я ще хоч одним оком на вас подивлюсь. Ідіть звідси подалі, а то зараз!..

Катрина похнюпилась і відійшла до вікна; вона прикусила губу і зневажливо хмикнула, щоб приховати зрадницьке схлипування.

— Вам треба подружитися з вашою кузиною, містере Гортон, — втрутилася я, — адже вона сама шкодує про свою зухвалість. Це вам тільки на користь піде. Ви станете іншою людиною, якщо вона буде вашим другом.

— Другом! — вигукнув він. — Коли ж вона мене ненавидить і вважає, що я їй і в слід ступити не гідний! Нє! Та хоч королем мене зробіть — я не згоджуся, щоб мене знову виставляли на глум за те, що я шукав її дружби!

— Це не я вас ненавиджу, а ви мене! — розридалася Катрина, більше не приховуючи своєї образи. — Ви ненавидите мене так само, як містер Гіткліф, і навіть більше!

— Підла брехня! — почав був Ерншо. — Нащо ж я стільки разів гнівив його, стаючи на ваш бік? Іще тоді, як ви сміялись і зневажали мене, і… Якщо не відчепитесь, я піду й скажу, що мене вижили з кухні!

— Я не знала, що ви були на моєму боці,— відповіла вона,?" витираючи сльози. — Я була нещасна і всіх ненавиділа, але зараз я вам дякую і прошу простити мене; що ж я ще можу зробити?

Вона ступила до нього і привітно простягла руку. Гортон почорнів, як хмара, і, рішуче стиснувши кулаки, втупився у підлогу. Та Катрина безпомилково відчула, що це не справжня ворожість, а просто впертість. Хвилю повагавшись, вона схилилась і ніжно поцілувала його у щоку. Мала хитрунка думала, що я цього не бачу, і з невинним виглядом відійшла на

своє колишнє місце біля вікна. Я докірливо похитала головою, і вона, спалахнувши, прошепотіла:

— Ну, а що я мала робити, Неллі? Він не хоче потиснути мені руку, не хоче на мене дивитись. А я ж мушу якось показати, що він мені подобається… що я хочу з ним подружитися.

Не знаю, чи то поцілунок переконав Гортона; кілька хвилин він щосили намагався сховати від нас лице, а коли підвів голову, не знав, куди дівати очі.

Катрина тим часом дбайливо загортала в білий папір гарну книжку; потім, перев'язавши її стрічкою, надписала: "Для містера Гортона Ерншо" і попросила мене бути її посередницею та вручити подарунок за призначенням.

— І скажи йому: якщо він це візьме, то я прийду і навчу його правильно це читати, — сказала вона, — а якщо відмовиться, я піду нагору і більше ніколи йому не набридатиму.

Я віднесла дарунок і повторила її слова, а вона тривожно спостерігала за мною. Гортон не ворухнув і пальцем, тож я поклала згорток йому на коліна. Він його не скинув. Я повернулася до своєї роботи. Катрина сиділа, поклавши голову на витягнуті на столі руки, поки не почула легкий шурхіт паперової обгортки. Тоді вона тишком підійшла і сіла біля свого кузена. Він тремтів, лице в нього пашіло рум'янцем, вся його грубість і похмура жорсткість куди й ділися. Він спершу не ці міг зібратися на силі, щоб вимовити бодай слово у відповідь на її допитливий погляд і ледь чутне прохання:

— Скажи, що ти мене прощаєш, Гортоне! Ти можеш зробити мене такою щасливою, якщо скажеш це маленьке слово. Він пробурмотів щось незрозуміле.

— І ти будеш моїм другом, — продовжувала Катрина напівствердно.

— Ні, ти мене соромитимешся кожен день свого життя, — відповів він, — і то більше, що краще мене взнаєш; а я цього не стерплю.

— То ти не хочеш бути моїм другом? — мовила вона, солодко всміхаючись, і присунулася ще ближче до нього.

Я не дослухалася, про що вони там гомоніли, але, озирнувшись знову, побачила два сяючі обличчя, схилені над сторінкою прийнятої в дарунок книги, і більше не сумнівалася, що мирну угоду ухвалено обопільно і віднині вороги перетворилися на вірних союзників.

У книжці, яку вони вивчали, було повно цікавих малюнків. І ця обставина, і сама їхня близькість являли собою надто велику принаду — і вони не зрушили з місця, поки не прийшов Джозеф. Він, сердешний, не на жарт перелякався, побачивши, що Катрина сидить на одній лаві з Гортоном, поклавши руку йому на плече, і був страшенно обурений, що його улюбленець терпить таке сусідство; це так глибоко вразило старого, що того вечора йому не стало сили навіть пащекувати з цього приводу. Про його почуття свідчили тільки скрушні зітхання, з якими він, урочисто розгорнувши на столі свою грубезну Біблію, розкладав на ній замацані банкноти зі свого записника — денний прибуток із торгів. Нарешті він прикликав до себе Гортона:

— Віднеси оце хазяїнові, хлопче, і сиди тамечки; а я піду до себе. Ці хороми не про нашу честь: треба нам, либонь, попнуться і шукати собі іншого місця!

— Ходімо, Катрино, — сказала я, — час і нам "попнуться" звідси. Я вже все випрасувала. Ви готові?

— Ще немає й восьмої,— відповіла вона, неохоче підводячись. — Гортоне, я лишаю цю книжку отут на коминку. А інші й принесу завтра.

— Кожну книжку, що ви тута лишите, я приберу в дім, — А сказав Джозеф, — і будьте раді, як ви їх після того знайдете! Тож глядіть самі. Кеті пригрозила, що за це він розквитається своєю бібліотекою, і, всміхнувшись до Гортона, пішла до себе нагору, щось наспівуючи. І, смію думати, в цім домі їй ще ніколи не було так легко на серці — хіба що в дні перших зустрічей із Лінтоном.

Так почалася їхня дружба, що ставала дедалі міцнішою, хоч іноді й переривалася невеликими сутичками. Ерншо не міг змінитись одразу, а моя юна леді не була ні філософом, ні взірцем терпіння. Та оскільки обоє прагнули однієї мети — одна любила і хотіла поважати того, кого любить, а другий любив і хотів, щоб його поважали, — вони зрештою досягли свого.

Бачите, містере Локвуд, це було досить легко — завоювати серце місіс Гіткліф. Але зараз я рада, що ви й не пробували. Цей союз буде вершиною моїх сподівань. Я не заздритиму нікому в день їхнього весілля: тоді не знайдеться жінки, щасливішої за мене, у всій Англії.

Розділ тридцять третій

У вівторок уранці Ерншо досі не міг виконувати своїх звичних обов'язків і тому лишився вдома, і я скоро переконалася, що не зможу втримати свою дівчинку біля себе, як було доти. Вона збігла вниз раніше за мене й рушила в сад, де її кузен займався нехитрою роботою, і коли я вийшла припросити їх до сніданку, то побачила, що вона вмовила його розчистити великий клапоть землі серед кущів смородини та аґрусу, і тепер вони заклопотано міркували, яку розсаду можна привезти з Грейнджу.

Я жахнулася, побачивши збитки, завдані всього за півгодини: кущі чорної смородини були гордістю Джозефа, і саме посеред них Кеті надумала влаштувати квітник!

— От лишенько! Це ж усе покажуть хазяїнові в ту ж мить, як побачать! — вигукнула я. — Хто вам дозволив отаке творити в саду, скажіть на милість? Ну, дадуть вам за це духопеликів, ось побачите! Містере Гортон, я просто нетямлюся з дива — невже вам на те тільки й тями вистачає, щоб наробити шкоди через її забаганку?

— Та я забув, що то кущі Джозефа, — відповів Ерншо, трохи зніяковівши, — але скажу йому, що це я зробив.

Ми завжди обідали разом із містером Гіткліфом. Я виконувала обов'язки господині, нарізаючи хліб і заварюючи чай, тож моя присутність за столом була конче необхідна. Катрина зазвичай сиділа біля мене, але в той день тишком примостилася біля Гортона, і я побачила, що вона не збирається тримати в таємниці свою дружбу, так само як раніше не приховувала ворогування.

— Ви не дуже вже показуйте, що прихильні до свого кузена, — пошепки наставляла я її, коли ми увійшли у дім. — Це розізлить містера Гіткліфа, і буде вам обом непереливки.

— Я й не збираюся, — відповіла вона.

За хвилю потому вона потай повернулась до Гортона і встромляла до його тарілки з кашею квіточки примули.

Він не насмілювався заговорити до неї, не смів навіть поглянути в її бік, але вона й далі його дражнила, і він зо два рази ледь не розсміявся. Я насупила брови, а вона крадькома позирнула на хазяїна, та по його обличчю було видно, що думками він десь далеко від нашого товариства. Дівчина враз посерйознішала, занепокоєно вдивляючись у його лице, а потім відвернулась і знов взялася до своєї бешкетної справи; і Гортон нарешті крадькома пирснув. Містер Гіткліф здригнувсь і хутко озирнув нас усіх по черзі. Катрина кинула у відповідь той неспокійний і все ж таки зухвалий погляд, який він так ненавидів.

— Добре, що мені звідси до тебе не дотягтися, — гримнув він. — Чи тебе чорти телесують, що так зиркаєш на мене свої ми очиськами? Сховай їх від мене! І більш не нагадуй мені про свою присутність. Я гадав, що вже відучив тебе сміятись!

— Це я сміявся, — промимрив Гортон.

— Що ти там варнякаєш? — спитав хазяїн. Гортон втупився в тарілку і свого зізнання не повторив.

Містер Гіткліф якусь мить дивився на нього, потім мовчки повернувся до їжі і своїх роздумів. Ми на той час майже скінчили снідати. Молоді люди обачливо відсунулись одне від одного, тож можна було не сподіватися якоїсь халепи під час трапези. Але тут у дверях з'явився Джозеф, і з того, як трусилися в нього губи і якими грізними були очі, я збагнула, що він щойно викрив лиходійство, скоєне над його дорогоцінними кущами. Він, певно, бачив Кеті та її кузена на місці злочину ще до того, як пересвідчивсь у його наслідках. Щелепи в нього ходили ходором, мов у корови, що пережовує свою жуйку, і через те його промова звучала досить нерозбірливо:

— Я маю отримати свою платню і забираюся звідси! Я-бо налаштувавсь померти там, де служу шістдесят літ; оце думав — приберу на горище всі свої книги та все добро, а кухня хай лишається їм, так воно спокійніше! Хоч і тяжко отак зніматися з теплого місця, та вже ж якось зібрався; аж нє — їй, бач, і садочок мій муляє! На Бога, хазяїне, цього я не подужаю стерпіти! Когось можна уярмити, і він привикне гнутися, та я завжди був не з таких, і пізно вже мені привикати на старість! Та я ліпше піду дороги мостити, якось уже зароблю собі на хліб та на юшку!

— Ну, ну, дурню, — перервав Гіткліф, — коротше! Чим тебе скривдили? Я не втручатимусь у твої чвари з Неллі, хай вона тебе хоч до короба вкине — мені байдуже!

— Та я не про Неллі,— відповів Джозеф. — Якби то річ у Неллі, я б і не думав іти; хоч вона й безсоромниця, та, дякувати Богові, ні в кого не може викрасти душу! Вона ніколи не була така вже гожа, аби на неї хотілося око покласти. А оця бо сквернавиця, шелихвістка, приворожила нашого хлопця своїми нахабними очиськами та бісівським крутійством, та так, що… Нє! В мене просто серце рветься! Він позабував усе, що я для нього робив, скільки на нього сил угохкав, — пішов У та й викопав усі ліпшенькі кущі смородини, усі до їдненького! — і старий заголосив як на ґвалт, оплакуючи свою гірку образу та пропащу долю невдячного Ерншо.

— Та він що, впився? — спитав Гіткліф. — Гортоне, він наче тебе винуватить?

— Я викопав лише два чи три кущики, — відповів хлопець, — та я просто хотів їх пересадити.

— А нащо тобі їх пересаджувати? — спитав хазяїн. Катрина, розумниця, влізла-таки в розмову:

— Ми хотіли посадити там квіти, — вигукнула вона. — Це тільки я винна, бо я його попросила.

— А тобі який біс дозволив тут хоч цурку чіпати? — здивувався її свекор.— І хто велів тобі, Гортоне, її слухати? — додав він, повертаючись до хлопця.

Той наче занімів; кузина відповіла за нього:

— Ви б могли й не жалкувати для мене кількох ярдів землі, якщо відібрали у мене весь маєток!

— Твій маєток, негіднице? В тебе його й не було ніколи, — мовив Гіткліф.

— І мої гроші,— продовжувала вона, незворушно витримавши його гнівний погляд, і надкусила окраєць хліба, що лишився від сніданку.

— Цить! — ревнув він. — Доїдай — і геть звідси!

— І маєток Гортона, і його гроші,— вела далі відчайдушна войовниця. — Ми з Гортоном тепер друзі, і я йому все про вас розповім!

Хазяїн на якусь мить наче знітився. Він поблід і зіп'явся на ноги, дивлячись на неї зі смертельною ненавистю.

— Якщо ви мене зачепите хоч пальцем, Гортон вас вдарить, — мовила вона, — отож ліпше сидіть.

— Якщо Гортон не витурить тебе звідси, то це я його вдарю — та так, що він полетить до дідька, — гарикнув Гіткліф. — Клята відьма! То ти його хочеш наструнчити проти мене? Геть А звідси! Чуєш? Викинь її до кухні! Я її вб'ю, Неллі Дін, якщо ти дозволиш їй іще хоч раз трапити мені на очі!

Гортон тихенько вмовляв Катрину піти.

— Жени її геть! — люто заволав Гіткліф. — Що ти там розпатякуєш?

І він підступив до них, аби власноруч виконати свій наказ.

— Він вас не послухається, лихий чоловіче, — мовила Катрина.— І скоро він вас ненавидітиме так само, як я.

— Тихіше! — докірливо кинув хлопець. — Я не хочу, щоб ти з ним так розмовляла. Годі!

— Але ж ти не дозволиш йому мене вдарити?! — крикнула вона.

— Все, іди! — сердито прошепотів він.

Та було вже пізно — Гіткліф міцно схопив її.

— А тепер ти іди звідси! — наказав він Гортону. — От відьма клята, все ж таки довела мене — і такої миті, коли я не схильний це терпіти; та вона в мене довіку закається!

Він вчепився в її волосся; Гортон намагався її звільнити, вмовляючи хазяїна не бити її хоч цього разу. Чорні очі Гіткліфа палали; він, здавалося, ладен був роздерти Катрину на шматки, і я вже якось ризикнула б заступитися за неї, та раптом його пальці розтислися. Він відпустив її волосся і тепер, тримаючи за руку, пильно вдивлявся в її лице. Потім затулив долонею очі і хвилю постояв, силкуючись опанувати себе, і, повернувшись знов до Катрини, мовив із напруженим спокоєм:

— Затямте, вам не слід мене дратувати — бо я коли-небудь справді уб'ю вас! Ідіть із місіс Дін і надалі тримайтеся при ній, і свої грубощі також збережіть для неї. А щодо Гортона Ерншо, то якщо я побачу, що він вас слухає, я відішлю його — хай заробляє собі на хліб, де хоче. Ваша любов зробить його вигнанцем і жебраком. Неллі, забери її, і залиште мене, ви всі!

Залиште мене!

Я повела юну леді з собою; вона раділа, що так легко відбулася, і не стала опиратись. Інші пішли за нами слідом, і містер У Гіткліф до обіду лишався сам у кімнаті. Я порадила Катрині пообідати нагорі. Проте, ледь завваживши, що її місце за столом вільне, він звелів мені її покликати. Він ні до кого не говорив, їв дуже мало і по обіді відразу ж пішов, попередивши, що не повернеться до вечора.

Поки його не було, двоє друзів сиділи в домі; я чула, як Гортон суворо обірвав свою кузину, коли вона почала вголос засуджувати ставлення її

свекра до його батька. Він сказав, що не хоче чути жодного лихого слова про Гіткліфа; нехай він буде хоч дияволом во плоті — то байдуже: він, Гортон, за нього стоятиме; і як на те, хай вона гудить його самого — бо їй це не в первину, — а Гіткліфа лишить у спокої. Катрина спершу розгнівалася — та він змусив її прикусити язичка, спитавши, як їй сподобається, якщо він буде погано говорити про її батька. Тоді вона збагнула, що Ерншо сприймає образи Гіткліфа як свої власні, і зв'язок, що їх поєднує, не послабити ніякими переконаннями — бо це ланцюг, викуваний звичкою, і жорстоко було б намагатися його розірвати. Вона виявила справжню великодушність, припинивши відтоді скаржитися на Гіткліфа і навіть виявляти до нього ворожість, і потай зізналася мені, що шкодує про свою спробу посварити його з Гортоном. Справді, як мені здається, відтоді вона не мовила й слова проти свого гнобителя в присутності кузена.

Коли цю невелику суперечку було залагоджено, вони знов стали друзями і сумлінно взялися до своїх занять — як учень і вчителька. Впоравшись зі своєю роботою, я прийшла посидіти з ними. Мені було так любо та весело дивитись на них, що я й не помічала, як летить час. Знаєте, вони для мене — майже як рідні діти: я довго пишалася одною, а зараз певна, що й другий принесе мені таку ж радість. Його чесна, палка, благородна вдача допомогла йому вийти з мороку невігластва й приниження, у якому його зростили; а щирі похвали А Катрини заохочували його старатися ще більше. Світло пробудженого інтелекту осяяло і його лице, і тепер у зовнішності Гортона відбивалося благородство душі. Я ледве могла уявити, що саме цього юнака я побачила в той день, коли знайшла мою маленьку леді у Буремному Перевалі після її подорожі до Пеністон-Крегу.

Поки я милувалася ними, а вони працювали, надійшов вечір — а разом із ним повернувся й хазяїн. Він захопив нас зненацька, увійшовши у дім через парадні двері; ми ще не встигли підняти голови та поглянути на нього, а він уже стояв і дивився, як ми сидимо утрьох. Ну, подумала я, більш приємної та зворушливої картини і бути не може, і стид і сором йому, якщо він почне їх лаяти. Полум'я кидало червоні відблиски на їхні

голови і вихоплювало з темряви два гарні обличчя, пожвавлені щирою дитячою цікавістю. Хоч йому і було двадцять три, а їй вісімнадцять, у обох лишалося попереду стільки нового й незнаного, що вони мали відкрити для себе; вони ще не пережили, навіть не торкнулися досвіду, властивого тверезій, зневіреній зрілості.

Вони разом звели очі на містера Гіткліфа. Ви, певно, ніколи не помічали, що очі в них достоту ті ж самі — очі Катрини Ерншо. Наша Катрина більш нічим не схожа на неї,— хіба що має таке ж саме широке чоло й отой особливий виріз ніздрів, що надає їй трохи вередливого виразу — хоче вона того чи ні. А в Гортона схожість виявляється дужче; вона помітна завжди, а тієї миті здавалася просто разючою, бо всю його душевну снагу було врешті пробуджено. Мабуть, саме ця схожість обеззброїла містера Гіткліфа. Він рушив до вогнища, вочевидь схвильований, але раптом заспокоївся, позирнувши на хлопця — чи то радше збентежився, та вже по-іншому. ці Він узяв у Гортона книжку і подивився на розгорнуту сторінку; потім повернув її, не зронивши ні слова, лише махнув Катрині, щоб вона йшла звідси. її товариш також ненадовго затримався після неї. Я збиралася йти слідом, але Гіткліф звелів мені лишитись.

— Жалюгідне завершення, чи не так? — зауважив він, думаючи про сцену, якій щойно був свідком. — Безглуздий кінець моїх відчайдушних зусиль. Я здобув важелі й мотики, щоб розвалити обидва доми, і готував себе до геркулесової праці — а тепер, коли все готове і все у моїй владі, я бачу, що в мене зникла охота розтрощити дах над головами їхніх мешканців! Давні вороги не здолали мене — тепер я маю чудову нагоду помститися на їхніх нащадках. Я можу це зробити, і мене ніхто не спинить. Але навіщо? Мені не хочеться завдавати удару, не хочеться навіть замахнутись! Може здатися, наче я весь час старався лише для того, щоб зрештою виявити дивовижну великодушність — але це не так. Я просто втратив здатність насолоджуватись руйнуванням — і надто лінивий, щоб руйнувати безцільно.

Неллі, насувається дивна зміна — на мені вже лежить її тінь. Мене так мало турбує буденне життя — я насилу згадую, що треба їсти й пити. Ці двоє, що зараз вийшли з кімнати, вони — єдине, що зберігає для мене чітку предметну подобу, і це завдає мені болю, страшного, мов передсмертні корчі. Про неї я не хочу говорити, не хочу навіть думати. Справді, краще б їй бути невидимою — я шаленію, коли вона поруч. А він хвилює по-іншому; і все ж, якби я міг так чинити, не здаючись божевільним, я б ніколи більш не дивився у його бік. Ти б, мабуть, вирішила, що мені справді недалеко до божевілля, — додав він із силуваною посмішкою, — якби я спробував описати тобі всі незліченні спогади й думки, які він утілює та пробуджує. Але ти нікому не переказуватимеш того, що почуєш від мене, а мій власний розум завжди такий замкнений у собі, що мене зрештою тягне розкрити його перед іншою людиною.

П'ять хвилин тому Гортон видавався мені втіленням моєї юності, а не просто людиною. Він збудив у мені стільки різних і суперечливих почуттів, що мені здавалося неможливим навіть заговорити до нього. По-перше, він неймовірно схожий на Катрину, і це породжує між ними страшний зв'язок. Ти, мабуть, подумаєш, ніби саме це найдужче вразило мою уяву, — а насправді це значить найменше; бо що для мене не пов'язане з нею? Що не нагадує про неї? Я навіть на підлогу не можу глянути, щоб не побачити на плитах її лиця! В кожній хмарці, в кожному дереві, в диханні нічного вітру й у світлі ясного дня — усюди я відчуваю її! Будь-які людські обличчя довкола, мої власні риси — усе дражнить мене її подобою. Весь світ — страшне зібрання пам'ятних знаків на спогад про те, що вона існувала і що я її втратив! І Гортон — це привид моєї невмирущої любові, моїх шалених поривань вибороти свої права, мого приниження, моєї гордості, щастя мого і смутку… Може, це дико — переказувати ці думки тобі. Але тільки так ти зрозумієш, чому, хоч мені й остогидло бути весь час на самоті, товариство Гортона мене не втішає. Воно радше посилює мої постійні тортури, і почасти через це я не зважаю на його стосунки з кузиною; як вони там розберуться — мені байдуже.

— Але що ви мали на увазі під "зміною", містере Гіткліф? — спитала я, розтривожена його зізнанням, хоч, на мій розсуд, йому не загрожували ні божевілля, ні смерть. Він був міцним і здоровим, а щодо його психічного стану — то він ще змалку тішився з усілякої чортівні та химерних вигадок; всі його думки й почуття були зосереджені на єдиному предметі — його недосяжному божестві; та за всіма іншими ознаками він був так само при здоровому глузді, як я.

— Цього я не знатиму, поки зміна не настане, — відповів він. — Зараз я ще не можу її осягнути.

— Ви ж не почуваєтесь хворим? — спитала я.

— Ні, Неллі,— відповів він. — Не почуваюся.

— І ви не боїтеся смерті? — продовжувала я.

— Боюся? Ні! — відповів він. — Я не боюсь і не передчуваю її — і не сподіваюся на неї. Та й із якого б то дива? При моєму міцному здоров'ї, врівноваженому житті і нешкідливій роботі я мусив би — та, певно, й буду змушений, — лишатися в цьому світі, поки голова мені не побіліє. І все ж я більше так не можу! Я весь час нагадую собі, що треба дихати… Нагадую серцю, щоб воно билося! Це так, наче стискаєш тугу пружину; я виконую лише з примусу навіть найлегші дії, якщо мене до них не спонукає моя єдина дума, лише з примусу помічаю будь-що довкола, живе чи мертве, якщо воно не пов'язане з нею. Я маю єдине бажання — і всім своїм єством, всіма силами прагну його здійснити. Я прагнув цього так довго і неухильно, що тепер переконаний: моє бажання здійсниться — і дуже скоро, бо воно поглинуло усе моє життя: я жив лише передчуттям його здійснення! Ця сповідь не принесла мені розради, та можливо, вона прояснить деякі незбагненні порухи моєї душі, які віднедавна стали видимими. О Господи! Це була довга боротьба; скоріше б вона скінчилася!

Він почав міряти кроками кімнату, бурмочучи такі моторошні слова, що я зрештою почала схилятися до думки, якої, за його словами, дотримувався Джозеф: що совість обернула серце хазяїна на земне пекло. Я не могла уявити, чим усе це скінчиться. І хоч доти Гіткліф дуже рідко викривав свої думки бодай поглядом, такий гумор був для нього звичним — я в цьому не сумнівалася, та він і сам зізнавався в тому. Але жодна душа не здогадалася б про це з його поводження. Адже й ви не здогадалися, містере Локвуд, коли його побачили; а о тій порі, про яку я розповідаю, він був такий самий — хіба, може, ще небалакучіший у товаристві.

Розділ тридцять четвертий

Декілька днів після того вечора містер Гіткліф уникав стрічатися з нами за столом; але він би не згодився просто відіслати Гортона і Кеті геть. Він не витримав би остаточної поразки, тому вирішив сам не показуватись їм на очі. їсти раз на добу здавалося йому цілком достатнім для підтримки сил.

Якось уночі, коли всі в домі вже спали, я почула, як він спускається вниз і виходить у парадні двері. Я не чула, щоб він повернувся. Вранці виявилося, що його досі немає. Це сталось у квітні; день був ясний і теплий, трава — така зелена, якою лишень можуть викохати її дощі та сонце, і дві яблуньки на південному боці муру стояли всипані цвітом. По сніданку Катрина наполягла, щоб я винесла крісло і сиділа зі своєю роботою під ялинами біля будинку, і вмовила Гортона, що вже зовсім одужав після того нещасного випадку, скопати її малий квітник, перенесений за скаргою Джозефа в куток саду. І так любо мені було милуватись буянням весни довкола, і чути духмяні пахощі квітів, і дивитись у ніжну блакить над головою! Аж раптом моя юна леді, побігши до воріт накопати примул для свого квітника, повернулася лише з кількома квіточками і сповістила нас, що іде містер Гіткліф. "І він говорив до мене", — зніяковіло додала вона.

— Що він сказав? — уточнив Гортон.

— Хотів, щоб я чимшвидше забралася звідти, — відповіла вона. — Але він зовсім не такий, як завжди, і я трохи постояла, подивилася на нього.

— А який він? — спитав її кузен.

— Ну, такий… жвавий, майже веселий. Та ні, навіть не "майже", а дуже, дуже схвильований, і дикий, і радісний! — намагалася пояснити вона.

— Отже, нічні прогулянки його розважають, — зауважила я підкреслено недбалим тоном, хоча насправді була вражена не менше за неї. Бо ж не щодня нам випадала така нагода — бачити хазяїна радісним. Мені не терпілося побачити, чи вона каже правду, і я віднайшла якийсь привід піти у дім.

Гіткліф стояв на порозі; він був блідий і тремтів, але його очі й справді сяяли чудним радісним вогнем, що невпізнанно перемінив його лице.

— Ви щось поснідаєте? — спитала я. — Певно ж, зголодніли після прогулянки!

Я хотіла вивідати, де він був, але не наважилася спитати прямо.

— Ні, я не голодний, — відказав він, одвертаючись, майже зневажливо — наче збагнув, що я намагаюся вгадати причину його радості. Я знітилась — не могла вирішити, чи доречно зараз дозоляти йому з напучуваннями.

— Не слід, як на мене, блукати десь надворі,— зауважила я, — коли час лежати в ліжку; це нерозумно, у всякому разі, коли така вогка погода. Ще застуду схопите, а то, чого доброго, й пропасницю. Щось дуже негаразд із вами!

— Нічого такого, чого я не зміг би стерпіти, — відповів він, — і охоче терпітиму, якщо ти даси мені спокій. Заходь і не набридай мені.

Я підкорилась і, проходячи повз нього, помітила, що він часто дихає.

"Так, — мовила я до себе, — ясна річ, він занедужав; от диво — що ж то він міг робити?"

Того дня він сів обідати з нами і прийняв із моїх рук повну з верхом тарілку, наче збирався надолужити прогаяне за минулий піст.

— Я не застудивсь, і мене не б'є пропасниця, Неллі,— мовив він, натякаючи на мої слова, сказані вранці,— і я готовий віддати належне їжі, яку ти мені пропонуєш.

Він узяв ніж і виделку і вже наче хотів братися до їжі, та раптом якось знеохотився; поклав ложку на стіл і почав жадібно дивитись у вікно, а потім підвівся й вийшов. Ми бачили, як він походжає по саду, й Ерншо сказав, що піде та й спитає, чому він не хоче обідати; може, ми його чимось образили.

— Ну як, він іде до столу? — спитала Катрина, коли її кузен повернувся.

— Ні,— відповів той, — але він не сердиться. Він справді чимось напрочуд вдоволений! Тільки я вивів його з терпіння, бо двічі заговорив до нього, і він наказав мені забиратися до вас — його дивує, як я можу шукати іншого товариства, окрім вашого.

Я поставила його тарілку на черінь, щоб їжа не вистигла. Години дві потому, коли в кімнаті вже нікого не було, він повернувся, анітрохи не заспокоєний: та ж сама неприродна — таки неприродна! — радість мерехтіла в очах під чорними бровами, лице було безкровне і раз у раз кривилося чудною посмішкою, що оголяла зуби. Його тіпало, але не так,

як то буває від холоду чи лихоманки. Він не трусився, а тремтів, мов напнута струна.

"Треба взнати, що з ним таке коїться, — подумала я, — а то хто ж його спитає?" І вигукнула:

— Ви почули якусь добру новину, містере Гіткліф? У вас такий збуджений вигляд!

— Звідки б я мав чути добрі новини? — мовив він. — А збуджений я від голоду. Та схоже на те, що я не мушу їсти.

— Обід вас чекає,— відповіла я. — Чому ви відмовляєтесь від нього?

— Я зараз не хочу їсти, — поквапно пробурмотів він. — Почекаю до вечері. І ось що, Неллі: прошу тебе, раз і назавжди застережи Гортона та інших, аби трималися від мене подалі! Я не бажаю, щоб мене хтось турбував, і хочу бути в цій кімнаті сам.

— Чим вони вам не догодили, що треба їх виганяти? — спитала я. — Скажіть, чому ви такий дивний, містере Гіткліф? Де ви були цієї ночі? Я не знічев'я питаю, а…

— Ти не знічев'я питаєш, а з нічого робити, — розсміявся Гіткліф. — Але я відповім тобі. Цієї ночі я був на порозі пекла.

Сьогодні я бачу своє небо. Воно стоїть мені перед очима — лише за якісь три фути від мене! А тепер ти б краще йшла звідси! Ти не побачиш і не почуєш нічого страшного, якщо не ці шпигуватимеш за мною.

Я замела біля коминка, витерла стіл і пішла, знічена більше, ніж будь-коли.

У той день він лишався вдома, і ніхто не турбував його, поки о восьмій годині я не вирішила за потрібне, хоч мене й У не просили, принести йому каганця й вечерю. Він сидів біля розчиненого вікна, спершись на підвіконня, але не дивився надвір — його погляд був звернений у темряву кімнати. Вогонь ледь жеврів під купою попелу; кімнату сповнювало вогке, м'яке повітря сутінків і така тиша, що можна було вчути не лише шумовиння струмка в долині, але й дзюркіт його понад рінню, і плюскіт води об великі камені, що випиналися з неї. Я заохкала, побачивши згаслий вогонь, і почала зачиняти віконниці одну по одній, поки не підійшла до його вікна.

— Можна зачинити? — спитала я, щоб підняти його з місця, бо він не рухався.

Відблиск вогню впав на його лице, коли я говорила. О містере Локвуд, я й передати не можу, як вжахнуло мене те видовисько! Ті чорні запалі очі! Та посмішка і мертвотна блідість! Мені здалося, що то не містер Гіткліф, а якась мара, і, поточившись із переляку, я втрапила свічкою в стіну, і ми опинилися в темряві.

— Так, зачини, — сказав він своїм звичним тоном. — Що це ти така незграбна! Нащо було нахиляти свічку? Іди-но принеси іншу.

Я, по-дурному перестрашена, притьмом кинулася геть і сказала Джозефові:

— Хазяїн просить, щоб ти засвітив та розпалив у нього. (Бо сама я не наважилася піти туди знову).

Джозеф пішов, набравши у совок жару, та за хвилю приніс його назад, а у другій руці тримав тацю з їжею. Він пояснив, що містер Гіткліф збирається спати і не бажає нічого їсти до ранку. Ми чули, як він піднімався сходами — але пройшов не до своєї спальні, а туди, де ліжко з панеллю. Вікно там, як я вже згадувала, досить широке, аби будь-кому

пролізти, і я вирішила, що він, певно, задумав нову нічну прогулянку. Але не хоче, щоб ми здогадалися про неї.

"Може, він перевертень чи вовкулака?" — думала я. Мені доводилося читати про цих страхітливих демонів у людській подобі. І я примусила себе згадати, що доглядала його змалку і бачила, як він ріс, що була з ним поруч майже все життя; то хіба не дурість — отак піддаватися страху! "Але звідки ж воно взялося, те мале чорне створіння, яке добрий чоловік прихистив собі на горе?" — нашіптувало мені моє марновірство, коли я забувалась у дрімоті. І я марнувалась у тривожному напівсні, гадаючи, яке йому приписати походження. Повертаючись до логічних роздумів, я знов пригадувала все його життя, тільки з домішкою моторошних подробиць, і насамкінець уявляла його смерть і похорон. Пам'ятаю, я була дуже заклопотана питанням, який напис вибити на його могильному камені та як домовитися про це з гробарями; й, оскільки в нього не було прізвища і ми не могли вказати його вік, довелося обмежитись лише одним словом — "Гіткліф". Так воно й сталося; якщо ви зайдете на цвинтар, то прочитаєте на його надгробку тільки це — та ще дату його смерті.

Світанок повернув мене до тями. Я встала і, щойно розвиднілось, вийшла в сад перевірити, чи нема слідів під його вікном. Слідів не було. "Отже, лишався вдома, — подумала я, — і сьогодні з ним усе буде гаразд". Я приготувала для всіх сніданок, як завжди, тільки сказала Гортону і Катрині, щоб вони поїли, не чекаючи хазяїна, бо він учора пізно ліг спати. їм забаглось їсти в садку, під деревами, і я винесла їм столика.

Повернувшись у дім, я побачила містера Гіткліфа унизу. Вони з Джозефом обговорювали якісь господарські справи; хазяїн давав ясні, докладні вказівки щодо роботи, але говорив швидко та все поглядав кудись убік із тим самим збудженим, навіть іще тривожнішим виразом. Коли Джозеф вийшов із кімнати, він сів на своє звичайне місце, і я поставила перед ним філіжанку кави. Він присунув її ближче, потім поклав руки на стіл і втупився у стіну навпроти, начебто озираючи якесь

конкретне місце сяючими, неспокійними очима, У з такою напруженою цікавістю, що іноді тамував подих на півхвилини.

— Ось, прошу, — сказала я, посуваючи хліб йому просто під руку, — їжте й пийте, поки гаряче; воно вас уже годину чекає.

Він не помічав мене — і все ж посміхався. Мені б краще було побачити, що він шкіриться на мене, ніж дивитися на ту посмішку!

— Містере Гіткліф! Хазяїне! — скрикнула я. — Бога ради, не дивіться так, наче бачите неземне видіння.

— Не галасуй мені тут, — відповів він. — Роззирнись і скажи, ми тут самі?

— Звичайно, — сказала я, — звісно ж, самі!

Та все ж я мимоволі скорилася його наказу — так наче не була впевнена. Він, нетерпляче відсунувши посуд, звільнив перед собою місце на столі та схилився наперед, щоб краще бачити.

Тепер я розуміла, що він дивиться не на стіну, бо, хоч і бачила лише його самого, було видно, що він розглядає щось на відстані двох кроків од себе. І що б це не було, воно, вочевидь, завдавало йому безмежної насолоди і нестерпного страждання; у всякому разі, болісний і зачудований вираз його обличчя наводив на таку думку. Уявний предмет не був нерухомим: очі Гіткліфа стежили за ним і не відривалися, навіть коли він говорив до мене. Марно я нагадувала йому, що не годиться так довго не їсти. А коли він, дослухавшись до моїх намовлянь, простягав руку по скибку хліба, його пальці стискалися раніше, ніж досягали її, і лишалися на столі, забувши про свою мету.

Я сиділа і терпляче намагалася відвернути його увагу від заняття, якому він віддавався з таким самозреченням. Та зрештою він підвівся,

роздратований, і спитав, чом би мені не дозволити йому їсти тоді, коли він захоче, і попередив, що А наступного разу я не мушу чекати — мені досить лише поставити все на стіл і піти. Промовивши ці слова, він вийшов із дому, повільно попростував садовою стежкою і зник за ворітьми.

Час тягся тривожно; настав вечір. Я довго не лягала спати, а коли лягла, сон не йшов до мене. Містер Гіткліф повернувся по півночі й, замість того щоб лягати, замкнувся в кімнаті внизу. Я, прислухаючись, крутилася в ліжку — і зрештою вдяглася та пішла вниз. Надто це тяжко — отак лежати, коли в голову лізуть усілякі страхи.

Я чула, як містер Гіткліф міряв кроками підлогу і час від часу порушував мовчанку глибокими зітханнями, схожими на стогін. Він також бурмотів окремі слова: єдине, що я змогла розібрати, було ім'я Катрини, поєднане з дикими виразами ніжності й страждання; і говорив він так, наче звертався до когось поруч: приглушено, щиро, видобуваючи слова з глибини душі. Мені забракло сміливості зайти до нього, але хотілося відвернути його від цієї омани, і тому я почала поратися біля кухонного вогнища — совати коцюбою та вигрібати попіл. Це подіяло швидше, ніж я очікувала. Він одразу ж відчинив двері і сказав:

— Неллі, йди сюди; вже ранок? Бери свічку і заходь до мене.

— Пробило на четверту, — відповіла я. — Свічка вам потрібна, щоб узяти її нагору? Ви могли б запалити її від цього вогню.

— Ні, я не хочу йти нагору, — мовив він. — Зайди до мене, розпали вогонь і роби в кімнаті все, що належить.

— Спершу треба тут розпалити, а тоді я звідси принесу жару, — відповіла я, беручи стільчика та міхи.

Він тим часом метався по кімнаті у стані, близькому до божевілля. Тяжкі зітхання зливалися в одне, не залишаючи йому змоги перевести подих.

— Тільки-но розвидниться, пошлю когось по Гріна, — мовив він. — Я хочу поставити йому кілька юридичних питань, У поки ще можу думати про такі речі й діяти спокійно. Я ще не склав заповіту; і кому залишити свою власність — щось не можу вирішити. Про мене, хай вона хоч за вітром розвіється.

— Я б так не казала, містере Гіткліф, — заперечила я. — Заповіт почекає; а ви б краще покаялись у своїх неправедних вчинках. Ніколи я не чекала, що у вас так розхитаються нерви, та зараз вони у вас нікуди не годяться — і майже цілком із вашої вини. Як ви з себе знущалися останні три дні! Це й титана з ніг звалить. Поїжте трохи та поспіть. Ви лишень погляньте на себе у дзеркало — і побачите, як вам це необхідно. У вас он і щоки запали, і очі налиті кров'ю, мов у людини, що конає з голоду і сліпне від безсоння.

— Я не винний, що не можу ні їсти, ні спати, — відповів він. — Запевняю тебе, це відбувається не з моєї волі. Я їстиму і спатиму, коли зможу. А зараз це все одно, що вмовляти людину, яка борсається у воді, трошки спочити — коли берег так близько! Я спершу маю досягти берега, а тоді й спочину. Гаразд, обійдемося без містера Гріна; а щодо моїх неправедних діянь, то я не вчинив нічого несправедливого, і нема мені в чому каятись. Я надто щасливий, і все-таки щасливий не досить. Блаженство моєї душі є вбивчим для тіла, але недостатнім для неї самої.

— Ви щасливі, хазяїне? — вигукнула я. — Дивне це щастя! Якщо ви можете вислухати мене без гніву, я дам вам одну пораду, що зробить вас щасливішим.

— Яку пораду? — спитав він. — Кажи.

— Ви самі знаєте, містере Гіткліф, — мовила я, — з тринадцяти років ви вели себелюбне, нехристиянське життя і, певно, впродовж цього часу не брали до рук Біблії. Мабуть, ви забули, що говориться в цій книзі, а тепер уже й не згадаєте як слід. То хіба так уже тяжко покликати когось — священика й будь-якої конфесії, байдуже, якої саме, — хто б міг пояснити вам євангельські істини і показати, як далеко ви відступили А від них і як далеко ви будете від царства небесного, якщо не змінитеся до смерті.

— Я не гніваюсь, я дуже тобі зобов'язаний, Неллі,— сказав він, — ти нагадала мені, як я хочу бути похованим. Хай мене віднесуть на цвинтар увечері, а проводжати мене можете ви з Гортоном, якщо захочете; і не забудьте простежити, щоб гробарі виконали мої розпорядження щодо труни! А священик може не приходити, надгробні слова мені не потрібні. Кажу тобі, я майже досяг мого неба, а небо інших для мене нічого не варте, і я не бажаю його.

— Але, припустімо, ви будете так само вперто поститись і помрете від цього, і вас не дозволять поховати на церковній землі,— мовила я, обурена такою безбожною байдужістю, — як вам це сподобається?

— Все вони дозволять, — відповів він. — А як не дозволять, то вам доведеться поховати мене таємно. І якщо ви не виконаєте моєї волі, то переконаєтеся, що померлі не припиняють свого існування!

Зачувши, що в домі вже повставали, він зник у своєму сховку. Я зітхнула з полегшенням. Але по обіді, коли Джозеф і Гортон пішли працювати, він знов зазирнув до кухні і, дико поглядаючи на мене, попросив мене посидіти у домі: він хотів, аби хтось був поруч. Я відмовилася, прямо сказавши йому, що його дивні розмови й поведінка мене лякають і в мене нема ні сил, ні бажання бути з ним наодинці.

— Ви, мабуть, бачите у мені самого диявола, — мовив він із гіркою посмішкою. — Щось, надто огидне для порядної оселі,— а потім,

звернувшись до Катрини, що була там і шмигнула за мене при його появі, він дещо глузливо додав: — Може, ти підеш, курчатко моє? Я тобі нічого не зроблю. Та ні! Для тебе я навіть гірший за диявола. Є одна, хто мене не відцурається, та Бог свідок, вона безжальна! Чорт забирай, це незрівнянно більше, ніж можуть витримати плоть і кров — навіть мої. а Більше він не жадав нашого товариства. Коли звечоріло, пішов до своєї кімнати. Усю ніч і майже весь ранок ми чули, У як він стогнав і щось шепотів сам до себе. Гортон усе поривався зайти до нього. Та я сказала, щоби він привів містера Кеннета — і тоді вони зайдуть разом. Коли ж лікар прийшов, я попросила, щоб нас впустили, і спробувала відчинити двері — та вони були замкнені. Гіткліф звелів нам забиратися до дідька. Він сказав, що йому ліпше, і нехай йому дадуть спокій, тож лікар пішов.

Наступний вечір був вогкий, а потім дощило всю ніч до світанку; і коли вранці я стала обходити дім, мені впало в око, що вікно в хазяїна розчинене і дощ ллє просто в кімнату. Отже, він не може лежати в ліжку, подумала я; а то змок би до нитки. Він уже встав або вийшов. Та я не зчинятиму ґвалту — зайду сміливо і подивлюся.

Успішно відімкнувши двері іншим ключем, я підбігла до ліжка, бо в кімнаті не було нікого, хутко розсунула панелі і зазирнула досередини. Містер Гіткліф був там — лежав горілиць у ліжку. Його очі зустріли мене таким гострим і лютим поглядом, що я здригнулась; а він начебто посміхався. Я не могла повірити, що він мертвий — проте його лице та шию омивав дощ, ліжко було залите водою, а він лежав нерухомо. Віконниця, розгойдуючись туди й сюди, здерла шкіру на його руці, покладеній на підвіконня. Та кров не цебеніла з рани, і коли я її торкнулася, то вже більше не мала сумніву: він був мертвий і вже закляк.

Я причинила вікно, прибрала з лоба його довге чорне волосся і спробувала склепити йому очі, щоб погасити їхній страшний, наче живий, жагучий погляд, перш ніж іще хтось його побачить. Але очі не заплющувалися — вони ніби глузували з моїх зусиль, і розтулені вуста і гострі білі зуби насміхалися також! У новому нападі страху я покликала

Джозефа. Джозеф причовгав нагору і здійняв галас, але рішуче відмовився торкатись небіжчика.

— Чорт прибрав його душу, — волав він, — то, про мене, А хай бере і те, звідки її витяг! Ет, щириться: аж страх дивитись! — і старий грішник і собі глузливо вишкірився. Мені здавалося, що він, того й жди, втне гопки навколо ліжка; але він, опанувавши себе, став навколішки, молебно звів руки і почав славословити Всевишнього за те, що законний хазяїн і давній рід поновлені у своїх правах.

Я була вражена страшною подією і в тоскній журбі поверталася спогадами до минулих часів. А бідний Гортон, більш від усіх скривджений, був єдиним, хто тужив щиро. Він сидів біля покійного і ридав усю ніч, стискав його руку і цілував дике глумливе обличчя, від якого будь-хто інший сахнувся б із огидою; і оплакував померлого з тою невтішною тугою, в якій природно виливає себе великодушне серце, навіть коли воно тверде, мов гартована криця.

Містер Кеннет не зміг пояснити, від чого помер хазяїн. Я змовчала про те, що він чотири дні не їв, бо побоювалася, що це ускладнить справу; до того ж я певна, що він відмовився від їжі не зумисне. То було тільки наслідком, а не причиною його дивної недуги.

Ми поховали його, на велике обурення сусідів, згідно з його волею. Ерншо, я, гробар та шестеро людей, що несли труну, — ото був і весь почет. Гортон, із лицем, залитим слізьми, накопав рясту і сам обклав ним бурий пагорб. І тепер його надгробок такий само охайний і зелений, як ті, що поруч, і сподіваюся, його хазяїн спокійно спить, як його сусіди. Але селяни, якщо ви їх спитаєте, на Біблії присягнуть, що він "ходить": дехто каже, що стрічав його біля церкви, і в полі, і навіть у цьому домі. Пусті балачки, скажете ви, і я так кажу. — Та отой старий, що сидить на кухні біля вогню, стверджує, нібито бачить на власні очі, як вони обоє визирають із вікна кімнати містера Гіткліфа кожної дощової ночі з дня його смерті. І дивна річ сталася зі мною десь місяць тому. Одного вечора — темного, похмурого вечора — я йшла до Грейнджу і там, де шлях

звертає до Буремного Перевалу, зустріла малого хлопця з вівцею та двома ягнятами. Він плакав, аж У заходився, і я подумала, що ягнята вперлися та не слухають погонича.

— А що таке, хлопче? — спитала я.

— Там Гіткліф і жінка, отам, під горою, — схлипував він, — і я боюся коло них іти.

Я не бачила нічого. Однак ні вівці, ні хлопчик не хотіли йти, і я порадила йому обійти іншою дорогою — низом. Він, коли пробирався один-одинцем по болотах, мабуть, пригадав ті нісенітниці, що верзуть і повторюють його батьки та приятелі. Та все ж і я тепер не люблю виходити надвір, як стемніє, і не люблю лишатися сама в цьому похмурому домі, і нічого з цим не поробиш; я тільки зрадію, коли вони нарешті поїдуть звідси і переселяться до Грейнджу.

— То вони збираються переїхати до Грейнджу? — спитав я.

— Так, — відповіла місіс Дін, — одразу ж по весіллі; а воно призначене саме під Новий рік.

— А хто ж тоді житиме тут?

— Ну, Джозеф зостанеться наглядати за маєтком, та, може, візьме до себе якогось парубка, аби було веселіше. Вони влаштуються в кухні, а решту кімнат замкнуть.

— Щоб привиди вільніше почувалися, якщо захочуть тут замешкати? — докинув я.

— Ні, містере Локвуд, — відказала Неллі, похитавши головою. — Я вірю, що померлі спочивають із миром. Та не слід говорити про них так легковажно.

Цієї миті розчахнулася садова брама — гультяї поверталися додому.

— Такі нічого не бояться, — пробурмотів я, дивлячись у вікно, як вони наближаються. — Удвох вони вистоять проти сатани з усіма його бісівськими легіонами! Коли вони спинилися на кам'яному ґанку, щоб востаннє помилуватися місяцем — чи то радше одне одним у його А сяйві,— я знов відчув палку неохоту зустрічатися з ними і, поклавши дещо на згадку про себе в руку місіс Дін та не зважаючи на її обурення моєю неввічливістю, вислизнув через кухню, саме коли вони відчинили двері будинку. Таким чином я б остаточно підтвердив підозри Джозефа щодо невигідних розваг його приятельки-служниці, якби він, на щастя, не визнав мене за поважного добродія, почувши солодкий дзенькіт соверена біля своїх ніг.

Моя прогулянка додому була довшою, бо я зробив гак, щоб зазирнути до церкви. Опинившись біля її стін, я побачив, що всього за сім місяців вона заледве не перетворилася на руїну: більшість вікон зяяли чорними проваллями, а покрівля на даху деінде позсувалася з місця, щоб помалу осипатися зовсім од вітрів прийдешньої осені.

Я почав шукати і невдовзі знайшов три могильні камені на схилі поблизу болота; той, що посередині, був сірим і майже весь ховався у заростях вересу; камінь Едгара Лінтона був зарослий мохом, що наповзав із підніжжя; а камінь Гіткліфа поки що був голісіньким.

Я блукав серед могил, під цим благодатним небом, спостерігав за метеликами, що пурхали у вересі й поміж дзвоників, слухав м'який подих вітру в траві — і дивувався, як це спало комусь на думку, що не спочиває з миром той, хто спить у цій мирній землі.